Copy of electronic document

Mayor of the Municipality of the City of Vilnius

July __, 2018 No. A51- /18(3.3.4.3E-EM4)

To Teresė Birutė Burauskaitė, general director

Center for the Study of the Genocide and Resistance of the Residents of Lithuania

Didžioji street no. 17/1

LT-01128 Vilnius

cc: Law Offices of Rudzinskas and partners

A. Mickevičiaus street no 14-2

LT-08119 Vilnius

REGARDING THE PLAQUE COMMEMORATING JONA NOREIKA (GENERAL VĖTRA)

The Vilnius city municipality has received repeatedly through the law office of Rudzinskas and partners a letter from Grant Arthur Gochin in which it is stated Jonas Noreika (General Vėtra) contributed significantly to the Holocaust in Lithuania and was a war criminal, and also asking to initiative the removal of a plaque commemorating Jonas Noreika from the wall of the building of the Vrublevskiai Library of the Lithuanian Academy of Sciences at Žygimantų street no. 1.

It is not the function of the Vilnius city municipality to investigate collaboration in the Holocaust and other crimes against humanity and war crimes, but the questions raised are extremely topical. We should honor our heroes, but we also seek out the facts of history without preconceptions so that we could say objectively whether the people whom we honor for certain achievements did not contribute to horrific crimes. Unfortunately, today we see exactly these sorts of preconceptions, not just among the public but also among scholars, including at state institutions, where truth made less important than some other goal sought. Clearly, contributing to these kinds of crimes and especially the crime of the Holocaust is not defendable in any way, including when it was done as part of a criminal structure. So far these aspects have not been assessed appropriately, so the facts raised are neither confirmed nor denied appropriately. This sort of situation doesn't just do harm to the truth, it hinders understanding and judgment by Lithuanian society of this time-period which is so painful to us, when the citizens of Lithuania were lied to, lured and--worst of all--tortured and murdered between the grindstones of the totalitarian

systems. Therefore I ask you to consider once more Grant Arthur Goch's request objectively and fully, and to inform him and the municipality of the city of Vilnius of your results.

I also note again the plaque commemorating Jonas Noreika (General Vėtra) on the façade of the Vrublevskiai Library of the Lithuanian Academy of Sciences located at Žygimantų street no. 1 was placed there in 1997 without any decision, permission or initiative by the City of Vilnius. That same year Jonas Noreika was awarded the Order of the Cross of Vytis, first degree (now called the Great Cross of the Order of the Cross of Vytis). In light of the fact Noreika was awarded the second-highest award of the Lithuanian state, presented to those who demonstrate heroic bravery and valor defending the freedom and independence of the Republic of Lithuania, and which is awarded by decree by the president of the Republic of Lithuania, it is the duty of the institutions responsible to take into account the possibly new circumstances which have now surfaced.

I also recall that on July 30, 2015, in letter no. A51-73764/15(3.3.4.3-EM4) titled "On the Plaque Commemorating Jonas Noreika (General Vėtra)," the City of Vilnius sent a request to the Vrubleviskiai Library of the Lithuanian Academy of Sciences to consider the contradictory statements by people and institutions regarding Jonas Noreika's actions during World War II and to make a decision regarding the plaque commemorating him.

Again I would like emphasize that my duty as the mayor of the City of Vilnius is to celebrate the memory of honorable people who have contributed significantly to the welfare of Lithuania and the capital. Hence it is extraordinarily important that the commemoration and honoring of memory be founded on reliable historical research and judgment. I believe in your professionalism and the mission you have undertaken in resolving the painful and sometimes confused questions of 20th century Lithuanian postwar history, and I believe the study of the actions of Jonas Noreika (General Vėtra) will be concluded finally and will provide the basis for a well-founded judgment at the national level.

Attached: Copy of letter with appendix from Grant Arthur Gochin, 109 pages (only to the first recipient).

Respectfully,

Remigijus Šimašius, mayor

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS
MERAS

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinei direktorei
Teresei Birutei Burauskaitei
Didžioji g. 17/1
LT-01128 Vilnius

2018-07- Nr. A51- /18(3.3.4.3E-EM4)

Kopija
Advokatų kontorai Rudzinskas ir partneriai
A. Mickevičiaus g. 14-2
LT-08119 Vilnius

DĖL JONO NOREIKOS (GENEROLO VĖTROS) ATMINIMO LENTOS

Vilniaus miesto savivaldybė per advokatų kontorą Rudzinskas ir partneriai kartotinai gavo Granto Arthuro Gochino laišką, kuriame teigiama, kad Jonas Noreika (Generolas Vėtra) ženkliai prisidėjo prie Holokausto Lietuvoje ir buvo karo nusikaltėlis, taip pat prašoma inicijuoti Jono Noreikos atminimo lentos nukabinimą nuo Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato Žygimantų g. 1 fasado.

Tirti asmenų dalyvavimą Holokauste ir kituose nusikaltimuose žmoniškumui bei karo nusikaltimuose nėra Vilniaus miesto savivaldybės funkcija, tačiau keliami klausimai itin aktualūs. Mes turime gerbti savo didvyrius, tačiau turime be jokių išankstinių nuostatų ieškoti istorinių faktų, kad objektyviai įvertintume, ar žmonės, kuriuos gerbiame už tam tikrus nuopelnus, neprisidėjo prie baisių nusikaltimų. Deja, šiandien ne tik visuomenėje, bet ir tarp tyrėjų, įskaitant ir valstybinėse institucijose, matome būtent tokias išankstines nuostatas, kai tiesa padaroma mažiau svarbi nei kuris nors kitas tikslas, kurio siekiama. Akivaizdu, kad prisidėjimas prie tokių nusikaltimų, o ypač Holokausto, yra niekaip nepateisinamas, įskaitant jei tai daroma talkinant nusikaltėliškai struktūrai. Kol kas šie aspektai nebuvo tinkamai įvertinti, todėl keliami faktai lieka nei tinkamai patvirtinti, nei tinkamai paneigti. Tokia situacija ne tik pakenkia tiesai, bet ir trukdo Lietuvos visuomenei tinkamai suprasti ir įvertinti mums itin skaudų laikotarpį, kai Lietuvos piliečiai buvo klaidinami, viliojami, o blogiausia – kankinami ir žudomi totalitarinių sistemų girnomis. Todėl prašyčiau Jūsų dar kartą

objektyviai ir išsamiai išnagrinėti Granto Arthuro Gochino prašymą bei apie rezultatus informuoti pareiškėją ir Vilniaus miesto savivaldybę.

Taip pat kartotinai pažymiu, kad Jono Noreikos (generolo Vėtros) atminimo lenta ant Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato Žygimantų g. 1 fasado dar 1997 metais buvo pakabinta ne Vilniaus miesto savivaldybės sprendimu, leidimu ar iniciatyva. Tais pačiais metais Jonas Noreika apdovanotas Vyčio Kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu (dabar – Vyčio kryžiaus ordino Didysis kryžius). Atsižvelgiant į tai, kad Jonui Noreikai yra suteiktas antras pagal reikšmę aukščiausias Lietuvos valstybės apdovanojimas, kuriuo apdovanojami asmenys, pasižymėję didvyriška narsa ir ištverme ginant Lietuvos Respublikos laisvę ir nepriklausomybę, ir kuris yra skiriamas Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu, atsakingų institucijų pareiga yra įvertinti galimas naujai paaiškėjusias aplinkybes.

Taip pat primenu, kad dar 2015 m. liepos 30 d. raštu Nr. A51-73764/15(3.3.4.3-EM4) „Dėl Jono Noreikos (generolo Vėtros) atminimo lentos“ Vilniaus miesto savivaldybė kreipėsi į Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteką su prašymu įvertinti asmenų ir institucijų prieštaringus teiginius dėl Jono Noreikos veiklos II-ojo pasaulinio karo metais ir priimti sprendimą dėl jo atminimo lentos.

Dar kartą noriu pabrėžti, kad mano kaip Vilniaus miesto mero pareiga – puoselėti garbingų žmonių, reikšmingai prisidėjusių prie Sostinės ir Lietuvos gerovės, atmintį. Todėl ypač svarbu, kad garbingos atminties puoselėjimas būtų pamatuotas solidžiu istoriniu tyrimu bei vertinimu. Pasitikiu Jūsų profesionalumu ir prisiimta misija, sprendžiant skausmingus ir, atskirais atvejais, painius XX amžiaus Lietuvos pokario istorijos klausimus ir tikiu, kad Jono Noreikos (generolo Vėtros) veiklos tyrimas bus išbaigtas ir suteiks pagrindą pamatuotam vertinimui nacionaliniu mastu.

PRIDEDAMA. Granto Arthuro Gochino laiško su priedais kopija, 109 lapai (tik pirmajam adresatui).

Pagarbiai

Meras Remigijus Šimašius

D. Daunoras, 211 2637, el. p. darius.daunoras@vilnius.lt

RUDZINSKAS
— & PARTNERIAI —

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
Interesantų aptarnavimo skyrius
15 2018 -06- 20
Gauta
Nr. A50-20258/18

Vilniaus miesto savivaldybei
Vilniaus miesto merui Remigijui Šimašiui
Konstitucijos pr. 3, 09601 Vilnius

LYDRAŠTIS
2018 m. birželio 19 d.
Vilnius

Advokatas Rokas Rudzinskas ir Grant Arthur Gochin, adresas: 10900 Winnetka Ave, Chatsworth, CA 91311, JAV (toliau tekste – Klientas) 2016 m. rugpjūčio 11 d. sudarė teisinių paslaugų ir atstovavimo sutartis, kurių pagrindu advokatui buvo pavesta atstovauti Klientą valstybės ir kitose institucijose, įmonėse, įstaigose, organizacijose, teikti prašymus, gauti reikalaujamus dokumentus bei palaikyti teisinius ryšius su trečiosiomis šalimis.

Veikdamas kaip įgaliotas atstovas, perduodu Vilniaus miesto merui adresuotą Kliento laišką kartu su priedais.

Kliento adresas korespondencijai Lietuvos Respublikoje: Advokatų kontora Rudzinskas ir partneriai, A. Mickevičiaus g. 14-2, Vilnius.

PRIDEDAMA:

1. Kliento laiškas su priedais.

Pagarbiai
Advokatas Rokas Rudzinskas

Advokatų kontora Rudzinskas ir partneriai
+370 614 88303 - rokas@rlaw.lt - www.rudzinskas.lt - A. Mickevičiaus g. 14-2 - LT-08119 Vilnius, Lietuva

Grant Arthur Gochin
10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311
Jungtinės Amerikos Valstijos

Vilniaus miesto savivaldybė
Meras Remigijus Šimašius

PRAŠYMAS
Dėl memorialinės lentos nukabinimo

Gerbiamas Mere,

2015-10-19 į Jus kreipėsi 17 lietuvių istorikų ir intelektualų su prašymu imtis priemonių nukabinti Jonui Noreikai skirtą atminimo lentą, įrengtą Vilniuje, ant Lietuvos Mokslų Akademijos bibliotekos fasado (Žygimantų g. 1/8). Prašymas buvo motyvuotas tuo, kad yra dokumentų liudijančių, kad Jonas Noreika ženkliai prisidėjo prie Holokausto Lietuvoje. Prašymas nebuvo tenkintas. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras Jus ir kitus asmenis painformavo ir paviešino istorines pažymas - ginamąsias kalbas išteisinančias Noreiką.

Noriu informuoti Jus, kad organizavau istorinių dokumentų patikrinimą Lietuvos archyvuose. Tyrimo metu buvo ieškomi dokumentai susiję su Jono Noreikos veikla antrojo pasaulinio karo metais. Istorikai nustatė, kad centras savo pažymose ir publikacijose aprašydamas J.Noreikos dalyvavimą Holokausto įvykiuose Telšiuose, Plungėje ir Šiaulių apskrityje nutylėjo daugybę dokumentuotų faktų, patvirtinančių, kad Jonas Noreika vadovavo savarankiškai organizuotai grupei Telšių LAF, Lietuvos Respublikos ir LAF vardu davė nurodymus organizacijos nariams, kurie vadovavo svarbiausioms teisėsaugos įstaigoms Žemaitijoje, Lietuvos Respublikos vardu skelbė karo lauko teismo nuosprendžius ir juos vykdė, nagrinėjo pasmerktųjų malonės prašymus.

Istorikai ištyrę 1941 m. birželio sukilimo ir vėlesnių įvykių aplinkybes, nustatė, kad Telšių LAF nebuvo pavaldūs nacių nurodymams, jie veikė savo iniciatyvą, be nacių žinios, patys apsirūpino ginklais ir "Nacionalzocialistinės" partijos nario leidimais jiems nešioti. Ši organizacija 1941 m. vasarą Žemaitijoje buvo aukščiausia valdžia.

Istorikai nustatė, kad 1941 m. antrąjį pusmetį vykęs žydų tautos naikinimas Žemaitijoje buvo skatinamas LAF leidžiamame laikraštyje "Žemaičių žemė", LAF platinamuose atsišaukimuose, kartu su žudynėmis buvo rengiamos miesto šventės, kuriose buvo išsakomos kalbos šlovinančios lietuvių tautos darbą, nacistinę Vokietiją ir Adolfą Hitlerį. Šie įvykiai vyko Telšių LAF vado Jono Noreikos žinioje, jam vadovaujant ir aktyviai dalyvaujant.

Atkreiptinas dėmesys, kad Saugumo policijos ir SD vadas visai Lietuvai buvo SS štandartenfiureris Karlas Jėgeris (1941-07-02 - 1943-07-31), jis kartu buvo ir 3/A operatyvinio būrio (Einsatzkommando 3), A operatyvinės grupės naikinimo būrio vadas. 1941 m. gruodžio 1 d. buvo parengta detali ataskaita, kurioje Jėgeris detaliai aprašė 137 346 žmonių likvidavimą (iš kurių didžioji dauguma žydai), įvykdytą nuo 1941 m. liepos 2 d. iki lapkričio 25 d. Dokumente pateikiamos tikslios žudynių datos ir vietos, aukų skaičius ir jų suskirstymas į kategorijas (žydai, komunistai, nusikaltėliai ir kt.). Iš viso išvardinta per 100 žudynių epizodų 71 skirtingoje vietoje.

Plungės ir Telšių žudynės neminimos Lietuvos žydų iššudytojo Einsatzkommando 3 (Hamano būrys) vadovo Jėgerio ataskaitoje, nė Lietuvos paribio žydų iššudytojų Tilžės Einsatzkommando teismo liudijimuose. Iš Einsatzgruppe A vadovo Štalekerio ataskaitos galime suprasti, kad formaliai už žudynes Plungėje, Telšiuose, Mažeikiuose, Biržuose ir Šiauliuose atsakė Latvijos žydų iššudytojų, Einsatzkommando 2, vienas Šiauliuose esantis būrys, buvęs 100 km nuo Plungės.

Iš tiesų Telšių vyrų žydų žudynėse dalyvavo tiktai kokie 8 vokiečiai, tai yra, vienas skyrius. Visa tai sutampa su Štalekerio 1941 m. spalio 15 d. ataskaita, iš kurios matyt, kad vienas Einsatzkommando 2 būrys (maždaug 30 karių), atsakingas už visą Šiaulių apygardą, įstengė iššudyti 42,000 žydų, kuomet Jėgerio Einsaztkommando 3 (150 karių) Kauno apygardoje iššudė tiktai 32,000. Iš Jėgerio ataskaitos teksto galime suprasti, kad jo būrys, vadovaujamas sociopato Hamano, buvo labai skrupulingas, dirbo 5 dienas per savaitę. Ką tai gali reikšti, kad žudynės vykusios Noreikos LAF vadovaujamose apskrityse vyko be nacių žinios ar naciai paprasčiausiai nevedė dviejų apskričių žudynių ataskaitos?

Šios tyrimo metu nustatytos aplinkybės sudaro stiprų pagrindą teigti, kad Telšių apskrityje 1941 m. buvo vykdoma stambaus mąsto propaganda prieš žydų tautybės asmenis, žydų naikinimas buvo pateisinamas ir kurstomas viešuose LAF vadovybės pasisakymuose ir jos leidžiamoje spaudoje, agituojant, kad lietuvių tauta turi vienytis ir apsivalyti nuo nepageidaujamo elemento. To pasekoje galima teigti, kad Telšių LAF ir jos vadas Jonas Noreika yra tiesiogiai atsakingi mažiausiai už 1800 Plungės (1941 m. liepos 12-13) ir 800 Telšių (1941 m. liepos 20-21) žydų nužudymą ir jų turto išgrobstymą.

Jono Noreikos vadovavimo Šiaulių apskrities administracijai laikotarpis yra labiau dokumentuotas. Susirašinėjimai, pažymėjimai ir įsakymai patvirtina, kad Jonas Noreika aktyviai prisidėjo prie žagarės geto sukūrimo ir turėjo realią valdžią spręsti žydų likimus. Dokumentai patvirtina, kad Noreika aktyviai dalyvavo priverčiamojo darbo stovyklų steigime, administravime ir užmokesčio už belaisvius surinkime. Taip pat patvirtina, kad Noreika aktyviai sprendė žydų turto nusavinimo ir paskirstymo klausimus Šiaulių apskrityje. Pinigus už realizuotą turtą surinkinėjo į Šiaulių apskrities administracijos sąskaitą. Šiuos teiginius geriausiai nusako pridedama įvykių chronologija, paremta archyvuose rastais dokumentais, LNP sekretoriaus Z Blyno dienoraščiu ir kitais istoriniais šaltiniais.

Pateikiami archyviniai dokumentai (LCVA FR 1099 a-1-b2) liudija, kad J.Noreika eidamas apskrities viršininko pareigas tvarkė žydų išnaudojimo priverstiniams darbams klausimus, organizavo jų apsaugą, rūpino ginklus ir leidimus sargybiniams, organizavo žydų paėmimą-grąžinimą į getą. Yra nustatytas dokumentuotas atvejis dėl geležinkelio tiesimo, patvirtinantis, kad Jonui Noreikai buvo teikiami privatūs užsakymai dėl žydų darbininkų parūpinimo.

Getai buvo SS žinioje, tačiau juos valdė Lietuviška administracija, SS valdė koncentracijos lagerius. Prie Šiaulių savivaldybės buvo paskirtas įgaliotinis žydų reikalams, o savivaldybė už žydų darbą gaudavo užmokestį iš užsakovų, ūkininkų ir įmonių.

Yra J.Noreikos 1941-11-05 raštas Šiaulių savivaldybei, iš kurio galima suprasti, kad savivaldybė pasigedo pinigų už Jono Noreikos organizuotą žydų darbą prie geležinkelio, Jonas Noreika savivaldybei siūlo kreiptis į vergų užsakovą - Geležinkelių valdybą (LCVA-fR-1099-a1-b2- 1504).

Yra išlikęs 1942 m. rugpjūčio 24 d. Pažymėjimas pasirašytas Šiaulių apskrities viršininko ir buhalterio, patvirtina, kad Lietuvių savisaugos dalių **Šiaulių apygardos štabo kariai tikrai yra gavę iš Šiaulių apskrities viršininko nuo 1941-09-20 iki 1941-11-01 atlyginimą sumoje 53 350,03 Rb.** (LCVA-fR-1099-a2-b2-1133). Palyginimui yra išlikę dokumentai liudijantys, kad **Apskrities viršininko J.Noreikos oficiali alga tuo metu buvo 1000 rublių per mėnesį,** policininkų 250-330 rublių.

Šis dokumentas patvirtina, kad Šiaulių apskrities administracija (Jonas Noreika) mokėjo atlyginimą už laikotarpį kai Šiaulių apskrityje buvo vykdomos žydų masinio naikinimo operacijos (Žagarės gete 1941-10-02). Istorikų teigimu Šiaulių apygardoje veikęs 14-bataljonas buvo sudarytas iš LAF Telšiai karių kuopų. Jonas Noreika buvo LAF Telšiai vadas. Lietuvos kariuomenės kaip tokios nebuvo.

Istorinio tyrimo ir jame nustatytų faktų autentiškumą patvirtina Silivia Foti - Jono Noreikos anūkė. Pridedame dokumente ji nurodo, kad **Jono Noreikos kaip Lietuvos Aktyvistų Fronto vado ir Holokausto vykdytojo vaidmens nuslėpimas yra vienas iš didžiausių praeito amžiaus sąmokslų Lietuvoje.**

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro veiksmai nėra vien tik netinkamas istorijos interpretavimas, tai yra sąmoninga visuomenės dezinformacija, tyčia nutylint faktus ir archyvuose esančius dokumentus liudijančius Jono Noreikos nusikaltimus prieš žmoniją.

Centro vadovė 2015-2018 m. aktyviai neigė J.Noreikos nusikalstamą vaidmenį. Centras savo publikacijose nurodo, kad "visapusiškai išnagrinėjo J.Noreikos veiklą" ir "nėra žinių apie tai, kad J.Noreika buvo susijęs su žydų masinių žudynių organizavimu ar vykdymu". Centro leidžiamame

žurnale 2016 m. taip pat pasirodė centro istoriko Alfredo Rukšėno 26 lapų straipsnis, vaizduojantis Noreiką kaip globojusį žydus, nieko nežinojusį ir neturėjusį jokių genocidinių ketinimų. A.Rukšėnas akcentuoja tik Noreikos veiksmus dėl turto nusavinimo, sukurdamas jiems apibrėžti naujadarą - "ekonominis genocidas". Manau, kad istorinio tyrimo dokumentų šviesoje, Jono Noreikos vykdytą "ekonominį genocidą" reikėtų suprasti kaip Žemaitijos žydų izoliavimą, jų išnaudojimą ir iššudymą siekiant gauti finansinės naudos.

Centro istoriko A.Rukšio straipsnyje pasakojimas apie Noreikos rezistencinę veiklą ir požiūrį į žydus prilygsta pasakojimui, kad Stalinas į sibirą lietuvius trėmė tam jie ten galėtų užsidirbti pragyvenimui, nes po karo Lietuvoje nebuvo darbo.

Pažymėtina, kad nei Genocido ir rezistencijos centras nei kita institucija nėra paviešinusi jokios informacijos aprašančios konkrečius Lietuvai naudingus Jono Noreikos rezistencijos veiksmus bei vadovavimą ginkluotoms pajėgoms (kaip skelbiama lentoje). Iš oficialios istorijos mes žinome, kad 1941 m. LAF būriai nedalyvavo susirėmimuose su SSRS kariuomene. Raudonoji armija iš Lietuvos traukėsi be kovos.

Istorinis tyrimas iš dalies užpildo centro nutylėtas istorijos spragas.Jonas Noreika vadovavo ginkluotoms pajėgoms, vykdžiusioms ne Žemaitijos išlaisvinimą, o žemaičių žydų naikinimą. Į savo nusikalstamą sumanymą išnaikinti visus Lietuvos žydus Noreika įvėlė daugybė žmonių. Jo rezistencinė veikla iš tiesų yra žydų naikinimas, jų turo grobstymas ir karo belaisvių išnaudojimas priverstiniams darbams.

Genocido ir rezistencijos centro vadovė ilgą laiką apgaudinėjo Jus ir kitus valdžios žmonės. Teresė Burauskaitė iš esmės neigė Holokaustą - skleidė informaciją ir propagandą, neigiančią istorinę realybę dėl nacių bei jų bendrininkų Antrojo pasaulinio karo metais vykdyto žydų naikinimo (2013 10 30 JT rezoliucija dėl Holokausto neigimo, Torontas).

Jonui Noreikai kaip organizuotos grupės LAF Telšiai vadui krenta atsakomybė pagal BK 99 straipsnį už organizavimą, kurstymą ir prisidėjimą prie žydų tautos genocido Telšių apskrityje 1941 m. birželio - liepos mėn., taip pat atsakomybė pagal BK 103 straipsnį už karo būtinumu nepateisinamą įsakymą dėl didelio mąsto žydų turto nusavinimo ir jo organizavimą. Kaip Šiaulių apygardos viršininkui krenta atsakomybė pagal BK 99 straipsnį už organizavimą, kurstymą ir prisidėjimą prie žydų tautos genocido Šiaulių apskrityje 1941 m. rugpjūčio - 1943 m. vasario mėn. taip pat atsakomybė pagal BK 103 straipsnį už priverčiamojo darbo stovyklų steigimo organizavimą, karo belaisvių ir žydų tautybės asmenų išnaudojimą priverstiniams darbams, karo būtinumu nepateisinamą įsakymą dėl didelio mąsto žydų turto nusavinimo ir jo organizavimą. Šiems nusikaltimams nėra senaties.

Memorialinė lenta Jonui Noreikai - Generolui Vėtrai yra pagarba asmeniui dalyvavusiam karo nusikaltimuose, tai gyvas priminimas apie asmenį, kuris nuo pat 1933 m. viešai smerkė žydus. Tai yra blogas pavyzdys Lietuvos kariūnams ir gyventojams. Tai yra asmenybė įkūnijanti neapykantos žmonėms ir antisemitizmo įdėjas. Šios lentos pakabinimas yra Jono Noreikos bendražygių ir jų pasekėjų iniciatyva. Jos buvimas miesto centre liudija, kad antisemitinės idėjos Vilniuje yra gyvos.

Atradus reikšmingus dokumentus, liudijančius galimus Noreikos vykdytus karo nusikaltimus ir vadovavimą nusikalstamai grupei LAF Telšiai, manau yra rimtas pagrindas persvarstyti 2015 m. kreipimąsi. Prašome imtis Vilniaus miesto mero galioje esančių veiksmų ir inicijuoti nukabinimą atminimo lentos Jonui Noreikai, kuri įrengta Vilniuje ant Lietuvos Mokslų Akademijos bibliotekos fasado (Žygimantų g. 1/8).

Pagarbiai,
Grant Arthur Gochin

Vilnius, 2018 m. birželio 19 d.

LEISTA
DOKUMENTO PRIEDŲ
NESKENUOTI

PRIDEDAMA:

1. Užklausa dėl Jono Noreikos veiklos su priedais;
2. 1941 -1942 m. LAF - LNP ir Noreikos veiksmų laiko juosta;
3. Vilniaus miesto savivaldybės atsakymai (2015-2016 m.)
4. Rezistencijos tyrimų centro išvada dėl J.Noreikos;
5. Rezistencijos tyrimų centro atsakymas dėl Lietuvos Nacionalsocialistų partijos;
6. Atstovavimo sutarties kopija.

Grant Arthur Gochin
10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311
Jungtinės Amerikos Valstijos

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras
Didžioji g. 17/1, Vilnius

Užklausa dėl Jono Noreikos nusikaltėlių gaujos

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centro generaline direktore Terese Birute Burauskaite,

Prašau pagrįsto atsakymo į šį klausimą:

Ar iš tiesų Jono Noreikos veikla "negali būti vertinama vienareikšmiškai"?

Jūs savo 2015 m. lapkričio mėn. pažymoje tvirtinate, kad

- jūsų atlikti tyrimai leidžia teigti, kad J. Noreikos veikla vokiečių okupacijos laikotarpiu "negali būti vertinama vienareikšmiškai";
- jūsų istorikai yra "visapusiškai ištyrę" Jono Noreikos veiklą vokiečių ir sovietinės okupacijų laikotarpiu.

Noriu jūsų užklausti: Kodėl su jumis nesutariame dėl Jono Noreikos nusikaltimų prieš žmoniją?

Rašau su tikslu išreikalauti, kad Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras vienareikšmiškai pasmerktų Joną Noreiką ir pakeistų savo publikuotas išvadas.

Aš, geranoriškas Lietuvos pilietis, jums anksčiau rašiau, kad susigaudytumėte, kad jūsų pažymos neaiškios išvados Lietuvos Respublikos vardu skaudina Jono Noreikos ir kitų nusikaltusių lietuvių sukilėlių aukas. 2017 m. balandžio mėn. 10 d. jūs atsiliepdami pasiūlėte atlikti nepriklausomą istorinį tyrimą, ką ir padariau.

Jono Noreikos veiklą ištyrė VGTU Filosofijos ir kultūros studijų katedros lektorius Andrius Jonas Kulikauskas ir Evaldas Balčiūnas. Tyrimo apimtis yra didelė, buvo sugaišta virš 850 darbo valandų, skirta 510 eurų Lietuvos archyvų byloms, nufotografuota ir peržiūrėta daugiau kaip 20,000 puslapių skelbtinų dokumentų nušviečiančių Jono Noreikos nusikaltimus ir jų aplinkybes. Štai istorikų išvados:

- I) Jonas Noreika vadovavo nusikalstamai gaujai, LAF Telšiai, kuri Lietuvos Respublikos, lietuvių tautos ir "Žemaičių žemės" vardu per vieną mėnesį nužudė daugiau kaip 3,000 žydų ir 300 lietuvių, juos sulaikė, žemino, apvogė, išnaudojo, kankino ir pasmerkė. LAF Telšiai nusikaltimai savo mąstais, žiaurumu, atsidavimu ir melagingumu lenkia Sovietų Sąjungos, nacistinės Vokietijos ir carinės Rusijos nusikaltimus Telšių apskrityje. LAF Telšiai per vieną

mėnesį Telšių apskrityje nusikalto taip kaip jokie okupantai neįstengė per ištisus dešimtmečius.

- II) Jonas Noreika Šiaulių apskrityje tarnavo Lietuvos laikinajai vyriausybei ir naciams okupantams dėl to, kad jisai kaip žmogus asmeniškai labiausiai tiko rengiant nusikaltimus prieš žmoniją.

Jonas Noreika siaubingai, širdingai, valingai, aistringai, visapusiškai, vienareikšmiškai nusikalto prieš žmoniją.

Užklausos metmenys

Ar jūsų centro tyrimai moksliški ir išvados teisingos?

- Įvardykime lietuvius, įvairiai nusikaltusius prieš žmoniją.
- Užtenka peržiūrėti vieną laikraštį, "Žemaičių žemė" Nr.5.
- Jono Noreikos mąstymas netinka Lietuvos jaunimui.
- Jono Noreikos žmogžudžių delegacija išdavė Lietuvos valstybę.
- Jonas Noreika buvo Geležinis vilkas (LNP) avies kailyje (LAF).
- Kaip gali Alimas būti kaltas, o Noreika ne?
- Kas labiau už Joną Noreiką atsako už Telšių krašto žydų iššudymą?
- Vokiečiai atidavė Telšių kraštą Lietuvos nacionalzocialistinei policijai.
- Pasiklausykite plungiškių ir Jono Noreikos anūkės Silvia Foti.
- Aleksandras Pakalniškis sąžiningai atskleidė Noreikos ir jo kariuomenės nusikaltimus.
- Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje.
- Jonas Noreika privalėjo gelbėti lietuvius ir žydus.
- Jonas Noreika nesiryžo gelbėti tremiamų lietuvių.
- Jonas Noreika pogrindžio spauda kurstė neapykantą.
- Jonas Noreika vienijo visuomenę nusikalstamai veiklai.
- Jonas Noreika dvasiškai išniekino žydų aukas.
- Jonas Noreika dvasiškai išniekino lietuvių aukas.
- Jonas Noreika labiausiai tiko Šiaulių krašte numatytiems nusikaltimams.
- Jonas Noreika pareigingai "atskyrė" Šiaulių apskrities žydus.
- Jonas Noreika vykdė nacių nusikaltimus uoliau, nė jo viršininkas.
- Jonas Noreika atsiskleidė Šiauliuose, kaip vergvaldys.
- 14-tasis batalionas vadintinas Noreikos kariuomene.
- Štuthofe kalėjo ir daugiau nusikaltėlių prieš žmoniją.
- Noreikos legendų kūrėjai žeidžia Lietuvą.

Vienareikšmiškos išvados. Jonas Noreika buvo Lietuvos ir žmonijos priešas.

- Jūsų atsakomybės tyrimai nemoksliški.
- Jūsų atsakomybės tyrimai neišsamūs.

- Jūsų atsakomybės tyrimai šališki.
- Jūs kratotės atsakomybės.
- Neatsiprašykime, neatsiribokime, o pripažinkime ir apgailestaukime.
- Sąmoningieji atsako už visus.
- Jonas Noreika sąmoningai klampino visą lietuvių visuomenę.
- Jonas Noreika vienareikšmiškai smerktinas.

Ar jūsų centro tyrimai moksliški ir išvados teisingos?

Kaip jūs paaiškintumėte jūsų ir mano mokslininkų visiškai skirtingas išvadas?

Mano mokslininkai susipažino su jūsų centro tvirtinimais apie Joną Noreiką:

- (LGGRTC, 2015) jūsų 2015 metų pažyma apie Joną Noreiką;
- (Rukšėnas, 2016) jūsų vyriausiojo istoriko Alfredo Rukšėno parašytu straipsniu "Jono Noreikos-Generolo Vėtros biografijos kontroversijos", kuris paskelbtas jūsų akademiniame žurnale "Genocidas ir rezistencija", 2016 m., Nr.1, ps.39-64;
- (Ašmenskas, 1997) jūsų 1997 metais išleista, Viktoro Ašmensko parašyta knyga "Generolas Vėtra".

Susipažino taip pat su jūsų leidiniais apie 1941 m. sukilimą, lietuvių batalionus ir Praną Germantą-Meškauską:

- (Rukšėnas, 2010) Rukšenas, Alfredas. "1941 m. birželio sukilimas Kretingos, Mažeikių ir Telšių apskrityse." Genocidas ir rezistencija. 2010. 1 (27). ps.31-57.
- (Bubnys et al., 2011) Bubnys, Arūnas, Jegelevičius, Sigitas, Knezys, Stasys, Rukšėnas, Alfredas. Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22-28 d., LGGRTC, 2011.
- (Bubnys, 2018) Bubnys, Arūnas, Lietuvių policijos batalionai 1941-1945 m., LGGRTC, 2017.
- (Buchaveckas, 2013) Buchaveckas, Stanislovas, "Pranas Meškauskas-Germantas – lietuvių antinacinio pasipriešinimo Konradas Valenrodas." Genocidas ir rezistencija. 2013. 2 (34). ps. 96-99.

Stengiamės su jumis susikalbėti. Pasigedome jūsų mokslinėje veikloje paaiškinimo, kokiais pagrindais jūs tiriate lietuvių atsakomybę už nusikaltimus prieš žmoniją. Tad pasidalinsime savo patirtimi, kaip patys tiriame lietuvių atsakomybę.

Įvardykime lietuvius, įvairiai nusikaltusius prieš žmoniją.

Lietuvos Respublika yra tautinė valstybė. Jos konstitucija įpareigoja susirūpinti, kaip lietuvių tauta, o ypač jos valios reiškėjai, atsako už savo elgesį visų žmonių atžvilgiu, o ypač Lietuvos mažumų atžvilgiu, nekaltų ir pažeidžiamų vaikų, motinų bei senukų atžvilgiu.

Susitelkiame į mums rūpimą klausimą: **Kiek lietuviai atsakingi už nacių okupuotoje Lietuvoje**

vykdytus nusikaltimus prieš žmoniją? Tokiam tyrimui būtina susilaikyti nuo norų lietuvius teisinti.

Reikėtų pirma pastebėti, jog tai nėra kriminalinis tyrimas, o būtent dorovinis tyrimas: Ko reikėtų pasimokyti iš istorijos? Suprantama, kad laikui bėgant iškils vis naujų dokumentų, paaiškės vis nauji faktai, keisis supratimas, teks naujai vertinti. Tačiau valstybei tenka spręsti esamomis žiniomis, kuris žmogus laikytinas pavyzdingu, ir kuris nelaikytinas?

Toliau klausiame, kas troško iššudyti visus Lietuvos žydus, įskaitant vaikus, motinas ir senukus? Įsidėmime, jog anot istoriko Christopher Browning, "The Origins of the Final Solution", A.Hitleris tiktai 1941 m. rugsėjo mėnesį ryžosi iššudyti Europos žydus. Prieš tai buvo ir kitų planų, juos ištremti į Lenkijos pakampį, Madagaskarą ar Sibirą. Vadinasi, žydų iššudymą įtakojo ir vietinės reikšmės veikėjai. O Lietuvoje iššudymas vyko stebėtinai anksti. Lietuviai 1941 m. liepos 12-13 d. Plungėje savarankiškai iššudė visus žydus, 1,800 žmonių. Tai visoje nacių okupuotoje Europoje bene pirmas atvejis, kada buvo tokiais mąstais iššudyti visi žydai, įskaitant vaikus ir motinas ir senukus. Keista, koks nežymus vokiečių vaidmuo tokiame istoriniame įvykyje.

O kas iš lietuvių labiausiai nusikalto? Labiausiai kalti yra ne žudynių vykdytojai, o jų sumanytojai. Ne tie, kurie dalyvavo vardan gėrybių ar šalutinių tikslų, bet tie idealistai, kurie atsidavė iššudymo idėjai ir ryžosi viską paaukoti, kad tik būtų iššudyti vaikai, motinos ir senukai. Lietuvoje ypatingai kalti Jonas Pyragius, Ričardas Šveiceris, Vytautas Reivytis, Pranas Germantas-Meškauskas ir Jonas Noreika. Tai liudija jų žodžiai ir darbai. Jonas Pyragius vadovavo voldemarininkų pučui 1941 m. liepos 23-24 d., kurio tikslas buvo lietuvių pajėgas panaudoti Lietuvos žydų iššudymui. Lietuvos vokietis Ričardas Šveiceris, būdamas Einsatzgruppe A vadovo Walter Stahleckerio vertėjas, suvedė SS su žydų iššudymui nusiteikusiais voldemarininkais. Voldemarininkų ir R.Šveiceriaus bendražygis, Lietuvos saugumo policijos vadovas Vytautas Reivytis, vadovavo 5,000 Lietuvos policininkų ir įsakė jiems sulaikyti bene 100,000 Lietuvos provincijos žydų su tikslu juos iššudyti. Pranas Germantas-Meškauskas troško iššudyti Lietuvos žydus, jau 1939 m. siūlė rengti prieš juos pogromus, ir manytina, jog jo pažįstamas, nuožmiausias nacių saugumietis R.Heydrichas atidavė jo valiai visą Telšių apskritį. P.Germanto svajonę "Žemaičių žemėje" įgyvendino Jonas Noreika, vienas iš žymiausių Lietuvos anti-semitų, kuris jau 1933 m. troško Lietuvos be žydų. Visi penki Lietuvos žydų iššudymui rengėsi dar prieš karo pradžią. Visi penki patys geidė iššudymo, kitus įtraukė į iššudymą ir iššudymą teisino.

Išaiškinus pačius kalčiausius, ištyrus atsakomybės apimtis, įvykių seką, ir kas su kuo bendravo, galime nusakyti ištisą nusikaltimų vaivorykštę. Juk aplinka įtakoja žmones, tad jie kitų veiklą dažnai vertina santykinai. Praėjus laikui paaiškėja, kad tai, kas tuo metu atrodė daugiau ar mažiau priimtina, iš tikrųjų yra apgailėtina ir visiškai nepriimtina. Mokslui ir dorovei svarbu pasižiūrėti šaltai ir teisingai. Kaip finansų ministeris Jonas Matulionis aiškino iš sovietų kalėjimo ištrūkusiam, Lietuvos nepriklausomybės kovų veteranui Jokūbui Goldbergui, lietuvių vadai buvo trijų požiūrių: vieni žydus iššudytų, kiti baustų koncentracijos stovyklomis, o treti juos atskirtų ir laikytų gete. Mokslui ir dorovei būtina vardais įvardinti šių požiūrių šalininkus. **Kur jūs juos įvardinate?** Voldemarininkai, Lietuvių nacionalistų partija, LAF Karaliaučius (Puodžius, Brunius), LAF Telšiai (Noreika) puoselėjo žydų iššudymą. Kazys Škirpa sumanė žydų išvarymą iš Lietuvos, tai yra, etninį valymą. Jam pritarė Lietuvos

vyriausi ambasadoriai Stasys Lozoraitis ir Petras Klimas. Etninį valymą kurstė LAF Berlynas (Raila, Dirmeikis, Raštikis), LAF ryšininkai (Naujokaitis) ir LAF atsišaukimų platintojai (Noreika ir kiti) ir po sukilimo, visi sukilėlių laikraščiai (Į Laisvė, Naujoji Lietuva, Tėvynė, Išlaisvintas Panevėžietis, Žemaičių žemė...) ir jų redaktoriai (Ambrazevičius, Ivinskis, Girnius, Virbickas, Mackonis, Vilmantienė, Žymantas-Žakevičius, Povilavičius-Vykintas, Pauža, Greimas, Miglinas, Kasniūnas, Lipniūnas, Mockus ir kiti). Etninis valymas įtrauktas į LAF programą (Maceina, Valiukėnas) formuluote "LAF žydų tautinei mažumai Lietuvoje atšaukia svetingumą". Lietuvos nepriklausomybės atstatymo skelbėjas Leonas Prapuolenis tuos pačius žodžius įtraukė į savo kalbą nacių okupantams, kurią pasirašė LAF vadovybė (Damušis, Narutis-Žukauskas, Drunga-Valiulis, Bauba ir kiti). LAF sukilėliai Kaune ir visoje Lietuvoje sulaikė tūkstančius žydų, ir LAF būriai (Plungėje, Telšiuose, Šiauliuose, Kėdainiuose, Jonavoje, Šeduvoje, Vilniuje, Joniškyje, Zarasuose, Druskininkuose, Žagarėje, Butrimonyse...) savarankiškai juos visaip skriaudė, apiplėšė, sulaikė, kankino ir žudė, juos varė lauk iš Lietuvos ir taip pat varė atgal į Lietuvą. Kauno karo komendantas Jurgis Bobelis išvystė lietuviams savitą, naciams nepriimtiną žydų rūšiavimą: komunistinių organizacijų narius ir kitus bolševikinius veikėjus patraukti į baudžiamąją atsakomybę (pavyzdžiui, sušaudyti); niekuo nekaltus žydus laikyti gete, versti nešioti geltoną Dovydo žvaigždę ir visaip varžyti; o žydus apdovanotus Vyčio kryžiumi, arba savanoriais įstojusius į Lietuvos kariuomenę iki 1919.03.05 laikyti laisvais žmonėmis (matyt, su teise pabėgti nuo getuose laikomų žmonų ir vaikų...) Lietuvos laikinosios vyriausybės, tad Lietuvos vardu tokius visai Lietuvai galiojančius "Žydų padėties nuostatus" pasirašė J.Ambrazevičius ir J.Šlepetys. Generaliniai tarėjai (Kubiliūnas ir kiti) juos su kitais įstatais išplatino po visą Lietuvą, kaip visur galiojantį Lietuvos laikinosios vyriausybės atliktą teisinį darbą. Netgi Kauno arkivyskupas J.Skvireckas palaikė žydų smerkimą, atskyrimą ir getų steigimą.

Užtenka peržiūrėti vieną laikraštį, "Žemaičių žemė" Nr.5.

Norint susigaudyti ar LAF Telšių vadas Jonas Noreika nusikalto prieš žmoniją, paprasčiausia yra peržiūrėti jo leidžiamą laikraštį, "Žemaičių žemę". Keista, kad jį mini jūsų mokslininkas A.Rukšėnas. Kodėl jisai nepastebi, kaip visi pirmieji laikraščio numeriai ištisai ir melagingai kursto neapykantą prieš žydus? Užtenka vieno dokumento - 1941 m. liepos mėn. 25 d. "Žemaičių žemė" Nr.5 - įsitikinti, kad Jonas Noreika nusikalto prieš žmoniją. Juk "Žemaičių L.Aktyvistų Fronto laikraštis" įvardija kap.Noreiką, kaip Telšių apskrities Aktyvistų Fronto vadą, o savo vedamajame primygtinai ragina, "Tad šalin žydus - nuo senio iki mažiausio vaiko - šalin žydus iš Lietuvos!" Atrodo, viskas aišku. Kaip Lietuvos Respublika gali tokį žmogų laikyti pavyzdžiu?

Betgi supraskime aplinkybes. Visi Plungės žydai - 1,800 žmonių - iššudyti liepos 12-13 d., o Telšių vyrai - 800, o gal daugiau - iššudyti liepos 20-21 d. **Liepos 25 d. žodžiai "šalin žydus iš Lietuvos!" suprastini vienareikšmiškai, kaip raginimas žydus iššudyti.** Siaubinga Telšių krašto nelaimė savo mąstu ir baisumu prilygintina 2001 m. rugsėjo mėn. 11 d. Niu Jorką sudrebinusiam terorizmo išpuoliui, kuriuo visas pasaulis pasibaisėjo.

O kokios lietuvių nuotaikos? Žemaičių žemė Nr.5 aprašo 1941 m. liepos mėn. 20 d. "Laisvės ir

draugiškumo su Vokietija" manifestaciją Telšiuose, kurią šventė daugiatūkstantinė minia. Reicho ir Lietuvos vėliavos pakeltos, iškilmingos mišios švęstos Telšių katedroje. Tautinio darbo apsaugos kuopa žygiavo eisenos priešakyje, lydėjo minią į gimnazijos aikštę, kur kapitonas Noreiką pasakė ugningą kalbą, kad "Naujoji Lietuva nepripažins jokio suskaldymo". Lauže degino sovietines knygas. Dešimttūkstantinės Telšių visuomenės vardu įgaliojo delegaciją Kaune pasveikinti ir besąlygiškai remti Lietuvos laikinąją vyriausybę ir priėmė ją įpareigoti vesti į nepriklausomybę, remtis Hitleriu ir kovoti su visokiais priešais ir kenkėjais. Sekė meninė dalis. "Pašokta, padainuota, atliktas vienas kitas komiškas numeris." Reik manyt, vienareikšmiškai, tai patyčios žydų sąskaita. **Ar jūs čia kažką suprantate nevienareikšmiškai? Juk tą naktį lietuviai Rainiuose iššudė visus Telšių žydus vyrus.**

O kur vokiečiai? Juk niekur kitur nacių okupuotoje Lietuvoje, o gal ir visoje okupuotoje Europoje, naciai neleido tokių organizuotų laisvės manifestacijų (kai kur su karinėmis eisenomis!) kuriuos visą mėnesį po šiaurinę Žemaitiją organizavo Jonas Noreika ir jo vadovaujami žemaičiai inteligentai. Telšių apskrities lietuviai džiaugėsi neįprasta savivalda. 1988 m. Telšių LAF veikėjas Leonas Vilutis liudijo sovietų vykdytų žudynių tyrinėtojams, "Vokiečiai į Telšius atėjo tik kokią liepos 10 d. Tai aš gerai pamenu, nes vokiečiams vadovavo Vitkus, kuris ankščiau buvo išvažiavęs į Vokietiją." Vilutis savo prisiminimuose rašo, "Lyg ir buvome bepradedą normaliai gyventi, nes vokiečių kariuomenė Telšiuose dar nebuvo pasirodžiusi — nebent koks žvalgybos dalinys pro šalį retkarčiais pravažiuodavo. Atrodo, liepos 10 dieną, vykdamas į Rytų frontą, buvo užsukęs vyr. ltn. [Juozas] Vitkus su savo draugais. Jis anksčiau buvo čia tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, o vėliau repatrijavo į Vokietiją. Apie liepos vidurį į Telšius atvyko keletas vokiečių civilinės valdžios pareigūnų, tarp jų ir zonderfiureris, kurio turėjo klausyti visa lietuvių karinė ir administracinė valdžia. Apskrities viršininkui jis pateikė raštą, reikalaujantį surinkti ir perduoti vokiečiams visus ginklus. Taigi visi ginklai ne tik mieste, bet ir valsčiuose buvo suregistruoti atitinkamoje byloje. Jau vien tai rodė, kokią vokiečiai ateitį mums rengia. ... Maždaug liepos 20 dieną mūsų partizaninė veikla liovėsi." **Vadinasi, vokiečiai ėmė valdyti jau po pagrindinių žudynių, ir po jų mažai reiškėsi. Žydų likimą visaip sprendė lietuviai, kaip rodo šimtai Telšių apskrities viršininko ir Telšių burmistro dokumentų, kuriuose vokiečių nė kvapo. Panašiai, Pakalniškis 1988 metais rašė, "Tomis siaubo dienomis vokiečių Plungėje kaip ir nebuvo.** Pirmomis karo dienomis jų kariuomenė atėjo ir nuėjo. Pasiliko tik du suskurdę vokietukai, nedidelio ūkio, menkos išvaizdos, be jokių laipsnių. Vaikščiodavo po miestą ir dievai žino ką veikdavo. Du nereikšmingi tipeliai. O Plungę tuo tarpu valdė lietuvių karininkų grupelė su komendantu kapitonu Noreika viršūnėje." "Žemaičių žemė" Nr.6 panašiai užsimena, kad liepos 27 d. vokiečių vietos komendantas atvyko į Plungės manifestaciją ir dar bažnyčioje karštai meldėsi vienas vokiečių karys, gal tas pats komendantas. **Plungės ir Telšių žudynės neminimos Lietuvos žydų iššudytojo Einsatzkommando 3 vadovo Jėgerio ataskaitoje, nė Lietuvos paribio žydų iššudytojų Tilžės Einsatzkommando teismo liudijimuose.** Iš Einsatzgruppe A vadovo Štalekerio ataskaitos galime suprasti, kad formaliai už žudynes Plungėje, Telšiuose, Mažeikiuose, Biržuose ir Šiauliuose atsakė Latvijos žydų iššudytojų, Einsatzkommando 2, vienas Šiauliuose esantis būrys, 100 km nuo Plungės. Matyt, šis būrys buvo toks nereikšmingas, ir lietuviai buvo tokie savarankiški, kad 1968 m. patys vokiečiai apklausinėjo Zenoną Ivinskį išsiaiškinti, kas iš vokiečių atsakė už Plungės ir Telšių žudynes. Ar jūs, viską ištyrę, susipažinote su vokiečių archyvais? Vokiečiai kreipėsi į sovietus, kurie 1968 m.

naujai apklausinėjo liudytojus apie vokiečių dalyvavimą žudynėse Telšių apskrityje, tačiau vokiečių vaidmuo nežymus, lyginant su lietuvių. Anot liudytojų, Plungėje žudynėms vadovavo būrio vadas Stanislovas Lipčius ir jo pavaduotojas Povilas Alimas, o apie vokiečius tepavyko nustatyti, kad jie žudikus vaišino. Sovietai okupuotos Lietuvos archyvuose išvis nerado medžiagos patvirtinančios vokiečių dalyvavimą.

Žinome, kad apie 1941 m. liepos 18 d. į Rainių stovyklą atvyko Telšių LAF vado Jono Noreikos pavaduotojas Bronius Juodikis su 50-60 lietuvių partizanų būriu ir dviem vokiečiais saugumiečiais, ryšių karininkais, kurie stebėjo įvykius, atstovavo Reicho iždą ir savo malonumui pasireiškė, kaip sadizmo turistai. Taigi, dvi dienas prieš Noreikos rengiamą šventę, jo pavaduotojas Juodikis vertė žydus išsikasti sau duobes ir šokti mirtiną "velnių šokį". O švenčių naktį juos iššudė. Užtat vienareikšmiškai suprantame Jono Noreikos "nesuskaldomą vienybę". Tai visų lietuvių vienybė ne su žydų aukomis, o su jų žudikais.

Jono Noreikos mąstymas netinka Lietuvos jaunimui.

Kaip jūs nustatytumėte "Žemaičių žemė" Nr.5 vedamojo "Mūsų kelias" autorių? Vedamojo mintys savotiškos ir būdingos Jonai Noreikai. Anot vedamojo, pirmutinė klaida buvo, kad Lietuvos pramonė ir prekyba buvo žydų rankose. O tai yra Jono Noreikos 1933 m. brošiūros, "Pakelk galvą, Lietuvi!!!" pagrindinė mintis. Antra klaida, kad Lietuva nedraugavo su nacionalsocialistine Vokietija. Šią mintį Jonas Noreika išpuoselėjo 1939 m. Karde, savo straipsnyje "Autoritarinės politikos vaisingumas", kuriame jisai žavėjosi Hitlerio autoritetu, jo politinės programos aiškumu ir vaisingumu. O trečia klaida, tai stoka vienybės, jėgu suskaldymas. Užtat būtina susitelkti į vieną Lietuvių Aktyvistų Frontą, kuriai, kaip žinome, vadovavo Jonas Noreika. Ir šalin visus žydus! Galiausiai piktžodžiauta Dievo vardu: "Tas mūsų pastangas tegu lydi toks darbas, kad prakaitas lietųsi upeliais per kaktas ir nugaras, o Aukščiausiojo ranka palaimins Lietuvą." Jonas Noreika atsako už šį straipsnį, kaip leidėjas, kaip jo minčių išmąstytojas, ir reikia manyti, kaip jų autorius.

Kas jums trukdo suvokti, jog Jono Noreikos mąstymas buvo nusikalstamas? Juk jo bendražygis Damijonas Riauka sudarė šitų jo raštų rinkinį, kurį 2016 m. išleido Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. Kaip jūs suprantate Noreikos auksines mintis, kurias Damijonas Riauka siūlo gimnazistams, šauktiniams, kariams, be jokio aptarimo? "Parduodamas žydui ar pirkdamas iš jo tu padidini žydų giminę! Tu darai skriaudą visai tautai!" "Tebūna apšauktas parsidavėliu žydams tas, kurs rankas sudėjęs žiūrėtų į naują, vieningą lietuvių tautos misiją!" "Nuo pat pasaulio pradžios viešpatauja įstatymas: stipresnis užmuša silpnesnį.""Hitlerio vedama tauta per kelerius metus neatsikvėpdama dirbo viena kryptimi ir jos atsiektais vaisiais šiandien daugelis turi stebėtis." "Fašistų pagrindinis dėsnis įsakmiai ir kategoriškai skelbia, kad fašistų partijai italų tauta yra viskas. Nacionalsocializmo programa - platesnė. Joje įvedamas dar rasės grynumo momentas."

Karo akademijos jaunimui gal nuodingiausi Jono Noreikos kulto vaisiai yra jo giesmė šėtoniškam didvyriškumui, "Trys velniai". "Tai buvo lietuviški velniai. ... Draugai tą pavadinimą davė iš meilės ir

pasigėrėjimo. Kautynėse jie buvo užmiršę angelų vardus ir kai norėjo vienu žodžiu pasakyti apie kurį nors, kad jis turi pašėlusią laimę išvengti mirties, kad jis yra drąsus ir narsus, tai jam duodavo velnio vardą.

- Drąsus kaip velnias.

- Gudrus kaip velnias.

- Nebijo nieko, kaip tikras velnias.

- Priešai jo bijo kaip velnio.

- Kur pasisuks - velnio pėdsakos palieka.

- Ir sekasi jam kaip tikram liuciferiui.

Kaip jūs tiriate, kas ir kodėl tokiomis mintimis žavisi, jas net įpiršo Lietuvos karo akademijai, kaip auklėjimo priemonę? Jūsų pažyma labiausiai remiasi sovietų saugumiečių parengtomis bylomis. Siūlome pirmiausia atidžiai skaityti pačių lietuvių raštus, kaip antai sukilėlių laikraščius, Jono Noreikos straipsnius ir Damijono Riaukos prisiminimus. Jūs tvirtinate, kad Povilas Alimas atsakingas už Plungės žydų iššudymą. Betgi D.Riaukos brolis Liudvikas paskui dirbo P.Alimui, butų biuro vadovui. Biuras valdė okupantų nacionalizuotus namus ir iš žydų atimtus namus. Vėliau pats D.Riauka dirbo tam pačiam okupantų biurui ir jį savo straipsnyje apibūdina, kaip pagrindinį antinacinės veiklos židinį. Veiklos esmė, tai ginklų rinkimas, o pasitikėjimo įrodymas, tai ginklo šventas pabučiavimas. Ar jūs galėtumėte D.Riaukos paklausti, kaip tais ginklais priešinosi naciams? Ar Lietuvos Respublika turėtų D.Riaukos surinktus ginklus laikyti "anti-naciniais", ar verčiau tokiais laikyti šautuvus, kuriais nežinomi sovietų partizanai nušovė Telšių apskrities policijos vadą, Telšių LAF vado Jono Noreikos pavaduotoją, nekaltų žmonių kankintoją ir iššudytoją Bronių Juodikį?

Jono Noreikos žmogžudžių delegacija išdavė Lietuvos valstybę.

Tiriant lietuvių atsakomybę už nusikaltimus prieš žmoniją, nuostabus šaltinis yra Lietuvių nacionalistų partijos generalinio sekretoriaus Zenono Blyno dienoraštis. Puiku, kad juo remiasi ir A.Rukšėnas, tačiau, nuostabu, kaip skirtingai šį veikalą suprantame. Matyt, mes tiriame ne paskirus žmones, ne išskiriame jų iš jų aplinkos, o brėžiame žmonių tinklus, įsidėmime, kas su kuo rinkosi bendrauti. Užtat mums akivaizdu, kad Lietuvių nacionalistų partija yra lygiai tokia perdėm nusikalstama organizacija, kaip kad nacių partija ar komunistų partija. Istoriko Sauliaus Sužiedėlio žodžiais, LNP buvo organizuota nusikaltėlių gauja. Jos visi vadai suprato jos nusikalstamą veiklą - Lietuvos žydų iššudymą, Lietuvos valstybės išdavimą ir nacių politikos įgyvendinimą - ir už ją visi vienodai atsako. Jau 1939 metais voldemarininkai siekė sąjungos ar net unijos su nacių Vokietija. 1940 metais tam tikslui raizgė pučą prieš Lietuvos vyriausybę. Užmezgę ryšius su nacių saugumo tarnyba SD, sudarė pagrindą Kazio Škirpos Lietuvių Aktyvistų Fronto organizacinei veiklai, jį atstovavo Karaliaučiuose santykiuose su Vokietijos kariuomene ir žvalgyba, verbavo žydų žudynių skatintojus, platino atsišaukimą iššudyti visus Lietuvos žydus. Išdavė Kazį Škirpą ir patys susidėjo su SD, kariuomene ir

žvalgyba kai suprato, kad K.Škirpa ketina skelbti nepriklausomybę nepaisant nacių nesutikimo. 1941 m. birželio 14-15 d. savo programoje užsimojo "išbraukti žydus iš gyvenimo". Taip nusiteikusius Ričardas Šveiceris suvedė su SS karininku Štalekeriu ir jie 1941 m. liepos 4-6 d. Kauno VII forte sušaude 3,000 žydų. Baisiai pergyveno, kad Kauno studentėliai paskelbė Lietuvos nepriklausomybę, tad parašė Hitleriui laišką, kad jis nepripažintų Laikinosios vyriausybės. Niršo, kad J.Bobelis sustabdė žydų iššudymą, tad 1941 m. liepos 23-24 d. surengė pučą perimti lietuvių pajėgas ir policiją. Liepos 25 d. įsteigė Kauno getą. Suorganizavo 5 batalionus, kuriais svariai prisidėjo prie Lietuvos žydų sulaikymo ir iššudymo, ir 1941 m. lapkričio mėn. 29-30 d. šventė visos Lietuvos žydų iššudymo baigtuves. Zenonas Blynas visą naktį dalyvavo tame baliuje ir užrašė LNP pirmininko Leono Virbicko prakalbos pagrindinę mintį, kad prieš didelę šventę lietuviai pratę išvalyti namus.

Įdomu, kas jums trukdo įsisąmonyti, kad pagrindinė Lietuvių nacionalistų partijos veikla buvo iššudyti Lietuvos žydus ir tuo įrodyti Hitleriui, kad lietuviai yra arijų rasės tauta, ginklo verta, užsitarnavusi nepriklausomybės? Ar moksliškam nešališkumui netrukdo jūsų bičiulystė su Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, kuri galvą lenkia savo steigėjams, įskaitant Zenoną Blyną ir kitus Lietuvių nacionalistų partijos vadus?

Zenonas Blynas smulkiai aprašo Telšių LAF vado Jono Noreikos vadovaujamą Žemaičių žemės delegaciją. Ją sudarė septyni žymūs Telšių apskrities atstovai, jų tarpe Telšių LAF pavaduotojas Bronius Juodikis, prieš savaitę iššudęs visus Telšių žydus vyrus, ir Plungės LAF vadas Povilas Alimas, prieš dvi savaites iššudęs visus Plungės žydus, įskaitant kūdikius ir jų mamytes. Įsigilinus, paaiškėja, kad Jonas Noreika ir Povilas Alimas artimai bendravo rengiant sukilimą, paskui Plungėje žydų skriaudimo metu ir vėlgi Kaune paskiruose pokalbiuose su Zenonu Blynu. Kaip jums atrodo, kas yra labiau kraupu - rengti žudynes, ar sau pavaldžius žudynių rengėjus vesti sveikinti Lietuvos vyriausybę?

Noreika ir Alimas vadovavo Plungės džiaugsmo manifestacijai, 1941 m. liepos 27 d., dvi savaites po visų žydų iššudymo. "Į susirinkusius vėl kalba Alimas ir iš Telšių atvykęs Telšių apskr.L.Aktyvistų Fronto Vadas kap.Noreika. Kalbėtojai, prisiminę žydiškai bolševikiškąjį terorą, iškelia mintis ateičiai, kviesdami visus kuo aktyviausiai prisidėti prie Lietuvos atstatymo, prie greitesnio išgydymo kraštui padarytų žaizdų. Kviečia laikytis vieningai, buriantis apie L.Aktyvistų Frontą. Po kalbų, mok.Jogminas, padaręs trumpą įžangą, perskaito rezoliuciją, kurią susirinkimas entuziastiškai priima. Rezolucija daugelio susirinkimo dalyvių pasirašyta ir pasiųsta Lietuvos Vyriausybei. Toliau vyko meninė dalis..." (Žemaičių žemė, Nr.6) Koktu, kaip po kelių dienų Noreika ir Alimas išdavė Plungės ir Telšių visuomenes, Lietuvių Aktyvistų Frontą ir Lietuvos laikinąją vyriausybę.

Šioje vietoje prašom iš jūsų paaiškinimo, **kaip gali Lietuva pasimokyti iš jūsų mokslinės veiklos, jeigu jūs nutylite kaltės klausimus?** Jūsų mokslininkas A.Rukšėnas tvirtina, "Kitas būdas, kuriuo J.Noreika siekė įtvirtinti Birželio sukilimo iškovojimus, buvo šis. Jis prisidėjo prie to, kad būtų išspręsti pirmosiomis vokiečių okupacijos savaitėmis kilę LAF'o ir Lietuvos nacionalistų partijos (toliau - LNP) nesutarimai." A.Rukšėnas mini Noreikos vadovaujamos "Žemaičių žemės" delegacijos narius P.Alimą ir B.Juodikį, bet nutyli, kad tai buvo žudynių rengėjai. A.Bubnys savo knygoje mini P.Alimą ir B.Juodikį kaip sukilimo dalyvius, bet vėlgi nutyli jų nusikalstamą veiklą. Enciklopedinis veikalas

Lietuvos kariuomenės karininkai taipogi karininkų biografijose nutyli jų dalyvavimą žydų iššudyme ir lietuvių sušaudyme. Kaip galima suprasti LNP ir LAF "nesutarimus" nepabrėžus, kad LNP buvo nusikaltėlių gauja, kuri troško įsiteikti Hitleriui, iššudyti Lietuvos žydus, panaikinti Lietuvos laikinąją vyriausybę, įveikti Lietuvos nepriklausomybės skelbėjus, uždaryti LAF? Kaip gali A.Rukšėnas tvirtini, jog vyko "derybos", kai jos vyko prievarta? Kaip gali A.Rukšėnas tvirtinti jog LAF "norėjo" įsilieti su LNP lygiomis teisėmis, kai LAF buvo LNP verčiama, ir iš tikrųjų rengėsi kontrpučui, kurį tačiau krašto apsaugos ministeris St.Raštikis įsakymu sudraudė. Jūs išsiduodate kaip LNP šalininkė, užtat ir nacių šalininkė. Būtent jiems palankų požiūrį dėstote, kaip mūsų Lietuvos valstybės istoriją. Kam to reikia?

Jonas Noreika buvo Geležinis vilkas (LNP) avies kailyje (LAF).

Palyginkime 1941 m. liepos mėn. 20 d. rezoliuciją, sveikinančią Lietuvos laikinąją vyriausybę, su trimis "Žemaičių žemės" delegacijos rezoliucijomis, kurias Zenonas Blynas užsirašė. "Žemaičių krašto visuomenės atstovai, susirinkę 1941 m. liepos 29 d. ir susipažinę ir įvertinę susidariusią padėtį, [po LNP/voldemarininkų/"Geležinio vilko" pučo liepos 23-24 d.] nutaria sudaryti žemaičių delegaciją iš šių asmenų: 1) Telšių apskr. LAF vadas kpt. Noreika..." "Susirinkimas pažymi, kad jame dalyvavo nemaža LAF narių, ankščiau buvusių "Geležinio Vilko" aktyvių narių, kurie ir šiandien tos organizacijos principams ištikimi..." Jonas Noreika susitaręs su LNP, sulaukęs jos pasitikėjimo, spaudė LAF pasirašyti sutarimą, kuria ji būtų nustojus egzistavus. Jisai netgi išsireikalavo, kad sudarant naująjį LNP štabą, jisai būtų sutarime įvardintas, kaip vienas iš trijų patarėjų, kartu su LNP atstovu ir LAF atstovu, patarančių, kas turėtų dirbti naujame LNP štabe. Telšių LAF vadas Jonas Noreika, rūpindamasis savo ateitimi, išdavė Lietuvių Aktyvistų Frontą, išdavė Lietuvos laikinąją vyriausybę, kurią turėjo pasveikinti, išdavė jį į Kauną siunčiusią Telšių krašto visuomenę, ir susidėjo su Lietuvos priešais, Lietuvių nacionalistų partija. Zenonas Blynas užsirašė, "Du žemaičių deleg[acijos] nariai pareiškė, kad esą ir jie nori tuos kademus likviduoti. Todėl mes neturim jų bijoti." Ar ne nuostabu, kad LAF atsisakė Noreikos sumanymo?

Kaip jūs manote, kaip Jonas Noreika suprato LAF? Rengiant sukilimą, jisai palaikė ryšį su LAF Kaunu, taip pat kelis kartus keliavo į Vokietiją, leido ir platino LAF Berlyno spaudą, užtat turėjo ryšius su LAF Karaliaučiumi, Klemensu Bruniumi ir Stasiu Puodžiu. Iš LAF Telšių štabo viršininko Leono Vilučio prisiminimų žinome, kad LAF Telšiai buvo pavaldūs būtent Kazį Škirpą išdavusiam LAF Karaliaučiaus majorui St. Puodžiui. "Rugpjūčio pradžioje buvo gautas Kauno LAF'o štabo kvietimas mjr. Svilui atvykti į Kauną. Majoras parsivežė įsakymą, kuriame informuojama, kad Lietuvos aktyvistų frontas panaikinamas, buvęs LAF'o vadas generalinio štabo majoras Puodžius atsistatydino; LAF'o štabas reorganizuotas į Lietuvos nacionalistų partiją. Vadu paskirtas inžinierius Klemensas Brunius, organizacinio skyriaus viršininku — J. Vokietaitis; buvę LAF'o apskričių vadai skiriami LNP vadais; reorganizuojami ir apskričių štabai." O tai sutampa su žymiausio lietuvių organizatoriaus Klemenso Bruniaus parodymais. Jisai sovietams įvardijo Joną Noreiką pirmuoju tarp Telšių apskrities LNP (!) vadų, ir toliau minėjo kitus svarbius LAF organizatorius, sukilimo rengėją Stasį Bagdoną, Noreikos veiklos tęsėją LAF vadą Alfonsą Svilą ir "Žemaičių žemės" redaktorių Kazį Mockų. Klemensas

Brunius pažinojo Joną Noreiką dalykiškai, kaip 1941 m. liepos mėn. Telšių krašto valdytoją, tad Telšių LAF sutapatino su Telšių LNP. Kodėl savo pažymoje ir savo leidiniuose neminite Klemenso Bruniaus parodymų?

Kaip gali Alimas būti kaltas, o Noreika ne?

O koks buvo Jono Noreikos vaidmuo Plungės žydų iššudyme? Jūs savo pažymoje ypač remiatės kun.Povilo Pukio parodymais, kad Jonas Noreika apskritai net nėra buvęs Plungės miesto komendantu, tik nesiryžtate pasidalinti jo aiškiais žodžiais, "Kartu su Alimu komendantūroje dirbo Noreika..." Tai sutampa su Aleksandro Pakalniškio prisiminimais, kad Jonas Noreika dirbo komendantūroje ir įsakė Plungės žydus iššudyti. Toliau jūs išdėstote tris aplinkybes, jūsų manymu paneigiančius Aleksandro Pakalniškio teiginius:

- 1) Jonas Noreika nebuvo Plungės miesto komendantu.
- 2) Jonas Noreika liudijimuose nefigūruoja, kaip žudynių organizatorius ar dalyvis.
- 3) Nacių okupacinės valdymo sistemoje lietuviai buvo griežtai subordinuojamoje padėtyje.

Kas keisčiausia, jūs savo pažyma tvirtinate, kad būtent LAF Telšių apskrities vadui Jonui Noreikai pavaldus LAF Plungės vadas Povilas Alimas organizavo žydų sušaudymą ir jų nuvedimą į Kaušėnus! Tačiau tuo pačiu nurodote, kad Noreika už tai neatsako, nes "nėra žinių".

Kas labiau už Joną Noreiką atsako už Telšių krašto žydų iššudymą?

Vokietijos Federacinės Respublikos prokurorams buvo neaišku, kas iš vokiečių atsakė už Plungės ir apskritai Telšių apskrities žudų žudynes, tad 1967-1970 m. kreipėsi į Sovietų Sąjungą pagalbos šiuo klausimu. Kaip minėjome, sovietų saugumiečiai ištyrė, kad Plungėje žudynėms vadovavo būrio vadas Stanislovas Lipčius ir jo pavaduotojas Povilas Alimas, o vokiečiai žudikus vaišino. **Telšių vyrų žydų žudynėse dalyvavo tiktai kokie 8 vokiečiai, tai yra, vienas skyrius.** Visa tai sutampa su Štalekerio 1941 m. spalio 15 d. ataskaita, iš kurios matyt, kad vienas Einsatzkommando 2 būrys (maždaug 30 karių), atsakingas už visą Šiaulių apygardą, įstengė iššudyti 42,000 žydų, kuomet Jėgerio Einsaztkommando 3 (150 karių) Kauno apygardoje iššudė tiktai 32,000. **1941 m. liepos mėn. žudynės Plungėje ir Telšiuose vyko kuomet Kauno apygardoje iš viso buvo sustabdytos visos žydų žudynės.** Suversti kaltę naciams vokiečiams yra šiuo atveju panašu į jų šmeižimą. Telšių apskrities viršininko Augustino Ramanausko ir Telšių miesto burmistro šimtai raštų parodo, kad lietuviai patys, be vokiečių, sulaikė žydus, tvarkė getus, iš jų savo įsakymu išsivesdavo žydus ir vėl nusivesdavo, ir jų turtą dalino dar jiems gyviems esant. Iš tiesų, Plungės ir Telšių žydai buvo lietuvių sulaikyti pirmomis karo dienomis, kada patys vokiečiai troško, kad lietuviai rengtų pogromus. O Jonas Noreika žinojo vokiečių troškimus, nes karo pradžioje vokiečių žvalgai jį nuvežė į pasitarimą Klaipėdoje, iš kurio jisai grįžo su leidimais nešioti ginklus ir su žinia, kad naciai neleis Lietuvai būti nepriklausomai. Tokiu atveju, kam tarnauti vokiečiams? Ir kokiu tikslu reikėjo Joną Noreiką išsikviesti? Paprasčiausia manyti,

kad per Klaipėdą į Latviją vykstantis Einsatzkommando 2 dalinys su juo tarėsi žydų iššudymo klausimais.

Vokiečiai atidavė Telšių kraštą Lietuvos nacionalzocialistinei policijai.

Kada jūs paskelbsite leidimą nešioti ginklus Telšių apskrityje (LCVA f.1075, a.2, b.19, l.3R)? Paprasčiausia manyti, kad tai yra leidimai, kuriuos Jonas Noreika parsivežė iš Klaipėdos, kaip rašė Damijonas Riauka. Juk tokie leidimai nesimėtydavo, ir naciai nebūtų leidę lietuviams juos savavališkai spausdinti, nė lietuviai būtų drįsę. Tai gi turėjo būti suderinta su Vokietijos kariuomene. Kokius kitus nacių išduotus leidimus nešioti ginklus esate aptikę? Rasti leidimai skirti tik Telšiams, juos turėjo pasirašyti "Lietuvių apskrities komendantas - Die Komendantur Telsche". "Šio liudijimo savininkas _____ yra Lietuvos nacionalzocialistinės policijos narys ir kaipo toks turi teisę nešioti ginklą." Dėmesį atkreipia ne tik rašybos klaida "nacionalzocialistinės" bet būtent pavadinimas "Lietuvos nacionalzocialistinės policijos". Akivaizdu, kad šie leidimai neskirti kovai su sovietų armija, nė palaikyti tvarką, nė vokiečių priežiūroje vykdyti nusikaltimus. Šie leidimai buvo reikalingi, kad lietuviai naciai galėtų įtikinti pravažiuojančią vokiečių kariuomenę, jog visoje Telšių apskrityje lietuviai turi teisę savarankiškai vykdyti nusikaltimus prieš žmoniją, o ypač, sulaikyti, apiplėšti ir iššudyti Telšių krašto žydus.

Žinome iš Kazio Škirpos prisiminimų, Vokietijos naciai net voldemarininkams neleido vadintis naciais. Vieninteliam, kuriam leido vadovauti "Lietuvių nacionalistų partijai" buvo nuožmiausių saugumiečių Heydricho ir Grėfės draugui, plungiškiui Pranui Germantui-Meškauskui. Paprasčiausia manyti, jog naciai Telšių kraštą atidavė Prano Germanto-Meškausko valiai, o pastarojo svajones įgyvendino Jonas Noreika. Savarankiškumą žydų klausimais nurodo ir tai, kad po pagrindinių žudynių 1941 m. liepos mėnesį lietuviai Telšių krašte dar ilgai laikė žydes verges, net iki 1941 m. gruodžio mėnesio pabaigos, jau po visos Lietuvos žydų žudynių užbaigtuvių. Telšių įgaliotinis žydų reikalams net pranešė joms neoficialiai, kad getas pirmadienį (gruodžio 29 d.) bus likviduojamas, taip kad pora šimtų pabėgo, kas turėjo jėgų. Bet lietuviai didesnę dalį jų netrukus sugavo ir sušaudė.

Kodėl jūsų vyriausiasis istorikas Stasys Buchoveckas, nenurodydamas jokių šaltinių, tikslingai paišo Germantą-Meškauską kaip Lietuvos draugą? Autorius neįtaria, jog Heydrichas 1939 m. svarstė būtent Germanto-Meškausko pasiūlymą Lietuvoje rengti pogromus ir nuversti vyriausybę. Autorius prieštarauja K.Škirpos, J.Keliuočio, kun.St.Ylos, R.Mackonio, Z.Blyno, A.Pakalniškio, L.Olšvango liudijimams, kaip Germantas-Meškauskas svajojo būti Lietuvos fiureriu ir iššudyti žydus, kaip jisai ištikimai draugavo su Lietuvos laisvės ir žmonijos priešais R.Heydrichu, H.Grėfe ir M.Kurmies, kaip jisai ypatingai rūpinosi Plungės kraštu. Autorius nesuvokia, jog nacių Vokietijoje mokslus baigęs dr.P.Germantas-Meškauskas buvo protu pasižymintis sociopatas, stokojantis įprasto sąžinės balso, tad įstengiantis nevaržomai daryti siaubingą blogį ir nebūdingą gėrį, o vienu metu padlaižiauti tiek Prezidentui A.Smetonai, tiek nacių saugumiečiams, tiek Lietuvos Laikinajai vyriausybei.

Pasiklausykite plungiškių ir Jono Noreikos anūkės Silvia Foti.

Kodėl jūs nesidomite visais plungiškių išsaugotais liudijimais? 1971 m. Stanislava Pocienė, 1907 m. gimimo, pasakė savo sūnui, studentui Bronislavui Pociui, kad 1941 m. Jonas Noreika vadovavo Plungės žydų žudynėms, kaip Plungės komendantas. Jis turėjo 20 pakalikų (lietuvių policininkų baltaraiščių, kurie ant rankos nešiojo baltus raiščius). Ji tai girdėjo iš žmonių. Ji 1941 m. Plungės fabrike dirbo verpėja. Ar jūs galėtumėte rasti 2002 m. istoriko Bronislavo Pociaus ir bibliotekininkės Zita Paulauskaitės susirašinėjimą su jumis, kuriame jūs tvirtinote, kad tai buvo "kitas Jonas Noreika"?

Ar jūs esate buvę Plungėje su Jono Noreikos anūke Silvia Foti? Jos teta jai nurodė turtingų žydų namą Vaižganto g.3, kur jinai lankydavo Noreikų šeimą pažaisti su Jono Noreikos dukra Dalyte. Ar esate nustatę, ar jų name girdėjosi Vaižganto g.7a esančioje sinagogoje kankinami žydai? Teta taip pat Šiauliuose parodė dailų stalą šachmatais žaisti, kurio kitoje pusėje įrašas jidiš kalba. O tai sutampa su žydų šviesuolio Jakovo Bundos pasakojimu, kad Noreika iš Plungės į Šiaulius išsivežė geresnius baldus.

Aleksandras Pakalniškis sąžiningai atskleidė Noreikos ir jo kariuomenės nusikaltimus.

Jūs remiatės ypač kun.P.Pukio parodymais sovietams, nors juose aptinkame daug nenuoseklumų ir netgi melo, kas suprantama, juk jisai norėjo išvengti bausmės sau ir kitiems. Tuo tarpu jūs nesigilinate į Aleksandro Pakalniškio prisiminimus. Jūs cituojate jo knygą, "Per dvidešimtąjį amžių", betgi jis tuos įvykius aprašo ir kitose knygose "Plungė", "Gyvenimo pakelės" ir "Septintoji knyga". Ar jūs nepastebėjote, kad jisai pats buvo įsivėlęs į žydų skriaudimą? Juk jisai sutiko dirbti Plungės karo komendantūroje žinodamas, kad visi miesto žydai laikomi sinagogoje. Jisai pasakoja savo tuometinį požiūrį į žydus, visai panašų į Jono Noreikos ir Prano Germanto-Meškausko. Jisai pastarajam mokyklas steigė, žudynių rengėją Povilą Alimą samdė kūno kultūros mokytoju, kortom lošė su plungiškių likimų sprendėjais, kun. Povilu Pukiu ir istoriko Zenono Ivinskio broliu, gydytoju Vladu Ivinskiu. Iš Pakalniškio knygų akivaizdu, kad jisai puikus liudytojas, gerai pažinojęs Plungę ir plungiškius, betgi ypač "Lietuvos kariuomenės" veiklą. Jisai sąmoningai nutyli savo ir savo pažįstamų nusikaltimus ir sąmoningai meluoja, kartodamas LAF mitą, kad žydai padegė Plungę. Visgi, Pakalniškis teisingai atskleidžia lietuvių nusikaltimų esmę, parūpina daugybę kitur pasitvirtinančių smulkmenų, ir sąžiningai, aiškiai, įtikinimai ir pakartotinai nupasakoja, kaip menkutis vokietis karys, net ne karininkas, paklausė, "Ką žadate daryti su uždarytais žydais?", o Jonas Noreika atsakė, "Aš jau daviau įsakymą sušaudyti visus iki vieno."

Ar jūs esate ištyrę, kokiu pagrindu ir kokiu tikslu A.Pakalniškio liudijimai kryptingai menkinami? Jūs savo pažymą dėl Jono Noreikos paskelbėte 2015 m. lapkričio 10 d., ir joje tvirtinate, kad sovietų saugumo surinkti parodymai neigia A.Pakalniškio prisiminimus. Vieną savaitę ankščiau, 2015 m. lapkričio 2 d., Lietuvos Prezidentui prilygstantis, gerbiamas profesorius Vytautas Landsbergis portale Delfi.lt gynė Noreiką ir menkino Pakalniškį:

Tariamas įsakymas sušaudyti Plungės žydus, minimas tariamuose JAV lietuvio Aleksandro Pakalniškio atsiminimuose (išl. 1995 m. Čikagoje). Neva 1941 07 12/13 po Plungės gaisro komendantas J. Noreika dėl žydų pasakęs vokiečiams: „Aš daviau įsakymą visus iki vieno sušaudyti". Pasakoja Pakalniškis – tarsi liudininkas, pats girdėjęs ir matęs pokalbį, net vokiečių elgesį. Iš tikrųjų tas epizodas A.Pakalniškio arba jo leidėjų apgaulingai įmontuotas į knygą iš 11 metų senumo (1984 m.) publikacijos žurnale „Der Spiegel" (1984 04 23), kurioje buvęs Šiaulių geto kalinys Leiba Lifšicas nupasakoja tariamą J. Noreikos pokalbį su vokiečių kareiviais, vėliau žodis į žodį pakartotą neva „liudininko" A. Pakalniškio neva „atsiminimuose".

Iš tiesų, 1984.04.23 straipsnį „Die Mörder werden noch gebraucht" parašė vokiečių ir išeivijos lietuvių gerbiamas Plungės žydas Leonidas Olšvangas. Jisai mini 1980 m. Čikagoje išleistus A.Pakalniškio prisiminimus "Plungė".

Kodėl jūs nesiremiate V.Landsbergio minima 1995 m. išleista "Septintąja knyga", kurioje Pakalniškis plačiausiai nupasakoja Plungės įvykius? "Plungėje besanti lietuvių komendantūra. Pasidariau jos tarnautoju, nes nebuvo kas kitą veikti. O ir arčiau būti norėjau prie paskutinių naujienų. Tame pačiame kambaryje sėdėjo kapitonas Venclauskis. Buvo jis kaip ir kaimynas, ūkį turėjo Juodeikiuose, žemės susisiekė. Klaipėdiškio Purvino uošvis buvo. Kitame kambaryje sėdėjo pats komendantas, jaunas kapitonas Noreika. Dažnai užeidavo į komendantūrą kapitonas Lipčius. Turėjo jis barzdą ir motociklą, palaikė ryšį tarp Plungės ir kitų miestų. ... Užeidavo pas komendantą ir du vokiečiai kareiviai, kažkaip užsilikę Plungėje. Ant rankovių turėjome baltus raiščius su juodosiomis "TDA" raidėmis." Kodėl jūs nesiremiate Pakalniškio pasikalbėjimu su Akiračiais? Arba ALKA archyve saugojamais jo dienoraščiais? Ar jūs esate išsiaiškinę, kas buvo archyvo dėžėse Nr.1 ir Nr.2 ir kodėl būtent jos 2016 m. spalio mėn. panaikintos užtvinimo?

Kaip jūs vertinate Plungės krašte pravestą mobilizaciją į Lietuvos kariuomenę? Pakalniškis ne tik aprašo Plungėje tarnavusius kapitoną Joną Noreiką, kapitoną Stanislovą Lipčių, leitenantą Povilą Alimą, kapitoną Kazimierą Venclauską, viršilą Praną Šapalą ir Arnoldą Pabrėžą, kurie visi dalyvavo žudų skriaudime ir iššudyme. Jis taip pat atkreipią dėmesį, kad seniūnai prievarta mobilizavo apylinkės jaunus vyrus, ir teisingai ją pavadina "Lietuvos kariuomene". Juk nacių Vokietija neturėjo teisės mobilizuoti okupuotos Lietuvos gyventojus. Lietuvos Respublikos vardu seniūnai vertė vyrus tarnauti Plungės kuopoje ir Telšių kuopoje, o jos iškart pasižymėjo žydų iššudymu. 1941 m. rudenį vienas karys įstojo, nes kitaip negalėjo savo šeimos aprūpinti maisto kortelėmis. Noreiką pakeitęs Telšių LAF vadas, majoras A.Svilas, prigrasino kitam kariui, kad jeigu neįstos, tai jį ištrems į Saksoniją dirbti vergu.

Telšių apskrities kariai dėvėjo Lietuvos kariuomenės uniformas su lietuviškais skiriamaisiais ženklais, buvo ginkluoti šautuvais ir pistoletais. Kariai įstojo į T.D.A. ir taip ją vadino. Yra išlikę pareiškimų blankai, kuriais L.N.P "Geležinio vilko" vadui buvo išreiškiamas noras įstoti į T.D.A. būrį. Kartu išpildydavo žinių lapą, "L.N.P. Tautinės Darbo Apsaugos (TDA) Nario Žinios". Išliko TDA nario pasižadėjimas: "Pasižadu ištikimai ir sąžiningai vykdyti "T D A" nario pareigas ir nešiodamas rinktinio lietuvio vardą dirbsiu savo tautos gerovei ir kovosiu už jos siekimus. ..." Išliko ir "Geležinio Vilko" nario iškilmingas pasižadėjimas: "Iškilmingai pasižadu, kad ištikimai ir sąžiningai vykdysiu "Geležinio

Vilko" nario pareigas, ginsiu Lietuvių tautos teisę ir garbę, nesigailėdamas savo jėgų ir gyvybės dirbsiu jos gerovei..." Yra pareiškimas Telšių T.D.A. Ramovės valdybai. Blankuose ir pažadėjimuose neminimi nė Hitleris, nė Vokietija, kuriems kitur Lietuvoje pasižadėdavo pagalbiniai policijos batalionai. Sukilėliai nebuvo nuginkluoti, kaip kad kitur Lietuvoje. Savo ginklus laikė iki 1942 m. sausio mėn. 1 d. Netgi Telšių apskrities viršininko A.Ramanausko skelbtas 1942 m. vasario mėn. 6 d. savanorių į Lietuvos Savisaugos Dalinių surašymas nacių Vokietijos niekaip nemini. **Kur jūs pabrėžiate lietuvių atsakomybę už šiuos dalinius?**

Lietuvių atsakomybę parodo "Žemaičių žemėje" paskelbtas "Telšių Miesto Tautinio Darbo Apsaugos Būrio STEIGIMO AKTAS": "1941 m. spalių mėn. 14 d. Telšių grupės Geležinio Vilko vado sukviestas Telšių miesto lietuvių tautinio darbo bendraminčių susirinkimas, išklausęs G.V.Vado pranešimą ir aptaręs būtinumą lietuviams jungtis, kad organizuotai padėti Lietuvių Nacionalistų Partijai siekti kultūrinių bei valstybinių tikslų nutarė pagyvinti Telšių miesto Tautinio Darbo Apsaugos veikimą suformuojant L.N.P. vadovybės numatyta forma T.D.A. Telšių miesto būrį. Dirbdami Tautinės Darbo Apsaugoje pasižadame būti nenuilstamais jos idėjų skleidėjais ir nacionalinės Lietuvos vadovybės įsakymų vykdytojais." Kur vokiečiai? Ir kodėl A.Bubnys savo knygoje apie batalionus neiškelia šių visų dokumentų, nepabrėžia Telšių krašto lietuvių savarankiškumo?

Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje.

Jūs savo pažymoje pripažįstate, kad Jonas Noreika nusikalto, prisidėdamas prie teisinio persekiojimo asmenų, kurie 1940-1941 m. bendradarbiavo su sovietų okupaciniu režimu. Minite, kaip jisai kartu su kitais priėmė nutarimą skirti Jurgiui Endriuškai tris mėnesius įkalinimo darbo stovykloje. Tiesa, jūs nutylite, kad Endriuškai tokią bausmę skyrė už chorvedystę. **Kodėl jūs neperžiūrėjote visų LCVA f.R-1441, a.2 apraše esančių 270 teismo bylų? Juk šios bylos išryškina Telšių apskrities lietuvių neįprastą savivaldą Lietuvos Respublikos vardu ir Telšių LAF vado Jono Noreikos vaidmenį tenkinant ir atmetant malonės prašymus.** Žinome, kad žymaus eigulio Aleksandro Tenisono žmona Aldona Tenisonienė "tragiškai žuvo" 1941 m. liepos mėn. Pasirodo, kad "LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU 1941 m. liepos mėn. 19 d. Telšiuose" karo lauko teismas pagal Lietuvos įstatymus ją kartu su 11 kitų nuteisė mirti, o jos malonės prašymą atmetė Lietuvos aktyvistų štabas Telšiuose, vadinas Jonas Noreika. Jisai kitą dieną Telšiuose šventė didžiąją vienybės manifestaciją. Yra išlikęs prokuroro B.Antanėlio nurodymas 1941 m. liepos 20 d., "Prašau sušaudytinius perduoti atvykusiai šaulių būrio apsaugai." Karo lauko teismo bylos padeda suprasti vyskupo Vincento Borisevičiaus parodymus, "su dabar jau mirusiu vyskupu [Justinu Staugaičiu] siųsdavome kunigus tarpininkauti, kad nebūtų šaudomi komunistai, iš kurių pavyko išgelbėti 5 žmones: Žutautą, Abramovičių ir kt." Įsigilinus, paaiškėja, kad Algirdas Žūtautas buvo vienas iš keturių sovietinių Telšių kalėjimo pareigūnų, kurie karo pradžioje svarstė, kuriuos kalinius palikti gyvus, ir kuriuos užmušti Rainių miške. Liepos mėn. 19 d. Telšių aktyvistų štabas patenkino Žūtauto malonės prašymą, tuo tarpu atmetė kitų penkių kalėjimo sargų prašymus, taip kad sušaudė Rainių aukų likimo liudytojus. Įdomu, kokiomis sąlygomis Jonas Noreika tenkino vyskupų prašymus? Juk kitą dieną iškilmingos šv.mišios buvo dalis "Žemaičių žemės" laisvės

manifestacijos.

Šiaulių advokatas Matas Krygeris sužinojo apie 1941 m. liepos 19 d. pasmerktuosius tokiu būdu:

Kai kur broliai lietuviai savo iniciatyva vykdė egzekucijas. Štai Telšiuose susidaręs superpatriotų lietuviškas "karo lauko teismas", teisęs "komunistus", "komunistų veikėjus", pats vykdė nuosprendžius. Nuteistasis Vladas [Bauža], gimęs 1909 m., 1941 m. liepos mėnesį kartu su 14 kitų "komunistų" išvežtas už Telšių miesto sušaudymui. Vykdant nuosprendį, pastatytas su kitais prie duobės. Išgirdęs šūvius, jis išsigando ir įkrito į duobę, o po kokių dviejų valandų iš jos išlindo ir pabėgo. ... Nuvažiavau į Telšius išsiaiškinti, kas ten vyksta. Lietuvių aktyvistų fronto Telšių štabe [Bronius Antanėlis], kuris save titulavo "karo lauko teismo" prokuroru, pristatė mane, kaip Šiaulių apygardos teismo prokurorą, atvykusį pasitarti suimtųjų reikalu. Susirinkusiems atvirai pareiškiau:

- Manau, įsitikinote, kad įvyko antroji, hitlerinė, Lietuvos okupacija, kuri nieko gero nežada. Jūsų suorganizuotam "karo lauko teismui" ir jo mirties nuosprendžiams nepritariu. ... LAF'o Telšių štabas viename barake ir Telšių kalėjime laikė daug suimtųjų. Pasiūliau juos paleisti, kol geštapas nesuspėjo perimti savo žinion. Prieštaraujančių nebuvo. Augutinas Ramanauskas, vėliau tapęs žemės ūkio reikalų generaliniu tarėjų, pridūrė: "Aš sakiau, kad negerai darome." ("Rūstūs prisiminimai", 1994, ps.50-51)

Kodėl jūs nepaskelbiate Jono Noreikos 1941 m. liepos 25 d. įsakymo (LCVA f.1075, a.2, b.6) ir neišdėstote jo aplinkybių? Jisai turėjo būti Krygerio įsikišimo pasekmė. **Iš Noreikos įsakymo matosi, kaip ir iš malonės prašymų, kad Jonas Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje**, aukštesnis netgi už apskrities viršininką A.Ramanauską, pasakiusį, kad "negerai darome". Įsakyme "Telšių apskr.Policijos nuovadų Viršininkams ir Aktyvistų štabams" pabrėžiama, "Vietos iniciatyva daryti mirties sprendimus ir juos vykdyti griežtai draudžiama. Gabenant suimtuosius reikia užkirsti galimybes bėgimo ir pranešimai, kad "suimtasis nušautas bebėgant" bus griežtai tiriami. Už bet kokį savavaliavimą bus keliamos baudžiamos bylos." Iš Noreikos įsakymo aišku, kad tokių mirties sprendimų buvo visoje apskrityje ir juos vykdė tiek policininkai, tiek aktyvistai. Atkreipiame dėmesį, kad pirmuoju pasirašė Kap.Noreika, L.Aktyvistų Fronto Vadas, o antruoju pasirašė Ramanauskas, Telšių apskr.Viršininkas. Tai vėlgi parodo Jono Noreikos pirmenybę gyvybės ir mirties klausimuose. Užtat ir tvirtiname, kad Jono Noreikos nusikaltėlių gauja veikė Lietuvos Respublikos, lietuvių tautos, "Žemaičių žemės" vardais, taip pat ji vadindavosi LAF, LNP, TDA, "Geležiniu Vilku", butų biuru, Žemaičių legionu ir 14tu batalionu. Noreikos nusikaltėlių gauja pati žydus ir lietuvius suėmė, laikė, teisė, tenkino ar atmetė malonės prašymus, ir pati juos sušaudė.

Baltaraiščiai sulaikė Alsėdžių kaimo žydus, paskui juos kankino ir nužudė. **Kur jūs esate surašę visus Jonui Noreikai pavaldžius aktyvistus, jų veiklą ir nusikaltimus?**

Plungėje taip pat veikė lietuvių teismas, kuriame likimus sprendė Plungės valdininkai, policininkai, Alimienė, kun.P.Pukys ir gyd.V.Ivinskis bei kiti. Iš viso Plungėje sušaudyta maždaug 140 lietuvių. Manytina, kad Telšių apskrityje per vieną mėnesį sušaudyta apytikriai 300 lietuvių. **Kaip jūs manote, Jonui Noreikui vadovaujant Telšių LAF, kiek lietuviai sušaudė lietuvių?**

Jonas Noreika privalėjo gelbėti lietuvius ir žydus.

Šiuo atveju vokiečius galima vadinti lietuvių gelbėtojais. Pakalniškis papasakoja, kaip vokietis 1941 m. rugpjūčio 5 d. išgelbėjo Juozą Jankauskį, paklausdamas, "Kiek jis amžiaus yra?" ir pasakydamas apie 23 metų amžiaus vyrą, "Tokių jaunų jūs negalite šaudyti, jie dar neturi proto. Baikite vieną kartą tas žudynes." O Leonas Vilutis įamžino ligotą LAF požiūrį į žudynes: "Telšių kalėjimo partizanai (šauliai) laikė sugautų per šimtą komunistų veikėjų, sunkiai nusikaltusių prieš Lietuvos žmones. Teisingumo organai jų bylas tyrė, nusikaltę buvo teisiami. Vokiečių komisaras Gevekė, atstovaujantis apygardai, nebaigtas nagrinėti bylas nutraukė, ir komunistus, neatsižvelgdamas į jų nusikaltimus, paleido, [1941 m. rugsėjo mėn. 28 d.] sušaukęs turgavietėje žmones ir paskelbęs amnestiją. Mat jis turėjo tikslą pasėti lietuvių neapykantą, patraukti į savo pusę nusikaltėlius, išprovokuoti judus, kurie išdavinėtų žmones, atvedusius juos į kalėjimą."

Matas Krygeris savo drąsiu pavyzdžiu mums visiems įrodo, kaip Jonas Noreika galėjo ir privalėjo elgtis.

Pasibaisėjęs hitlerinėmis žudynėmis, 1941 m. liepos 29 d. raštu Nr.85 kreipiausi į Šiaulių, Telšių, Raseinių, Tauragės, Mažeikių ir Kretingos apskričių viršininkus, siūlydamas jiems sustabdyti nepagrįstus lietuvių suiminėjimus ir šaudymus. Aplinkraštyje nurodžiau, kad "naikinimas dirbusių bolševikinėse įstaigose lietuvių yra naikinimas pačios lietuvių tautos, ir tokie kerštо užsimojimai yra atmestini visu griežtumu." Kai kurie apskričių viršininkai mano aplinkraščio nuorašus išsiuntinėjo policijos nuovadų viršininkams ir šis kreipimasis jiems darė teigiamą poveikį. Žinojau, kad už tai galiu nukentėti, bet ryžausi.

Įdomu, kad tiek sovietai, tiek naciai gerbė Matą Krygerį, kad taip gynė lietuvius. Visgi patys lietuviai žmogžudžiai jį įskundė, ir jam teko gerus metus kalėti SD kalėjime Tilžėje. Ko reikia, kad pripažintumėte Jono Noreikos savivaliavimą ir suabejotumėte jo "antisovietinės" ir "antinacinės" veiklos vaisiais?

Jonas Noreika nesiryžo gelbėti tremiamų lietuvių.

Jo bendražygiai, kaip Antanas Juočeris, besirengdami karui surinko nemažai ginklų, įskaitant ir dinamito. Telšių policijos pareigūno žmona Ona Algminienė savo "tikrovės romane", Raudonasis Amaras, pasakoja:

"...ginkluoti aktyvistai ruošiasi kur nors prie miško traukinį su mūsų žmonėmis sustabdyti ir suimtuosius paleisti iš vagonų. Pasisekimu jie neabejoja - ginkluotus azijatus nugalėti susišaudžius, mūsų vyrams būtų patys niekai. ... Apsvarstę visus užpuolimo planus, pogrindžio kovotojai - aktyvistai neužmiršo apsvarstyti ir galimas to pasekmes. Išvežamuosius jie, tiesa, paliuosuotų, bet už tai gali atsakyti ne tik visas miestas, bet galimas daiktas - ir apskritis. Stalinui prisiuntus armiją istrebitelių viskas būtų sulyginta su žeme. Todėl nutarė savo planą nebevykdyti."

Jos sūnus Liutavaras L. Algminas patvirtino, kad visi romano įvykiai pagrįsti faktais.

Jonui Noreikai ir jo bendražygiams rūpėjo patekti į valdžią. Užtat atsisakė stoti į teisingą kovą, bet laukė nacių Vokietijos nurodymų.

Jonas Noreika pogrindžio spauda kurstė neapykantą.

Žinome, kad Jonas Noreika, kaip retas sukilimo rengėjas, turėjo ryšius tiek su Kauno LAF, tiek su Karaliaučiaus LAF, tiek su pačiais vokiečiais. Jisai pasižymėjo ypatingu paslaptingumu. Nuostabu, kad Telšių sukilėlius smulkiai aprašęs Leonas Vilutis išvis nemini Noreikos, nors tiesa pasakius, jis nemini nė Telšių manifestacijos, nė Kazio Mockaus ir "Žemaičių žemės", nė žydų žudynių. Vilutis tačiau rašo taip apie Noreikos pavaduotoją Juodikį, kuris irgi palaikydavo ryšį su Vokietija: "Iš S. Bagdono patyriau, kad apie mano veiklą mokykloje žinojo ir mokytojas A. Norkevičius, ir Juodikis. Vėliau supratau, kad šis karininkas buvo laikomas svarbiausiuoju pogrindžio organizatoriumi. Dėl to su juo buvo vengiama palaikyti oficialius ryšius." Panašus paslaptingumas iškyla Adomo Jurgelio aprašyme, kaip jisai platino sukilėlių spaudą, kurią gaudavo iš Juozo Mėčiaus. Jurgelis savo prisiminimus rašė 1941 m. rugpjūčio 25 d., ir visgi sąmoningai neįvardijo vieno svarbaus žmogaus: "Tą pat dieną [birželio 19 d.] atvažiuoja iš Kelmės gimnazijos mokinys Matula Jurgis, kuris sakydavosi turįs ryšius net su..." Panašu, kad tas žmogus buvo Jonas Noreika, bet kaip bebūtų, Jurgelis vardija tą patį ratą pogrindžio spaudos platintojų, kurį Kauno LAF organizatorius Pilypas Žukauskas-Narutis sieja su Jonu Noreika, būtent Juozą Mėtą (tai yra, Mėčių) ir Stasę Vanagaitę. O žinome iš Damijono Riaukos, kad Jonas Noreika Plungėje leisdavo atsišaukimus nemažu 500-1,000 tiražu. Jurgelis rašo: "Kovo 23 d. kun. Velavičius paskambina. Tuojau kinkau arklį, sėdu ir važiuoju. Gaunu kovo 19 d. atišaukimą atspausdinimui. Sakosi tik vieną gavęs. Greitai grįžtu, spausdinam rytą kovo 24 d., vežam į Telšius, Varnius ir kitas aukščiau minėtas puses. Iš kovo 19 d. pasiskaitę nutarėm geriau susiorganizuoti." Akivaizdu, eina kalba apie atsišaukimą "Brangūs vergaujantys broliai", kurio lyg tai visuose variantuose yra tokie žodžiai: **„Jau šiandien painformuokite žydus, kad jų likimas aiškus.** Todėl kas gali, tegul nešdinas iš Lietuvos, kad nebūtų bereikalingų aukų. Lemiamu momentu jų turtą paimkite į savo rankas, kad niekas veltui nežūtų.“

Žinome iš Varnių LAF štabo vado Jurgelio, kuom tai baigėsi: "Taip pat pirmadienį [birželio 23 d.] jau pradėjome suiminėti mums pavojingesnius komunistus, kad neturėtų ryšio su raudonarmiečiais. Antradienį gaudome (pastebėję miške) varniškius komunistus, kaip vykdomojo komiteto, kompartijos ir kitus. Suimam, uždarom pas ūkininką Martinkų Povilą Pakalniškiuose į pirtį ir pastatom sargybą." Ar jūs manote, kad tokie suėmimai labiau tarnavo Lietuvos nepriklausomybei ar nacių Vokietijos okupacinei politikai?

Kodėl jūs nesate ištyrę, ką spausdino Jonas Noreiką, ir kokios buvo pasekmės?

Jonas Noreika vienijo visuomenę nusikalstamai veiklai.

Jonas Noreika Telšių krašte savo žydų iššudymo mąstais primena Praną Jakį Kretingos krašte ar Petrą

Požėlą Šiaulių krašte. Jisai tačiau juos pralenkė savo sugebėjimu nusikalstamai veiklai suvienyti visą visuomenę.

Jonas Noreika jau liepos mėnesio pradžioje Telšiuose organizavo inteligentus rengti manifestacijas. Suorganizuotas Telšių choras, kuris su politiniais kaliniais agitatoriais išvažinėjo Žemaitiją. Tūkstantinės minios sutelktos Telšiuose, Plungėje, Nevarėnuose, Varniuose, Pavandenyje. Holokausto įkarščio metu Telšiuose surengė vandens sporto šventę, Noreika dalino medalius. Laužuose degino sovietines knygas, teatrais linksmino žmones, reikia manyti, bjauriomis patyčiomis. **Skaitant baisus "Žemaičių žemės" vedamuosius ir skaičiuojant lavonus, tenka įžvelgti rūpestingą neapykantos kurstymą.** Prie Telšių apskrities viršininko sudaryta Meno Taryba buvo Noreikai tokia svarbi, kad iš karto ją pervedė į L.A.F. propagandos skyrių, "kur dirbs didžiausiame kontakte su mūsų šauniaisiais aktyvistais."

Lietuvių visuomenę vienijo viešos žydų patyčios. A.Pakalniškis aprašo, ką veikė Lietuvos Respublikos šauktiniai kariai. "Kaip kalinius varinėdavo juos ginkluoti kareiviai, o didesnei pajuokai vienas žydas turėdavo eiti priekyje, aukštai iškeltose abiejose rankose raudoną komunistinę žvaigždę laikydamas. Turtingi buvę Plungės žydai, buvę didelių krautuvių savininkai, vėliau tų krautuvių vedėjai, buvo dabar šitaip varinėjami po miestą." Plungėje netgi "Mąsčio" gamyklos sargai įsitraukė į praeinančių, pasmerktųjų žydų nužudymą, su tikslu išbandyti savo ginklus.

Lietuvių visuomenę taip pat labai suvienijo žydų turto dalybos. Telšių apskrities viršininko ir Telšių burmistro šimtai raštų skaudžiai liudija, kaip lietuviai skirstė ir savinosi žudynių aukų turtą, kartu ir atsakomybę už žudynes. Lietuvių laikinoji vyriausybė tai skaitino savo įsakymais, nutarimais ir potvarkiais, kaip kad Jonas Noreika skatino savo pavyzdžiu, užsimanydamas žydų šeimos namo ir baldų.

Telšių apskrities valdžia, policija, kariuomenė ir aktyvistai vieningai gaudė prasimanytus "priešus", žydus ir lietuvius. Vieningai tvarkė žydų getą, vertė žydus dirbti vergais. Vieningai vedė karo lauko teismą, pasmerkė mirties bausmes ir jas įvykdė. Vieningai vykdė Lietuvos laikinosios vyriausybės nurodymus. Visa tai darė Lietuvos Respublikos vardu, "Žemaičių žemės" vardu. Vieningai išniekino Lietuvos, lietuvių ir žemaičių vardą, taip kad sunku mums po to atsitiesti.

Jonas Noreika įklampino Dievo tarnus, Telšių vyskupijos vyskupus ir kunigus, į nusikaltimus prieš žmoniją. Sovietai pasisavino Telšių vyskupijos spaustuvę, bet sukilėliai jos negrąžino, taip kad ji priklausė "lietuvių valdžiai". Katalikų spaudos redaktorius Kazys Mockus redagavo "Žemaičių žemę". Ar jūs išaiškinote, kas buvo laikraščio bendradarbiai? Deja, vyskupija nuo laikraščio neatsiribojo. Redakcijoje dirbo katedros vargonininkas Ferdinandas Janauskas, straipsniais prisidėjo "Žemaičių prieteliaus" redaktorius kun. Kazimieras Olšauskas, Telšių katedros klebonas kun.Pilypavičius, Leonas Vilutis, Petras Gintalas. Manytina, kad laikraščio branduolį sudarė Telšių katalikų laikraščio "Žemaičių prieteliaus" bendradarbiai. O leidėjas buvo Žemaičių aktyvistai, paskui Žemaičių L. Aktyvistų Frontas, vadinas, už jį atsakė Jonas Noreika. Kodėl vyskupija nepaprieštaravo, kad "lietuvių valdžia" jos spaustuve kursto žmogžudystę? Kodėl leido nekaltus žydus kankinti ir žeminti Rainių aukų laidotuvių metu? Kodėl žudikams atleisdavo kaltes? Tai juk dvasinio ginklo neteisingas panaudojimas. Kaip jūs

tiriate Telšių vyskupijos vaidmenį 1941 m. lietuvių nusikaltimuose?

Jonas Noreika dvasiškai išniekino žydų aukas.

Kodėl jūs nepabrėžiate lietuvių kankintojų žiaurumo ir žydų aukų nekaltumo? Juk tik tada galima suprasti ir įvardinti Jono Noreikos žiauriausius nusikaltimus, kankinusius ne tik kūną, bet ir dvasią. Žymusis Telšių ješivos rabinas Avrahamas Icchakas Blochas, tai nepaprasto šventumo auka. Jisai Telšių LAF nusikaltimų akivaizdoje atsidavė Dievui, maldai, Toros mokslui ir švietimui. Kai jam plaktuku daužė galvą "išmušti iš jo Dievą", jisai skelbė "Dievas yra visiems". Kodėl Lietuvos valstybė nesiryžta Telšiuose įamžinti jo kankinystę taip, kad visi pasimokytumėme iš jo, kaip nugalėtojo?

Pirmomis karo dienomis Jonui Noreikai pavaldūs Žemaitijos aktyvistai į Plungės sinagogą nežmoniškai sugrūdo 1,800 Plungės krašto žydus, taip kad bent keturis vaikus negyvai suspaudė, o kai kurie suaugę išprotėjo. Lietuviai dvi savaites kankino kūną ir dvasią: nedavė nė valgyti, nė gerti, sudegino šventraščius, išsivesdavo žydus pasityčioti iš jų, išprievartaudavo žydes, šaudydavo į sinagogos langus, šaudydavo per duris, kviesdavo ligonius lauk ir išsivežę juos sušaudydavo, vertė mėšlą valgyti, degino gyvus žmones.

Plungės žydai buvo išvaryti prie Rudelio kalno išsikasti sau duobes. Iš Plungės atvažiavo kunigas Lygnugaris sakydamas, kad jis negali žydų išgelbėti, bet jis gali juos prieš mirtį pakrikštyti. Jis atsinešė kibirą vandens ir pakrikštijo žydaites, pagal vieną liudijimą, 74 mergaites gimnazistes. Arnoldas Pabrėža ir jam pavaldūs lietuviai jas išprievartavo ir nužudė. Jonas Noreika privalo atsakyti už šių mergaičių kankinystę, jų dvasios laužymą ir kūno niekinimą. Jos yra visiškai tyros ir tikrų tikriausios kankinės. Kodėl jų kankinystė neįvardijama? Kaip jūs manote, ar nederėtų Romos katalikų bažnyčiai jų neatstumti, neužmiršti, nepažeminti ir jas pripažinti katalikėmis kankinėmis? Ar nederėtų Lietuvos valstybei jas laikyti lietuvaitėmis kankinėmis? Kas jų gimtinėje įvertina jų šventą auką?

Jonas Noreika dvasiškai išniekino lietuvių aukas.

Jonas Noreika taip pat dvasiškai išniekino 75 sovietų Rainiuose iššudytus lietuvius kalinius. Jono Noreikos nusikaltėlių gauja tyčia iškreipė šių kalinių baisią nelaimę su tikslu pateisinti savo žmogžudiškas svajones. Kur jūs išnagrinėjate lietuvių atsakomybę už kančių perdėjimą? Lietuviai ligi šių dienų būtinai pabrėžia išskirtinį sovietų kankinimo žiaurumą. Jūs savo svetainėje pripažįstate, jog **"Kas vyko toliau, gerai nežinoma. Lietuvoje tai buvo bene vienintelės žudynės, po kurių neliko nė vieno gyvo liudytojo." Kodėl jūs savo svetainėje nepaminite, kad šių žudynių liudytojai, lietuviai kalėjimo sargai, buvo Lietuvos Respublika pasivadinusios gaujos sušaudyti, Jonui Noreikai atmetus jų malonės prašymus?**

Lietuvos Respublika savo leidžiamoje spaudoje platino Telšių aktyvistų melagingus, žydų žudynes kurstančius prasimanymus. Pavyzdžiui, Lietuvos laikinosios vyriausybės Žemės ūkio rūmų leidžiamas savaitraštis, "Ūkininko patarėjas", 1941 m. liepos 25 d. melagingai skelbė, "Vieniems buvo nulupta nuo

galvos oda, kitiems išpiauti odos diržai iš nugaros ir krūtinės, kai kuriems išdegintos akys, kitiems nuplikyta visa oda. Kai kuriems sulaužyti šonkauliai ir į vidurius sukištos rankos. Daugeliui vyrų nupiauti lyties organai ir į burną įkišti, o moterims išdeginti karšta geležimi. Kai kurioms moterims nupiaustytos krūtys ir prie ausų priraišiotos. Yra ir dar žiauresniu ir šlykštesniu būdu nukankintų. Iš kankinimo būdo ir išviršinių žymių galima spręsti, kad visi šie žmonės buvo nukankinti pačiomis žiauriausiomis kančiomis, kokias gali sugalvoti tik kraugeringa azijatų iškrypusi vaizduotė." Žydams dalinai priskiriamos šios prasimanytos kankynės ir apskritai kankinimo sistema su tikslu pateisinti jų apiplėšimą ir iššudymą. Kada Lietuvos Respublika nustatys šio melo skleidėjus ir pradės atkakliai šį melą apgailestauti? Kodėl jūs savo svetainėje nepaskelbiate, jog gydytojo Plechavičiaus surašytas medicininis protokolas ir gydytojo talkininko 1988 m. Vaclovo Rubino liudijimai neigia lietuvių spaudoje prasimanytus kankinimus?

Kodėl Lietuvos Respublika bijojo prasitarti, jog Telšių lietuvių kalinių nužudymas buvo pasekmė ne tik nepateisinamo sovietų žiaurumo, bet ir nacių Vokietijos netikėto, nemažiau kraugeriško užpuolimo? Kodėl Lietuvos Respublika nėra pasmerkiusi nacių Vokietijos pradėto karo? Ar Lietuvos Respublika tvirtina, kaip kad Lietuvos laikinoji vyriausybė, kad nacių Vokietija savo puolimu išgelbėjo Lietuvą? Kas Lietuvos Respublikai susuko galvą?

Kur jūs pabrėžiate, kad Telšių LAF melu ir žiaurumu nenusileido sovietams? Nesant liudytojų, kaip galima iš viso tikėti Jono Noreikos bendražygiais, kad jų atkasti jau pūvantys lavonai buvo nukankinti, o nesudarkyti juos užkasant birželio 25 d. rytą ar atkasant birželio 28 d.? Koks teismas pripažintų jų liudijimus, kuriuos paneigia, pavyzdžiui, su gydytoju Plechavičiumi lavonų kūnus aprašęs Vaclovas Rubinas?

Plechavičius apžiūrėjo maždaug pusę lavonų ir aš pagal jo diktavimą užrašiau apie pusės lavonų sužalojimus ... Visi lavonai buvo pažaboti, visiems be išimties buvo užpakalyje surištos rankos. Burnos pažabotos ir rankos surištos už nugaros buvo medžiaginiais raiščiais. Nepamenu, kad kas nors būtų buvęs pažabotas spygliuota viela ar kitokia viela. Mano aprašomų lavonų grupėje lavonų su nupjautais lytiniais organais nebuvo. Beveik visiems lavonams buvo sudaužyti lyties organai. Pamenu, kad du ar trys lavonai buvo peršauti. Buvo išvirtusios akys, sudaužytos galvos, kitiems išvirtę smegenys. ... Lavonai jau buvo pradėję pūti, kaip jau minėjau, sklido nemalonus kvapas. ... Gyd. Plechavičius nekalbėjo apie nuplikymus, sukaltas vinis. Lavonai buvo pradėję pūti, galėjo susidaryti toks vaizdas, kad jie nuplikyti, galėjo luptis oda. Kiek pamenu, buvo kalbama, kad lavonai atkasti vakarykščiais, t.y. 1941 m. birželio 26 d.

Sovietai pripažįsta, kad užmušė kalinius, bet jeigu juos gyvus sudarkė, kodėl jų kūnų nepaliko vietoje, kad visi matytų? Ar jums neatrodo, kad Telšių LAF pasisekė, jog keistu sutapimu, lavonus aptiko iškart po to kai birželio 27-28 d. baigė žydus suvaryti į Rainių dvarą? Užtat galėjo žydus versti lavonus plauti, ir netgi vietoje sušaudyti atsisakiusį jų plauti žydą Dampį. Kodėl jūs savo knygoje "Rainių tragedija 1941 m. birželio 24-25 d." (2000) be aptarimo kartojate melagingus teiginius, kaip kad Rano Sabaliausko tvirtinimą, kad jis pats matė, kaip miške buvo kankinami kaliniai? O gal manote, kad lietuviai nuo pat pradžių žinojo kur lavonai, bet tai nutylėjo? Kodėl būtent Ranas Sabaliauskas

asmeniškai liudijo melą, kurį Ūkininko patarėjas skleidė? Kodėl savo leidiniu be aptarimo toliau skleidžiate šį melą?

Kodėl jūs savo leidiniuose, kaip ir Šiušaitis, Urbanavičius ir Landsbergis savo išsamioje knygoje, "Pamirštas SSRS karo nusikaltimas. Rainiai 1941 06 24-25." (2007) primirštate Telšių karo lauko teismo išsaugoto kalinių dubenėlio žodžius, kurie baigiasi, "Heil Sieg! Deutschland über alles! Tu išgelbėjai mūsų tėvynę Lietuvą iš azijatiškų grobuoniškų banditų bolševikų, nagų ir pastatei mūsų pačių žmonių, tikrų lietuvių naują vyriausybę ant stiprių plieninių pagrindų". Ar jūs tikite, kad tas dubenėlis ir jo sienelės 239 žodžių tekstas tikrai autentiški?

Telšių LAF vadas Jonas Noreika atsako už nužudytų lietuvių kalinių panaudojimą kurstyti ir teisinti nusikaltimus prieš žmoniją. Jisai liūdesį pakeitė bjauresiu. Telšių LAF sulaikyti žydai buvo verčiami atkasti ir plauti pūvančius lavonus ir gerti pamazgas, buvo tą pačią dieną sušaudomi, o laidotuvių dieną buvo verčiami viešai atgailauti. Akivaizdu, jog LAF Telšiai taip elgėsi ne iš keršto prieš žydus, o iš noro savivaliauti ir pagrįsti jau numatytą žydų iššudymą ir jų turto išsidalinimą. Jonas Noreika atsako už tikrovę neatitinkantį Rainių kankinystės melą, kuriuo jisai ir jo bendražygiai dangstė savo siaubingus nusikaltimus, ir netgi mūsų laikais toliau kenkia lietuvių ir žydų santykiams. Jono Noreikos nusikaltėlių gauja dvasiškai sudarkė ir tebedarko 75 sovietų nužudytas aukas.

Jonas Noreika labiausiai tiko Šiaulių krašte numatytiems nusikaltimams.

Šiaulių apskrities viršininkas Ignas Urbaitis savo elgesiu parodė, kaip Jonas Noreika privalėjo pasielgti. Yra išlikęs jo 1941 m. liepos mėn. 25 d. raštas Šiaulių miesto burmistrui.

Žagarės miesto gyventojų prašymą dėl neperkėlimo iš Šiaulių miesto į senąją Žagarę žydų tautybės piliečių, persiunčiu Tamstai ir prašau į rimtus jame išdėstytus motyvus atkreipti dėmesį ir padaryti reikalingas išvadas. (LCVA f.R-1099, a.2, b.92)

I.Urbaičio šeima prisimena, ir Urbaičio parodymai tvirtina, kad jisai nuo pirmųjų dienų visaip bandė atsisakyti savo nusikalstamų pareigų. Jūs ydingai puoselėdami Jono Noreikos kultą šmeižiate dorą žmogų, užtat verčiate atskleisti ne tik I.Urbaitį pakeitusio Noreikos, bet ir Juozo Brazaičio-Ambrazevičiaus bei Lietuvos laikinosios vyriausybės nusikaltimus, engiant Lietuvos žydus.

I.Urbaitis skambino į Kauną pranešti, kad jisai nenori būti Šiaulių apskrities viršininku. Nesulaukęs atsako, liepos 14 d. jisai išsirašė komandiruotę į Kauną, liepos 18-19 dienoms, tad jūsų minimą liepos 18 d. raštą dėl žydų perkėlimo pasirašė jo padėjėjas. I.Urbaitis Kaune asmeniškai savo nenorą būti Šiaulių apskrities viršininku išdėstė vidaus reikalui ministrui Šlepečiui. Nuo to laiko, I.Urbaitis savo pareigose liko ne savo valia, o Lietuvos laikinosios vyriausybės valia. Jinai siųsdama jį atgal į Šiaulius atsako už visus Šiaulių apskrities vykdomus potvarkius žydų atžvilgiu, įskaitant I.Urbaičio pasirašytą raštą liepos 23 d. dėl Dovydo žvaigždės nešiojimo. Užtat Lietuvos laikinosios vyriausybės Žydų padėties nuostatai yra Šiaulių apskričiai ir visai Lietuvai reikšmingi. Juozas Ambrazevičius juos Zenonui Ivinskiui 1971.05.23 aptarė:

Specialus kazus - laikinoji vyriausybė ir žydai, kuriem pagal Laikinosios vyriausybės potvarkių leidinį buvęs įsteigtas getas. Kreipčiau dėmesį į šiuos reiškinius dėl to geto: (a) Potvarkių rinkinys buvo paskelbtas ne laikinosios vyriausybės, o pirmojo tarėjo kažkurio pareigūno iniciatyva; (b) tariamasis geto steigimo potvarkis įdėtas to rinkinio gale, paskutinis su parašais J.Ambrazevičiaus ir Šlepečio (vidaus reikalų ministerio) tuo tarpu visi kiti potvarkiai ar nutarimai yra paskelbti parašais Ambrazevičiaus ir reikalų vedėjo (J.Švelniko). Tas skirtumas skatina susigalvoti kodėl kitaip. O tas "kitaip" ir nukreipia to geto potvarkio realų kelią. Būtent: vokiečiai reikalavo iš komendanto J.Bobelio geto. J.Bobelis aiškinasi, kad jis turi gauti tam savo vyriausybės nutarimą. Jis paruošė projektą su Ambrazevičiaus ir vidaus reikalų ministerio parašais. Tas projektas buvo keliais atvejais svarstomas ir vis atidedamas. Nesulaukę nutarimo, vokiečiai sava iniciatyva geto įsteigė. Potvarkio reikalas atkrito. Jis ir liko tarp popierių kaip projektas, ne kaip nutarimas. (VU f.198, b.972)

Ambrazevičiaus pasiteisinimai visgi patvirtina, kad Laikinoji vyriausybė rimtai svarstė, kaip Lietuvos Respublikos vardu engti žydus visoje Lietuvoje, ir būtent rinkosi J.Bobelio siūlomus valstybinius nusikaltimus, nuo kurių išgelbėjo tiktai voldemarininkų pučas. Zenonas Ivinskis nusakė tų potvarkių išliekantį poveikį:

Kiek daug, palyginti naujų įstatymų, potvarkių ir taisyklių LLV priėmė ir apskelbė, lengva buvo vėliau įsitikinti iš to rinkinio, kurį lietuvių ir vokiečių kalbomis dar 1941 metų rudenop išleido savo tarnybiniams reikalams Pirmojo Tarėjo gen.Kubiliūno įstaiga. Naujoji administracija negalėjo nesiskaityti su tuo, ką buvo atlikusi LLV, ir, remdamasi ministerių kabineto protokolais ir prie jų esančiais visokiais naujai priimtų įstatymų ir potvarkių priedais, ji juos savo reikalams kodifikavo. 8) Šitą darbą, pagal LL Vyriausybės protokolus, rūpestingai atliko Kubiliūno kanceliarijoje teisininkas Montvila. (VU f.198, b.917)

O Kauno getą iš tikrųjų liepos 25 d. steigė lietuviai voldemarininkai, Lietuvių nacionalistų partija, iškart po pučo prieš J.Bobelį. Pučo metu voldemarininkai taip pat suėmė ministerį Šlepetį ir jį laikė įkaitu. Tokiomis aplinkybėmis Noreika atvyko į Kauną. Majoras Svilas jį pasiūlė Ambrazevičiui. Noreika puikiai suprato, kas yra Holokaustas, ir mielai sutiko jį vykdyti Šiauliuose. Tuo pačiu, Lietuvos laikinajai vyriausybei buvo naudinga Noreiką išvilioti iš Kauno, nes jisai iš karto vykdė jai kenksmingą Lietuvių nacionalistų partijos politiką. Užtat skaitome Zenono Blyno dienoraštyje, 1941.08.01, "*Yra žinių, kad kpt. Noreikai pasiūlyta Kabineto Šiaulių apskr. v[iršinin]ko vieta. Taigi "likviduojami" vyrai. Nieko sau, gera kova.*"

O kokiomis sąlygomis ministeris Šlepetys pasirašė, kad skiria Noreiką? Blynas rašo, tą dieną, 1941.08.01: "*Apie 14 val. atėjo Reivytis - polic[ijos] vadas. Buvo Taunys, Brunius, Stanevičius. Anie 4 kalbėjo apie Šlepečio likvidavimą. Parašė raštą, kad Šlepetys nuo š.m. VIII 1 atsistatydina ir savo vietą perduoda mjr.Puodžiui.*" Visi įvardinti žmonės buvo žydų iššudymo šalininkai. Kitą dieną, 1941.08.02, Blynas rašo: "Su Šlepečiu tvarkoj. Jis prisidėjo prie mūsų. Vykdys, ką norim. Anot jo, vokiečiai kiša į Kabinetą (ar kiš) Raštikį ir Meškauską-Germantą."

Viską suvedus, Lietuvos laikinoji vyriausybė Joną Noreiką siūlė Šiaulių apskrities viršininku su tikslu pašalinti jį iš Kauno, kur jisai jai kenkė savo veikla su Lietuvių nacionalistų partija. Jis toms pareigoms

tiko dėl to, kad jisai žinojo, kad žydai bus iššudomi, ir tai palaikė. O ministeris Šlepetys paskyrė Noreiką tik po to kai jis pasidavė Lietuvių nacionalistų partijai ir jos genocidinei programai.

Jonas Noreika pareigingai "atskyrė" Šiaulių apskrities žydus.

Ar jūs sutinkate, kad žmonių atskyrimas yra nusikaltimas prieš žmoniją? Jisai prieštarauja Lietuvos konstitucijai. Tikiu, kad Lietuvos valstybė ir jos piliečiai sutiks, kad jisai nepriimtinas. Juk priešingai tvirtinantys griauna Lietuvos valstybingumą.

Ar jums priimtina, kad Lietuvos Prezidentui prilygstantis, gerbiamas profesorius Vytautas Landsbergis 2015 m. gynė Joną Noreiką tokiais pamąstymais?

LGGRT centras skiria žmonių izoliavimą ir naikinimą. Jono Noreikos dabartiniai kaltintojai – neskiria. Izoliavimas nuo kitų gyventojų galėtų būti vadinamas ir segregacija. (Rusijos imperija, PAR, JAV karo su Japonija metais ir kiti atvejai). Vokietijos okupuotose šalyse, vykdant hitlerinę nežmonišką Europos „išvalymo" nuo žydų doktriną, žydų tautos segregaciją sekė naikinimas. Taip pat čigonų.

Gal panašiai apie "izoliavimą" ar "atskyrimą" mąstė profesoriaus tėvas, komunalinio ūkio ministeris Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, kada Lietuvos laikinoji vyriausybė birželio 27 d. pavedė jo viceministeriui įrengti koncentracijos stovyklą, reikia manyti, Kauno VII-ame forte, kur nepraėjus porai savaičių, liepos 4-6 d., voldemarininkai su pasimėgavimu iššudė 3,000 žydų. Tomis dienomis, finansų ministeris Jonas Matulionis žydams dėstė taip:

Aš esu praktikuojantis Romos katalikas. Kaip ir kiti tikintieji, manau, kad žmogus negali atimti gyvybės kitam žmogui, tokiam kaip jis pats. Tik Dievas turi tokią teisę. Niekada nebuvau nusistatęs prieš ką nors, tačiau per sovietų valdžios laiką aš ir mano draugai supratome, kad mūsų su žydais keliai skiriasi ir niekada nesutaps. Mums atrodo, lietuviai ir žydai turi atsiskirti vieni nuo kitų, ir kuo greičiau, tuo geriau. Šiam tikslui getas yra būtinas. Ten jūs būsite atskirti ir daugiau nebegalėsite mums pakenkti. Štai krikščionio nuomonė.

Kauno arkivyskupas Juozas Skvireckas liepos 11 d. mąstė taip:

Žydai bandę ieškoti užtarimo ir lankęsi net pas vysk. Brizgį, kuris jiems paaiškinęs, kad žydai turbūt žiną katalikų dvasininkų nusistatymą dėl žydų, bet jei jie dabar bandytų viešai atsiliepti už žydus, patys galėtų būti [lietuvių] nulinčiuoti. Savaime suprantama, kad ne visi žydai kalti, bet kaltieji užtraukė lietuvių visuomenės neapykantą bendrai visiems žydams. Žydai šiuo momentu turėtų suprasti, kad jiems nėra išskaičiavimo būtinai brautis į lietuvių tarpą, kad jiems būtų geriau, jei ramiai pasiliktų šalia lietuvių, jiems skirtose vietose, kad jiems būtų, sakykim, ramiau Panevėžyje ar Šiauliuose, kur nebuvo prieš juos ekscesų, negu Kaune, į kurį yra atklydę paskutiniu laiku mažiausiai apie 8000 žydų iš visų kraštų.

Ar jūs manote, kad Jonui Noreikai žydų atskyrimas buvo priimtinas ar nepriimtinas? Jūs savo pažymoje tvirtinate, kad okupacinei nacių valdžiai pavyko įtraukti Noreiką į su žydų izoliavimu susijusių reikalų tvarkymą. Ar nebūtų teisingiau pasakyti, kad Jonas Noreika pats įsitraukė? ir kad tai

buvo jo pareigų svarbi dalis?

Jonas Noreika vykdė nacių nusikaltimus uoliau, nė jo viršininkas.

Jūs savo pažymoje tvirtinate, "J.Noreika savo ruožtu buvo ne policinės struktūros, o civilinės įstaigos darbuotojas ir jos vadovas." Betgi apskrities policijos ryšiai su Šiaulių apygarda, tai yra su vokiečiais, ėjo tiktai per jį. Jį turėjo informuoti visais klausimais. Jam turėjo skambinti bet kuriuo paros metu. **Kodėl jūs nepaskelbiate dokumentų, nušviečiančių pareigas, kurių I.Urbaitis atsisakė, o kurias Noreika pasirinko?**

- 1941.08.06 "Šiaulių Apskrities valsčių viršaičiams ir antraeilių miestų burmistrams ... 1.Komunistų veikėjų ir šiap žydų tautybės piliečių paliktąjį be globos tiek kilnojamąjį tiek nekilnojamąjį turtą perima vietos savivladybės savo žinion apsaugai iki bus vyriausybės nustatyta kaip su tokiu turtu pasielgti ... Noreika" (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, l.113)
- 1941.08.07 "Prašome Tamstą, Pone Viršininke [Noreika], neatsisakyti duoti Kuršėnų Valsčiaus Viršaičiui parėdymą perduoti Alaus Daryklos "Gubernija" žinion esančia Kuršėnuose Juodeikino, lygiai ir kitas Jūsų apskrityje esančias žydų tautybės asmenų vaisvandenių dirbtuves." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.418)
- 1941.08.09 "Tryškių valsčiaus Viršaičiui, Susitarus su Gruzdžių valsčiaus viršaičiu, pavedu Tamstai laike trijų dienų nuo šios dienos iš Tryškių miestelio žydų tautybės piliečius iškraustyti į Gruzdžių [išbraukta: Pakruojo] miestelį. Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.137)
- 1941.08.16 "Visi žydų tautybės piliečiai privalo nešioti ne tik ant krūtinės kairėje pusėje 8-10 cm geltoną šešiakampę (Dovydo) žvaigždę, bet tokio pat dydžio žvaigždę privlo nešioti ir kairėje nugaros pusėje. Jie privalo visi dirbti ir įsteigus apskrityje "Geto" - specialią jų apsgyvendinimui vietą, jie turi gyventi visi tik nurodytoje vietoje." ... Noreika (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, l.130)
- 1941.08.16 "Papildant š/m. raštą Nr.429 žydų turto reikalu reikia: 1.Turto aprašus turi pasirašyti ir žydas to turto savininkas. 2.Sudarytus sąrašus ne vėliau šio mėn. 22 dienos atsiųsti apskrities viršininkui. 3.Įsakyti vietos gyventojams, kad laike 1 savaitės, t.y. iki šio mėnesio 22 dienos praneštų kokius jie daiktus turi ne savo. Tuos pranešimus atsiųskit apskrities viršininkui iki šio mėn. 25 dienos. J.Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, l.134)
- 1941.08.25 "Telefonograma Nr.188 Šiaulių Apskrities Viršininkui [Noreikai] iš Žagarės miesto savivaldybės. Pranešama, kad Žagarės mieste, skirtame žydams apgyventi rajone yra viso 12135 kv.metr. Šiuo laiku ten jau gyvena 715 žydų." (LYA f.K-1, a.58, b.6458/3, l.60.) Pranešamas patikslintas žydų skaičius tom dienom sušaudžius 38 žydus.
- 1941.08.29 "Telefonograma Nr.220 Šiaulių Apskrities Viršininkui [Noreikai] iš Žagarės Miesto Burmistro. Pildant Šiaulių Apskrities Viršininko raštą Nr.962 iš 1941 mt. rugpiūčio mėn. 22 dn. pranešama, kad Žagarės mieste š.š. rugpiūčio mėn. 29 dienai, iš kitų miestų bei valsčių, apgyvendinta 949 žydų tautybės asmenys. Stulpai gettui yra rengiami tik prašoma atsiųsti vielos

ir vinių nes mes jų neturim." (LYA f.K-1, a.58, b.6458/3, l.62)

- 1941.09.05 Kuršėnuose gynė smurtininko, policijos nuovados viršininko Vidugirio, teises grobstyti žydų turtą, ir skundė Kuršėnų apylinkės tardytoją Chalecką, kad norėjo Vidugirį sulaikyti. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.517-520)
- 1941.09.10 "Vietos Komendantui Šiauliuose. Pranešu, kad Lietuvos Energijos Valdybos Bačiūnų durpynui, kuriame yra 300 žmonių [žydų] laikinai leidau naudotis rusų atistraukiančios kariuomenės paliktomis dviems lauko virtuvėmis po vieną katilą. Noreika." (LCVA f.R-1099, a. 1, b.2, l. 269)
- 1941.09.22-23 "Ponui Šiaulių Miesto ir Apskrities Viršininkui [Noreikai]. Prašau Tamstos patvarkymo išrūpinti ginklus žemiau išvardintiems asmenims, kurie pildys sargybos pareigas prie atleistų žmonių Joniškėlio-Žeimelio geležinkelio darbams:" (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 338-340) Geležinkelio sargyba prižiūrėjo tiek žydus vergus, tiek karo belaisvius.
- 1941.09.26 "Joniškio miesto Burmistrui. Papildydamas savo š/m.rugpiūčio mėn.22 dienos aplinkraštį Nr.962, pranešu, kad Joniškio mieste leidžiu palikti iki dviejų mėnesių žydų tautybės dantų techniką, už kurio veiksmus bei atliekamą darbą yra atsakingi vietos dantų gydytoja ir Tamsta." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 380) Jisai naudojosi teise žydus siųsti į getą ir išimti iš geto.
- 1941.10.01 "Šiaulių Miesto Savivaldybei. Grąžinu į Gehto žydų liudijimus, pagal kuriuos jiems buvo leista dirbti Šiaulių valsčiaus ribose, siunčiu Savivaldybei priklausytinai. Priedas: 27 liudijimai." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2 ,l. 394-395; 447; 448; 1159-1160.) Noreika pasirašė įvarius dokumentus apie žemės ūkio darbus dirbusių žydų perkėlimą į Šiaulių getą.
- 1941.11.04 "Šiaulių Miesto Savivaldybei. Grąžinant susirašinėjimą dėl apmokėjimo atlyginimo žydų tautybės darbininkams, dirbusiems prie Joniškėlio geležinkelio, prašoma kreiptis į Geležinkelių Valdybą." (LCVA f.R-1099, a.1,2, l.504)

Matome, kad Noreika uoliai dalyvavo žydų skriaudimo klausimuose. Žagarės geto žydai netrukus buvo iššudyti. **Žydai nesikreipė į Noreiką, o į lietuvius šviesuolius, kuriems pavyko susitarti su Noreikos viršininku, Šiaulių apygardos komisaro Gewecke, duoti Šiaulių geto žydams pagyvent.** Domas Jasaitis prisimena:

Pirmas Šiaulių visuomenės atstovų (kun.J.Lapio, J.Orlausko ir D.Jasaičio) kreipimasis į Šiaulių apygardos komisaro štabsleiterį Schropferį su prašymu sustabdyti žydų naikinimą baigėsi nesėkmingai. Pastarasis pasikalbėjimą nutraukė ir grasomai patarė į tuos reikalus nesikišti, nes jie yra išimtinėje vokiečių žinioje ir jurisdikcijoje. Bet žydų šaudymai, nors ir mažesniais kiekiais, vis buvo vykdomi ir Žydų taryba neatlaidžiai prašė juos gelbėti. ***Todėl tie patys asmenys keliolika dienų vėliau kreipėsi į gebietskomisarą Gewecke ir prašė nekaltų žydų egzekucijas sustabdyti. Jis pažadėjo ir pažadą įvykdė.***

Tuo tarpu Jonas Noreika spartino žydų iššudymą, kaip matome iš įvykių Joniškyje. Noreikai pavaldus Šiaulių apskrities policijos vadas Paliūlionis nurodė Joniškio policijos viršininkui Sutkui surengti žydų iššudymą, kuris įvyko rugpjūčio 23 d. (LKP f.3377, a.55, b.150, l.10)

Jonas Noreika labiau tarnavo nacių iššudymo politikai, nė jo viršininkas! Kodėl jūs to nepabrėžiate?

Jonas Noreika atsiskleidė Šiauliuose, kaip vergvaldys.

Jono Noreikos požiūrį į valdžią labiausiai atskleidžia jo asmeninis sumanymas Šiaulių apskrityje steigti priverčiamojo darbo stovyklą. Jau 1941.08.23 jisai buvo išmąstęs 44 darbuotojų etatus ir 1,181,660 Rb sąmatą.

Vidaus Reikalams Ponui Generaliniam Tarėjui. Šiaulių apskrityje yra daug asmenų, kuriuos reikėtų izoliuoti iš visuomenės tarpo, sodinti juos į kalėjimą gal būtų neracionalu, geriausiai būtų juos izoliavus duoti jiems darbo. Šiaulių apskrityje tarp Joniškio ir Skaistgirio yra pradėtas vesti plentas, medžiaga tam plentui, t.y., skalda yra jau pagaminta ir padaryta dalis kasimo, viso plento ilgis 26 klm. Kuomet šie darbai buvo vykdomi, Skaistgiryje buvo įrengti darbininkams barakai, kur tilpo apie 100 žmonių, sekančius du barakus gausime Šiaulių apskrityje, tik reikės juos parvežti. Prašau Tamstos sutikimo leisti Skaistgiryje įsteigti priverčiamojo darbo įstaigą 200 žmonių. Darbo čia užteks ilgam laikui, nes pasibaigus plento statybai (kuris užsitęs apie 3 metus) bus galima darbininkus panaudoti prie miško darbų, nes čia yra miškingas rajonas. Įsteigus darbo įstaigą apskritis greičiau galėtų apsivalyti nuo nepageidaujamo elemento ir pratęstų plentą, kuris taip reikalingas susisiekti su Žagare. Priedas: Skaistgirio priverčiamojo darbo įstaigos etatai ir sąmata. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 464-472)

Jisai savo "idėją Lietuvai" nusiuntė Juozui Narakui, su kuriuo paskui kalėjo Štuthofe. 1941.10.15 lietuviai jo idėją atmetė.

Grąžinant Tamstos š.m. rugpjūčio mėn. 23 d. raštu Nr.1047 pranešu, kad Priverčiamojo darbo įstaigų valdyba, steigti priverčiamojo darbo įstaigą Šiaulių apskr., nenumato, nes esamų trijų įstaigų kol kas, pakanka.

Noreika geranoriškai sutiko lietuvius siųsti į kitas priverčiamojo darbo stovyklas, kaip antai iešmininką Bronių Neverauską, kurs įžeidė policininko garbę. Geležinkeliečiai tačiau pasipiktino, kad jį suėmė be jų žinios, nes tai galėjo sukelti avariją. (LCVA f.R-1099, a.1, b.15, l.52-62)

O Jonas Noreika toliau rūpinosi savo krašto keliais. Jisai įskundė Kuršėnų dvaro valdytoją Gruževskį dėl kelių netvarkymo. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.559)

Vokiečiai naciai leido Jonui Noreikai pilnai atsiskleisti puoselėjant Lietuvoje karo belaisvių vergovę. Aišku, vergovė tiesiogiai rėmė karą. 1942.04.30 Noreika gavo tokį raštą:

Ponas Generalkomisaras pranešė, kad nuo vėlyvo pavasario iki ankstyvo vasaros apie 10000-20000 karo belaisvių gali atvykti į Lietuvą darbams. Belaisvius pavieniai paskirti nėra galima dėl nutarimų. Kiekviename atvejuje bus sudarytos komandos iš mažiausiai 10 karo belaisvių, kurios bus prižiūrimos dviejų sargybinių. Galimas daiktas, kad sargybai bus pritraukti ukrainiečiai. Komandų prižiūrėjimui bus įsteigtos karininkų kontrolės būstinės. Už karo belaisvius reikia Stalag'ui mokėti po 10 Rpf. už dieną ir belaisvį. Karo belaisvius maitina pačios žemės ūkio įmonės ir būtent pagal pono Generalkomisaro 1942.I.2 išleistą įsakymą.

Jonas Noreika apskambino valsčius ir 19 sutiko paimti tarp 20 ir 150 vergų. Kuršėnų valsčius tačiau Jonui Noreikai atsiliepė "Būtų reikalinga, bet su stovyklomis atsisako." Yra išlikęs lapas, kuriame Noreika susumavo 1,210 karo belaisvius, tačiau raudonu pieštuku apsiribojo apvalu 1,000. (LCVA f.R-1099, a.1, b.32, l.185)

Ar galima spręsti iš bylos Lipeikienė prieš Rukšėną, kad abi pusės ir Lietuvos teismai laiko karo belaisvių stovyklas smerktinu dalyku? Kaip tuomet jūs pateisinate Jono Noreikos veiklą steigiant stovyklas, apginkluojant sargus, gaudant pabėgusius belaisvius, renkant iš ūkininko mokesčius už kiekvieną belaisvį? Kiek lietuvių pelnijosi iš jo vergų, belaisvių karų? Ar jūs sutinkate, kad vergvaldystė žaloja ne tik vergus, bet ir pačius vergvaldžius, žeidžia jų savigarbą, ilgam kenkia jų šeimų santykiams, jų visuomeninėms vertybėms?

Betgi ūkininkai mylėjo Joną Noreiką! Užtat jisai, savo ruožtu, galėjo jais pasikliauti remdamas studentus.

Valsčių viršaičiams ir II-os eilės miestų burmistrams, siunčiu Jums susipažinti šį Vilniaus universiteto studentų raštą, nė kiek neabejodamas, kad Jūs rasite galimybės parinkti laisvu, savanorišku būdu riebalų iš ūkininkų mūsų į mokslą besiveržiančiai, pavyzdingu vieningumu dirbančiai studentijai. Surinkus produktus siųskite betarpiškai į studentų valgyklą Vilniuje, Augustino g. 4 nr., o jei nusiųsti negalėsite - kreipkitės į Apskr.V-bos ūkio skyrių. Kas Jūsų bus padaryta - praneškite. J.Noreika. 1943.I. 5 (LCVA f.R-1099, a.1, b.38, l.22)

Tad gal jūs sutinkate su Lietuvių nacionalistų partijos Šiauliuose leidžiamo "Tėvynės" 1941.09.26 vedamuoju "Ne vietoje gailestingumas":

Šitie karo belaisviai, kurie jokiu būdu negali prilygti nei savo išsilavinimu, nei elgesiu karžygiškai vokiečių armijai, yra dažnai Šiaulių miesto gyventojų įvairiais produktais aprūpinami. Ne tik produktais, bet kartais taip toli nueinama, kad pro šalį varomiems rusų belaisvių daliniams mėtomi obuoliai, duona ir cigaretės. Lydintieji vokiečių sargybiniai turi gana daug vargo, kol sutvarko visiškai iširusius belaisvių dalinius, nes jie puola ant kiekvieno numetamo mažmožio, kaip alkani vilkai ant savo grobio. [...] Kiekvienas lietuvis turi kasdien visa tai turėti prieš akis ir visada atminti, kad tik Didžiosios Vokietijos Fiureris, Adolfas Hitleris, ir jo vadovaujama tauri karuomenė šį išgelbėjimą atnešė. Visa tai turint galvoje, reikia tuč tuojau ir galutinai baigti su nereikalingu gailestingumu.

Ar šis, greičiausiai Simo Miglino, vedamasis patvirtina jūsų skelbiamą legendą, kad Jono Noreikos dukra Dalytė žydams dalindavo bandeles? Kaip jūs manote, ar Jonas Noreika mėtydavo karo belaisviams cigareretes? Ar jis pasižymėjo nereikalingu gailestingumu?

14-tasis batalionas vadintinas Noreikos kariuomene.

Kodėl Arūnas Bubnys savo knygoje apie Lietuvos batalionus neištyrė Jono Noreikos sąsajų su 14-tuojo batalionu? **Juk batalionas susidarė iš trijų kuopų, kurios atitinkamai Plungės, Telšių ir Žagarės žydų žudynėmis labiausiai pasižymėjo.**

Batalionui vadovavo kapitonas Stanislovas Lipčius, kuris buvo pavaldus Plungės karo komendantui Jonui Noreikai. Kodėl Rukšėnas savo straipsnyje tvirtina, "Kiti šaltiniai leidžia tvirtinti, kad P.Pukio neįvardytas karininkas iš tiesų buvo kpt.Lipčius."? Juk klebonas parodė, "jo pavardės aš nežinau, nes jis buvo man visiškai nepažįstamas", tuo tarpu kapitono žmona buvo Plungės gimnazijos istorijos mokytoja I.Lipčienė, tad klebonas turėjo jį pažinoti, ir jisai gal net juodu sutuokė.

Šiaulių 14-ojo bataliono štabas formaliai buvo Telšiuose, o iš tikrųjų Plungėje, kur kapitonas Lipčius gyveno. Jame dirbo ir kiti Noreikai kadaise pavaldūs karininkai. Nuostabu, kad priesaikomis, uniformomis, žymenimis ir visa kuo, iš visų batalionų šis buvo bene panašiausias į Lietuvos kariuomenės dalinį.

Jono Noreikos įstaiga mokėjo bataliono kariams atlyginimą už laikotarpį kai jie iššudė 2,402 Žagarės geto kalinius. "Šiuo pažymima, kad Lietuvių Savisaugos Dalių Šiaulių Apygardos Štabo kariai tikrai yra gavę iš Šiaulių Apskrities Viršininko įstaigos nuo 1941 m. rugsėjo mėn. 20 d. iki lapkričio mėn. 1 d. atlyginimą sumoje Rb.53350,03." (LCVA f.R-1099, a.2, b.2, l.133) Kodėl tokia pažyma buvo reikalinga? Ar ši pažyma buvo susijusi su kapitono Lipčiaus atleidimo iš pareigų 1942 m. rugsėjo 1 d.?

Štuthofe kalėjo ir daugiau nusikaltėlių prieš žmoniją.

Jūs turbūt jau sutiksite, kad Jonas Noreika įvairiai nusikalto prieš žmoniją. Bet jūs savo pažymoje iškeliate jo antinacinę veiklą. Jį sureikšminate, kaip Štuthofo garbės kalinį.

Kada jūs nešališkai, moksliškai išnagrinėsite Štuthofo lietuvius kalinius? Naciai tiesiog paėmė įkaitais tuos plačiai žinomus lietuvius, kuriuos buvo lengva suimti. Naciai gi savo tikruosius priešus nuodugniai ištirdavo ir negailestingai bausdavo. Naciai netyrė Štuthofo kalinių, juos laikė garbės kaliniais ir jų asmeniškai nelenkė. Akivaizdu, kad jie nebuvo nacių priešai, o tiesiog lietuvių tautą bausti parinkti įkaitai.

Tai, kad naciai suėmė Joną Noreiką, jokiu būdu nepaneigia jo nusikaltimų. Kada išaiškinsite ir įvardinsite visus Štuthofo lietuvius garbės kalinius nusikaltusius prieš žmoniją?

Pranas Germantas-Meškauskas ir Stasys Puodžius buvo žydų iššudymo šalininkai. Vytautas Stanevičius dalyvavo Lietuvių nacionalistų partijos puče, kurio tikslas buvo lietuvių pajėgas pajungti žydų iššudymui. Pilypas Narutis-Žukauskas pasirašė Prapuolenio kalbą, skelbiančią "LAF žydų tautinei mažumai Lietuvoje atšaukia svetingumą." Kazys Bauba redagavo "Į Laisvę" ir savo vedamaisiais ragino etninį valymą. Rapolis Mackonis įsteigė Vilniaus laikraštį "Naująją Lietuvą", taipogi kurstantį etninį valymą. Petras Buragas buvo Vilniaus miesto burmistro referentas žydų klausimu. Robertas Grigas buvo Vilniaus miesto viceburmistras. Juozas Narakas, tai vidaus reikalų generalinio tarėjo pavaduotojas, o Mečislovas Mackevičius, tai teisingumo generalinis tarėjas. Mykolas Mačiukas, tai LAF karinio skyriaus viršininkas. LAF veikėjas, Vilniaus miesto savivaldybės sekretorius Jonas Čiuberkis rašydavo mėnesines ataskaitas Vilniaus apygardos komisarui Hingstui apie žmonių nuotaikas, pavyzdžiui, apie lenkus ir gudus.

Jūs tvirtinate, kad Joną Noreiką suėmė už antinacinę veiklą. Pirmiausiai, keista, kad naciai iškart prieš tai siuntė savo tariamą priešą į propagandinę kelionę po Vokietiją. Vėlgi, jį du kartus suėmė. Pirmą kartą jį paleido už Mardosų kuopos surinktą rinkliavą. Betgi naciai politinių kalinių už pinigą nepaleisdavo. Tai įrodo, kad jis kažkaip kitaip nusižengė nacių tvarkai, bet naciai jo asmeniškai nekaltino už politinę veiklą. Jį antrą kartą suėmė jau kaip įkaitą.

Kodėl jūs nepaskelbiate Štuthofo kalinio Rapolo Mackonio prisiminimų? Ar dėl to, kad jisai įamžina Noreikos ištikimybę naciams?

Bet ir tada Narakas, nežinia kuo remdamasis, vis dar įrodinėjo:

- Amerikiečius ir anglus iš Sicilijos išvys. Vokiečiai juk nėra tokie silpni, kaip jums norėtųsi.

Šitokią nuomonę palaikė kitas bendras nelaimės draugas, vaidinęs stambų politiką [išbraukta: nors buvo tik apskrities viršininkas]. Paremdamas "stratego" Navako nuomonę, šis "politikas" nuėjo dar toliau. Jo nuomone:

- Vokiečiai iš rytų traukiasi, toli gražu, ne sumušti, o politiniais sumetimais. Amerikiečiai ir anglai turės suprasti ir įsitikinti, kad Europai bolševizmo pavojus vis labiau gręsia ir jie netrukus taikysis su vokiečiais. (LKP f.3377, a.48, b.674, l.207-208)

Lietuvos pareigūnai vis dar nenusileidžia, gaudo lyg dusdamas orą, [s]kėsčioja rankomis, lyg skęsdami. Tai daro ne apie tautą galvodami, ne jos likimu sielodamiesi, bet įsikalę galvon, kad be jų Lietuva žus, kad tik jie yra skirti vadovauti, valdyti, diktuoti. Žiūriu į sedinčias už stalo buvusias asmenybes ir negaliu suprasti, kaip ir kokiu būdu jos atsirado? Tai jau ne pareigūnai ir juo labiau ne vadai, o kažkoks nesusipratimas. Hitlerininkai nuniokojo Lietuvą, juos pačius įstūmė į patį pragaro dugną, išniekino, sutrypė, nužmogino ir vis dėlto širdies gilumoje apverkia aršiausio savo tautos priešo griuvimą, trokšta Lietuvos budeliams pasisekimo. Ne. Tai nėra galvojimas, tai jau aiški proto atrofija, visiškas atbukimas. (l.226-227)

Noreikos legendų kūrėjai žeidžia Lietuvą.

Ar jūs nesate pastebėję, kad apie Joną Noreiką sukasi legendos? Moksliniam tyrimui, juo labiau atsakomybės tyrimui, būtina atskirti žmogų nuo visokių legendų. Kaip jūs esate ištyrę Noreikos legendų raidą?

Pirmiausia, jisai savo legendą pats kūrė savo brošiūra "Pakelk galvą, lietuvi!!!", Telšių ir Plungės manifestacijomis, "Žemaičių žemės" delegacija, o ypač slapyvardžiu, "Generolas Vėtra". Noreikos legendą plėtojo lietuviai išeiviai, būtent kunigas Stasys Yla savo knyga "Žmonės ir žvėrys", gerbiančią Noreiką, kaip lietuvį ir kataliką, pasirūpinusiu Jurgučiu, pasirinkusiu grįžti į Lietuvą kovoti su okupantu. Gimnazistas Julius Šalkauskas juo susižavėjo. Su Atgimimu apie Joną Noreiką prabilo jo bendražygis Mardosų sukilėlių kuopoje, Damijonas Riauka, taip pat bendražygiai Lietuvos tautinėje taryboje, Viktoras Ašmenskas ir Saulius Gorodeckis. Jūs kartu su jais puoselėjote mitą, gal dėl to, kad ieškojote partizanų didvyrių.

Tikiu jūs suprasite, kad šis mitų kūrimas žeidžia visus, atjaučiančius Jono Noreikos aukas. Jo mitas taip pat turi surūpinti visus, suvokiančius, jog Sąjūdžio laikais Lietuva, pasimokiusi iš skaudžių partizanų kovų, jų kelio atsisakė, reik tikėti, visiems laikams. Yra kitų, prasmingų, teisingų, dvasingų ir kūrybingų būdų kovoti su okupantais.

Mano mokslininkai sutaria, kad būtent sovietų saugumui parankiausia buvo "Generolo Vėtros" legenda. Jono Noreikos skatinamas partizanų centralizavimas leido saugumui susekti ir susemti Lietuvos partizanus, kaip antai Joną Semašką. Kada jūs paprašysite karininkų išnagrinėti Jono Noreikos karinius sumanymus? Tai gi vaikiški Kazio Škirpos strategijos pritaikymai joms visiškai netinkančioms aplinkybėms. Juk viena buvo nacių Vokietijai kirsti Sovietų Sąjungos sieną 1941 m., tuo tarpu visai kitokio karo būtų tekti laukti 1946 m. tarp JAV ir SSSR, dargi branduoliniame amžiuje.

Jono Noreikos ir Lietuvos tautinė taryba lengvabūdiškai elgėsi su žmonėmis, o tai turėjo labai rimtas pasekmes. Pavyzdžiui, rašytojas Kazys Boruta buvo sovietų okupantų suimtas 1946 m. kovo 17 d. ir kalėjo iki 1949 m. kovo mėn. 17 d. už tai kad jis neišdavė Jono Noreikos bendražygės Onos Lukauskaitės-Poškienės, po to kai jinai jam parodė vieną raštą.

Nesuvokiame, kodėl saugumas nesuėmė Jono Noreikos, jeigu jisai savo vardu ir pavarde tarnavo sovietų armijoje ir po to dirbo juristu Mokslų akademijoje. Juk Ignas Urbaitis gavo 15 metų lagerio už tai, kad vieną mėnesį tarnavo Šiaulių apskrities viršininkas, o Juozas Naujalis gavo 10 metų už tai, kad savaitę dirbo Šiaulių burmistru. Ir vienas, ir kitas, kratėsi tų pareigų, tuo tarpu Jonas Noreika jų siekė. Už vis keisčiausia yra tokia Noreikos apklausa:

Klausimas: 1946 kovo 16 jūs davėte parodymus, kad Raudonojoje Armijoje palaikėte ryšius su "Smerš įgaliotiniu" šiaurės grupei 782 šaulių pulko ir dirbote slapyvardžiu "Dmitrov". Ar jūs tai patvirtinate?

Atsakymas: Viskas ką aš sakiau 1946 metų kovo 16 apklausoje apie savo ryšius su SMERŠ organais ir kad aš turėjau pseudonimą "Dmitrov" aš paneigiu. Aš niekada nebuvau susijęs su SMERŠ organais. Daviau melagingus parodymus pirmoje apklausoje, nes norėjau įtikinti tardytoją, kad aš ne tik lojalus sovietų pilietis, bet netgi daugiau, - kad aš aktyviai dirbau Raudonosios armijos SMERŠ organuose ir padėjau ją stiprinti ir rauti su šaknimis jos priešus.

Taip aš norėjau įrodyti tardymui, kad aš visai skaidrus žmogus, kad man jokių įtarimų būti negali ir turiu būti nedelsiant išlaisvintas iš arešto.

Ar jūs esate aptikę daugiau tokių pavyzdžių, kad saugumo suimti lietuviai pameluotų, kad jie dirba ŠMERŠ'ui? Mūsų supratimu, saugumas nekankino Noreikos, kolei neišaiškėjo melas. Noreika per tas tris savaites išdavė daugybę juo patikėjusių žmonių, įskaitant įžymų partizaną Joną Semašką. Tai parodo, kad Jonas Noreika nevertino savo netinkamumo partizaninei veiklai, ypač tokiai, kuriai tektų megzti plačius ryšius. Kaip bebūtų, jo keisti žodžiai verčia susimąstyti, o gal jisai iš tikrųjų buvo ŠMERŠ agentas. Juk žinome iš jo bendražygio Viktoro Ašmensko parodymų, kad Ašmenskas iš tiesų buvo sovietų užverbuotas, ir tai žinojo Gorodeckis. Nėra duomenų, kad Gorodeckis būtų dėl to pergyvenęs. Ar jūs pergyvenate, kad Noreikos biografas Viktoras Ašmenskas dirbo saugumui? Kodėl jūs šito nepaviešinote, skelbdami jo knygą?

Yra keista, kad saugumas, apklausinėdamas Noreiką, kaip ir nesidomėjo jo veikla sukilimo rengimo ir nacių okupacijos metu, tarsi tai būtų jiems jau žinoma. Taip pat labai keista, kad jokioje kitoje byloje saugumas nesidomi Noreika, nė pavyzdžiui, 1944 m. lapkričio 11 d. I.Urbaičiui parodžius, "aš dirbau apie tris savaites iki vokiečių valdžiai paskiriant tokį Noreiką", nė 1945 m. rugpjūčio 4 d., kun.P.Pukiui parodžius, "Kartu su Alimu komendatūroje dirbo Noreika...". Klemensio Bruniaus byloje klaidingai tvirtinama, kad Noreikos buvimo vieta nenustatyta, juk jisai jau buvo sušaudytas. Keista, kad saugumiečio Baranausko archyve saugojomuose Rapolo Mackonio prisiminimuose pieštuku išbraukti žodžiai, "nors buvo tik apskrities viršininkas". Žinome, kad Noreika bendradarbiavo su nacių Vokietijos saugumu rengiant sukilimą, vadovaujant žydų žudynėms Telšių apskrityje, ir talkininkaujant Šiaulių apskrityje. Tad galima pamanyti, kad jisai panašiai bendradarbiavo su sovietų saugumu.

Kur jūs moksliškai nagrinėjate klausimą, kokie buvo sovietų saugumo ir Jono Noreikos santykiai?

Kokia Jono Noreikos legendos esmė? Kam ji reikalinga?

Vienareikšmiškos išvados.
Jonas Noreika buvo Lietuvos ir žmonijos priešas.

Spauda ("Žemaičių žemė"), prisiminimai (Blyno, Pakalniškio, Pocienės, Krygerio, Vilučio, Riaukos, Naručio) ir dokumentai (Noreikos įsakymas, karo lauko teismo bylos, Bruniaus parodymai) parodo, kad Jonas Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje ir labiausiai atsako už siaubingus 1941 m. liepos mėnesį lietuvių įvykdytus nusikaltimus, kuriais nužudyti 3,000 žydų ir 300 lietuvių. Jonui Noreikai svarbiausia buvo iššudyti žydus. Tai parodo jo veiksmai Plungėje, Telšiuose ir Kaune, jo organizacijų sudėtis (ypač Telšių LAF, Plungės karo komendantūros ir "Žemaičių žemės" delegacijos), ir jo straipsniai (ypač "Žemaičių žemė" Nr.5 paskelbtas vedamasis "Mūsų kelias"). Žudynes teisino, kaip priemonę iš žydų perimti Lietuvos pramonę ir prekybą, o iš tikrųjų, kaip progą pasisavinti jų turtą. Jisai buvo demokratijos priešas ir Hitlerio bei nacizmo šalininkas. Lietuvos, Žemaitijos ir lietuvių tautos vardu, jisai į savo nusikaltimus įtraukė Telšių krašto karininkus, valdininkus, dvasininkus, šviesuolius, jaunimą ir plačiąją visuomenę. Jonas Noreika išdavė juo patikėjusius Telšių krašto visuomenę, Kauno Lietuvių Aktyvistų Frontą ir Laikinąją Lietuvos vyriausybę. Jisai paskirtas Šiaulių apskrities viršininku dėl to, kad labiausiai tiko nusikaltimams prieš žmoniją. Šiose pareigose atsiskleidė, kaip vergvaldys.

Jūsų atsakomybės tyrimai nemoksliški.

Kodėl, jūsų manymu, taip skiriasi mūsų išvados?

Jūs nenorite tiesos, jos nepripažįstate, jos atsisakote. Jūs savo laiške man tai pabrėžėte cituodami Europos Parlamento rezoliuciją dėl Europos sąžinės ir totalitarizmo: "kadangi istorikai sutinka, kad istorinių faktų neįmanoma interpretuoti visiškai objektyviai ir kad visiškai objektyvaus istorinio jų

perteikimo nėra;" Jūs atsisakėte cituoti įpareigojančio tęsinio: "nepaisant to profesionalūs istorikai, remdamiesi mokslinėmis priemonėmis, studijuoja istoriją ir stengiasi būti kuo nešališkesni". Jūs savo elgesiu nesate profesionalūs istorikai, nesiremiate mokslinėmis priemonėmis, nestudijuojate istorijos ir nesistengiate būti kuo nešališkesni. Kaip mums susikalbėti Lietuvos Respublikos atsakomybės klausimais? Gera valia stengiuosi.

Yra viena tiesa, yra viena tikrovė. Yra tikslas suvokti ir atjausti aukas. Yra tūkstančiai lavonų po visą Lietuvą. Žudikų veikla palieka savo įspaudus. Žudynių rengėjai pasirašo savo nusikaltimų braižu. Žydų žudynes Plungėje, Telšiuose ir Žagarėje sieja bendri bruožai: lietuvių savivalda ir saviraiška; melagingi pasiteisinimai - Plungės gaisrai, Rainių aukų sudarkyti kūnai, Žagarės žydų maištas; lietuvybe spindintis 14-asis batalionas; Jonas Noreika.

Jūs atsiejate Joną Noreiką nuo jo bendražygių ir nuo jo nusikaltimų aplinkybių. Jūsų tyrime jis visiškai neatsako už savo pavaldinius. Įdomu įsivaizduoti, kaip jūs savo atsakomybės tyrimo būdus pritaikytumėte Hitleriui: *...apibendrintai galima teigti, jog [Hitleris/Noreika] nėra dalyvavęs žydų masinėse naikinimo operacijose; buvo ne policinės struktūros, o civilinės įstaigos darbuotojas; pats savo asmenine atsakomybe negalėjo įsakyti šaudyti; nepasirašė jokių įsakymų žudyti žmones; nebuvo kaltinamas žmonių žudymu; visgi, galima pastebėti jo raštuose antisemitinių apraiškų.*

Mano mokslininkai nubraižė Noreikos atsakomybės tinklą, kuriuo pasidaliname su jumis su tikslu susikalbėti, kaip reikėtų tirti Noreiką ir jo nusikaltėlių gaują.

Jūsų atsakomybės tyrimai neišsamūs.

Jūs remiatės "Žemaičių žeme" ir Zenono Blyno dienoraščiu, bet atsisakote įsiskaityti ir nutuokti, jog tai yra lietuvių vykdyto genocido įkalčiai. Jūs pripažįstate "Masinėse žudynėse" 1973 m. paskelbtą karo lauko teismo bylą, bet juk yra šimtai tokių bylų, kurių neskaitote ir kurių nesiejate su įvykių prisiminimais. Iš tiesų, jūs net nesusidomite toje pačioje knygoje (ps.284) aprašyta karo lauko teismo bylos tvirtinimu, "Malonės prašymuose, paduotuose Lietuvos aktyvistų [fronto] štabui Telšiuose..." Jūs priskiriate Ignui Urbaičiui atsakomybę už Šiaulių žydus engiančius dokumentus, pasirašytus 1941 m. liepos 23 d. ir liepos 25 d., bet jūs nepaaiškinate, jog už juos labiau atsako Lietuvos laikinoji vyriausybė, nesutikusi atleisti Urbaitį iš pareigų, kol nepaskyrė Noreikos. Jūs pripažįstate, kaip seniai žinoma, jog Noreika pasirašė žydus engiančius raštus 1941 m. rugpjūčio 22 d. ir rugsėjo 10 d., betgi jūs nutylite, jog Šiaulių apskrities viršininko fonde LCVA f.R-1099 yra šimtai tokių nusikalstamų bylų, kurių jūs gal net neperžiūrėjote. Jūs savo pažymoje net neminite Telšių apskrities fondo LCVA f.1075, kurioje žydų engimą atskleidžia tūkstančiai bylų, jų tarpe Jono Noreikos įsakymas bei leidimas Lietuvos nacionalzocialistinei policijai nešioti ginklus.

Jūs tvirtinate, jog visapusiškai ištyrėte Joną Noreiką. Gera valia pridedu savo mokslininkų sudarytą sąrašą šaltinių, ką įstengė savo jėgomis peržiūrėti. Esmė aiški, tačiau išsamiam tyrimui jūs turėtumėte paskelbti Šiušaitės, Urbanavčiaus ir Landsbergio cituojamus, bet mūsų niekur nerastus laikraščius "Laisvieji žemaičiai" (1941.07.01) ir "Žemaičių žemė" Nr.1 (1941.07.06). Norėtumėme pamatyti

Christoph Dieckmann cituojamas bylas. Ką liudijo Masčio gamykloje dirbantis vokietis W.Bischitz (Wiener Library, EW 13, 15975-76)? LCVA neradome Plungės burmistro archyvo. Koks jo likimas? Kokie dokumentai Telšių vyskupijos archyve? Kokią medžiagą apie 1941 m. yra surinkusi vyskupo Vincento Borisevičiaus kanonizacijos bylos tribunolas? Latvijos ir Rusijos archyvai galėtų atskleisti Einsatzkommando 2 veiklą Šiaulių apygardoje. Yra svarbių liudijimų jidiš kalba, pavyzdžiui, Yad Vashem skaitmeniniame archyve. Kodėl jais nesiremiate? Kada išversite ir išleisite Yerushalmio surinktą medžiagą? Arba Juodojoje knygoje esančius Galina Masyupis ir Suzanna Kagan liudijimus apie Telšių miesto žydų likimą. Kada suskaitmeninsite Pakalniškio fondą Amerikos lietuvių kultūros archyve (ALKA) ir išaiškinsite, kurie jo raštai žuvo ir kodėl? Svarbiausia, kada jūs ištirsite Vokietijos archyvus - SD, SS, kariuomenės, žvalgybos ir t.t. - kada ieškosite Germanto-Meškausko, Noreikos, Juodikio, Puodžiaus, Bruniaus, Pyragiaus ir kitų pėdsakų? Ką ištyrė 1968.09.26 Zenoną Ivinskį apklausinėjęs prokuroras Ermer?

Kada jūs nuodugniai apklausinėsite Jono Noreikos bendražygį Damijoną Riauką? Jisai gi tvirtina, kad Noreika 1941 m. liepą kartu su kitais 10 Žemaitijos inteligentų reikalavo vokiečių vadovybę uždrausti genocidą prieš lietuvių ir žydų tautybių žmones ir suteikti Lietuvai savivaldą. Tai, aišku, nesąmonė, bet ką jisai galėtų daugiau apie tai pasakyti? Ką jisai pasakytų apie Noreikos namą Vaižganto g.3, leidimus nešioti ginklą, Lietuvos nacionalzocialistinę policiją, Praną Meškauską-Germantą, manifestacijas Telšiuose ir Plungėje, mobilizaciją į Lietuvos kariuomenę, Povilą Alimą ir LAF Plungėje, lietuvių ir vokiečių komendantūras Plungėje, "Žemaičių žemę", "Brangūs vergaujantys broliai", kun.P.Pukį ir gyd.Ivinskį, Plungės teismą, Noreikos liepos 25 d. įsakymą, Plungės žydų iššudymą, iššudymo kaltininkus, ir žydų turto dalybas?

Jūsų atsakomybės tyrimai šališki.

Akivaizdu, kad jūs Jono Noreikos išvis neištyrėte, nes jums terūpėjo pateisinti politinį sprendimą pavaizduoti Joną Noreiką "nevienareikšmiškai", ir taip bandyti išsaugoti jį, kaip didvyrį, o kitus kaip nors nuraminti. Tuo tarpu man ir kitiems sąžiningiems lietuviams rūpi, kad Lietuvos Respublika nežeistų aukas atjaučiančiųjų, o ištirtų ir išsakytų tiesą apie aukų kaltininkus.

Jūs mokate sudaryti kaltininkų sąrašus. Štai jūsų, direktorės Teresės Birutės Burauskaitės, asmeniškai sudarytas sąrašas, paskelbtas 2000 m. knygoje "Rainių tragedija. 1941 m. birželio 24-25 d."

Sovietinio saugumo darbuotojai, dalyvavę suimant, tardant arba nužudant Telšių kalėjimo kalinius. Pavelas Agejevas, Michailas Čvanovas, Nachmanas Dušanskis, Aleksejus Galkinas, Josifas Jakovlevas, Nikolajus Jeninas, Jonas Jurgaitis, Kazijevas, Kovaliovas, Petras Lapinskas, Pranas Liepa, A. Minkevičius, Piotras Morozovas, Sergejus Novikovas, Pašinas, Pašninas, Petriakovas, Konstantinas Petrušenka, Piotras Popovas, Pračko, Petras Raslanas, Kazys Repšas, Aleksandras Romaščenka, Šeras, Daniilas Švarcmanas, Vysockis.

Ar jie visi kartu sudėjus prilygsta Jonui Noreikai ir jo nusikaltėlių gaujai?

Jūs norite matyt Noreiką tokį, kokį jį piešė Štuthofo kalinys Aleksandras Kantvilas:

Labai populiarus, šiauliškių ir apylinkės ūkininkų mylimas ir gerbiamas, visada užtarėjas prieš okupantų priespaudą, persekiojimus. Žibančių akių, lakios vaizduotės, budraus proto, tikras vadas. Noreika pasiėmė visą inteligenciją, žinias, sugebėjimus ir gabumus, kurie garavo aplinkui iš tokių Lietuvos garsenybių tarp keturių kazemato sienų - miegamojo ir valgomojo kambarių įkaitų barake. Jis neatsitraukė nuo prof.Jurgučio, išsiurbdamas visas jo smegenis, mokėsi anglų kalbos, tobulino vokiečių kalbą, rusų ir lenkų. Mokėsi apie viską, viską matė, girdėjo ir viską krovė savo galvon. Su tokia energija, pasišventimu ir darbštumu Noreika darė viską. Jis neturėjo nei minutės niekams, netgi net kortoms. Man rodos, ir šachmatai nepertraukdavo jo studijų darbo. Jis degė, kad tik ko nors nepražiopsotų, nepraleistų. Tačiau Noreika nebuvo sausas, jis buvo jaučiąs, jautrus, nuoširdus, paslaugus, tikras džentelmenas, taip pat karštas kaip ugnis. Supykdavo, akimis sužaibuodavo, bet mokėjo save sutramdyti ir piktų veiksmų ar žodžių nepaleisdavo.

Jūs pilnam Noreikos portretui galėtumėte parinkti įvariausius fonus - išvyką su Vokietijos žvalgais į Klaipėdą, namą šalia Plungės sinagogos, Plungės karo komendantūrą, Telšių karo lauko teismą, Telšių ar Plungės manifestaciją, Telšių vandens sporto žaidynes, susitikimą Kaune su Lietuvių nacionalistų partija. O jūs pasirenkate Štuthofo foną ir iš tokio paveikslo darote sau ikoną. Tokiu atveju, būtinai parinkite Jono Noreikos paveikslui tinkamus rėmus, susidedančius iš tūkstančių jo nutrauktų gyvenimų, iš Leonido Olšvango motinos; iš mergaitės Ciporos Keselytės, kurią nusivedė Pabrėža; iš Plungės dešrininko, kurį vertė suvalgyti gyvą paukštį; iš Kipro Petrausko dvare išrinktos geto tarybos; iš vaikelių, kurių galvas į medžius sudaužė, taupant kulkas; iš dvejų su puse metų berniuko, kurį ūkininkas atvežė į Telšių getą nužudyti, po to kai iš jo motinos gavo briliantų; iš rabino, kuris mirė iš širdies skausmo, verčiamas deginti Toros ritinius; iš fotografo Berkoičiaus, kurį vertė maišyti degančių šventraščių ugnį; iš rimbais plakamų kalvio Giliso ir jo sūnaus, verčiamus eiti aplink tą degantį laužą; iš senukų, kuriuos vertė nešioti sunkų rastą apie tą laužą; iš moterų, kurias vertė žiūrėti į tuos senukus; iš vienos, senukus gynusios moters, kurią ten pat nušovė pistoletu; iš dr.Zakso žmonos, kuri matydama, kaip jos vyras kankinamas velnių šokiu, įsiveržė su jų dvejų metų vaiku ir rėkė, "Korikai! Plėšikai! Banditai! Jūs blogai baigsite!"; iš revizionisto Moišės Blocho, kurs sušuko, "Šiandien, žudikai, jūs liejate mūsų kraują, tačiau ateis diena, kai jūsų kiauliškas kraujas aptaškys gatves"; iš Idos Šerienės, kuri sinagogoje pagimdė kūdikį; iš berniukų, kurie pusmetį ilgiau pagyveno, nes jų tėvai juos perrengė mergaitėmis; iš gyvai užkastųjų; iš išbadėjusių vaikų, kuriems lietuviai numetė obuolį, o paskui susprogdino granata; iš merginos, rinkusios verčiau mirti su motina, nė gyventi be jos; iš vaiko, žiemą lauke negyvai užšalusio, po to kai kunigas išvarė jį su motina; iš moterų, kurios surinko savo papuošalus komendantui Platakiui, kai jis užsigeidė jų aukso, nes žinojo, kad jos kitą dieną bus sušaudytos; iš moterų, kurias išleisdavo valandai prašyti išmaldos iš jų namus perėmusių; iš nemaitinamų moterų, kurios badaujančios laukė, kad lietuviai jų pakankamai surinktų, kad apsimokėtų jas sušaudyti; iš Plungės gaisrininkų komandos, augalotų, gražiai atrodančių vyrų, su juodomis uniformomis ir žibančiais metalinais šalmais, kurie kadaise būdavo visų lietuvių tautinių švenčių pažiba, tvarkingesni nė šauliai, kurie užtat eisenose eidavo antri, iš paskos; iš dviejų lietuvaičių, mylėjusius žydus, tad priverstus juos negyvus glamonėti ir bučiuoti; iš "tragiškai žuvusios" Aldonos Tenisonienės ir taip toliau, kol jūs išspausite vieną ašarą, kaip vyskupas Justinas Staugaitis, priėmęs mūsų delegaciją, ar kol mus paguosite, kaip Telšių apskrities viršininkas, Augustinas Ramanauskas, kad

mūsų kančios tuoj baigsis.

Jūs savo knygose paišote 1941 m. lietuvių sukilimą be rėmų, tai yra, be Holokausto Lietuvoje. **Štai A.Bubnys aprašo Plungės sukilėlius nepaminėdamas, kad jie visi yra nusikaltėliai prieš žmoniją, kas jam pačiam turėtų būti aišku iš jo paties cituojamų bylų.**

Tuo pačiu metu Plungėje kūresi ir Lietuvių aktyvistų fronto padalinys. Jo branduolį sudarė buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas, tuo metu 29-ajame šaulių teritoriniame korpuse 617-ajame artilerijos pulke baterijos vadu tarnavęs kpt.Stasys Lipčius ir minėtasis ats.ltn.P.Alimas, kunigas Pukys, istorikas dr.Zenonas Ivinskis [turėtų būti: gydytojas Vladas Ivinskis] ir kiti. (Bubnys, Lietuvių tautos sukilimas, ps.388)

Dangstydami Noreikos ir jo bendražygių nusikaltimus, jūs būtinai nuslepiate daugybę tikrųjų didvyrių, pavyzdingų žmonių, iš kurių privalome mokytis, kaip įvairiai galime išreikšti vienybę.

Jau minėjau rabiną Avrahamą Icchaką Blochą ir žydaites kankines.

Viena mergaitė, pradėjus šaudyti jos drauges, puolė prie žudiko, griebė už gerklės ir norėjo jį pasmaugti, tik kitas iš nugaros smogė šautuvo buože ir vietoje nušovęs įmetė į duobę tarp kitų draugių. Pasakojama, kad tos mergaitės pavardė Cinaitė. (Bunka, Plungės žydų istorija)

Įsigilinus, dorų žmonių buvo labai daug. Jie kiekvienas yra gyvas priekaištas, kaip Jonas Noreika ir jo sekėjai privalėjo elgtis.

- Matas Krygeris. Jis atjautė aukas ir jas drąsiai gynė. Jį skriaudė ir gerbė tiek sovietai, tiek naciai.
- Alsėdžių klebonas Vladas Taškūnas. Jis atkakliausiai priešinosi LAF savivalei ir savo kaime įkvėpė visą eilę žydų gelbėtojų.
- Ignas Urbaitis. Šiaulių apskrities viršininkas ryžtingai atsisakė savo pareigų.
- Leonas Taunys-Kovas. Voldemarininkas, 1941 m. sukilėlis, pokario partizanas, kuris tačiau nacių okupacijos metu nedalyvavo LNP, nesiekė jokių postų ir gyveno pas tėvus kaime.
- Kunigas Lygnugaris. Jis taip pergyveno savo krikštytų žydų kankinystę, kad pradėjo nuo tada vengti žmonių ir užsidarė vienuolyne.
- Šiaulių kalėjimo viršininkas Virkutis. Jis atsisakė šaudyti kalinius, nes tai prieštaravo Lietuvos kalėjimų tvarkai.
- Kun.J.Lapys, J.Orlauskas ir D.Jasaitis. Šiaulių žydų užtarėjai.
- Aleksandras Pakalniškis ir Stanislova Pocienė. Jie iškėlė į viešumą Jono Noreikos nusikaltimus.
- Konstancija Kardinskaitė-Bidvienė. Jinai 1998 m. "Žemaičių saulutėje" liudijo apie Plungės žydų iššudymą ir žydaičių kankinystę, kaip jos brolis Edvardas žydus šaudė.
- Emilija Vitkevičienė ir jos keturiolikmetis sūnus Kazys Vitkevičius. Žydų gelbėtojai. Jinai septynias savaites kalėjo, įtariama, kaip žydų gelbėtoja, tikrų tikriausia antinacinė kalinė.

Iš viso Yad Vashem teisuolių sąraše Telšių apskrityje pripažinti 87 žydų gelbėtojai. Jūs jų didvyriškumą nutylite, nes jie žydus gelbėjo nuo Jono Noreikos nusikaltėlių gaujos. Net paskutinėmis karo dienomis lietuviai tvarkdariai žudė žydus ir jų gelbėtojus.

Įdomiausia, kad visi šie taurūs pavyzdžiai prieštarauja partizanų kultui, pragaištingai ir žalingai ginkluotai "rezistencijai". Jūs labai šališkai suprantate pasipriešinimą, nes jūs nepripažįstate reikalo pasipriešinti ne tik okupantams, bet ir jų sąjungininkams mūsų tarpe. Jūs nusigręžiate nuo dvasinio pasipriešinimo pavyzdžių, mokančių mus mylėti, kovoti be smurto, atjausti kitus.

Jūs kratotės atsakomybės.

Jūs įsivaizduojate, kad lietuviai nekalti, o jei kalti, tai nebent kažkokios lietuviams nebūdingos padugnės, nuo kurių jūs galėtumėte atsiriboti. Zenonas Ivinskis įrodė, kad tai neįmanoma. Jisai 1951.01.29 rašė savo draugui, Leonidui Olšvangui:

Plungės žydų tragedija visada kėlė pasibaisėjimą. Vėliau man mama pasakojo kaip ji ištisas naktis tada nemiegojusi iš susijaudinimo. Padorūs lietuviai visada nuo padugnių atsiriboja. Ir tokie gaivalai, kaip Plungiškai yra visad kietos bausmės. Apie savo brolio mediko kokią nors rolę vienaip, ar kitaip ko negalėčiau pasakyti. ... Daug tada kalbėjausi su prel Pukiu ir kitais, kurie man nesigailėjo perduoti visokių pergyvenimų iš tos nelemtos vasaros, bet brolio vaidmuo pavardė man tada nekliuvo. Aš tada girdėjau visokių istorijų apie sušaudytus neva komunistus ir t.t. (VU f.198, b.727)

Zenono brolis, gydytojas Vladas Ivinskis, draugavo su žiauriausiu Plungės žydų kankintoju Arnoldau Pabrėža. Gydytojas Vladas pasisavindavo žydų konkurentų įrangą ir nuosavybę, tad jam rūpėdavo, kad jie būtų negyvi. Arnoldas savo tėvą Pabrėžą ir draugą Vladą įkurdino tame pačiame dideliame nužudyto Efraimo Izrailovičius name. Prelatas Pukys pasakojo Zenonui, kad po žudynių jo brolis Vladas ir Arnoldas su žmonomis keldavo didelius balius ir girtuokliaudavo. Po karo Vladas ir Arnoldas su šeimomis įsikūrė Australijoje ir draugavo toliau. Taigi, Leonidas prašydavo Zenono vieno dalyko, sužinoti kokia Pabrėžos nauja pavardė. Zenonas prižadėjo, bet galiausiai vieną dieną jam pasakė,

- Tu esi mano draugas, Leonidai, bet aš negaliu tau čia padėti, aš negaliu to daryti.

- Kodėl negali?

- Kadangi nuo Pabrėžos prasidėtų ilga eilė įvykių.

- Bet aš tau juk prižadėjau, kad tavo brolis nebus įtrauktas, be to, jis nebėra gyvas.

- Čia ne dėl Vlado, reikalas liečia daugelį, suprask tiktai.

Vardan Lietuvos, teisybės, atjautos, vienybės, kada galų gale prasidės ta ilga eilė įvykių?

Neatsiprašykime, neatsiribokime, o pripažinkime ir apgailestaukime.

Paskelbkite ilgą ir įdomų J.Brazaičio-Ambrazevičiaus laišką Z.Ivinskiui, kuriame jisai bando žydus suprasti, visgi kaltina ne save, o juos.

Pirmasis bolševikmetis santykius pakeitė. Bet vėl ne dėl rasinių ar religinių motyvų. O dėl to, kad bolševikmečio dienom žydai, tikriau, jaunoji žydų karta, pasirodė avangarde svetimos kultūros -

komunizmo, svetimos okupacijos dominavimo. Tai buvo "nužydėjusių" žydų siautėjimas, kuris užtraukė atsakomybę visiem žydam - kaip tie žydai, kurie nukryžiavo Kristų ilgiem laikam užtraukė atsakomybę visiem žydam, ypačiai, kai kita žydų dalis nuo tų nužydėjusių neatsiribojo. 1971 m. gegužės 23 d. (VU f.198, a.972)

Iš laiško panašu, kad juodu net neįsivaizdavo, kaip patys nusikalto prieš žmoniją. Juk jie kartu redagavo pirmą, vokiečių necenzūruotą, 1941 m. birželio 24 d. "Į Laisvę" laikraščio numerį, skelbiantį, kad reikia pasigailėti lietuvių komunistų, tuo tarpu "mūsų kankintojai, spaudėjai ir pavergėjai" bėga, kartu ir žydai, "NES BALŠEVIZMAS IR ŽYDAI YRA VIENAS IR TAS PATS NEPERSKIRIAMAS DALYKAS." Pilypas Narutis-Žukauskas priskyrė šį vedamąjį Zenonui Ivinskiui, nors iš turinio labiau panašu, kad jį gavo iš Vokietijoje esančio Petro Karvelio. Kaip bebūtų, Ambrazevičius, Ivinskis, Girnius ir Virbickas, kaip redaktoriai, atsako už šį laikraštį, kurį LAF platino Vilijampolėje, pogromo metu, kuomet lietuviai nužudė šimtus žydų.

J.Brazaitis-Ambrazevičius ir Lietuvos laikinoji vyriausybė atsiribojo nuo Lietuvos žydų savo nacistiniais "Žydų Padėties Nuostatais". Savo hitlerine "Naująja Lietuva" atsiribojo nuo senų seniausios Lietuvos, nuo mūsų tėvų ir protėvių, nuo Vytauto Didžiojo ir jo "svetingumo", tikriau tariant, jo išminties ir draugiškumo. Aš kol kas neatsiribojau nuo Lietuvos ir nuo lietuvių. Atsiribojimai negali mūsų vienyti. Mus vienija bendros vertybės, mus jungia meilė, užtat ir apgailestavimai. Juk apgailestauti galime tiek jūs, tiek aš, tiek kalti, tiek nekalti. Vienas kitą išgirskime ir atjauskime.

1977 m. sausio mėn. 10 d., Amerikos Lietuvių Tarybos (ALTA) vardu, kun.Juozas Prunskis kreipėsi į Lietuvos žydų Izraelyje asociaciją su prašymu užtarti lietuvius prieš karo nusikaltėlių aiškintojus. Būtina perskaityti, paskelbti ir įsisąmonyti visą asociacijos pirmininko Jacob Oleiski 1977 m. birželio 15 d. atsaką, nors pacituosiu tik dalis. (VU f.297, b.1311, versta iš anglų kalbos)

Kai prisimename aplinkybes miestuose pirmaisiais penkiais mėnesiais po vokiečių pergalės, mes randame labai mažai pasižymėjusių vyrų išdrįsusių prabilti prieš vietinių Lietuvos valdžios įstaigų žiaurumą ir iškrypimą, apiplėšimą ir grobstymą, prievartavimą ir žudymą.

Jisai išskyrė būtent įvykius Telšių apskrityje:

Surinko visus žydus vyrus, rabiną, ješivos studentus, bendruomenės seniūnus ir juos nusivedė prie masinės kapavietės. Jiems liepė savo rankomis ištraukti pūvančius lavonus iš po žemės, laižyti jų žaizdas, paguldyti karstuose ir parengti juos pasipūtusioms ir iškilmingoms laidotuvėms. Laidotuvių diena žydai nebuvo užmiršti. Jie buvo laikomi narvuose, apsupti lietuvių sargų, kad visi galėtų matyti kas kaltas už kalinių iššudymą. Ir kas buvo tie "komunistai"? Tai buvo Telšių rabinas, ješivos studentai, kurie buvo [sovietų] išvaryti iš ješivos, kuri buvo jų paversta sandėliu.

Net ir jeigu akimirkai pamanytumėme, kaip jūs sakote, kad žudikais tebuvo keli "asmenys". Kur dabar tie "asmenys"? Daug iš jų yra Vakaruose, įskaitant ir JAV ir Kanadą. Ir kokiais veiksmais jūs pašalinote šiuos nusikaltėlius iš savo tarpo? Kiek iš šių žmonijos padugnių buvo nuvesti į valstybės teismą ir nuteisti? Kiek iš jų atskleidėte JAV vyriausybei su prašymu juos išvyti? ...

Jūs savo laiške siūlote kažkokį sandėrį: Lietuvos žydų Izraelyje organizacija viešai paskelbtų, kad

maištininkai ir žydų žudikai tebuvo keli paskiri asmenys ir kad lietuvių tauta, kaip tokia, apskritai buvo nekalta, tyra, be dėmės - o jūs, savo ruožtu, susilaikysite nuo viešinimo, kaip žydai nusikalto prieš lietuvius trėmimų metu. Mes negalime priimti jūsų pasiūlymo. Mes nesame pasiruošę jokiems sandėriams, kuriais bandoma dangstyti tai, kaip buvo pasielgta su mūsų šeimomis. Mus domina tiktai istorinė tiesa.

Jeigu tikite, kad atėjo laikas mums suartėti taip kad, laikui bėgant, ir mes galėtumėme jums ištiesti ranką - jūs turite pirmiausia savo pusę apvalyti nuo nusikaltėlių. Pripažinkite savo klaidas. Pasakykite širdingai: Mes nusidėjome, mes užgauliojome, mes skriaudėme! Ir mes pripažįstame savo neteisybę! - Tai gali būti pradžia susikalbėjimo, kurio pasekmes įvertins tiktai istorija."

Įsiklausykime, ko prašo žydai, ko trokšta visi nuskriausti, ko reikalauja visi teisuoliai. Ne atsiprašymo, o atsakomybės. Apsivalysime nuo nusikaltėlių ne atsiribodami ar išsisukinėdami, bet tik įsigilindami ir pasimokydami. Atjauskime nukentėjusius, įvardinkime kaltininkus ir kartu apgailestaukime dėl dvasinės nelaimės. Ir nelaikykime pavyzdžiais žmonių, nusikaltusių prieš žmoniją, kaip antai Jono Noreikos, jų vardais puoškime nė mokyklų, nė gatvių, nė paminklinių lentų. Kurkime bendrą istoriją, mums visiems prasmingas legendas, pagrįstas tikrove ir dorove, kurias galime vis naujai patikrinti, iš kurių visi galime pasimokyti.

Įsigilinkime į dorovę. Lavinkime sąžinę. Jūs tvirtinate, kad LAF Plungės vadas Povilas Alimas atsako už Plungių žydų žudynes. Kada jūs pripažinsite, kad už žudynes dar labiau atsako P.Alimo vadas, Lietuvos Respublikos kapitonas Stanislovas Lipčius, kurį po Holokausto priglaudė Čikagos lietuviai? Kada jūs pripažinsite, kad dar labiau atsako P.Alimo ir S.Lipčiaus vadas, Lietuvos Respublikos kapitonas Jonas Noreika, kurį jūs laikote didvyriu? Jūs aukštinate Noreiką, kaip Telšių LAF vadą, užtat jis atsako už savo pavaldinius. Jis nusikaltėliais rėmėsi, tad atsako dalinai ir už jų ankstesnius nusikaltimus. Jis nusikaltėlius rėmė, tad atsako dalinai ir už jų tolimesnius nusikaltimus.

Sąmoningieji atsako už visus.

Mes, sąmoningi lietuviai, renkamės tokiais būti, užtat privalome susirūpinti, kur mus veda lietuvybė, ir privalome puoselėti lietuvybę taip, kad ji mus vestų takais dorybės.

Lietuvos konstitucija neapibrėžia, kas mes esame, lietuvių tauta. Mes matome vienas kitą ir suprantame, jog mūsų neapibrėžia nė kraujas, nė rasė, nė kilmė, iš kur mes atėjome. Mes nesame iš kažkur atvesta tauta.

Mes, sąmoningi lietuviai, esame visi prisirišę prie Lietuvos žemės, jos žmonių, jos dvasios. Mus jungia meilė Lietuvai. Mes esame Lietuvos šalininkai. Jacob Oleiski savo laiško pabaigoje tai puikiai išreiškia.

Lietuva man brangi nes mano tėvai ir protėviai palaidoti jos žemėje. Mūsų namai sunaikinti, turtas išplėštas ir neturiu ko ieškoti tenai. Kapų paminklai sunaikinti ir išniekinti, valdžios įsakymu panaudoti šaligatviams. Bet gal aš joje rasiu numestą knygą, seną paveikslą, kurį prispausiu prie širdies.

Jonas Noreika sąmoningai mūsų nemylėjo. Jisai Lietuvos nesuprato, nepažinojo ir nenorėjo mylėti.

Jisai klaidingai suprato lietuvybę.

Jonas Noreika sąmoningai klampino visą lietuvių visuomenę.

1941 m. liepos mėnesį Telšių apskrityje lietuviai džiaugėsi būtent tokia savivalda, kurios širdingai troško Kazys Škirpa, Juozas Ambrazevičius ir kiti sukilimo dalyviai.

Lietuviai galėjo sutikti nacius blaiviai ir santūriai. Galėjo pamąstyti kartu su žydais, ką daryti. Bet lietuviai sukilėliai skriaudė žydus nuo pat karo pradžios nes širdingai susidėjo su nacių Vokietija.

Nacių Vokietijos valia reiškėsi būtent per Joną Noreiką. Jisai buvo Hitlerio lėlė.

Jonas Noreika į savo nusikaltimus prieš žmoniją įklampino visą lietuvių visuomenę: karininkus, policininkus, valdininkus, dvasininkus, mokytojus, verslininkus, šviesuolius ir jaunuomenę.

Jonas Noreika vienareikšmiškai smerktinas.

Dorovei būtina vienareikšmiškai neigiamai vertinti tokius nusikaltėlius žmonijai, kaip kad Staliną, Noreiką ir Hitlerį, kurie piktybiškai pasmerkė savo aukas ir niekad savo piktų darbų neatsižadėjo. Juos nevienareikšmiškai vertindami žeidžiame jų aukas ir visą žmoniją.

Nedora svarstyti tokių nusikaltėlių dorybes, kaip antai Hitlerio vegetarizmą, jo meninius gabumus ar meilę Eva Braun. Sutinku, kad Noreika rūpinosi Štuthofo kalinio J.Jurgučiu ir jam išgelbėjo gyvybę. Ironiška, kad Jurgutis buvo žydų kilmės. Tai parodo, kad Noreika, kaip ir kiekvienas žmogus galėjo daryti gerą. Bet tai nublanksta prieš negailestingą blogį prieš žmoniją, kurį jisai sumanė, įvykdė ir paskui teisino. Ko negalima atleisti Jonui Noreikai yra, kad jis niekad neapgailestavo, kaip jisai pažeidė žmonijos vienybę, kartu ir Lietuvos vienybę. Jis savo aukų net nelaikė žmonėmis. Jeigu juo kas žavėjosi ar netgi žavisi, tai reikia suvokti, kad jisai savo nusikaltimams prieš žmoniją išnaudojo žmonių pasitikėjimą juo ir jų tikėjimą Lietuva bei lietuvybe.

Ar jūs sutinkate, kad Matas Krygeris pasibaisėjo Jonu Noreika?

Prisimindamas neeilinius LAF'o veikėjus, dalyvavusius šiame pasitarime pagalvoju, kodėl jie, patyrę žvėrišką Stalino tironiją ir lietuvių tautos naikinimą, susitepė rankas lietuvių krauju. Argi tai ne iškreiptai suprastas patriotizmas?

Jūs galite paklausti, O kodėl Matas Krygeris neįvardijo neeilinio LAF veikėjo Jono Noreikos? Matas Krygeris, skriaudžiamųjų gynėjas, išgyvenęs nacių kalėjimą ir sovietų grasinimus, savo prisiminimuose paliko mums paaiškinimą. "Nedrįsčiau apie žmogų minėti tokių faktų, jei jie nebūtų jau anksčiau kitų paskelbti spaudoje." ("Rūstūs prisiminimai", 1994, ps.68).

Aš, Grant Gochin, drįstu įvardinti Joną Noreiką, kaip pasibaisėtiną nusikaltėlį, atsakingą už nekaltų žmonių iššudymą. Aleksandras Pakalniškis jį įvardijo. Stanislova Pocienė jį įvardijo. Jakovas Bunka jį įvardijo. Mano mokslininkai, Andrius Kulikauskas ir Evaldas Balčiūnas, jį įvardija. Jono Noreikos

anūkė Silvia Foti jį įvardija.

Jūsų tyrimo departamento direktorius Arūnas Bubnys rašė atgavus nepriklausomybę, "Lietuvos teisininkų draugijos garbės narys Matas Krygeris pritaria T.Venclovos nuomonei, jog 1941 m. sukilimas ir pralietas kraujas buvo naudingas ne tiek Lietuvai kiek nacistinei Vokietijai. Neabejodamas šventais sukilėlių tikslais, M.Krygeris mano, jog tuos, kurie vykdė ekscesus, dabar nepriklausomos Lietuvos pareiga išaiškinti ir pasmerkti". (Martinionis, 1941 m. birželio 22-28 d., ps.225)

Anot A.Bubnio ir M.Krygerio, nepriklausomos Lietuvos pareiga išaiškinti ir pasmerkti Joną Noreiką.

Žmogui nedera pasmerkti žmogų, tik jo elgesį. Valstybė tuo tarpu gali ir privalo pasmerkti žmonijos priešus. Yra taip piktybiškai, negailestingai ir atsidavusiai nusikaltusių žmonių, kaip antai Stalinas, Hitleris ir Noreika, kad valstybė negali apsiriboti jų nusikaltimų įvardijimu, negali ieškoti ar pripažinti jų kokių nors dorybių. Valstybė, atjausdama jų aukas, privalo šiuos žmones suvokti vienareikšmiškai, kaip žmonijos priešus.

Reikalauju, kad Lietuvos Respublikos biudžetinė įstaiga Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras įvertintų šio tyrimo metu nustatytus faktus ir dokumentus bei pakeistų esamas centro išvadas dėl Jono Noreikos veiklos, aptariant visas aukščiau išdėstytas istorines aplinkybes ir dokumentus.

Naują išvadą dėl Jono Noreikos veiklos prašau paskelbti savo internetinėje svetainėje. Apie pakeistą išvadą, raštu informuoti visus asmenis ir institucijas, kuriems ankstesnės išvados buvo siųstos.

Pagarbiai,

Grant Arthur Gochin
2018 m. birželio 15 d.

PRIDEDAMA:

1. LCVA-fR-1099-a-1-b2- l520-bylaVidugiriuiir Chaleckui
2. LCVA-fR-1099-a.1- b.2- l137-Tryskiai
3. LCVA-fR-1099-a1-b2- l338-Slucka1
4. LCVA-fR-1099-a1-b2- l440-Slucka2
5. LCVA-fR-1099-a1-b2- l464-Noreikoskalejimas
6. LCVA-fR-1099-a1-b2- l465-Noreikoskalejimas2
7. LCVA-fR-1099-a1-b2- l466-Noreikoskalejimas3
8. LCVA-fR-1099-a1-b2- l468-Noreikoskalejimas5
9. LCVA-fR-1099-a1-b2- l468-Noreikoskalejimas5
10. LCVA-fR-1099-a1-b2- l504-Slucka3
11. LCVA-fR-1099-a1-b2-l-380-dantutechnikas
12. LCVA-fR-1099-a1-b2-l294-į Šiaulių getą
13. LCVA-fR-1099-a1-b2-l418-Juodeikino verslas
14. LCVA-fR-1099-a2-b2-l133-Algos žydšaudžiams
15. LCVA-fR-1099-ap1-b1-l 239-Noreikos 41 09 10 isakymas dėl likusio žydų turto panaudojimo
16. ŽemaiciuŽeme1941Nr.5 ištraukos
17. Jonui Noreikai būdingos Mintys
18. Jono Noreikos LAF Telšiai tinklas
19. LCVA-f1075-a2-b5-l54A-ZyduPadetiesNuostatai
20. LCVA-f1075-a2-b6-l35-NoreikosIsakymas LAF Telsiai-1941 07 25
21. LCVA-f1075-a2-b19-l3R-Teisė Nešioti Ginkla
22. LCVA-fR1099-a1-b32-l183-Karo Belaisviai
23. LCVA-fR1099-a1-b32-l185-Karo Belaisviai Juodrastis
24. LCVA-fR1099-a1-b38-l22-Parama Studentams
25. LCVA-fR1441-a2-b10-Vladas Bauža - Mirties Bausmė
26. Ištrauka iš Mato Krygerio knygos - Apie Noreika
27. Vaižganto-ir-Sinagogos-gatvės-Plungeėe
28. Žemaiciu Žeme 1941 Nr.5
29. Jono Noreikos anūkės Silvia Foti patvirtinimas;
30. Atstovavimo sutartis

Silvia Foti

5007 S. Lotus Avenue, Chicago, IL 60638
lotusink@att.net
silviafoti.com

PATVIRTINIMAS
DĖL JONO NOREIKOS ISTORINIO TYRIMO IŠVADŲ

Esu Silvia Foti, Jono Noreikos (Generolas Vėtra) anūkė.

Po beveik du dešimtmečius trukusio asmeninio tyrimo aš priėjau prie tokių pačių išvadų kaip ir Grant Arthur Gochin dėl mano senelio Jono Noreikos vaidmens antrojo pasaulinio karo metais. Yra neginčijamų įrodymų ir žmonių prisiminimų, liudijančių Joną Noreiką dalyvavus vykdant žydų tautybės Lietuvos gyventojų žudynes.

Buvau atvykusi į Lietuvą, į Telšius, Plungę, Kauną, Šiaulius, Vilnių, ir Klaipėdą, bendravau su vietiniais gyventojais, studijavau archyvinius dokumentus. Man yra skaudu, tačiau esu pasirengusi apie tai kalbėti.

2013 m. liepos 17 d. buvau susitikusi su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadove Birute Terese Burauskaite. Man buvo keista ir teiravausi, kodėl Lietuvoje Jonas Noreika yra šlovinamas kaip karo herojus, kai yra vieši įsakymai su jo parašu dėl žydų izoliavimo getuose ir jų turto nusavinimo. Centro vadovė šiuos prieštaravimus argumentavo tuo, kad "yra sunku psichologiškai suprasti, ką jis mąstė ir jautė pasirašydamas tuos dokumentus. Visi žydai ten buvo išsiųsti. Aš nežinau, kas dėjosi jo galvoje. Tačiau rezultatas, žinoma yra, kad žydai buvo nužudyti". Centro istorikas Arūnas Bubnys vėliau man pateikė KGB dokumentą, teigiantį, kad "KGB įrašuose nėra duomenų, kad Jonas Noreika būtų susijęs su žydų tautybės asmenų žudymu". Vėliau 2015-2016 m. panašūs išteisinamieji centro argumentai buvo išspausdinti oficialiose pažymose dėl Jono Noreikos veiklos antrojo pasaulinio karo metais.

Archyvinius KGB dokumentus esu studijavusi anksčiau, galiu pastebėti, kad tardymo metu J.Noreika dėl žydų genocido nebuvo apklausiamas, tai nebuvo KGB tyrimo dalis. Manau, kad oficialus centro atliekamas istorinių faktų interpretavimas, kai kaltę įrodančios aplinkybės yra paneigiamos apeliuojant į asmens sąžinę ir gerus ketinimus yra ne kas kita kaip Holokausto neigimas ir istorijos iškraipymas.

Istorinio tyrimo duomenys ir mano pačios patirtis rodo, kad Jono Noreikos kaip Lietuvos Aktyvistų Fronto vado ir Holokausto vykdytojo vaidmens nuslėpimas yra vienas iš didžiausių praeito amžiaus sąmokslų Lietuvoje.

Silvia Foti
2018-05-25, JAV

ŠIAULIŲ m. ir APSKRITIES
VIRŠININKAS
1941 m. rugsėjo mėn. 10 d.
Nr. 1875
Šiauliai

Valsčių viršaičiams ir antraeilių miestų
B u r m i s t r a m s 239

NURODYMAI LIKVIDUOTI ŽYDŲ IR PABĖGUSIŲ KOMUNISTŲ KILNOJAMĄJĮ TURTĄ.

1. Iš surinkto turto reikia palikti ir toliau saugoti iki atskiro mano nurodymo liuksusinius baldus, medžiagas ritiniuose ir nevartotus baltinius. Šio turto sąrašus pristatyti man.
2. Kitu tinkamu turtu aprūpinti savo turimas įstaigas, kaip tai mokyklas, valsčius, paštus, prieglaudas, ligonines ir t.t., tačiau nemažiau kaip 1/4 to tinkamo turto palikti saugoti iki atskiro mano nurodymo. Palikto turto sąrašus pristatyti man.
3. Viso kito atlikusio turto pusę išdalinti nukentėjusiems nuo karo, gi pusę parduoti iš varžytynių. Visai netinkamą turtą, jei jį negalima sunaudoti bet kokiems reikalams, sunaikinti vietoje.
4. Žemės ūkio gyvą ir negyvą inventorių, reikalingą vedimui šio ūkio, išnuomoti bendrai su nejudamu turtu laikiniems nuomininkams.
5. Gautus už parduotus daiktus pinigus ~~ir turtą~~ įnešti į Apskr. Valdybos kasą.
6. Likviduotam turtui surašyti pateisinamuosius aktus ir laikyti savo bylose. Aktus tvirtina viršaičiai ar burmistrai.
7. Turtui suskirstyti ir likviduoti sudaryti komisiją, dalyvaujant policijos atstovui.
8. Turtą suskirstyti ir likviduoti kuo skubiausiai ir pranešti man.
9. Susidariusias išlaidas likviduojant turtą padengti penktam paragrafe turimais pinigais.

Apskrities Viršininkas

Žydų kilnojamo ir nekiln. turto
Tvarkytojas

E rugpjūčio - 246

1175

№6852

P A Ž Y M Ė J I M A S

Šiuo pažymima, kad Lietuvių Savisaugos Dalinių Šiaulių Apygardos Štabo karinė tikrai yra gavę iš Šiaulių Apskrities Viršininko įstaigos nuo 1941 m. rugsėjo mėn. 20 d. iki lapkričio mėn. 1 d. atlyginimą sumoje Rb. 53350,03.

(1?) Lapkričio Viršininkas

Buhalteris

12

394

Šiaulių Miesto Savivaldybei

№2805

1941 spalio 1

Grąžintų į Getto žydų liudijimus, pagal kuriuos jiems buvo leista dirbti Šiaulių valsčiaus ribose, siunčiu Savivaldybei priklausytinai.

Priedas: 27 liudijimai.

Apskrities viršininkas

Sekretorius

12

Šiaulių Apskrities Viršininkas
GAUTA
1941 VIII 19.
Nr. 911
Priedų ... lap.

Kaunas, 1941 m. rugpiūčio m. 7 d.

418

=LTSR=
~~Maisto Pramonės Liaudies~~=
~~Komisariatas~~=

VALSTYBINIS ALAUS TRESTAS

Administr.ir Ūkio sk.
Nr. 381

JS/EP

ŠIAULIŲ MIESTO IR APSKR.VIRŠININKUI,

Šiauliai.

Prašome Tamstą, Pone Viršininke, neatsisakyti duoti Kuršėnų Valsčiaus Viršaičiui parėdymą perduoti Alaus Daryklos "Gubernija" žinion esančias Kuršėnuose duodeiknį, lygiai ir kitas Jūsų apskrityje esančias žydų tautybės asmenų vaisvandenių dirbtuves.

V.KAČERGIS,
Tresto Tvarkytojas

J.SASMAUSKAS,
Administr.ir Ūkio skyr.Viršinink.

Atsakant žyr. skyrių ir šio rašto Nr. bei datą.

V. P. Tr. 1789 „Žaibas" 5414-41

137

Tryškių valsčiaus Viršaičiui

Nr.657
1941.VIII.9

Susitarus su Gruzdžių valsčiaus viršaičiu, pavedu Tamstai laike trijų dienų nuo šios dienos iš Tryškių miestelio žydų tautybės piliečius iškraustyti į Gruzdžių miestelį.

Šiauliai, 1941 m.rugpiūčio mėn.9 d.

Apskrities Viršininkas

Sekretorius

Susisiekimo Vadyba
Siaurųjų Geležinkelių
GUBERNIJOS DEPO
1941 m. IX mėn. 22 d.
Nr. 843
Gubernija

Šiaulių Apskrities Viršininkas
GAUTA
1941 IX 23
Nr. 2507
Priedų ..... lap.

Ponui Šiaulių Miesto ir Apskrities Viršininkui.

Prašau Tamstos patvarkymo išrūpinti ginklus žemiau išvardintiems asmenims, kurie pildys sargybos pareigas prie atleistų žmonių Joniškėlio-Žeimelio geležinkelio darbams:

1/. Kutas Jonas
2/. Šatas Jonas
3/. Norvaišas Juozas
4/. Žagunis Stasys
5/. Mekas Juozas
6/. Januševičius Kazys
7/. Skikas Juozas
8/. Jurkevičius Petras
9/. /Aromavičius/ Armonavičius Petras
10/. Kutkevičius Karolis
11/. Samulis Petras
12/. Kaškelis Bronius
13/. Biliūnas Antanas
14/. Judilas Petras
15/. Gritė Liudas
16/. Bitaitis Antanas
17/. Genys Leonas
18/. Valšinas Petras
19 . Vadapalas Jonas
20/. Slučka Antanas - sargybos vadas.

Gubernijos depo Viršininkas

Šiauliai, 1941 rugsėjo

340

Ponui Šiaulių Apygardos Komisarui

Prašau Tamstos parėdymo išrupinti ginklų-19 kariškų šautuvų ir vieną pistoletą dėl 20 asmenų, kurie eis sargybos pareigas prie atleistų žmonių Žeimelio- Joniškėlio ruože prie geležinkelio tiesimo darbų.

Apskrities Viršininkas

Sekretorius

3506 12

1941 m. lapkričio 4 d. 504

Šiaulių Miesto Savivaldybei

Grąžinant susirašinėjimą dėl apmokėjimo atlyginimo žydų tautybės darbininkams, dirbusiems prie Joniškėlio geležinkelio, prašoma kreiptis į Geležinkelių Valdybą.

Priedas: 5 lapai.

(pas) Kutkus

Apskrities Viršininkas

(pas) Anusevičius

Ukio Skyriaus Vedėjas

12

LIETUVOS RESPUBLIKA

V. R. M.

ŠIAULIŲ MIESTO IR APSKRITIES

VIRŠININKAS

193 41 m. rugpiūčio mėn. 26 d.

Nr. 962

ŠIAULIAI

380

JONIŠKIO MIESTO B U R M I S T R U I.

Originalą savai

Papildydamas savo š/m.rugpiūčio mėn.22 dienos aplinkraštį Nr.962,pranešu,kad Joniškio mieste leidžiu palikti iki dviejų mėnesių žydų tautybės dantų techniką,už kurio veiksmus bei atliekamą darbą yra atsakingi vietos dantų gydytoja ir Tamsta.

Gro/Broeko

Miesto ir Apskr.Viršininkas

Sekretorius

LIETUVOS RESPUBLIKA
V. R. M.
ŠIAULIŲ MIESTO IR APSKRITIES
VIRŠININKAS
1935 m. rugpjūčio mėn. 23 d.
Nr. 1047
ŠIAULIAI

VIDAUS REIKALAMS PONUI GENERALINIAM

T A R Ė J U I.

Šiaulių apskrityje yra daug asmenų,kuriuos reikėtų izoliuoti iš visuomenės tarpo,sodinti juos į kalėjimą gal būtų neracionalu,geriausiai būtų juos izoliavus duoti jiems darbo.

Šiaulių apskrityje tarp Joniškio ir Skaistgirio yra pradėtas vesti plentas,medžiaga tam plentui,t.y.,skalda yra jau pagaminta ir paderyta dalis kasimo,viso plento ilgis 26 klm. Kuomet šie darbai buvo vykdomi,Skaistgiryje buvo įrengti darbininkams barakai,kur tilpo apie 100 žmonių,sekančiuos du barakus gausime Šiaulių apskrityje,tik reikės juos pervežti.

Prašau Tamstos sutikimo leisti Skaistgiryje įsteigti priverčiamojo darbo įstaigą 200 žmonių.Darbo čia užteks ilgam laikui,nes pasibaigus plento statybai (kuris užsitęs apie 3 metus) bus galima darbininkus panaudoti prie miško darbų,nes čia yra miškingas rajonas.

Įsteigus darbo įstaigą apskrityje greičiau galėtų apsivalyti nuo nepageidaujamo elemento ir pratęstų plentą,kuris taip reikalingas susisiekti su Žagare.

Priedas: Skaistgirio priverčiamojo darbo įstaigos etatai ir sąmata.

Miesto ir Apskr.Viršininkas

Sekretorius

Skaistgirio priverčiamojo darbo įstaigos etatai ir jų atlyginimo

S Ą M A T A

Eil. Nr.	Pareigų pavadinimas	Tarnautojų skaičius	Mėnesinis atlyginimas	Bendra suma Rb	Bendra metinė suma Rb
1	Įstaigos Viršininkas	1	800	800	9600
2	" V-ko padėjėjas ir ūkio ved.	1	700	700	8400
3	Buhalteris-raštvedys	1	600	600	7200
4	Raštininkas-ūkio stalo vedėjas.....	1	500	500	6000
5	Raštininkas-mašininkas.....	1	450	450	5400
6	Medicinos felčerius	1	500	500	6000
7	Vachmistrai-budintieji	2	550	1100	13200
8	Sargybiniai 4-ioms sargyboms	12	450	5400	64800
9	Sargybinių pakaitoms,papildomiems budėjimams bei kalinių siuntimui....	7	450	3150	37800
10	Sargybinių-prižiūr.200 kalinių vykdant darbus	10	450	4500	54000
11	Įkvedys-sumdėlininkas	1	500	500	6000
12	Sargybos viršininkų	2	500	1000	12000
13	Virėjas	1	450	450	5400
14	Kalvis-prižiūrėtojas	1	500	500	6000
15	Soferis	1	450	450	5400
16	Tarnautojams kelpinigiai ir dienpin.	-	-	-	6000
17	Kalinių pervežimui	-	-	-	4200
18	Gydytojui primokėjimas	1	300	300	3600
19	Tarnautojų ir kalinių gydymas.....	-	-	-	50000
20	Premijos kaliniams	-	-	-	4000
1	Sekimui	-	-	-	600
				Viso	315600

Ū K I O I Š L A I D Ų S Ą M A T A

I. I N V E N T O R I U I Į S I G Y T I

1	Arkliai.....	3	po 2500,-Rb,	viso 7500	Rb
2.	Vežimams lengvam pavažiavimui ...	1	" 1000,-"	" 1000	"
3.	Sunkus porinis vežimas	1	" 1500,-"	" 1500	"
4.	Pakinktai por.vežimui	2	" 750,-"	" 1500	"
5.	Pakinktai lengv. "	1	" 1000,-"	" 1000	"
6.	Smulkios ūkio išlaidos			3000	" ratų tepal., arklių knust., vežimų remontas ir t.t.
7.	Auto sunkvežimis	1	10000,-"	" 10000	"
8.	Sunkvežimio išlaikymas.....		10000,-"	" 10000	"
		Viso	26750,-Rb,	viso 35500	Rb

II. RAŠTINĖS INVENTORIUI SAMATA

1. Raštinei stalų	10 št.	po 400,-Rb,	viso 4000 Rb		
2. Kėdžių lenktų/foteliu/..	15	" " 65,-	" " 9750	"	
3. Spintų.....	5	" " 400,-	" " 2000	"	
4. Suolų tiesm.....200		" 10,-	" " 2000	"	
5. Stalų	25 št.	" 120,-	" " 3000	"	
6. Rašomoji mašinėlė.....	1	" 1500,-"	" 1500	"	
7. Smulkus raštinei inventorius ir rašomoji medž.		5500,-"	" 5500	"	Vieniems metams
8. Telefonas,telegrafas ir pašto išlaidos.....		4500,-"	" 4500	"	"
	Viso	12495,-Rb	32250 Rb		

III. KALINIŲ IŠLAIKYMAS

1. Maistas.....	200 žm.	po 5 Rb,	viso 10000 Rb		
2. Apranga ir skalbiniai...200	"	1945 "	" 389000	"	Vieniems metams
3. Švaros palaikymui 200	"	po 50 Rb	" 20000	"	Skalbimas, pirtis,dezinfekcija ir kt.
4. Vaistams	20 "	" 1 "	" 720	"	
5. Laikraščiams		36 "	" 360	"	
6. Sviesa			3650	"	
7. Butų nuoma		140 Rb,	viso 1680	"	
8. Smulkios ūkio išlaidos..			50000	"	
		Viso	475410 Rb		

STOVYKLOS STATYBOS ĮRENGIMO SAMATA

1. Pervežimas ir vietoj pastatymas dviejų naujų barakų po 100 žm. kiekvienas	16000 Rb	
2 Pastatymas kūtės 2 arkliams su trempeliu šienui laikyti	12000	"
3. Pastatymas rūsies produktams laikyti.....	8000	"
4. Pastatymas laikinos pirties.....	10000	"
5. " kalvės	4000	"
6. " išvietės 250 žm.....	4000	"
7. " naujos virtuvės 250 žm.....	25000	"
8. Iškasimas šulinio	800	"
9. Aptvėrimas rajono	15000	"
10. Nenumatytos išlaidos	30000	"
Viso	124800	"

DARBO ĮRANKIŲ ĮSIGIJIMAS

Įrankiai:Kastuvai, laužtuvai,vienračiai, bėgiai, vagonėliai ir kt.....	40000 Rb,-	
Viso	164.800 Rb	

K U R O S A M A T A

40 krosnių a' 10 erdm.	.....	400 erdm.
8 virtuvės a 12 "	.....	96 "
Pirtis	.....	100 "
Skalbykla	.....	50 "
	Viso	646 erdm.

Kaina 646 erdm. a 50 Rb , viso 33300 Rb.

Bendrai ... Rb 1181.660.

Šiaulių Apskrities Viršininkas

Šiaulių Apskrities Vir...

Apskr. Inžinierius

1941 m. rugpiūčio mėn. ...d.

LIETUVOS RESPUBLIKA

V. R. M.
Priverčiamojo Darbo Įstaigų
VALDYBA
Nr. 912.

Šiaulių apskrities Viršininkas
GAUTA
1941 X. 18.
Nr. 1047
priedų lap.

Skubu

Kaunas, 1941 m. spalio mėn. 15 d. 464

Pop. 1/1

X. Šiaulių m. ir apskr. Viršininkui

Grąžinant Tamstos š.m.rugpjūčio mėn.23 d.raš
tu Nr 1047 pranešu, kad Priverčiamojo darbo įs-
taigų valdyba, steigti priverčiamojo darbo įstaigą
Šiaulių apskr., nemanato, nes esamų trijų įstaigų
kol kas, pakanka.

Yra įsteigtos šios įstaigos: 1/ Divitrovos
dv., Kretingos apskr., 2/ Pravieniškiuose, Kauno
apskr., ir 3/ Pabradėje, Švenčionių apskr.

Priede: 3 lapai.

Valdybos Viršininkas

Nr 1704
1941 IX 5

Ponui Šiaulių Apygardos Komisarui

Kuršėnų apyl.tardytojas Gasiūnas 1941.VIII.29 gavo pranešimą iš dviejų piliečių apie tai, kad Kuršėnų policijos nuov.v-kas Vidugiris, valsč. sekretotius Chaleckas ir seniūnas-partizanas Stankus yra pasisavinę iš Kuršėnų miest.išvežtų žydų kai kurių daiktų.

Tą pačią dieną tard. Gasiūnas negavęs prokuroro leidimo daryti tardymą, nepranešęs nei man, nei policijos vadui, pats savo iniciatyva pradėjo tardymo veiksmus, padarė pas minėtus asmenis kratas, Chalecką ir Stankų sulaikė, o taip pat norėjo sulaikyti ir polic. viršininką Vidugirį.

Kratos metu rado tuos pasminėtus asmenis daiktus paėmė pas save, neišskirdamas ir neišaiškindamas, kurie daiktai yra pasisavinti ir kurie daiktai yra jų nuosavi.

Tardytojo Gasiūno veikimui prieštarauja Laikinųjų Lietuvos teismų santvarkos Įstatymų 64 § ir Baudžiamosios teisenos Įst.1095 str. ir yra vietoje susikompromitavęs, nes pas polic. nuov. viršininką Vidugirį nieko inkriminuojančio nebuvo rasta.

Del minimų priežasčių randu, kad tolimesnis bendradarbiavimas tarp policijos nuov. viršininko Vidugirio ir tardytojo Gasiūno Kuršėnuose jokiu būdu neįmanomas. Kadangi šito viso kaltininkas yra Gasiūnas ir kadangi jo veiksmuose pasirodė su tardytojo pareigomis nesuderinamos ydulumos ir netaktas, todėl manyčiau, kad jis iš tardytojo pareigų turėtų būti tuojau atleistas arba, mažiausiai, perkeltas į kitą tarnybos vietą.

Šiaulių Miesto ir Apskrities
V i r š i n i n k a s

Sekretorius

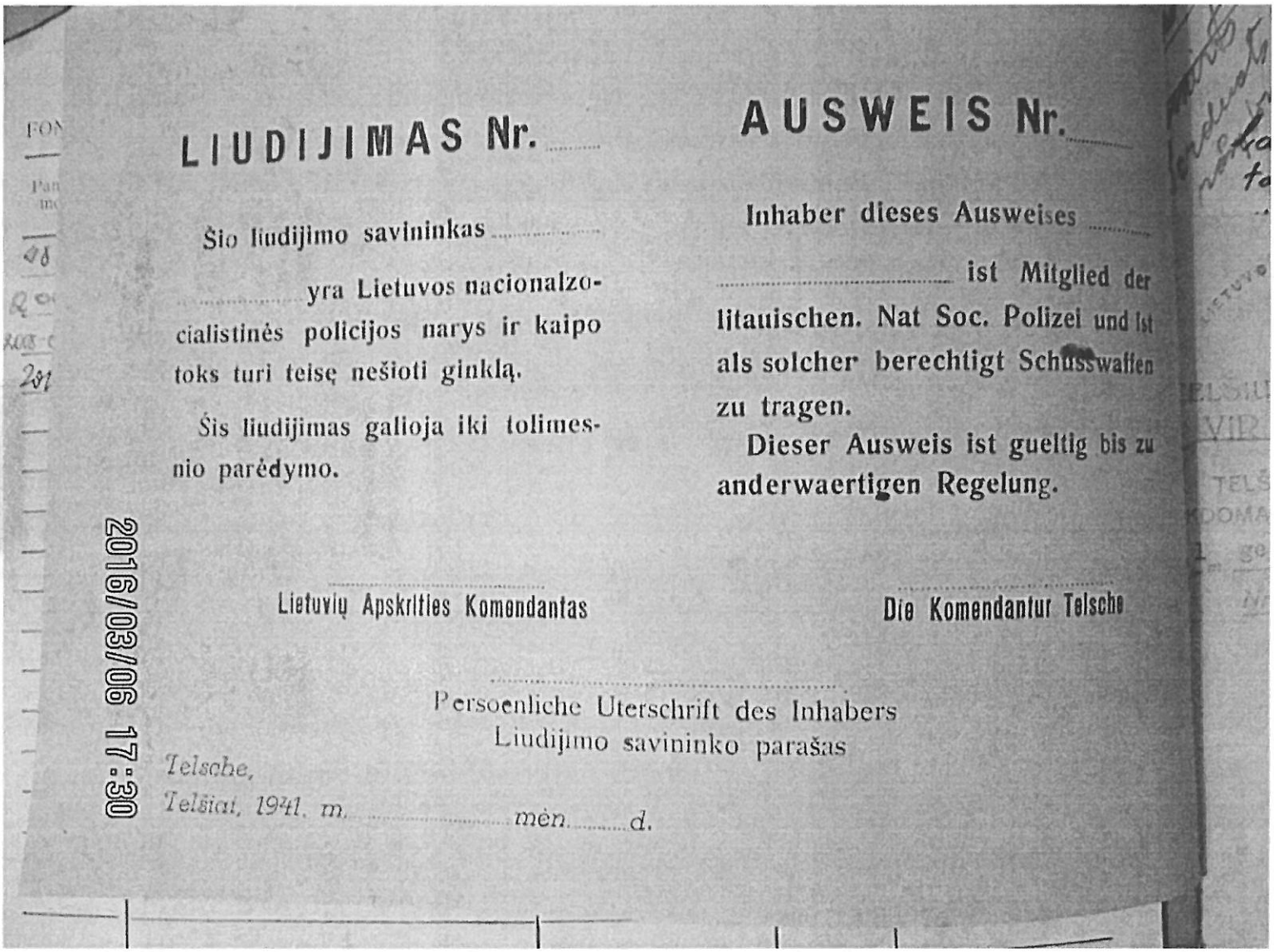

LIUDIJIMAS Nr. .....

Šio liudijimo savininkas .....

..... yra Lietuvos nacionalzocialistinės policijos narys ir kaipo toks turi teisę nešioti ginklą.

Šis liudijimas galioja iki tolimesnio parėdymo.

Lietuvių Apskrities Komendantas

AUSWEIS Nr. .....

Inhaber dieses Ausweises .....

..... ist Mitglied der litauischen. Nat Soc. Polizei und ist als solcher berechtigt Schusswaffen zu tragen.

Dieser Ausweis ist gueltig bis zu anderwaertigen Regelung.

Die Komendantur Telsche

Persoenliche Uterschrift des Inhabers
Liudijimo savininko parašas

Telsche,
Telšiai, 1941. m. ..... mėn. ..... d.

2016/03/06 17:30

4 5

A
B

Nuorašas

Lietuvos Respublikos vardu 1941m.liepos mėn.19d. Telšiuose Karolake lauko teismas išnagrinėjęs Žūtauto Algirdo ir kitų baudžiamąją bylą kaltinamu pagal baudžiamojo statuto 51 ir 453 str.ir ip.valst.aps. įst. 14§6punktą.nutarė:1)Žūtautą Algirdą,s.Dominiko, 25 m.2)Silenį Vincą,s.Vinco,24 m.3)Songailą Praną,s. 33m. Prano4)Stonį Aleksandrą,s.Domicelės ,26 m. 5)Baužą Vladą,s.Kazio,32m.ir 6)Pilibaitį Aleksą,s.Pilypo,30 m.nubausti mirties bausme sušaudant,visus su pasekmėmisnurodytomis B.Št.28 ir 29 1 st. 7)Jakavičių Praną,s.Juozo,27m.nubausti S.D.kalėjimu aštuoniariais /8/metais su pasekmėmis nurodytomis B.st.28,29l ir 30 str.,str.8)Budginą Kostą,s.Antano,27m. 9)Adomaitį Joną,s.Jurgio,1om.ir 10)Kosteckį Petrą,perduoti Telšių apskr.karo komendantui,kaip karo belaisvį,nurodant ,kad jis buvo įtariamas nužudyme.Įrodymo daiktus palikti byloje,išskyrus metalinį lėkštę su įrašais,kurią perduoti muziejui.Teismo išlaidas sudėti pasmerktiesiems.Pirmininkas.parašas.Nariai.parašai. Malonės prašymuose paduotuose lietuvos aktivistų Štabui Telšiuose padėta šios rezoliucijos:Selenio Vinco, Songailos Prano,Stonio Aleksandro,Baužos Vlado,ir Pilbaičio Vlado atmesti,o Žūtauto Algirdo mirties bausmę pakeisti sunkiųjų darbų kalėjimu iki gyvos galvos.Išrašai tikri.Prokuroras.(pas.)B.Antanėlis.

Nuorašas tikras.

Sekretorius.

LIETUVOS CENTRINIS VALSTYBĖS ARCHYVAS

35

Telšių apskr.Policijos nuovadų Viršininkams
ir Aktyvistų štabams.

Visus politinio pobūdžio suėmimus vietose tvarko policijos organai / valsčiuose tvarko nuovadų viršininkai /. Paduotus skundus tiria policijos nuovadų viršininkai bei kiti vietos policijos pareigūnai,kuriems pavesta daryti kvotas.Vietos policijos organai sprendžia,ar įtariamąjį laikyti suimtą, ar paleisti. Jeigu vietos policijos organai rado reikalinga įtariamąjį laikyti suimtą / jeigu tam yra pagrindo / tai jie suimtojo kvotą pristato Telšių krim.policijos viršininkui / galima pristatyti su suimtuoju arba be jo. Pastaruoju atveju suimtąsis gali būti paliekamas valsč.areštinėje /. Vietos iniciatyva daryti mirties sprendimus ir juos vykdyti griežtai draudžiama. Gabenant suimtuosius reikia užkirsti galimybes bėgimo ir pranešimai, kad "suimtąsis nušautas bebėgant" bus griežtai tiriami. Už bet kokį savvaliavimą bus keliamos baudžiamos bylos.

Visos Telšių apskr.kvotos bei tyrimai apie komunistus bolševikus ir jų bendrininkus negali būti laikomos vietos policijos organų archyvose ir tiek tos kvotos,kuriose suimtieji paleidžiami,tiek ir areštuotųjų kvotos siunčiamos Telšių krim.policijos viršininkui. Visoms gautoms politinio pobūdžio kvotoms tolimesnę teisėtą eigą duoda Telšių apskr. krim.policijos viršininkas.-

/pas./ Kap. N o r e i k a
L.Aktyvistų Fronto Telšių Štabo
V a d a s.

/pas./ R a m a n e u s k a s
Telšių apskr.Viršininkas.

Telšiai, 1941 m.liepos mėn. 25 d.

Nuorašas tikras:
Sekretorius

? Mai - 21.

3659

An den Gebietskommissar
Abt. Landwirtschaft
in Schaulen

Betr.: Einsatz der Kriegsgefangenen.

Auf Ihr Schreiben 30.4.42 teilen wir Ihnen mit, dass in Kreis Schaulen für die Landwirtschaftsarbeiten ausser die vorhandene noch 1000 Kriegsgefangene für folgende Amtsbezirke benötigt werden:

1.	Amtsbezirk Gruzdziai	100
2.	Jonischkis Amtsbezirk	150
3.	Amtsbezirk Kruopiai	50
4.	" Kriukai	75
6.	" Linkuva	85
7.	" Lygumai	50
8.	" Meschkuičiai	50
9.	" Padubysis	100
10.	" Pakruojis	50
11.	" Papilė	40
12.	" Paschvitinys	30
13.	" Radvilischkis	30
14.	" Skaistgiris	20
15.	" Stačiūnai	30
16.	" Schiauliënai	20
17.	" Zagarė	50
18.	" Užventis	20
19.	" Zeimelis	50
20.		
	Gesamt:	1000

Bemerkung: Die Liste der Kriegsgefangenenlager des Kreises Schaulen ist am 31.3.42 der Wehrmachtskommandantur zugesandt.

(pas) J. Moreika.
Kreishauptmann

Obersekretär

f. Kreislandwirtschaftsführer
Winkler
i.A. Wieland

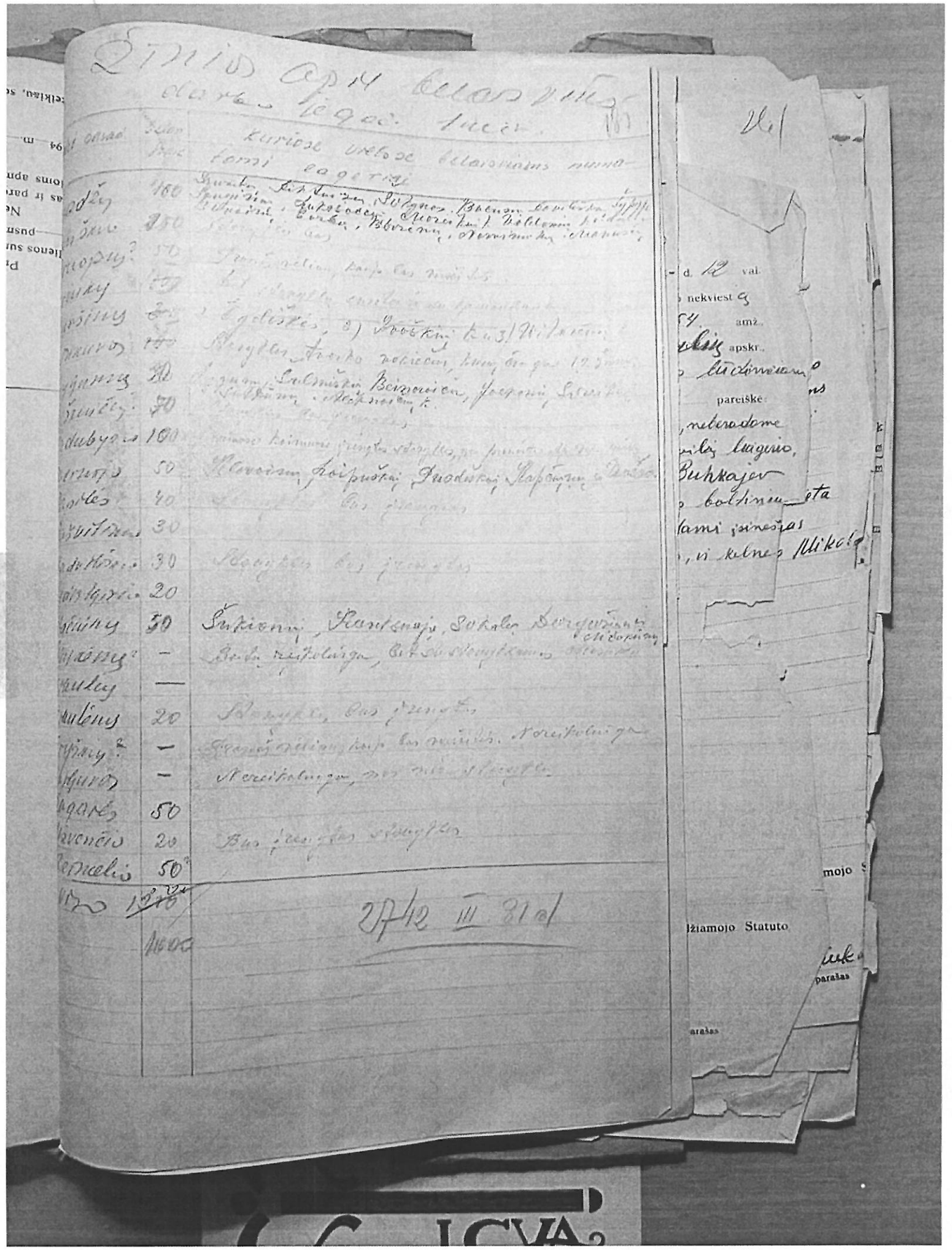

VILNIAUS UNIVERSITETO
STUDENTŲ ATSTOVYBĖ

Nr. ...

Vilnius, 1942 m. gruodžio mėn. 12 d.

Apskrities Viršininkui

Nepasunkėjus pragyvenimui mieste, nepatogus susisiekimas ir kitos negerovės neįstengia atbaidyti mokslo siekiančio Lietuvos jaunimo nuo studijų sename Vilniaus Universitete, kurio svarbą Lietuvos mokslui ir kultūrai jis labai gerai supranta. Vilniaus U-to Stud. Atstovybė, didžiai vertindama studentijos nepalaužiamą užsispyrimą siekti aukštojo mokslo, taip pat norėdama užtikrinti kasmetinį pastovų studentų prieauglį, rūpinasi sudaryti studentui tokias sąlygas, kad jis galėtų sėkmingai studijuoti ir trumpiausiu laiku baigti mokslą. Tuo tikslu ji teikia nepasiturintiems studentams pašalpas, laiko studentų bendrabučius ir valgyklas. Lėšas Stud. Atst. gauna iš visuomenės aukų ir įmonių bei įstaigų pašalpų. Tačiau karo metu visuomet palengvėja piniginių lėšų klausimas, bet žymiai pasunkėja maisto reikalai. Su šiuo sunkumu kaip tik tenka susidurti Stud. Atst. valgyklai, nes maisto normų, kurias gauna miesto gyventojai, jokiu būdu nepakanka dirbančiam tokį įtemptą studijinį darbą. Vienintelė išeitis - kreiptis į plačiąją visuomenę, prašant paramos maisto produktais, ypač riebalais.

V.U. Stud. Atstovybė, gerai žinodama Tamstos palankumą lietuviškajai studentijai, kreipiasi į Jus, prašydama neatsisakyti suorganizuoti rinkliavą arba padėti ir globoti nusiųstą šiam reikalui mūsų atstovą. Už paramą būsime didžiai dėkingi.

V.U. Stud. Atstovybės
PIRMININKAS

sekretorius

Apskrities Viršininko Įstaigos
GAUTA
1943 I 5
Nr. 25
priedų ... lap.

Apskrities Viršininko Įstaigos

pirmininko skirtas pirmininkas ir nariai - šių įstaigų atstovai: ...katos Ministerijos atstovas - gydytojas, Teisingumo Ministerijos atstovas - tardytojas, kurijos atstovas - kunigas, Policijos atstovas ir komisijos pakviestas istorikas.

3. Esant reikalui, komisija gali samdyti techniškąjį personalą.

Kaunas, 1941 m. rugpiūčio 1 d.

J.AMBRAZEVIČIUS
L.E.MINISTERIO PIRMININKO P.

J.SAKALAUSKAS
MINISTERIŲ KABINETO POSĖDŽIŲ
SEKRETORIUS

- 100 -

ŽYDŲ PADĖTIES NUOSTATAI

Ministerių Kabinetas, atsižvelgdamas į tai, kad žydai ...simtmečius išnaudojo Lietuvių tautą ekonomiškai, smugdė ją ...pališkai, o pastaraisiais metais, prisidengę bolševizmo skraiste, kovą prieš Lietuvos nepriklausomybę ir Lietuvių tautą plačiausiai išvystė, ir siekdamas užkirsti kelią šiai žalingai žydų veiklai bei apsaugoti Lietuvių tautą nuo kenksmingos jų įtakos, - nutarė priimti šiuos nuostatus:

1

Lietuvos teritorijoje gyveną žydai suskirstomi į šias dvi kategorijas:

I kategorija. Komunistinių organizacijų nariai ir kiti asmenys, kurie kad ir nebūdami šių organizacijų nariais, pasirišė bolševikiniu veikimu. Jie suimami ir traukiami baudžiamojon atsakomybėn.

II kategorija. Visi kiti žydų tautybės asmenys, nepatekę į I-mą kategoriją. Jie apgyvendinami atskirose tam tikslui parinktose vietovėse ir ant kairiosios krūtinės dalies nešioja geltonos spalvos 8 cm dydžio apskritimą, kurio viduryje turi buti raidė J.

Žydams apgyvendinti vietoves atskiruose priemiesčių kvartaluose arba ūkiuose, pagal vietos sąlygas, parenka apskričių viršininkai, susitarę su miestų burmistrais ar kitais atitinkamais vietos savivaldybių organais.

2

Išvykti iš paskirtų gyventi vietovių ribų žydams be specialios policijos leidimo draudžiama.

3

Žydų tautybės asmenys gali turėti kilnojamąjį turtą tik jiems gyventi paskirtose vietovėse. Kitose vietovėse turimą kilnojamąjį turtą jie turi likviduoti per dvi savaites nuo šių nuostatų priėmimo dienos. Per tą laiką žydų neperleistas turtas konfiskuojamas ir perduodamas viešojo naudojimo reikalams.

4

Žydams draudžiama laikyti:

a) radio aparatus;
b) spaustuves, rašomąsias mašinėles ir kt. spaudmenų dauginamąsias priemones (rotatorius, šapirografus ir kt.);
c) automobilius, motociklus, dviračius ir kitas mechanizuotas susisiekimo priemones;
d) pianinus, fortepijonus ir fisharmonijas;
e) foto aparatus.

5

Medicinos kabinetai, rentgeno aparatai, fizioterapijos aparatai, įrankiai ir vaistai patikrinami specialios Sveikatos Ministerio paskirtos komisijos ir reikalingi viešam naudojimui paimami viešojo naudojimo reikalams.

6

Žydams draudžiama naudotis savo namų ūkyje kitų tautybių asmenų patarnavimais.

7

Nusižengę šių nuostatų 2, 3, 4, 5 ir 6 str.str. asmenys, taip pat žydų tautybės asmenys, pavojingi visuomenės tvarkai, ramėiai ar saugumui, apskrities viršininko nutarimu gali buti talpinami į priverčiamojo darbo stovyklas laikui iki vieneriems metų, jei už šiuos nusikaltimus nėra skaudžiau baudžiami kitais įstatymais.

8

Šie nuostatai netaikomi asmenims, kurie pasidovanoti Vyčiui kryžiumi arba yra savanoriai, įstoję į Liet. kariuomenę iki 1919 m.III.5 d., jeigu jie vėlesniu laiku neveikė prieš Lietuvių tautos interesus.

9

Šiems nuostatams vykdyti instrukcijų leidžia ir kylančius dėl šių nuostatų vykdymo nesiškumus ir skundus galutinai sprendžia Vidaus Reikalų Ministeris.

10

Šie nuostatai veikia nuo jų priėmimo dienos.

Kaunas, 1941 m. rugpiūčio 1 d.

J.AMBRAZEVIČIUS
L.E.MINISTERIO PIRMININKAS

J.ŠLEPETYS
VIDAUS REIKALŲ MINISTERIS

Telšių apskrityje, Jonas Noreika vadovavo

žydų žudynių rengėjams ir įvairiai nusikaltusiems žmonijai,

kurie bendromis jėgomis 1941 m. liepos mėn. nužudė maždaug 3,000 žydų ir 300 lietuvių.

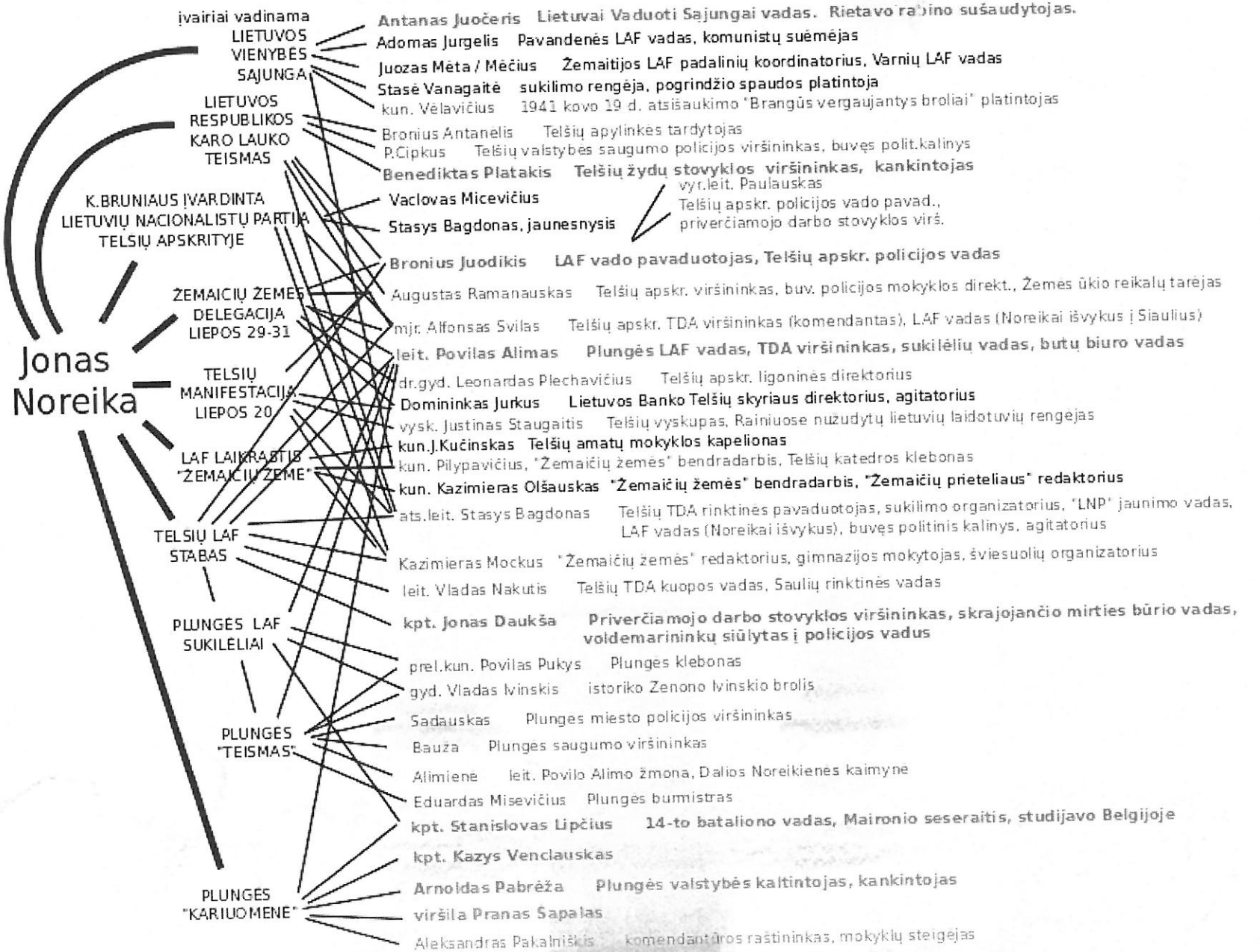

Ar neužtenka perskaityti laikraštį "Žemaičių žemę" Nr.5 suvokti, kad jos leidėjas, Jonas Noreika, yra nusikaltęs prieš žmoniją?

Tad šalin žydus – nuo senio iki mažiausio vaiko – šalin žydus iš Lietuvos!

Supraskime, kad liepos 12-13 d. Plungėje lietuviai iššudė 1,800 žydų, o liepos 20-21 d. Telšiuose kartu su vokiečiais iššudė 800 žydų. Iš aplinkybių akivaizdu, kaip liepos 25 d. skelbtame straipsnyje siūloma žydus šalinti.

Jonas Noreika ragino iššudyti visus Lietuvos žydus!

ŽEMAIČIŲ ŽEMĖ

Kaina 30 kap.

Redakcijos — administracijos adresas: Telšiai, Respublikos g-ve Nr. 20 Telef. 157 Kalbamos valandos darbo dienomis nuo 10 — 13 val.

Nr. 5 | Žemaičių L. Aktyvistų Fronto laikraštis | 1941 m. liepos 25 d.

Mūsų kelias

Karo audrai per Lietuvą prašžus dalis žmonių lyg ir neįstengė iš karto pasijusti laisvais nebepersekiojamais, vertais patys savęs. Žinoma, kai kurie kasdien su baime dairėsi į tolumas ar nepamatys atvažiuojant "pragaro mašinos". Tiems, kurie ištisas naktis negalėjo ramiai sumerkti akių dėl grėsančių pavojų, tiems buvo sunku tuoj po karo pasijusti laisvais, nepersekiojamais.

Tačiau mes jau pradedame gyventi nuo fronto toli pasišalinusio krašto gyvenimą. Senai nutilo patrankų dundėjimas, nebegirdime kaukosvaidžių tratėjimo, šautuvų pokštelėjimai virto retenybe, o "nenugalimosios" armijos matome tik suvargusius belaisvius.

Tiesioginis grąsinimas pilietių gyvybei jau praėjo. Gyvenimas įeina į normalėjančias vėžes.

Jau laikas atsipeikėti, suimti save į rankas, sudrausminti save ir, visas jėgas įtempus, — griebtis darbo! Praeityje išgyventi baisumai jokiu būdu neturi palaužti mūsų dvasios! Atvirkščiai, toji praeitis mums per amžius bus skaudi pamoka kartotė kartojantį: lietuvi, tu neužmiršk, kad ne Lietuva tau, o tu Lietuvai turi dirbti, gyventi ir aukotis! Tu žinok, kad ir kapitalizmas ir komunizmas eina ranka į ranką prieš Tavo Tėvynę, kad vienas ir kitas yra akli žydų įrankiai, kilų rankomis užkariauti ir sunaikinti visą žmonių kūrybą žemėje.

Ligšiolinis patyrimas turi parodyti tau, lietuvi, naują kelią. Likentėti vargai, išlietos ašaros neturi nueiti veltui. Nei Tie skausmai tegu būna sukaustę tave, kad visa Lietuva prisikeltų naujam gyvenimui.

Pirmutinė klaida, atvedusi į Lietuvą žydiškai suvaizdintą raudonąją armiją buvo ta, kad visa mūsų pramonė ir prekyba, visi miestai, miesteliai ir stambieji kapitalai buvo žydų rankose.

Tad šalin žydus — nuo senio iki mažiausio vaiko — šalin žydus iš Lietuvos!

Antra klaida yra ta, kad buvę mūsų valstybės valdytojai nesugebėjo rasti pastovios bendros kalbos su Didžiuoju kaimynu vakaruose, o beprasmiškai tūpčiojo apie tuos ponus, kurie mezgė Vokietijai linkią. Oi brangiai, brangiai kainavo Lietuvai toji klaida. Nuo tos — Lietuva eis koja į koją su nacionalsocialistine Vokietija. Jei bus nesupras — mes drauge su šiandien vokiečių kariuomenė žengsime toli už savo valstybės ribų stoti į lemiamą kovą prieš XX-o amžiaus barbarus, niekšus ir žmogžudžius — prieš žydiškąjį bolševizmą.

Pagaliau stoka vienybės, jėgų susiskaldymas buvo dar viena iš svarbiųjų priežasčių, nuvedusių mus į prapultį.

Tos klaidos niekada, o niekada nebepakartokime! Šiandien visa Lietuva-kalp vienas žmogus, turi susiburti aplie Lietuvių Aktyvistų Frontą, parodyti didžiausį organizuotumą, susikaupymą ir drausmingumą. Jei dar ir šiandien būtų tokių, kurie drįstų skaldyti tautą į partijas, grupes, tai tegu ji anksto pasirašo savo tautos prakeikimą. Nei Šiandien lietuvio vardas parodo kur tu priklausai. Jei tu neturi to vardo — eik į partijas, eik kur nori. O jei tu lietuvis — tavo vieta ten, kur dar bolševikų priespaudos metu susibūrė patys veiklesnieji, pavojų nesibijį, Lietuvos sūnūs: Lietuvių Aktyvistų Fronte. Tik tiems, kurie rizikavo savo gyvybėmis, kad tikovotų Lietuvai šviesų laisvą gyvenimą — tik tiems nebaisu patikėti tautos likimą šiuo audringu momentu.

Tad štai mūsų kelio gairės. Šalin visus žydus.

Draugiškumas — nuoširdžiausi santykiai su Didžiąja nacionalsocialistine Vokietija.

Vienybė! Susidarymas Organizuotumas ir visų susitelkimas į vieną — Lietuvių Aktyvistų Frontą!

Tas mūsų pasiangas tegu lydi tokis darbas, kad prakaitas lietuvi upeliais per kaktas ir nugaras, o Aukščiausiojo ranka palaimins Lietuvą.

Jonas Noreika kaip leidėjas atsako už tą vedamąjį. Reik manyti jį pats ir parašė nes mintys būtent jam būdingos.

1941 liepos 25

Pirmutinė kisida, atvedusi į Lietuvą žydiškai suazijatintą raudonąją armiją buvo ta, kad visa mūsų pramonė ir prekyba, visi miestai, miesteliai ir stambieji kapitalai buvo žydų rankose.

Nuo tiol — Lietuva eis koja į koją su nacionalsocialistine Vokietija.

Pagaliau stoka vienybės, jėgų susiskaldymas buvo dar viena iš svarbiųjų priežasčių, nuvedusių mus į prapultį.

1939

J. N.

Autoritarinės[1] politikos vaisingumas

Kardas, Nr.1

Hitlerio vedama tauta per kelerius metus neatsikvėpdama dirbo viena kryptimi ir jos atsiektais vaisiais šiandien daugelis turi stebėtis. Palaidos italų masės Mussolini'o rankose su įžūliu atkaklumu vykdė aiškiai nustatytą programą ir gali jau didžiuotis pasiektais rezultatais.

Keletas bruožų iš autoritarinių rėžimų gal padės realiau suprasti jo pasisekimų priežastis arba kitaip — šios politikos vaisingumą.

Vado idealizmas, — užkrečiantis ir žavintis, jo autoritetas, politinės programos aiškumas bei pastovumas ir viso tautos gyvenimo dinamizmas — štai svarbiausieji veiksniai, kurie apvaisina nacionalsocialistinių - autoritarinių arba moderniai diktatūrinių kraštų politiką.

1933

Pakelk galvą, lietuvi!!!

Įžangos vietoje.

Lietuva priklauso tiktai Lietuviams! Mūsų krauju ji išpirkta, mums ir valia joje būt esamųjų kapitalų savininkais!

Būkime atviri ir nuoširdus! Atidenkime savo skaudamąsias vietas! Nuspręskim vieną kartą galutinai ką mes kuriame: Tautos, partijos ar svetimtaučių gerovę?

J. Noreika.

Kaunas,
1933 m.

Atsimink, kad parduodamas žydui stambų daiktą, tu darai skriaudą! Tu skriaudi savo brolį — lietuvį, nes žydui, o ne jam atiduodi uždarbį!

Parduodamas žydui ar pirkdamas iš jo tu padidini žydų giminę! Tu darai didelę skriaudą visai tautai!

Daug kartų girdime šnekančius ūkininkus: — Kad būtų visų lietuvių sutarimas ir nei vienas kojos nebekeltų pas žydą, būtų daug geresnis gyvenimas!

Taip! Tikrai taip!!!

Ir štai jau atėjo valanda, kada lietuviai turi parodyt visuotiną sutarimą! Kaip kiek-

ŽEMAIČIŲ ŽEMĖ

Kaina 30 kap.

Redakcijos — administracijos adresas: Telšiai, Respublikos g-vė Nr. 20 Telef. 157 Kalbamos valandos darbo dienomis nuo 10 — 13 val.

Nr. 5 | Žemaičių L. Aktyvistų Fronto laikraštis | 1941 m. liepos 25 d.

Mūsų kelias

Karo audrai per Lietuvą praūžus dalis žmonių lyg ir neįstengė iš karto pasijusti laisvais nebepersekiojamais, vertais patys savęs. Žinoma, kai kurie kasdien su baime dairėsi į tolumas ar nepamatys atvažiuojant "pragaro mašinos„. Tiems,kurie ištisas naktis negalėjo ramiai sumerkti akių dėl gręsiančių pavojų, tiems buvo sunku tuoj po karo pasijusti laisvais, nepersekiojamais.

Tačiau mes jau pradedame gyventi nuo fronto toli pasilikusio krašto gyvenimą. Senai nutilo patrankų dundėjimas, nebegirdime kulkosvaidžių tratėjimo, šautuvų pokštelėjimai virto retenybe, o "nenugalimosios„ armijos matome tik suvargusius belaisvius.

Tiesioginis grąsinimas pilečių gyvybei jau praėjo. Gyvenimas įeina į normalėjančias vėžes.

Jau laikas atsipeikėti, suimti save į rankas, sudrausminti save ir, visas jėgas įtempus,— griebtis darbo! Praeityje išgyventi baisumai jokiu būdu neturi palaužti mūsų dvasios! Atvirkščiai, toji praeitis mums per amžius bus skaudi pamoka kartote kartojanti: lietuvi, tu neužmiršk, kad ne Lietuva tau, o tu Lietuvai turi dirbti, gyventi ir aukotis! Tu žinok, kad ir kapitalizmas ir komunizmas eina ranka į ranką prieš Tavo Tėvynę, kad vienas ir kitas yra akli žydų įrankiai, kitų rankomis užkariauti ir sunaikinti visą žmonių kūrybą žemėje.

Ligšiolinis patyrimas turi pa-

Vokiečiai jau už 600 kilometrų

nuo buvusios vokiečių sovietų interesų sienos. Bombarduojama Maskva. Vėl vyksta didelis naikinamasis mūšis ir apsuptos žymios bolševikų kariuomenės dalys. Prasidėjo antras karo mėnuo.

Liepos 22 d. suėjo pirmas mėnuo nuo žygio prieš Sovietų Sąjungą pradžios. Po vieno sunkių kovų mėnesio Vokietijos ginkluotosios pajėgos, kaip DNB agentūrai pranešama, jau yra už 600 kilometrų nuo buvusios vokiečių sovietų interesų sienos ir kovoja senosiose Tarybų Sąjungos srityse. Vėl vyksta didelis naikinamasis mūšis, kuris plečiasi jau į rytus nuo „Stalino linijos", kurią sovietų vadovybė laikė saugią ir nepralaužiamą. Palyginus dabartinę padėtį su ta padėtimi, kuri buvo susidariusi didžiosios 1940 m. Vakarų ofenzyvos pirmojo mėnesio gale, reikia konstatuoti, kad, pralaužus „Welgando liniją", 1940 m. birželio 7 d., vokiečių fronte pirmojo tos ofenzyvos mėnesio pabaigoje vyksta didelis mūšis tarp Lamanšo kanalo pakraščio ir Maaso upės. Panašūs mūšiai ir dabar vyksta į rytus nuo „Stalino linijos". Tuomet lemiamos reikšmės įgavo tai, kad priešui, lygiai kaip šiandien, nebuvo suteikta taip karštai trokštama atsikvėpimo pertrauka ir kad jis buvo priverstas mesti į šitą troškinamą kovą savo paskutiniąsias jėgas. Nors tuomet puolimo frontas buvo 350 kilometrų ilgio, palyginus su dabartiniu 2.000 kilometrų frontu Rytuose, ir nors pavyzdžiui, nuo pradinės pozicijos prie Somme upės iki žemutinės Senos reikėjo nužygiuoti tik 90 kilometrų, palyginus su daug didesnėmis žygiuotėmis Rytuose, vis dėl to ir tuomet atkakliai besiginančių prancūzų pajėgų susitriuškinimas nuo Weygando linijos iki prancūzų paliaubų pasirašymo truko dešimt dienų.

Padėtis sovietų fronte yra žymiai kitokia ir sunkesnė. Vis dėlto, jau šiandien, pirmojo karo Rytuose mėnesio pabaigoje, galima nustatyti štai ką: 1. Sovietų armijai sausumoje ir ore padaryta milžiniškų ir jokiu budu jau nebegalinčių būti išlyginti nuostolių. Ir todėl dabar jau turėjo būti panaudotos paskutinės atsargos; 2. Taikos metu parengtos ir ištisinės gynimosi linijos Sovietų Sąjungos Europos dalyje jau nebėra; 3. Pastebima aštri krizė tiek vadovybėje, tiek sovietų junginių viduje. Tuo tarpu vokiečių kariuomenės vadovybė stipriai laiko savo rankose visas pajėgas, kurių didžioji dalis iki šiol dar net nebuvo kaip reikiant panaudota.

Daugelyje vietų dabar vėl pavyko apsupti žymias sovietų armijos dalis.

Tuo tarpu fronto pietinėje dalyje sumuštą priešą nuolat persekioja sąjungininkai. Vokiečių karo veiksmai vyksta, panaudojant visas tris karo pajėgų rūšis. Karo veiksmai vyksta planingai, ir sovietai, kaip ir visi ligšiolliniai priešai, bus taip sumušti, kad ateityje Vokietijai nebebus jokio pavojaus iš rytų.

Vokiečių lėktuvai dabar smarkiai bombarduoja Maskvą. Mask voj bombarduojami įvairūs kariniai objektai ir visur matyti dideli gaisrai. Ukrainos fronte sąjunginė vokiečių, rumunų, vengrų, slovakų kariuomenė veja išblaškytą priešą. Vidurio fronte spaudžiama naujai apsuptos bolševikų armijos. Siaurės fronte matyt yra didelis pairimas, nes surastas Vorošilovo įsakymas, kuriame tik ir kalbama apie baus, mes drausmės laužytojams.

Ispanų spauda, rašydama apie pirmąjį karo mėnesį, pažymi kad užteko vieno mėnesio sudaužyti bolševikų armijai.

Stalino sūnus pateko į nelaisvę

Vokiečių telegramų agentūra praneša, kad liepos 16 d. generolo Schmidto vadvaujamai tankų grupei žygiuojant pirmyn, Jis yra sūnus pirmosios Stalino žmonos Katerinos Svanidzė. Jo kūbas Stalinas, kurį generolas Schmidtas tuojau pat pareikala-

Smolenskas dar tebesmilksta dūmuose.

Smolenskas turi visas tipingas bolševikų sugriauto miesto žymes. Vis dar tebesmilksta dūmai iš sugriautų namų, kuriuos padegė, visiškai neatsižvelgdami į civilių gyven-

Bolševikai ir moterims liepia eiti į karą

Švedų laikraščio pranešimu, per Maskvos radiją buvo perskaitytas Stalino dekretas, kuriuo visos rusų kareivių moterys turi išvykti iš savo gyvenamųjų vietų ir pasisiūlyti tarnybai. Ka-

gyvybei jau praėjo. Gyvenimas įeina į normalėjančias vėžes.

Jau laikas atsipeikėti, sulmti save į rankas, sudrausminti save ir, visas jėgas įtempus,— griebtis darbo! Praeityje išgyventi baisumai jokiu būdu neturi palaužti mūsų dvasios! Atvirkščiai, toji praeitis mums per amžius bus skaudi pamoka kartote kartojanti: lietuvi, tu neužmiršk, kad ne Lietuva tau, o tu Lietuvai turi dirbti, gyventi ir aukotis! Tu žinok, kad ir kapitalizmas ir komunizmas eina ranka į ranką prieš Tavo Tėvynę, kad vienas ir kitas yra akli žydų įrankiai, kitų rankomis užkariauti ir sunaikinti visą žmonių kūrybą žemėje.

Ligšiolinis patyrimas turi parodyti tau, lietuvi, naują kelią. Iškentėti vargai, išlietos ašaros neturi nueiti veltui. Ne! Tie skausmai tegu būna sukrauti tam, kad visa Lietuva prisikeltų naujam gyvenimui.

Pirmutinė klaida, atvedusi į Lietuvą žydiškai suazijatintą raudonąją armiją buvo ta, kad visa mūsų pramonė ir prekyba, visi miestai, miesteliai ir stambieji kapitalai buvo žydų rankose.

Tad šalin žydus — nuo senio iki mažiausio vaiko — šalin žydus iš Lietuvos!

Antra klaida yra ta, kad buvę mūsų valstybės vairuotojai nesugebėjo rasti pastovios bendros kalbos su Didžiuoju kaimynu vakaruose, o beprasmiškai tūpčiojo apie tuos ponus, kurie mezgė Vokietijai tinklą. Oi brangiai, brangiai kainavo Lietuvai toji klaida. Nuo šiol — Lietuva eis koja į koją su nacionalsocialistine Vokietija. Jei bus nuspręsta — mes drauge su šaunioja vokiečių kariuomene žengsime toli už savo valstybės ribų stoti į lemtingą kovą prieš XX-o amžiaus barbarus, niekšus ir žmogžudžius — prieš žydiškąjį bolševizmą.

Pagaliau stoka vienybės, jėgų susiskaldymas buvo dar viena iš svarbiųjų priežasčių, nuvedusių mus į prapultį.

Tos klaidos niekada, o niekada nebepakartokime! Šiandien visa Lietuva kaip vienas žmogus, turi susiburti apie Lietuvių Aktyvistų Frontą, parodyti didžiausį organizuotumą, susikausymą ir drausmingumą. Jei dar ir šiandien būtų tokių, kurie drįstų skaldyti tautą į partijas, grupes, tai tegu iš anksto pasirašo sau tautos prakeikimą. Ne! Šiandien lietuvio vardas parodo kur tu priklausai. Jei tu neturi to vardo — eik į partijas, eik kur nori. O jei tu lietuvis — tavo vieta ten, kur dar bolševikų priespaudos metu susibūrė patys veiklliausieji, pavojų nesibiją, Ltetuvos sūnūs: Lietuvių Aktyvistų Fronte. Tik tiems, kurie rizikavo savo gyvybėmis, kad iškovotų Lietuvai šviesų laisvą gyvenimą — tik tiems nebaisu patikėti tautos likimą šiuo audringu momentu.

Tad štai mūsų kelio gairės: Šalin visus žydus.

Draugiškiausi — nuoširdžiausi santykiai su Didžiaja nacionalsocialistine Vokietija.

Vienybė! Susiklausymas! Organizuotumas ir visų susitelkimas į vieną — Lietuvių Aktyvistų Frontą!

Tas mūsų pastangas tegu lydi toks darbas, kad prakaitas lietųsi apellais per kaktas ir nugaras, o Aukščiausiojo ranka palaimins Lietuvą.

dovybė laike saugią ir nepralaužiamą. Palyginus dabartinę padėtį su ta padėtimi, kuri buvo susidariusi didžiosios 1940 m. Vakarų ofenzyvos pirmojo mėnesio gale, reikia konstatuoti, kad, pralaužus „Weigando liniją", 1940 m. birželio 7 d., vokiečių fronte pirmojo tos ofenzyvos mėnesio pabaigoje vyksta didelis mūšis tarp Lamanšo kanalo pakraščio ir Maaso upės. Panašus dalyje nuo pradinės pozicijos prie Somme upės iki žemutinės Senos reikėjo nužygiuoti tik 90 kilometrų, palyginus su daug didesnėmis žygiuotėmis Rytuose, vis dėl to ir tuomet atkakliai besiginančių prancūzų pajėgų žsutriuškinimas nuo Weygando linijos iki prancūzų pallaubų paliūlymo truko dešimt dienų.

Padėtis sovietų fronte yra žymiai kitokia ir sunkesnė.

krizė tiek vadovybėje, tiek sovietų junginių viduje. Tuo tarpu vokiečių kariuomenės vadovybė stipriai laiko savo rankose visas pajėgas, kurių didžioji dalis iki šiol dar net nebuvo kaip reikiant panaudota.

Daugelyje vietų dabar vėl pavyko apsupti žymias sovietų armijos dalis.

Tuo tarpu fronto pietinėje dalyje sumuštą priešą nuolat persekioja vokiečių, rumunų, vengrų, slovakų kariuomenė veja išblaškytą priešą. Vidurio fronte spaudžiama naujai apsuptos bolševikų armijos. Šiaurės fronte maž tyt yra didelis pairimas, nes surastas Vorošilovo įsakymas, kuriame tik ir kalbama apie baus, mes drausmės laužytojams.

Ispanų spauda, rašydama apie pirmąjį karo mėnesį, pažymi kad užteko vieno mėnesio sudaužyti bolševikų armijai.

Stalino sūnus pateko į nelaisvę

Vokiečių telegramų agentūra praneša, kad liepos 16 d. generolo Schmidto vadvaujamai tankų grupei žygiuojant pirmyn, į pietų rytus nuo Vitebsko prie Ljosno, į vokiečių rankas pateko Stalino vyriausias sūnus Jokūbas Stalinas, 14 haubicų artilerijos pulko vyresnysis leitenantas. Jokūbas Stalinas yra gimęs 1908 m. kovo 18 d. Baku mieste. Jis yra sūnus pirmosios Stalino žmonos Katerinos Svanidzė. Jokūbas Stalinas, kurį generolas Schmidtas tuojau pat pareikalavo į savo štabą, iš karto prisipažino esąs Stalino sūnus. Jis pareiškęs, pamatęs, kad spirtis prieš vokiečių kariomenę yra neprasminga, ir dėl to jis su savo kareiviais pasidavęs į nelaisvę.

Smolenskas dar tebesmilksta dūmuose.

Smolenskas turi visas tipingas bolševikų sugriauto miesto žymes. Vis dar tebesmilksta dūmai iš sugriautų namų, kuriuos padegė, visiškai neatsižvelgdami į civilių gyventojų reikalus, bėgantieji sovietų kariai. Iš kalėjimo sklinda puvimo kvapas: čia darbavosi žudikiškų GPU būriai, iki vokiečių laimėjimas sustabdė jų darbą. Iš kalėjimo nešami laidoti šimtai bolševikų žiauriai nukankintų aukų. Gatvėmis, pro sugriautus bolševikų šarvuočius ir artilerijos pabūkius, begalinėmis virtinėmis eina į koncentracijos stovyklas paimti į nelaisvę sovietų kareiviai. Civiliai gyventojai, kuriuos GPU teroras buvo privertęs slapstytis namuose, vėl išdrysta pasirodyti gatvėse. Visur kryžkelėse jau pritvirtintos vokiečių kalba lentelės, rodančios kelią be pallovos žygiuojančioms į rytus vokiečių kariuomenės voroms.

Ruzveltas - masonas

Kalp iš Oslo miesto (Norvegijoj) surastų dokumentų paaiškėjo, Amerikos prezidentas Ruzveltas yra masonų draugijos narys. Užtat dabar lengviau suprasti, kodėl jis veda žydiškai masoniską politiką.

Bolševikai ir moterims liepia eiti į karą

Švedų laikraščio pranešimu, per Maskvos radiją buvo perskaitytas Stalino dekretas, kuriuo visos rusų kareivių moterys turi išvykti iš savo gyvenamųjų vietų ir pasisiūlyti tarnybai. Kareivių vaikai turi būti atiduoti į valstybines vaikų prieglaudas. Nuo šitos privalomos tarnybos atpalaiduojamos tik sergančios moterys, kurios gali įrodyti savo ligą gydytojo įrodymu.

Pranešimas Telšių miesto ir apylinkių gyventojams

Telšių Vartotojų kooperatyvas nuo šiol savo krautuvėse avalynę ir kitus odos dalykus galanterijos ir manufaktūros prekes pardavinės tiems, kurie jau po šių metų birželio mėn. 23 dienos yra pardavę „Maistui" ar „Lietūkiui" javų. Tam reikalui ūkininkai turi gauti iš „Maisto" ar „Lietūkio" pažymėjimus, ir su jais krautuvėse jiems bus parduodamos aukščiau minėtos prekės.

Visai nepasiturintieji gyventojai (darbininkai, mažažemiai) gales gauti pirktis būtinai jiems reikalingų prekių tik su seniūnų išduotais pažymėjimais.

Žydai nenorėjo dirbti žemės

Nei mūsų seneliai, nei tėvai nebuvo patyrę, kad žydai domėtųsi žemės ūkiu. Taip pat ir mes iki bolševikų valdymo pradžios nieko apie tai negirdėjome. Tiesa, Kamajų valsčiuje yra ištisas žydų kaimas (Nečiūniškiai). To kaimo žydai jau iš senų laikų turi nuosavybėje po kelis ir keliolika hektarų žemės. Taip pat girdėti, kad ir kitur yra žydų, stambių ir smulkių žemės savininkų. Tačiau kaip visi, taip ir šitie žydai žemės dirbimu ne sirūpino. Žemę už juos dirbo samdiniai. Kaip visiems, taip ir šitiems žydams žemės dirbimas buvo juodas darbas, kurio jie vengė kaip velnias kryžiaus.

Bolševikams užėmus Lietuvą, žydų nuomonė apie žemės ūkį iš karto pasikeitė. Tačiau nereikia manyti, kad jie visomis keturiomis ėmėsi arti žemę, plauti šieną, naikinti ganyklose krūmus. Apie tai jie nė nepagalvojo. Šitie darbai jiems vis dar tebebuvo biaurūs darbai, kuriuos galėjo ir turėjo dirbti tik lietuviai. Jie tarėsi esą tinkami žemės ūkiui vadovauti ir pradėjo su nepaprastu atkaklumu brautis į įvairias žemės ūkio įstaigas. Be to, jie pasiryžo ir prižiūrėti, ar visi ūkininkai žemę dirba taip kaip nurodo įvairios žydiškai — bolševikinės įstaigos.

Žydai, ankščiau sukčiavę savose krautuvėlėse ar vertęsi kitu kuriuo žmonių išnaudojimu, aišku, apie žemės ūkio reikalus nieko neišmanė. Tačiau bolševikai į tai nekreipė dėmesio. Jie buvo susirūpinę žydus apdalinti tarnybomis, neatsižvelgdami nei į visuomenės nuomonę, nei į krašto interesus.

Žydams užimant vietas žemės ūkio įstaigose, kartu aiškėjo, kad ūkininkams nieko gera iš to netenka tikėtis. Ir ištikrųjų, gana greitai žydai išėjo viešumon su visu žydišku biaurumu. Apie žemės ūkio reikalus neturėdami nė menkiausio supratimo, jie pradėjo mokyti ūkininkus ūkininkauti. Jie reikalavo, kad jų nurodymai būtų vykdomi be jokios atodairos ir visomis pastangomis, nežiūrint to, kad tų nurodymų vykdymas labai dažnai buvo panašus į šienavimą užrištomis akimis.

Nevykęs žemės ūkio reikalų tvarkymas buvo tik maža dalis tų sunkumų, kuriuos žydai, besidomėdami žemės ūkiu, užkrovė ant ūkininkų pečių. Tai buvo vieni niekai, palyginus su teroru, kurį išvystė bolševikinių įstaigų pareigūnai žydai, pradėję prižiūrėti parėdymų žemės ūkio reikalais vykdymą. Mes gerai prisimename garsiųjų apkomų ir vykdkomų atsiųstus žemės arimo, sėjos pyliavos tikrintojus žydus. Tai buvo tikri žydiški budeliai, dėl kurių ne vienas lietuvis ūkininkas atsidūrė kalėjime, buvo ištremtas į Sibirą arba net ir sušaudytas.

Žydams buvo duota valia „domėtis" žemės ūkiu. Ir jie tuo naudojosi. Jie kaišiojo savo žydiškas nosis į ūkininkų namus, tvartus, svirnus, aruodus ir net kišenes. Jie koliojo ūkininkus, kad žemę dirbo kaip reikiant, o ne „tarybiškai". Jie siautėjo taip, kaip tik gali siautėti žydai, žinodami, kad už jų pečių stovi jėga. Ūkininkai patyrė iš jų tūkstančius skriaudų. Yra tūkstančiai nevykusio žydų vadovavimo faktų. Dauguma jų yra žinomi tik siaurai apylinkei ir nedideliam tiesioginiai paliestų žmonių skaičiui. Tačiau visa tai turės būti iškelta viešumon, kad būtų parodytas tikrasis žydų veidas ir visas biaurusis jų niekšingumas.

Sovietų kariuomenėj įvyko sukilimų prieš komisarus

Iš paimtų į nelaisvę ir perbėgusių sovietų kareivių pasakojimų aiškėja, kad jau ir šiaip

buvę įtempti santykiai tarp raudonosios kariuomenės vadovybės ir komisarų paskutinėmis dienomis dar labiau paaštrėjo.

Paskirtųjų prie esančios į rytus nuo Mogilevo ir Smolensko srityje sovietų kariuomenės naujųjų komisarų pirmasis žygis buvo pašalinimas didelio skaičiaus batalijonų ir pulkų vadų. Prie Smolensko paimtųjų belaisvių tarpe yra ir vienas politinis komisaras Antonovas Piotrikovičius iš sovietų artilerijos 416 pulko, kurį pats naujasis karinis šio pulko komisaras įtaręs, kaip nepatikimą. Drauge su visa eile kitų komisarų ir didelių skaičiumi karininkų jis buvo nuteistas mirti. Tačiau jo baterijos kareiviai padėjo jam laiku išsigelbėti ir pabėgti. Kariuomenėje, jo pareiškimu,

viešpataująs didelis sujudimas ir pasipiktinimas dėl daugelio senųjų fronto karininkų pašalinimo ir sušaudymo.

Tarpe kareivių ir senųjų karininkų santykiai dažniausiai buvę geri. Vieton pašalintųjų fronto karininkų esą paskirti jauni etapo karininkai, visais atžvilgiais ištikimi naujiesiems komisarams.

Kai kuriose dalyse jau įvykę atvirų kariuomenės sukilimų prieš karo komisarus.

Organizuojamas Raudonojo teroro muziejus

Mūsų tauta, žiauriai bolševikų niokota ir kankinta, pirmiausia pati sau turi išsiaiškinti ir pasauliui parodyti, kiek skriaudų, kiek daug nuostolių ir visokio blogo komunizmas yra jai padaręs. Tam reikalui yra steigiamas Raudonojo Teroro Muziejus.

Raudonojo Teroro Muziejus yra Kultūros Darbo ir Tautinio Auklėjimo Valdybos žinioje. Raudonojo Teroro Muziejaus tikslas surinkti, kiek galint, daugiau įvairios medžiagos, vaizduojančios raudonojo teroro žiaurumus Lietuvoje. Muziejaus vadovybė į tą didžios svarbos ir labai skubų darbą kviečia visą lietuvių visuomenę. Kad tas darbas sėkmingiau vyktų, reikia visuose Lietuvos apskričių miestuose tuojau sudaryti Raudonojo Teroro Muziejui medžiagai rinkti komisijas. Tos komisijos pirmiausia turi sudaryti sąrašus asmenų, nukentėjusių nuo raudonojo teroro. Į tuos sąrašus reikia įtraukti visus bolševikinio režimo politkalinius, išvežtuosius, nužudytuosius ir be žinios dingusius. Toliau reikia iš kalėjimų, arešto namų, NKVD įstaigų ir kitų žinybų, kuriose buvo daromi teroro veiksmai, surinkti visus raudonąjį terorą liečiančius dokumentus (kratos ir tardymo protokolus, suimtųjų, išvežtųjų ir išvežti numatytųjų sąrašus, politkalinių bylas ir kt.), suimtiesiems ir politkaliniam kankinti priemones ir kitokią su raudonuoju teroru susijusią medžiagą.

Lietuvoje nemaža yra vietų (Pravieniškiai, Telšiai, Panevėžys ir kt.) kur raudonasis teroras pasireiškė plačiu mastu ir nežmoniškai žiauriomis priemonėmis. Tose vietose įvykdytus raudonojo teroro veiksmus reikia nuodugniai ištirti bei aprašyti, kiek galint plačiau ir išsamiau juos iliustruojant foto nuotraukomis ir kitokia vaizdine medžiaga.

Apie sudarytas Raudonojo Teroro Muziejui medžiagai rinkti Komisijas apskričių miestuose reikia tuojau pranešti Kultūros darbo ir Tautinio Auklėjimo Valdybai, Raudonojo Teroro Muziejui, Kaunas, Laisvės alėja Nr. 4 b. Tuo pat adresu siųsti ir surinktąją medžiagą.

Raudonojo Teroro Muziejaus Organizatorius

Baisioji „medžioklė"

sius, suprakaitavusius ir alpstančius, mirštančius nuo trūkumo

mas, turbūt keukštelėjai?

— Tokiu laiku kaukštelėti

Žemaič

1941 m. liepos
čių krašto visuo
išklausiusi mūsų
lais apie nepriklau
tatymą, kuo širdi
ne, besąlygiškai,
ir valstybės atsta
duoda vyriausyb
kia padėką Liet
ginklu rankoje k
Kartu širdingiaus
sios Vokietijos k
tą Hitlerį, išliuos

Susirinkimas n

1. Prašyti ipar
valstybę į visišk
riškai etnografin
lauko, kol vėl n
laisva ir neprikl

Mes, kaip Že
tybės kūnan nei
jūros su Palang
tyje. Tautos sieh
kovingą dvasią
kaip esame iki

2. Prašyti vyr
mus išgelbėjusia
tijos tauta ir RE
HITLERIU, kai
vyriausybei.

3. Prašyti Lie
energingai vest
jos priešais ir k
ben, kad neliktų
landžiausias pri

Tegyvuoja lai
jungoje su Didi

Dešimttūkstan
atstovai.

ar visi ūkininkai žemę dirba taip kaip nurodo įvairios žydiškai — bolševikinės įstaigos.

Žydai, ankščiau sukčiavę savose krautuvėlėse ar vertęsi kitu kuriuo žmonių išnaudojimu, aišku, apie žemės ūkio reikalus nieko neišmanė. Tačiau bolševi- budeliai, dėl kurių ne vienas lietuvis ūkininkas atsidūrė kalėjime, buvo ištremtas į Sibirą arba net ir sušaudytas.

Žydams buvo duota valia „domėtis" žemės ūkiu. Ir jie tuo naudojosi. Jie kaišiojo savo žy- tų. Dauguma jų yra žinomi tik siaurai apylinkei ir nedideliam tiesioginiai paliestų žmonių skaičiui. Tačiau visa tai turės būti iškelta viešumon, kad būtų parodytas tikrasis žydų veidas ir visas biaurusis jų niekšingumas.

Auklėjimo Valdybos žinioje. Raudonojo Teroro Muziejaus tikslas surinkti, kiek galint, daugiau įvairios medžiagos, vaizduojančios raudonojo teroro žiaurumus Lietuvoje. Muziejaus vadovybė į tą didžios svarbos ir labai sku- reikia tuojau pranešti Kultūros darbo ir Tautinio Auklėjimo Valdybai, Raudonojo Teroro Muziejui, Kaunas, Laisvės alėja Nr. 4 b. Tuo pat adresu siųsti ir surinktąją medžiagą.

Raudonojo Teroro Muziejaus Organizatorius

Baisioji „medžioklė"

Šv. Antano išvakarės. Mes su keliais draugais nuėjom pasveikinti kolegos vardo dienoje. Išgėrėm į jo sveikatą vyno, bet nuotaika visų buvo kažkodel prislėgta, nors ir juo kavom, bet tas juokas buvo kaip artistų, kurie atlikdami juokingą savo rolę turi juoktis, nors tam neturi nei mažiausio noro.

Apie vidunaktį išsiskirstėm, visai nenujausdami, kad greit, o gal ir niekuomet jau nesimatysim. Rytą kažkas pabarškino į langą net pikta, nes taip norėjosi miego. Tik atidarius duris kaimynė sako:

— Ar jūs nežinot, kodėl jūsų draugą Antaną G. su žmona ir vaikais nuvežė į stotį, milicininkais apstatytu sunkvežimiu?

Dieve mano, man lyg kokiu basliu per galvą būtų sudavęs, tik neišvirtau iš nustebimo ir pasibaisėjimo. Greitai nubėgau į stotį, kad galėčiau ką nors sužinoti, bet kur ten, milicininkai nei iš tolo neprileidžia, kaip prie kokių galvažudžių. Suspausta širdimi nuėjau į jų namus, kur radau apsiverkusią motiną, bedėliojančią išvažiuojantiems reikalingus daiktus, rūbus maistą.

Sunku buvo bepažinti tą dar vakar buvusį jaukų šeimos židinį, o šiandien čia viešpatavo ik liūdesys ir ašaros.

— Tie niekšai patys nežino, kur išvežė, atėjo pusę šešių išplėšė visus iš miego, liepė greit rengtis ir eiti su jais į laukiantį sunkvežimį. Paklausti kur juos veš, atsakė:

— Kaip nuvešim, patys pamatysit, o dabar greičiau einam, nes dar daug tokių „pavojingų" žmonių reikia suspėt išvežti.

— Viršpatie, apsaugok, kokia nelaimė mus ištiko, šluostyda ma ašaras pasakė senutė, ką aš dabar viena pasilikus darysiu, kaip gyvensiu. Daiktus visus aprašė. O per vis skaudžiau bus, kad nieko nežinosiu apie brangius savo vaikelius.

Padėję sutvarkyti ryšulius, nunešėm į stotį, kur šiaip taip prileido. Net akys aptemo pamačius tą baisųjį vaizdą .Kitoj gele žinkelio pusėj stovėjo keliolika gyvulinių vagonų, kuriuos aplinkui kaip plėšiuosius žvėris saugojo apsiginklavę rusai ir milicininkai.

Mes ėjom pro šalį kitų vagonų (iš kurių buvo girdėti prašymai atnešti duonos ir vandens), ieškodami to vagono kur randasi Antanas. Kituose vagonuose girdėjosi verksmas vaikų, kurie uždaryti tamsiuose vagonuose, kaip gyvulėliai, stovėjo be saulės ir oro.

Viename vagono langelyje pamatėm Antanienę, kurią vos begalima buvo pažinti: akys užtinusios ir pamėlynavusios nuo verksmo ir kančių. Pamačiusi mus dar daugiau susijaudino:

— Ak kokie mes nelaimingi, aš negaliu žiūrėti, kaip kenčia vargšai mano vaikeliai, rodos, kad plyš mano širdis iš skausmo bežiūrint į juos, o nieko negaliu padėti. Vyrą atskyrė į kitą vagoną, kartu gal lengviau būtų kentėti. Iš mūsų vagono šiandie vienas mirė, kitas išėjo iš proto.

Aš taip pat turbūt ilgai neiškentėsiu, atsidususi pasakė.

Mes nieko negalėjom jai padėti, tik verkti. Dar norėjom pakalbėti, bet ten stovėjęs rusas pasakė:

— Gana kalbėtis, jeigu norit, kalbėkit rusiškai. Nuėjom. Paskutiniam vagone stovįs pažįstamas mokytojas sušuko:

— Nenusiminkit, mes išvažiuojam, bet dar grįšim, o sugrįžę jiems už viską atmokėsim.

Net linksmiau pasidarė, kad mūsų broliai nenusimena, bet su viltimi ir pasiryžimu tikisi grįžt ir atmokėtt tiems niekšams, kurie juos išplėšė iš šeimos lizdo, pasiryžę išvežti ir iš mylimos tėvynės.

Praėjo dar kelios „medžlojimo" dienos. Gaudydavo žmones, veždavo į stotį, kimšdavo į smirdinčius vagonus ir juose dar kankindavo 3—4 dienas, sušilusius, suprakaitavusius ir alpstančius, mirštančius nuo trūkumo oro ir troškulio. Žmones, kurie atnešdavo jiems ką nors išgerti ar pavalgyti, ne visuomet prileisdavo, sakydami, kad jie yra sotūs, ar lankymo valandos jau pasibaigė.

Tiems ištroškusiems kerštо žmonėms buvo malonu kankinti tuo, kurie mylėdami savo tėvynę, nepasidavė jų įtakai, malonu buvo žiūrėti į jų kančias ir parodyti bent sykį gyvenime savo „galią".

Miestas taip pat kaip apmiręs, jeigu ir sutiksi kur pažįstamą veidą, tai ir tai bus liūdnas, baimingas, ir vienintelis klausimas bus pažįstamojo lūpose:

Labas, kaip jūs, mes jau pasirengę.

Ir kaip nebūsi pasirengęs, kada matai pro šalį nuolat važiuojančius sunkvežimius, išvežančius tokius brangius mūsų širdžiai ir visai tėvynei žmones.

Suspausta širdimi vaikščioju gal tūkstantį kartų vaikščiotais takais, ir pagalvojus, kad gal jau paskutinį kartą vaikštau, verkia iš skausmo širdis, padeda verkti ir dangus suprasdamas ir atjausdamas sunkią lietuvio padėtį.

Užpakaly girdisi žingsniai, bet baisu atsisukti, kad nepamatyčiau milicininkus su „raudonaisiais". Tik staiga capt už peties, krūptelėjau.

— A, tai tu, kolega, net išgązdinai, bet kodėl toks linksmas, turbūt keukštelėjai?

— Tokiu laiku kaukštelėti gali tik tie niekšai, (parodė toliau einančius rusus) o man linksma ne nuo svaigalų, bet nuo visam krašte linksmos žinios.

— Sakyk, ką naujo sužinojai, nes dabar kiekviena žinutė brangi.

— Šiandie anksti rytą per Vokietijos radiją pasakė, kad prasidėjo Vokietijos su Rusija karas, visam krašte jau veikia mūsų partizanai (džiaugsmingai sako man į ausį) ir ryt, poryt jau galim laukti ir savo išsivadavimo. Gal nebsuspės išvežti nei paruošto ešalono.

Ir mes, kaip maži vaikai, apsikabinę iš džiaugsmo pasibučiavom. Jeigu prieš kokius 2 metus kas būtų pasakęs žodį .karas", būtume nusiminę, išsigandę, bet dabar tas žodis skambėjo lyg gražiausios muzikos garsai, nes tas žodis reiškė išsivadavimą iš sužvėrėjusios saujelės komunistų ir nuo skurdo ir bado. Tik liūdna buvo pagalvojus apie išvežtus brolius, kurie gal dar nieko nežino, kad jų tėvynė greit bus laisva ir jie, jeigu netaps ištroškusių kraujo aziatų aukomis, galės grįžti į savo tėvynę, kur juos sutiks džiaugsmingi laukiančiųjų šūkiai: Sveiki, brangūs broliai ir sesės lietuviai, sugrįžę į laisvą Lietuvos žemę!

3. Prašyti Liet
energingai vestų
jos priešais ir k
ben, kad neliktų
landžiausias prie

Tegyvuoja lai
jungoje su Did

Dešimttūkstai
atstovai.

Telšiš

Elektra mūsų
svarbus dalykas
šviesos, nėra ra
įstaigos be jos
nes sustojamaši
Sakysim, mūsų
elektros, jos da
nes neturi jėg
moderniški įren
genas, vandentį
ir kt.

Telšių miesta
moderniška ele
bulomis elektr
turi tikrai graž

Tačiau tos tob
šinos yra varo
tent importuot
karo metu gal
dama didesni
elektros stotis
laiką rytmečia
karals.

Miesto šeim
miestui elektr
vojo, kad gal
kai importuot
jis bus brang
tų pagalvoję,
tatę mašinas,
kuru.

Sluo metu

Žemaičiai džiaugiasi laisve

1941 m. liepos mėn. 26 d., daugiatūkstantinė Žemaičių krašto visuomenė, spontaniškai susirinkus Telšiuose, išklausiusi mūsų atstovų pranešimų bėgamaisiais reikalais apie nepriklausomos nacionalinės Lietuvos Valstybės atstatymą, kuo širdingiausiai sveikina mūsų vyriausybę Kaune, besąlygiškai, vieningai ją remia, jos pasiimtam tautos ir valstybės atstatymo darbe ir visas turimas jėgas perduoda vyriausybės žinion. Širdingiausiai sveikina ir reiškia padėką Lietuvos Aktyvistų Frontui ir partizanams, ginklu rankoje kovojusiems už tautos ir valstybės laisvę. Kartu širdingiausiai sveikina narsiąją ir šauniąją Didžiosios Vokietijos kariuomenę, vyriausybę ir jos vadą Adolfą Hitlerį, išliuosavusius mus iš bolševikų vergovės.

Susirinkimas nutaria:

1. Prašyti įpareigoti vyriausybę vesti lietuvių tautą ir valstybę į visišką nepriklausomybę su visomis jos istoriškai etnografinėmis žemėmis. Nepasitraukti iš kovos lauko, kol vėl mūsų tauta ir valstybė visiškai nebus laisva ir nepriklausoma savo viduje ir išorėje.

Mes, kaip Žemaičių atstovai, lietuvių tautos ir valstybės kūnan nešame visą Žemaičių kraštą nuo Baltijos jūros su Palanga ir Šventąja iki Nevėžio pilnoje jo apimtyje. Tautos sielon jungiame savo žemaitišką, atkaklią, kovingą dvasią ir stovėsime mūsų pajūrio sargyboje, kaip esame iki šiol stovėję.

2. Prašyti vyriausybę sueiti į tinkamus santykius su mus išgelbėjusia nuo bolševikų jungo Didžiosios Vokietijos tauta ir REICHO vyriausybe bei jos vadu Adolfu HITLERIU, kaip tinka suvereniai tautai, valstybei ir jos vyriausybei.

3. Prašyti Lietuvos Aktyvistų Fronto, kad jis ir toliau energingai vestų tautą laisvės keliu, kovotų su visokiais jos priešais ir kenkėjais ir vienytų tautą visiškon vienybėn, kad neliktų jokios skylės, kurion bet koks, kad ir landžiausias priešas negalėtų įsibrauti.

Tegyvuoja laisva nepriklausoma Lietuvos Valstybė sąjungoje su Didžiaja Vokietija.

Dešimttūkstantinės Telšių visuomenės vardu įgalioti atstovai.

Apie išvežtuosius į SSSR

Kaip jau buvo skelbta, šio mėn. 1 dieną, Minske ir Molodečnoje buvo įkurti Raudonojo Kryžiaus ištremtiesiems punktai aprūpinti maistu ir pirmos pagalbos reikmenimis; Minsko punktas, be to,—ir susisiekimo priemonėmis.

Minsko gelbėjimo punktas 18 dieną likvidavosi ir visas jo personalas sugrįžo, nes paaiškėjo, kad tolimesnis to punkto buvimas būtų beprasmis. Molodečnoje punktas dar veikia.

Ekspedicija (jos vadovas buvo p. St. Vasiliauskas, Vilniaus R. K. skyriaus talkininkas) patyrė štai ką (suglaustos žinios).

Ekspedicija išvyko iš Vilniaus dviem autobusais. VII. 10 buvo ištirtas kelias Vilnius—Minskas ir Minskas—Orša ir Minskas—Boruiskas.

Oršos kryptimi buvo nuvažiuota ligi pat Oršos (sustota 6 km. nuo Oršos, nes Oršoj tada dar vyko mūšiai), o Bruiske — iki Červėnės, suimtųjų šaudymo vietos.

Iš apklausinėjimo nustatyta, kad Bobruisko kryptimi ešalonai su ištremtaisiais nuėjo. Šita kryptimi buvę vežti tik belaisviai. Vietinių gyventojų žiniomis, prie Červėnės buvo sušaudyta apie 45 kalinius. Kas buvo sušaudyti, nežinia. Juos palaidojęs totorius Krinickis papasakojęs, kad sušaudytieji buvę gerais ir prastais rūbais apsirengę, jie buvę palaidoti dviejose duobėse, 3 km. už Červinės.

Važiuojant į Oršą, patirta, kad šia kryptimi ešalonai su ištremtaisiais ėjo. Ešalonai pro stotis (lietuvių šeimų) patirta, kad, sustojus ešalonui, buvusios lietuviškai giedamos šventos giesmės. Gyventojai davę vežamiesiems vandens, nors sargybiniai ir draudę duoti.

Borisove esą buvę kažkokie ešalonai su žmonėmis. Tiems žmonėms davę valgyti, gerti ir net nusipirkti produktų žemomis kainomis. Pro Kolodišče stotį praėję labai daug ešalonų su žmonėmis. Žmonės matę pro Borisovą praeinančius ešalonus VI. 23—26 d., o vėliau ešalonai nebėję.

Geležinkelio stotyse tikslesnių žinių nepasisekė gauti, nes apie šiuos ešalonus nepasilikę žinių; buvusios atžymėtos tik atėjimo ir išėjimo datos, o geležinkelininkų daugumas išbėgioję.

Daroma išvada, kad ešalonai bus nuėję toliau, Rusijos gilumon. Toji išvada daroma iš to, kad pro Borisovą paskutinis ešalonas praėjo VI. 26, o geležinkeliui tiltas už Smolensko buvo sprogdintas tik 28 ar 29 d. Čekistams, kurie labai skubėjo su tais ešalonais, galėjo pavykti juos nugrūsti gana toli.

Ši išvada paremiama dar ir liudytojų parodymais. Doc. Pakuckas iš Vilniaus grįždamas iš Maskvos matęs tarp Smolensko ir Minsko ešalonus, prasilenkiančius su jo traukiniu. Ešalonai nesustodavę, buvę su užkaltais langais. Minsko geležinkelininkas Papovičių stoty papasakojęs, kad grįždamas iš Novosibirsko už Maskvos sutikęs ešalonus su nerusiškai kalbančiais žmonėmis. Vagonai buvę atidalocką buvę vežami ešalonai su lietuviais Leningrado link. Ten buvę vežami tik vyrai.

Šios ekspedicijos buvo ieškomi taip pat ir vaikai, bolševikų išvežti iš Druskininkų pionierių stovyklos. Kur tie vaikai yra nuvežti, nustatyti nepavyko. Tolo čine gail. sesuo pasakojusi, kad Borisove apie birželio 26 d. ji mačiusi 4—5 vagonus įvairių tautybių vaikų. Buvo kalbama, kad tie vaikai vyksta į Orlo ir Ivanovo gubernijas.

Gandai apie ešalonų degimą, sprogimą, išvežtųjų persodinimą Minske iš ešalonų į autobusus ir sušaudymą—nepasitvirtino.

Šia proga tenka pabrėžti, kad iš vokiečių karinės valdžios ekspedicija yra patyrusi ko didžiausį palankumą: visur buvęs parodytas nuoširdumas, buvę stengiamasi padėti ir žiniomis ir priemonėmis, net skysto kūro buvo veltui duodama.

Pašto ir telefono—telegrafo tarifas

Visiems pašto viršininkams, telefono—telegrafo ir radijo stočių viršininkams ir pašto agentūrų vedėjams pranešama, kad iki šiol Lietuvoje veikęs TSRS pašto, telefono, telegrafo ir radijo tarifas nuo liepos 21 dienos panaikinamas ir jo vieton įvedamas veikęs iki 1940. VI. 15 d. pašto, telefono—telegrafo ir radijo tarifas. Imant pagal minėtą tarifą mokestį, reikia imti tiek kapeikų ir rublių, kiek jame pažymėta centų ir litų. Pavyzdžiui, jei tarifo pažymėta už paprastą užmiestinį laišką iki 20 gr. 30 ct, tai reikia imti 30 kapeikų, jei atvirukas su pašto ženklu kainuoja 20 kapeikų, jei už 100 litų persiuntimą

jos priesais ir kenkėjais ir vienytų tautų visiškon vienybėn, kad neliktų jokios skylės, kurion bet koks, kad ir landžiausias priešas negalėtų įsibrauti.

Tegyvuoja laisva nepriklausoma Lietuvos Valstybė sąjungoje su Didžiaja Vokietija.

Dešimttūkstantinės Telšių visuomenės vardu įgalioti atstovai.

Telšiai, 1941 m. VII. 20.

Telšiškių pageidavimai elektros reikalais

Elektra mūsų gyvenime yra svarbus dalykas. Be jos nėra šviesos, nėra radijo, o kai kurios įstaigos be jos stačiai apmiršta, nes sustojamašinos ir aparatai. Sakysim, mūsų ligoninė. Nesant elektros, jos darbas turi sustoti, nes neturi jėgos šaltinio visi moderniški įrenginiai, pav. reutgenas, vandenilekis, sterilizacija, ir kt.

Telšių miestas yra pasistatęs modernišką elektros stotį su tobulomis elektros mašinomis ir turi tikrai gražią elektros srovę. Tačiau tos tobulos elektros mašinos yra varomos gazoliu, būtent importuotu kuru, kurio šiuo karo metu gali pritrūkti. Neturėdama didesnių karo atsargų, elektros stotis veikia apribotą laiką rytmečiais, dienomis ir vakarais.

Miesto šeimininkai, statydami miestui elektros stotį, nepagalvojo, kad gali ateiti toks laikas, kai importuoto kuro bus stoka ir jis bus brangus. Jei spėc tai būtų pagalvoję, gal būt būtų pastatę mašinas, varomos vietiniu kuru.

Šiuo metu tokios mašinos būtų tinkamesnės. Elektros stotis pati galėtų turėti nuosavą durpyną, pati galėtų prisigaminti reikalingą kiekį durpių ir miestui galėtų tiekti elektros kiek tik reikia. Pav. Šiauliai turi Rekyvos durpėmis apkurenamą elektros stotį, o ar jų elektra bloga, ar brangesnė kaip pas mus? Šiuo metu jiems kuro atsargos tikrai netrūksta . . .

Gal būt ir Telšiams vertėtų pagalvoti, ar negalima būtų pastatyti kokį durpėm kurenamą variklį ir duoti elektrą ištisą parą. Kol kas nevėlu ir durpių prisigaminti.

Žodžiu, Telšių gyventojai pageidauja turėti elektros srovę ištisą parą. Be to, elektros srovė nuolat reikalinga ligoninei ir kitoms įstaigoms.

Be to, elektros tiekimą galima būtų ryto metą baigti lygiai 8 val. ir dienos metu kiek anksčiau, tuo būdu susitaupytų per valandą laiko. Tą valandą galima būtų perkelti į vąkarą, ir elektros tiekimą baigti ne 10 val. 15 min., bet aple pusę 12 val. o gal ir lygiai 12 val. Telšių gyventojų reikalai šiuo metu beveik jau būtų patenkinti.

Krinickis papasakojęs, kad sušaudytieji buvę gerais ir prastais rūbais apsirengę, jie buvę palaidoti dviejose duobėse, 3 km. už Červinės.

Važiuojant į Oršą, patirta, kad šia kryptimi ešalonai su išvežtaisiais ėjo. Ešalonai pro stotis praeidavę labai greit ir nesustodami. Ties Smoleničiais ešalonai buvę sustoję. Krupkų lietuvių kolonijoj (ten yra pasilikę nuo Didžiojo karo apie 60 čius su jo traukiniu. Ešalonai nesustodavę, buvę su užkaltais langais. Minsko geležinkelininkas Papovičių stoty papasakojęs, kad grįždamas iš Novosibirsko už Maskvos sutikęs ešalonus su nerusiškai kalbančiais žmonėmis. Vagonai buvę atidaryti, buvę leista išeiti nusipirkti.

Molodečnoje geležinkelininkai pasakoję, kad dalis ešalonų iš N. Vilnios nuėję Polocko link. Pil. Kiryk tvirtinęs, kad per Po-

Imant pagal minėtą tarifą mokestį, reikia imti tiek kapeikų ir rublių, kiek jame pažymėta centų ir litų. Pavyzdžiui, jei tarifo pažymėta už paprastą užmiestinį laišką iki 20 gr. 30 ct, tai reikia imti 30 kapeikų, jei atvirukas su pašto ženklu kainuoja 20 kapeikų, jei už 100 litų persiuntimą tarife pažymėta 75 centai, tai už persiuntimą 100 rublių reikia imti 75 kapeikos ir t. t. Panašiai reikia elgtis su telefono, telegrafo ir radijo mokesčiais.

Kodėl vokiečių kariuomenė visada laimi?

Vokiečių žurnalo „Velhagen u. Klasings Monatshefte" 1940 m. gruodžio numeryje įdėtas generolo Ernst Kabisch straipsnis „Mūsų karinio pasisekimo mįslė", kurio esmingąsias vietas čia dedame.

Būtų netikslu manyti, kad šiais laikais, kada ginklai liek ištobulinti ir turi stačiai nejsivaizduojamą veikiamąją galią, kada tie ginklai reikia pilnutinai išnaudoti, o su jais apsieiti ne taip jau lengva, — taigi būtų netikslu manyti, jog karinius laimėjimus galima pasiekti tų ginklų techniškai ir dvasiškai nepavaldžius. Tačiau tai ne viskas: mes išeiname iš karinės technikos ribų ir žengiam prie didžiųjų moralinių vertybių, nors techniškąjį momentą paliekam kaip būtiną sėkmės sąlygą. Bet už jo iškyla galingos kolonos, į kurias atremtas galutinis laimėjimas: tai **karvedžio genijus, armijos karingoji dvasia ir tautos dvasia.**

Karvedys. Kur nebevadovauja jo dvasia, ten karo mašina išsprūsta iš vairininko rankų ir rieda į bedugnę. Aš vaizduojuos regįs automobilį, belenktyniuojantį visaip išsisukaliojusiais kalnų keliais. Iš vienos pusės stati uolos siena, iš kitos — bedugnė. Vargas vairininkui, jeigu jis nesugebės atitikti momentų, kada galima ir būtina išvystyti kuo didžiausią greitį ir kada jį sumažinti, nes greitis reikštų pražūtį. Nebus greičio — lenktynės bus pralaimėtos; neatitiks momentų, kada jį reikia sumažinti — jis pats pražus.

Vokiečių karinių jėgų priešakyje šiandien stovi karvedys, kuris taikos metais jums davė pati šauniausį apsiginklavimą Politika s, kuris per dvi dešimtmetę kovą išragavo visas jos paslaptis. Vadas, kuris karinių laimėjimų nesiduoda apsvaiginamas ir neužmiršta, ko reikalauja jo politika, kuris politiniuose svarstymuose niekada neišleidžia iš akių karinių reikalavimų. Kai Adolfas Hitleris aplanko aukštąsias karinės vadovybės vietas, jo aštriai akiai niekas nelieka paslėpta; jis žino, kur kritiškosios vietos, jis paskum žino, jog viskas bus taip, kaip jis nori.

Koks karvedys, tokia ir armija. Kokia turi būti armija, kuri nori laimėti, yra išdėstęs Clausewitz: „Armija, kuri naikinančioje ugnyje išlaiko savo įprastą tvarką; kuri niekada nepasiduoda įsivaizduotinei baimei ir atkakliai šalina pagrįstą; armija, kuri didžiuojasi savo laimėjimais, o pralaimėjimų sūkury nepameta paklusnumo, pagarbos ir pasitikėjimo savo vadais; armija, kurios fizines jėgas, kaip atleto muskulus, yra užgrūdinęs nepriteklius, pastangos ir pratybos; armija, kuri į pastangas žiūri ne kaip į prakeikimą, bet kaip į priemonę laimėti; armija, kuriai visas šias dorybes primena vienas vienintelis vaidinys — ginklo garbė, — šitokia armija yra karingos dvasios perimta".

(Tęsrnys 4-tame psl.)

Laisvės ir draugiškumo su Vokietija manifestacija Telšiuose

Liepos 20 d. visas Telšių miestas pasipuošė tautiněm vėliavom. Miesto gatvės pilnos mūsų tautiečių iš miesto ir iš apylinkių 10 val. 30 min. šalia garbingosios Reicho vėliavos pakeliama mūsų trispalvė. Vėliavos pakėlimo apeigose dalyvauja gražiai organizuota lietuvių tautinės apsaugos vyrų kuopa. Pamačius gražiai rikiuotėj žygiuojant savus karius, ne vienam lietuviui džiaugsmas net ašaras iš akių išspaudė.

Po pamaldų kurlose, visuomedalyvavo neorganizuota, ilgiausia eile išsirikiavo žmonės gatvėj ir ilgomis gretomis tūkstančiai žmonių nužygiavo prie gimnazijos. Prieky ėjo tautinės apsaugos vyrai, paskui mokiniai gražiai pasidabinę medicinos darduotojai ir kiti tarnautojai, darbininkai ir nesuskaitoma daugybė žmonių. Visi nori pareikšti džiaugsmą, visi nori parodyti dėkingumo ir draugiškumo jausmus galingajai Vokietijai, jos geniaiiam Vadui ir laimėjimus skinančiai kariuomenei, padėjusiai mums išsivaduoti iš nepakenčiamo bolševizmo jungo,

Į sustojusias ratu gretas gimnazijos aikštėj prabyla energingas Telšių apskr. Aktyvistų Fronto vadas kap. **Noreika**. Paminėjęs netolimoj praeity padėtas aukas ir iškęstas kančias, jis kvietė visus lietuvius į vienybę į darbą kvietė remti L. Aktyvistų frontą, kuris stengiasi suburti visus lietuvius į bendrą darbą savo tautos ir valstybės gerovei Naujoji Lietuva nepripažins jokio suskaldymo.

Paskui dar kelis žodžius pasakė buv. politkalinys leit. Bagdonas.

Aikštelės apačioj buvo sukrautas laužas ir suvežta į jį įvairūs bolševikų palikti daiykai plakatai, įvairūs „draugų" portretai, knygos ir t. t.

Prie to laužo karštą kalbą pasakė D. Jurkus. Paminėjęs, koks likimas turėjo užtikti visus lietuvius, jei bolševikai dar būtų pas mus pabuvę, kvietė nuokėti naudotis vėl atgauta laisve ir nepriklausomybe. Po to, publikai karštai pritariant, buvo priimtas nutarimas, kurį spausdiname trečiame puslapy,

Padegus laužą, sulepsnojo buvusio nepakenčiamo režimo simboliški likučiai. Visi pasiryžome dirbti ir kovoti, kad bolševikų padarytos žaizdos būtų kuogreičiausiai užgydytos, kad galėtume tvarkyti savo gyvenimą visose srityse.

Pabaigoj dar buvo meninė dalis. Pašokta, padainuota, atliktas vienas kitas komiškas numeris.

Žemaičiai skirstėsi į namus kupini džiaugsmo ir patenkinimo.

Laike manifestacijos buvo pareikšta labai nuoširdaus dėkingumo Vokietijos vadui ir kariuomenei ir pareikštas įsitikinimas, kad mūsų tautos ir valstybės reikalai bus dabar tvarkomi nuoširdžiai bendradarbiaujant su nacijonalsocialistine Didž. Vokietija.

Skelbimas apie pinigus.

LIETUVOS BANKO SKYRIAMS.

Aplinkraštis Nr 4.

Papildydami mūsų š. m. birželio mėn. 26 dienos aplinkraštį Nr 1 p. 3, pranešame, kad greta rusų rublių, červoncų ir rusų meta-

Kodėl vokiečių kariuomenė visada laimi?

(Tęsinys iš 3 pusl.)

Tereikia pažvelgti, ką šiame kare yra padariusi vokiečių armija, ir pamatysime, kad ji visa — visų dalių ir laipsnių karlai — yra perimta tos karingosios dvasios, kurią pavaizdavo Clausewitz. Prisiminkim žygį į Lenkiją, kada vokiečių piestininkai dulkėtais keliais stačiai nesuvokiamai veržėsi į priekį, o šarvotininkai ir motociklininkai brovėsi tieslog akiai pirmyn. Pagalvokim apie Norvegijos kampaniją ir tą žodį, kuriame slypi tiesiog nenusakomas karžygiškumas — Narvikas. Prisiminkim, kaip gu miniais laiveliais buvo peržengtos upės bei kanalai Belgijoje ir Olandijoje, tuo metu kai iš priešingos pusės įsistiprinęs priešas plitė pylę iš kulkosvaidžių. Argi šarvuočių divizijos neperžengė Maaso? Ar galėjo atsispirti vokiečių pionieriams ir pėstininkams kad ir įmantriausios tvirtovės? Kasdien išgyvename nesibaigiančius aviacijos puolimus, jos aklus skridimus per lietų ir audrą. Ar yra buvęs vokiečių lakūnas, kuris būtų susvyravęs prieš uždavinį, kuris stačiai mirtim dvelkė? Argi kas bent mintyje tarė sau žodį "neįmanoma", kad ir koks būtų įsakymas? Kur Anglijos jūrų galybė prieš vokiečių povandeninius laivus? O kaip kaujasi vokiečių kovos laivai, kreiseriai, torpedininkai, greitieji laivai, miniininkai! Juo didesnis pavojus — juo didesnė garbė: štai vokiečių armijos dvesiai Tačiau vokiečių armijos karinė dvasia vainikuoja

eiti, motin, — tėvynė turi ventį, net jeigu mums ir reikėtų" jų širdyse rado atgarsį. Pasiaukojimo noras kiečių tautoje buvo ir yra labai stiprus. Griežtumas sau pačiam draugiškumas tautiečiams, pa lusnumas fuehreriui — tai dė nės šaknys, iš kurių išauga mo dis, sudaręs laimėjimus remian čią tautos dvasios koloną.

Tos dvasios vokiečiams netrū ko ir Didžiojo karo metu. Be tada trūko paskutinio dalyko — trūko vieningos, vedamos linijos. Tada buvo gilus plyšys tarp vy riausybės dalies bei parlamento ir kovojančios armijos. Pirmieji nesuprato didžiųjų naujojo meto jėgų ir tikėjo galėsią tvarkyti senais įprastiniais sutrūnijusios politikos metodais. Jie pralaimėjo. Šiandien Dievo Apvaizda vokie čiams davė tai, ko anuomet ne buvo: šiandien vokiečių priešai neteisingai įvertina laiką, gi A dolfo Hitlerio vokiečių tautos duotasis nacionalsocializmas yra toji audra, kuri tautos dvasią akstina didžiausiems žygdarbiams.

Šiandien vokiečių rankose yra didžiausias karinis pajėgumas, geriausias apginklavimas; senųjų germanų dvasia yra išugdyta ligi aukščiausio laipsnio ir reiškiasi kariuomenė, pasiruošusia visokiems žygdarbiams. Priešakyje stovi karvedys ir politikas, ku rio kaip valstybininko ir kario ge nijų jau seniai mato visas pa saulis. Tai ir yra vokiečių ka rinių laimėjimų šaknys. Galim tai vadinti mįsle ar paslaptim — tačiau niekas pasaulyje negali to pamėgdžioti. O tai ir atneš ga-

Notėnų (Kretingos apskrit.) bažnyčiai skubiai

reikalingas **sumanus vargonininkas** ir vietos pašto agentūros vedėjas. Bažnytinis choras turi nuosavą naują fisharmoniją, bažnytinių gaidų (keletą šv. mišių). Siūloma geros algos, dėl ku

galingajai vokiečių ... | ...

...lam Vadui ir laimėjimus skinan- | ...mus pabuvę, kviečė ir okėti nau- | Didž. Vokietija.

Skelbimas apie pinigus.

LIETUVOS BANKO SKYRIAMS.

Aplinkraštis Nr 4.

Papildydami mūsų š. m. birželio mėn. 26 dienos aplinkraštį Nr 1 p. 3, pranešame, kad greta rusų rublių, červoncų ir rusų metalinių monetų, apyvartoje teisėta mokėjimo priemonė yra Reichskreditkassenscheln markės, išleistos Hauptverwaltung der Reichskreditkassen.

Šios rūšies markės turi priešakinėje kairėje pusėje rozetę su įrašu „Reichskreditkassenshein".

Apyvartoje yra 50,20,5,2,1 markių ir 50 Reichspfenigų kupiūrų.

Be to, vokiškos, iki 10 Reichspfenigų vertės monetos yra taip pat teisėta mokėjimo priemonė. Prie jų irgi priklauso iš geltono metalo kaltos 10 ir 5 Reichspfenigų ir iš vario kaltos ir 1 Reichspfenigų monetos.

Reichsbanko notos, Rentenmarknscheinen ir kiti aukščiau nepaminėti metaliniai pinigai nėra laikomi teisėta mokėjimo priemone Lietuvoje ir neturi būti priiminėjami.

Prašome apie tai painformuoti kooperatyvus, įmones ir įstaigas.

LIETUVOS BANKAS.

Notėnų (Kretingos apskrit.) bažnyčiai skubiai reikalingas sumanus vargoninkas ir vietos pašto agentūros vedėjas. Bažnytinis choras turi nuosavą naują fisharmoniją, bažnytinių gaidų (keletą šv. mišių). Siūloma geros sąlygos, dėlei kurių prašoma asmeniškai tartis su vietos klebonu.

Notėnų klebonas.

Stalinas nori susiartinti su popiežium

Stalinas, patekęs į neišbrendamus sunkumus, turi drąsos dar ieškoti sutarimo su popiežium. Kaip praneša italų spauda, Stalino įgaliotinis kreipėsi tuo reikalu Romoj. Kokių dar „žygių" išgalvos šis „raudonųjų karalius" savo kailiui gelbėti!

Sporto naujienos

Sekmadienį, liepos 20 d. plaukyklo j — baseine įvyko pirmoji šiais metais vandens sporto šventė.

Prieš kalbant apie rungtynių eigą ir organizaciją, malonu paminėti, kad rungtynes sekė gražus teišėtių būrys. Žiūrovų eilėsematėsi eilėje Apskrities lietuvių aktyvistų fronto Vadas kp. NOREIKA, Karo komendantas maj. SVILAS, Apskrities Viršininkas p. RAMANAUSKAS ir gausus Telšių visuomenės būrys Atrodo, kad Telšių visuomenė sporto nepamiršo ir pereito sekmadienio neskaitlingas atsilankymas krepšinio rungtynėse buvo tik susidėjusių aplinkybių padarinys.

Pačios rungtynės praėjo neblogai. Gal kiek šlubavo organizacija ir rungtynių pravedimas, bet ką nors už tai kaltoti netenka. Rimčiausia ir gal būt, vieninteli priežastis, yra kadrų trūkumas.

Rungtynių rezultatai gan silpnoki, bet atsiminus, kad visa tai pasiekta pačių plaukėjų pastangomis be žinių ir trenerių pagalbos, netenka dėl to stebėtis.

Varžybos pradėtos 50 m. užplaukimu jauniams. Distanciją pirmuoju baigė A. GAIŽAUSKAS, nuplaukęs minėtą atstumą per. 50 sek. Antruoju buvo S. GRYBAUSKAS, laikas 52.00 sek. Toliau sekė 50 m. plaukimas nugara. Pirmuoju atplaukė J. ŽENTELS, per 1 : 06,00 min. Baidarių lenktynėse dalyvavo tik keturios (4) baidarės, nes daugumas Telšiuose buvusių baidarių komjaunuolių ar kitų panašių gaivalų buvo sunaikintos, kaip „buožių" turtas. Iš keturių dalyvavusių lenktynėse baidarių, baigmę pasiekė tik 2 baidarės. Pirmieji atplaukė ŽILEVIČIUS ŠEREIKA, antrieji ŠAKALIS — MONCEVIČIUS Po šių varžybų buvo įdomiausias plaukimas 100 metrų laisvu stiliumi Distanciją pirmuoju baigė gražiu „Kraul"stiliumi A. VENCKUS, nuplaukęs minėtą atstumą per 1:44 min. Antruoju atplaukė S. VAIČEKAUSKAS per 1:49 min. Labiausiai publiką su domino šuolių varžybos. Jas laimėjo STOČKUS Vytautas. Antroji vieta teko MONCEVIČIUI Feliksui. Toliau vyko sunkiausia plaukimo varžyba 1.000 metrų laisvu stiliumi. Šią distanciją pirmuoju baigė S. Vaičekauskas antruoju Petrauskas ir trečiuoju Ambrazas. Lygiagrečiai su 1.000 m. plaukimu, vyko valčių lenktynės.

Jas laimėjo mok. Dainauskas, nors pats vienas plaukė. Antra vieta teko Šakaliui — Gotautui.

Tuo ir buvo baigtos varžybos. Vėliau Telšių Aps. lietuvių aktyvistų fronto vadas kap. NOREIKA pasveikino nugalėtojus ir paragino juos siekti dar geresnių rezultatų. Taip pat kvietė ir moteris pamėgti vandens sportą ir dalyvauti. Po to nugalėtojai buvo apdovanoti dovanomis, kurias aukojo lietuvių aktyvistų vadas kp. Noreika, Karo Komendantas maj Svilas, apskrities viršininkas Ramanauskas ir kiti. Dovanas įteikė aktyvistų vadas kp. Norcika.

Atcinantį sekmadienį liepos mėn. 27 d. manoma suruošti futbolo rungtynes su Mažeikiais. Rungsis Telšių miesto komanda su Mažeikių miesto komanda.

ma", kad ir koks būtų įsakymas? Kur Anglijos jūrų galybė prieš vokiečių povandeninius laivus? O kaip kaujasi vokiečių kovos laivai, kreiseriai, torpedininkai, greitieji laivai, minininkai! Juo didesnis pavojus — juo didesnė garbė: štai vokiečių armijos dvasia! Tačiau vokiečių armijos karinę dvasią valdinkuoja jos vadai nuo žvalgybos grupės vyresniojo ligi divizijos vado, nuo jūrininko ligi admirolo, nuo lektuvo valdytojo ligi eskadrilės vado, — visi jie eina savo dalinių priešaky ir žino vedą juos į laimėjimą, nors žygyje ir mirtų.

Trečioji vokiečių karinių laimėjimų kolona yra tautos dvasia. Toji kolona atrodo lyg galingas medis, išaugęs iš dviejų šaknų. Pirmoji šaknis — tai iš bočių paveldėta karingumo dvasia, vokiečių tautai rasiškai įgimta. Tatai paliudija dviejų tūkstančių metų istorija. Toji dvasia užlipsnojo, kaip Septynerių metų kare Berlynas apsikasė ginti nuo rusų ir austrų ir kada pilėčiai griebėsi ginklo. Toji dvasia gyva Ramlerio odėse, Gleimo „Prūsų grenadierio dainose" Lessingo „Barnhelmo Minoje". Tą dvasią dar ryškiau nušviečia spindinti Fridricho žvalgždė, bet skaisčiausiai jinai liepsnojo 1813 — 1815 metų laisvės kovose prieš Napoleoną.

Antroji tautos dvasios šaknis yra tautos auklėjimas. Vokietė moteris nėra apsigimusi spartietė, kuri sūnų išleidžia su skydu ir linkėjimu: „arba su juo, arba ant jo", t. y. grįžk arba nugalėtojas, arba žuvęs. Bet jinai išmoko narsiai pakelti net ir didžiausius smūgius, jeigu tatai reikalinga vokiečių tautai. Poeto Lerscho šūkis — „Leisk mane kariuomene, pasiruošusia viskiems žygdarbiams. Priešakyje stovi karvedys ir politikas, karo kaip valstybininko ir karo genijų jau seniai mato visas pasaulis. Tai ir yra vokiečių karinių laimėjimų šaknys. Galima vadinti mįsle ar paslaptim tačiau niekas pasaulyje negali to pamėgdžioti. O tai ir atneš galutinę pergalę.

Taip kariauja

Liepos 17 dieną vokiečių kariuomenės daliniai Kijevo apylinkėse ir toliau tebesiveržė į sovietų fronto ir sustiprinimų pozicijas. Vokiečių puskarininkis Fritz Welleris įlauže vieno sustiprinimo iš oro užrakintas duris. Įėjęs vidun vokiečių karelvis pastebėjo prie durų vieną bolševiką, kuris taip buvo pririštas prie kd kosvaidžio, kad rankomis jis tegalėjo tik šaudyti. Viršutinės rankų dalys ir krūtinė buvo surišta odiniais diržais, ir tam kareiviui jokiu būdu nebuvo galima išlaisvinti. Visa to sustiprinimo įgula buvo negyva.

Liepos 21 d.

Suėjo lygiai metai laiko, kaip Lietuva buvo paskelbta „tarybine" Maskvos bolševikų vadų įsakymu buvo suvaidinta rinkimų komediją ir susirinkęs vadinamasis „liaudies seimas" nutarė ieškoti Stalino konstitucijos „saulės". Na ir švietė gi mums toji saulė. Kiekvienas dar ir šiandien šiurpas nukrečia pagalvojus apie tą „šviesą". Su bolševikų atėjimu buvome praradę tautos laisvę ir nepriklausomybę. Liepos 21 d. data yra pati įcodžiausia mums tautos ir valstybės istorijoj, nes nuo tos dienos prasidėjo baisiųjų kančių kelias.

Dėka galingojo Vokiečių Reicho žygio šiemet likome laisvi nuo tų sukaktuvių minėjimo džiaugiamės atgauta laisve ir nepriklausomybe.

Tvarkykime švietimo reikalus

Tik vienus metus bolševikai tvarkė mūsų užgrobto krašto kultūros ir švietimo reikalus, bet jau kiekvienas galėjo pastebėti, kad ir šiuo atžvilgiu mes ėmėme smarkiai atsilikti ir žengti atgal. Nėra pasaulyje veidmainiškesnės sistemos, kaip žydiškasis — staliniškasis bolševizmas. Bet ta veidmainiškumo kaukė labai lengvai permatoma, ir kiekvienas, kas su bolševizmu tiesiog, akis į akį, susiduria, aiškiai mato ir supranta visą melą ir tikruosius bolševikų tikslus. Nebent tik kuris Šiaurinės Amerikos ar Anglijos gyventojas, iš atitinkamų raštų pažinęs bolševizmą, gali nesugebėti atskirti bolševikų per radiją ar gyvomis kalbomis skleidžiamą propagandą ir tikruosius dalykus. Dabar jau nė vieno lietuvio niekada niekas neįtikins, kad Tarybų Sąjungoje laimingi ir laisvi piliečiai, kad čia klesti kultūra, kad švietimu daugiau rūpinamasi negu Vakarų Europoje ir t. t.

Bolševizmas yra tamsiausia politinė sistema, santvarka. Ji sąmoningai stengiasi laikyti piliečius tamsius, nesusipratusius. Tai aiškiai rodo kad ir neilga bolševizmo istorija. Kur tik bolševikai įsigali, pirmiausiai ginklą atkreipia prieš šviesesniuosius žmonės. Po spalių revoliucijos Rusijoje bolševikai sąmoningai išžudė kelis milijonus šviesiausių rusų tautos žmonių: profesorių, daktarų, mokytojų ir t. t. Ir Lietuvą pereitais metais metais užėmę pirmiausiai peilį stenkė į šviesesniuosius žmones, tautą! Lietuvius, kurie nuo Mindaugo, Gedimino, Vytauto laikų iki pat didžiajam karui ir po karo buvo kelis kartus kultūringesni už pačius rusus, sulyginti ir net žymiai žemiau pastatyti už puslaukines Azijos tauteles yra toks didelis tautos įžeidimas, kad mes jo niekada nedovanosime nei komunistams, nei žydams.

Atsimename, kaip pereitais metais prasidėjo visokios švietimo reformos. Vietoje Lietuvoje 13 metų pradžios ir aukštesniojo mokslo įvesta tik 10 metų. Į universitetą imta priiminėti baigusius pradžios mokyklą, pirma juos kelius mėnesius truputį parengus. Bet liūdniausia, kad visose Lietuvos mokyklose buvo suprofanuotas, pažemintas pats mokslas. Čia buvo žiūrima ne tiek mokinio ar studento gabumų, sugebėjimų, žinių, tinkamumo pasirinktai profesijai ar darbui, o pirmiausiai politinio ištikimumo, kitaip sakant komunistai, komjaunuoliai jau tuo pačiu buvo ir geriausi mokyklų mokiniai.

Bet dėkui Dievui šiandien to viso nėra. Dabar Lietuviai vėl turime laisvas rankas tvarkytis savo kultūrinius, švietimo reikalus. Kultūros, švietimo reikaluose taip greitai ką nors nepataisomai pagadinti, sugriauti sunkiau. Todėl, atrodo, didelių sunkumų čia dabar neturėsime. Prieš bolševikų antplūdį mūsų kultūrinis, švietimo gyvenimas buvo tvarkomas nusižiūrėjus į

Šatrijos padangėj laisvei švintant

Šių metų birželio 22 dieną luokiškiai sutiko su džiaugsmu nušvitusiais veidais. Jau iš pat ryto kažko ncpaprasto nujautimas traukė kaimynus būriuosna. Kažkur buvo girdėti griausmin. aid.Kieno jie suko galvas luokiškiai, nors atspėti bnvo nelengva. Tačiau kiekvienas jautė, jog tai ne raudonųjų manevrai...

Slinko viltingo laukimo valandos r nujautimas neapvylė. Pagaliau išsipildė visų lietuvių troškimas Pagaliau įvyko tai, ko šventai tikėtasi, ko ištisi metai buvo nekantriai laukta!

Kažkas iš Berlyno radijo sužinojo, kad tarp Vokietijos ir Rusijos karas prasidėjo. Ši žinia žaibo greitumu iš lūpų į lūpas, visų veidus papuošdama džiaugsmo šypsena. Tik žydai ir komunistai šios žinios liko pritrenkti...

Visi nekantriai laukia pirmųjų žinių iš fronto. Radijo imtuvai apgulti klausytojais. Bet veltui — Kaunas, išskyrus Mototovo kalbą, informuoja tik apie raudonąjį Dunajevskio dainų ir šokių ansamblį. Pagaliau jis ir visai nutyla.

Išaušta niekad lietuvių nepamirštama birželio 23-čioji. Ir koks nepaprastas džiaugsmas, kai iš Kauno Radiofono laisvai suskambėjo jau visus metus negirdėtas mūsų Tautos himnas, kai buvo išgirstas Nepriklausomos Lietuvos atstatymo aktas ir laik. vyriausybės sąstatas. Begincjo kaimynas prie kaimy-

Visais keliais vakarų kryptimi traukia raudonieji kariai nepaprastai išvargę ir pajuodę. Vaizdas toks, lyg jie žygiuotų ne į frontą, bet trauktųsi iš jo ... Žydai ir vietos bolševikėliai kraustosi iš galvų.

Birželio 24 d. valsčiaus „išminčiai", kad užsitikrintų sau šventą ramybę, nutaria iš gyventojų atimti radijo aparatus. Tai turi būti įvykdoma žaibo greitumu. Be to, įsakoma ūkininkams per apyl. vykd. kom. pirminin. tuojau pristat. atatinkamam kiekį mėsos. Daugelis, bijodami bolševikų žveriško keršto, savo radijo imtuvus pristato. Tačiau atsirado ir drąsuolių, kurie savo radijo imtuvus užuot pristatę valsčiaus viešpačiams, įsitaisė juos pogrindžiuose ir toliau klausė išlaisvinto Kauno pranešimų. Mėsos bėrods nė vienas nepristatė.

Birželio 25 d. valsčiaus tauriejį „lygintojai", prisigrobstę įvairių gerybių, šiltąsias vieteles, kuriose gana „padorlai" buvo įsitaisę, amžinai palieka. Jų ištikimieji pakalikai, likę be „išmintingųjų" vadovų, mėgino dar kvailai vieni kitus raminti, esą raudonoji armija pralaužusi frontą ir slenkanti Berlyno link. Nors tokioms pasakoms ir patys visiškai netikėjo.

Raudonieji kariai vis dar traukia vakarų link. Jie kiekvieno sutikto žmogaus klausinėja kaip toli siena ir kada išgirsta jog iki jos dar bus apie 100 kilometrų — išpučia akis. Stebisi sužino iš žmonių, kad frontas netoliau už 20—30 ki., vieni traukia toliau, o kiti — pasuka atgal.

„Tai tokia bolševikų išgarbinta, raudonoji armija", — kalbasi suėję keli ūkininkai. „Tai ne armija, o palaida galvijų kalmenė", — pasako kažkas.

Pagaliau pasirodė išvaduotojas — šaunioji vokiečių armija, kuri jau vien savo išvalzda visiems sukėlė pasigerėjimo jausmą. Kariai čia buvo sutikti, kaip tikri išlaisvintojai entuziastingai su didžiausiu nuoširdumu. Gyventojai jau iš tolo juos sveikino ir skubėjo su dovanomis Nešė kas ką turėjo geresnio gardesnio — reikia mieluosius išvaduotojus pavaišinti, tai nors tuo atsidėkoti už brangią laisvę.

Ir kaipgi nesidžiaugt luokiškiams. Juk paskutiniuoju raudonųjų budelių siautimo metu ne vienas tikras lietuvis nebemiegodavo naktimis namuos. Juk bevelk visi Luokės lietuviai patriotai buvo žiauriausiais būdais kankinami kalėjimuose, o daugybė tauriųjų lietuvių šeimų išvežama užkaltuose vagonuose į tolimąjį Sibirą.

Tačiau, ačiū Dievui, tas baisusis košmaras neilgai tedusino gerasirdžius luokiškius, tuos ištvermingnosius žemaičius ir tikrus lietuvius, nors jų nekalto kraujo raudonieji budeliai nemaža išliejo.

Šiandien jau visa Lietuva džiaugiasi laisvės saulute. Plasdančių trispalpalvių pavėsy aziatiškų tironų

t. t. ir Lietuvą pereitais metais metais užėmę pirmiausiai peilį atsuko į šviesesniuosius žmones. Kiek jau pereitais metais susodino jų į kalėjimus ir kiek šį pavasarį išvežė į nežinomus kraštus. Pirmiausiai nukentėjo šviesesnieji, dorieji žmonės; ne tik vadinamieji inteligentai, bet ir šviesesnieji ūkininkai, mažažemiai, net daug pačių darbininkų.

Turint visa tai prieš akis, koks yra baisus pasityčiojimas, kai girdi bolševikus giriantis, kad kelią kultūrą, rūpinąsi švietimu ir t. t. Užgrobę Lietuvą, bolševikai ėmė tvarkyti ir mūsų švietimą. Tuojau mus apšaukė nekultūringais, be galo visose srityse atsilikusiais, tamsiais. Pavyzdžiu nurodė puslaukines Azijos tauteles, pav., bušmėnus, kirgyzus ir kitas, ir liepė iš jų mokytis, jais sekti, juos pasivyti. Ar reikia didesnio lietuvių tautai pasityčiojimo ir įžeidimo?! Kur sąžinė ir tų lietuvių (išgamų), kurie žydams padėjo tokią giesmę giedoti ir žeminti savo

Prieš bolševikų antplūdį mūsų kultūrinis, švietimo gyvenimas buvo tvarkomas nusižiūrėjus į kultūringuosius vakarus, o ne į tamsiuosius rytus. Dabar belieka kuo greičiausiai vėl į tą kelią įsukti ir garbingai juo eiti toliau. Darbų čia, žinoma, yra nemažai. Reikia pirmiausiai įvesti visuotinį priverčiamąjį bent 6 metų mokslą, padaryti prienamesnį aukštesnįjį mokslą, pasiekti bent 10.000 stundentų aukštosiose mokyklose, praplėsti skaityklų — bibliotekų tinklą bažnytkaimiose ir kaimuose, atrinkti gabiausiąjį elementą iš visos tautos ir jam sudaryti pakankamas sąlygas mokytis ir t.t. ir t.t.

Tikėkimės, kad tai programai vykdyti didesnių kliūčių nerasime. Išviršinės kliūtys yra su šaknimis išrautos. Gali kliudyti tik mūsų pačių nesutarimas, ambicijos, vietoje tūpčiojimas, neturėjimas darbui griežto plano ir kita. Bet kaip šias kliūtis nugalėti, galėsime gražiai pasimokyti iš savo Vakarų kaimyno.

Menininkai bruzda

Lietuva laisva. Jos sūnų ir dukterų kiekvienas darbas vėl galės būti pašventinamas mylimai tėvynei Visų mūsų troškimas vienas: kad Lietuva būtų kuo šaunesnė, juo gražesnė, juo laimingesnė. Atsivėrė ir visų sričių menininkams durys: galėsime nekliudomai kurti meno vertybes iš visos širdies. Visa mūsų tauta pajuto, kad kvepterėjome kultūringu Vakarų Europos civilizacijos oru. Visoj V. Europoj, o ypač šaunioj nacionalsocialistinėj Vokietijoj, visoks darbas turi aiškią sistemą, vyriausybės globą, bei aukščiausio patyrimo vadovavimą. Tais keliais pradedame ir mes Žemaitijos menininkai žengti. Š. m. liepos mėn. 17 d. Telšiuose buvo sušaukti visų meno sričių žymiausi darbuotojai. Susirinkusieji konstatavo, kad visų sričių menas nieko nelaukiant, privalo būti sistemingai, vyriausybei globojant ir metodingai vadovaujant, pradedamas dirbti. Tam reikalui prie Apskr. Viršininko sudaryta Meno Taryba. Jos tikslas ir bus judinti, globoti bei vadovauti meno klausimuose.

Pradžioj, aišku, kol darbas pačioj užuomazgoj, negalima reikalauti ypatingų darbų. Bet jis nuo dabar bus visu žemaitišku užsispyrimu varomas platyn ir aukštyn.

Tad šia proga Meno Taryba nuoširdžiai kviečia visus menininkus bei mėgėjus tuojau sueiti su ja į kontaktą ir visomis jėgomis mestis į darbą. Ateity meno reikalu per spaudą bus duodama išsamių pranešimų ir straipsnių.

Visais klausimais kreiptis į Meno reikalams referentą: Telšiai, Kęstučio g-vė 7 ur., arba į „Žemaičių žemės" redakciją, ar L. A. F. Telšių štabas.

Pačiu paskutiniu laiku Meno Taryba įėjo į L. A. F. propagandos skyrių, kur dirbs didžiausiame kontakte su mūsų šauniaisiais aktyvistais. D. Dalnauskas

---

kia vakarų link. Jie kiekvieno sutikto žmogaus klausinėja kaip toli siena ir kada išgirsta jog iki jos dar bus apie 100 kilometrų — išpučia akis. Stebisi kieno netoliese šaudoma, nes mūšis, jiems esą pranešta, vyksta Vokietijos žemėj... Ir kada

. . . . . .

Nepriklausomos Lietuvos atstatymo aktas ir laik. vyriausybės sąstatas. Beginėjo kaimynas prie kaimyno ir su džiaugsmo ašarom akyse sveikino vieni kitus. Džiaugsmui nebuvo ribų.

. . . . . .

kiek lietuvius, nors jų nekalto kraujo raudonieji budeliai nemaža išliejo.

Šiandien jau visa Lietuva džiaugiasi laisvės saulute. Plasdančių trispalpalvių pavėsy azališkų tironų musų tautai padarytas didysis skausmas pamažėl lengvėja ir mažta.

Telšių Apskrities Valdybos Lentpiūvėm skubiai reikalingi specialistai miško rūšiuotojai brokeriai. Smulkesnių žinių gauti kreiptis į Telšių Apskrities Valdybos Įmonių Administraciją kasdien darbo valandomis nuo 8 iki 14,30 val.

Atgimstančiai tėvynei

Sunkūs, liūdni metai priespaudos praslinko
Kaip juodų audringų debesų krūva
Po vergovės jungu daug sūnų palinko —
Skausmo surakinta verkė Lietuva.

Ir atrodė dangus amžinai aptemęs —
Vien juodi šešėliai klaidžiojo šaly.
Ir atrodė niekad nebekels mūs žemės
Tyro laisvės ryto saulės spindulys.

Bet Aukščiausias lėmė džiaugsmingesnę buitį.
Žengt į naują rytą su šypsniu veiduos...
— Traukia jau karžygiai engėjų išguiti,
Šventą kryžių žemę laisvėn išvaduot.

Žengia drąsūs vyrai ir ant savo rankų
Neša laisvės saulę mums iš Vakarų...
Vien tiktai nuo aido griaudžiančių patrankų
Griūva Kremliaus bandos raudonų arų...

. . . . . .

Lietuva, kelies jau! Vėl į laisvę žengi
Su šypsniu ant veido, nors skausmu širdy.
Žiauriai apiplėštos Tavo pilys brangios,
Daug sūnų geriausių Tu neberandi...

Neliūdėk, Tėvyne, ir neverk dėl šito —
Didis džiaugsmas supas miestuos ir laukuos;
Žengiant Tau į naują šviesų laisvės rytą
Tau gerieji sūnūs viską paaukos!.

1941. VII. 8. J. Vingis

Iš mūsų krašto

Mažeikiai. Paskutinės raudonųjų valdymo dienos

Birželio 22 d. „nenugalimosios armijos didvyriai" išgirdę apie karą, tiesiog sumišo. Karininkai, kur nutvėrę kariška sunkvežimį laipino savo šeimas, skubiai krovė prigrobtą svetimą turtą ir galvotrukčiais išdūmė Latvijos link. Slovėję mieste karluomenės štabas pabėgo palikdamas pilnoje tvarkoje su visais dalikais savo raštinę, o lakūnai — apie 50 orlaivių Ežerės aerodrome, kuriuos vokiečių lėktuvai 23 d. rytą visus sunaikino

Su karluomenės vadais pabėgo kompartija ir visos kt. įstaigos bei daug komunistų ir jų šalininkų. Pabėgdami iš Lietuvos Banko pasigrobė geroką kiekį pinigų ir raktus.

Miestui likus be ginkluotos apsaugos ir nematant vokiečių karluomenės, birželio 24 d. sugrįžo kompart. vadai su milicija ir įvairiais pagelbininkais su 18 sunkvežimių. Manė atsiskaityti su savo neva „priešais" ir pačiupę išsivežti su savim. Bet labai maža telaimėjo. Nužudę bei apiplėšę keletą žmonių, skubiai išdūmė. Tačiau 25 d. po piet jie vėl buvo sugrįžę savo darbui. Bet sutikę ginkluotą pasipriešinimą ir labai maža ką telaimėję, vėl išdūmė ir daugiau nebesugrįžo. Išbėgdami iš Lietuvos Banko pasigrobė apie 700 000 pinigų ir keletą asmenų. Per abi dienas tenužudė tik keletą asmenų, tarp jų dvi moti

Pastaromis birželio dienomis slaptai pradėjo organizuotis mieste partizanų būrelis. Tačiau maža teturėjo ginklų. O tuo tarpu, kaip vėliau pasirodė, visi žydai buvę labai gerai apginkluoti. Todėl miesto gyventojai, apsiginklavę kirviais, peiliais ir kitkuo, susimetę vieni pas kitus pergyveno nepaprastai baugias dienas ir naktis. Žymi dalis buvo išbėgioję į miškus, krūmus.

Nepaprasto džiaugsmo rytas.

Liepos 1 d. rytą skaisčiai aušrużei auštant gyventojų gyvybės rūpesčiai virta nepaprastu džiaugsmu. Nes miesto rotušės bokšte pamatė didingai plėvesuojančią Lietuvos didžiulę trispalvę, kurios metus jau nebebuvo matę, kurią vienas drąsuolis sugebėjo išsaugoti ir tą linksmąjį rytą ją iškelti. Nors ir miesto centre visą savaitę niekas nebedrįso pasirodyti, tačiau drąsuoliai greit sužinojo, kad tą naktį nors ir mažai teapsiginklavę 20 mūsų didvyrių drasuolių partizanų užėmė miestą.

Kas tik beturėjo pasislėpęs Lietuvišką trispalvę, ją bučiavo ir skubiai kėlė prie namų. Sluostydami nepaprasto džiaugsmo ašaras bučiavo vieni kitus, kartojo Lietuvos Himną. Tai išgirdę ar pabudę žydai labai buvo nusiminę ir rūpestingai užsidarinėjo.

Antradienį, liepos 15 d. į Jonapolę gryžo iš Kauno s. d. kalėjimo p. mok. St. Vanagaitė. Jai pavyko kartu su 3000 mūsų tautiečių lietuvių išsiiaužti iš ankščiau minėto kalėjimo ir pabėgti. Ji maloniai priėmė ir išbučiavo su džiaugsmo ašarom akyse kiekvieną jonapolietį, jos išėjusį pasveikinti. Po to ji mum papasakojo, kaip raudonieji budeliai ir žydai tardę kalinę, mušdami lazdom ir kumsčiais, kabinę už rankų į orą tardymo metu. Po tardymų vien kraugeriai rusai važinėdavę į mirties vietas gąsdinti, kad paskutinėj minutėj prisipažintų kalti esą, o jei ne „raz... dva... tri..." Svarbiausias kankinimų tiksias buvęs, kad politkaliniai , mūsų broliai, išduotų savo bendradarbius.

Gryžo sveika, linksma, kadangi nugalėjo visus kankinimus, sutriuškino kalėjimo retežius ir išėjus į gėlėm ir žalumynais papuoštą tėvynę — į pilnąją pasaulio laisvę.

Mokslejvis.

Tirkšliai. Bolševikų nužudytas vietos pašto viršininkas. Iš viso žmones naujuoju gyvenimu patenkinti. Labai didelis susidomėjimas spauda. „Žemaičių Žemė" visų yra labai laukiama ir uoliai skaitoma.

Žydai su komunistais žlaurlai išžudė apie 100 mažeikiškių darbininkų

Rusų karinė administracija Mažeikiuose paskelbė, kad Liepojoje reikalinga daug darbininkų

Tarybinės pabiros

STALINO PENSIJA

Pagal Stalino konstituciją, kiekvieno senatvė turi būti aprūpinama. Paseno kartą karvė, arklys ir asilas. Lauke, laukė, kol kas jais pasirūpins — belaukdami sudžiūvo kaip šakalial, bet niekas ir paguosti neatėjo. Tada visi trys ištrėnkė pas Staliną teisybės išekoti.

— Tėve Staline, — pirmoji prabilo karvė, — mes pasenome pagal tamstos šviesią konstituciją turėtume pensiją gauti.

— O ką tu gero padarei mūsų socialistinei tėvynei ir partijai?

— Aš dešimtį metų išbuvau kolchoze, maitinau geriausiu pienu vaikus, kurie užaugę bus raudonarmiečiai...

— Na gerai, jei liks, paskirsime. O tu, arkly, ką gero padarei socializmui ir partijai?

— Aš penkioliką metų ant savo nugaros nešiojau raudonarmiečius, tampiau vežimus, gurguoles,

— Jei liks, paskirsiu — burbtelėjo Stalinas ir kreipėsi į asilą

— O tu, asile, ką gero padarei?

— Aš dvidešimt metų nieko neveikiau: nenešiojau nei krovinių, nei žmonių, tik per visus rinkimus atiduodavau balsą už tamstos giminę ir draugus.

— Gerai. pulku, — sušuko Stalinas, — skiriu didžiausią pensiją.

MASKVOS IR BERLYNO TRAUKINIAI

Maskvos stotyje keleivis paklausė Berlyne ir vėl to paties pa.

— Prieš karą vėlindavosi 1—2 minutes, o dabar karas, į minutę eina.

SOVIETINĖ KULTŪRA

Vilniuje šiemet siautė rusų atvežta vidurių šiltinė. Gyventojai turėjo skiepytis, ko pirmiau nerelkėjo, nes ši liga nesisvečiavo pas mus. Ta proga rūsų politrukas aiškina:

— Kokia čia pas jus kultūra, kokia menka medicina. Pas mus kasmet nuo šiltinės skiepija.

PER DAUG VANDENS

„Gerajslais" arbūziniais laikais sutinku savo bičiulį, besinešantį pusę arbūzo.

— Na, sakyk, kaip atrodo, ar skanu?

— Gal būtų ir neblogas dalktas, jei nebūtų per daug vandens.

— O iš kur tas vanduo? — paklausiu bičiulį.

— Matai, arbūzai skirti propagandai, o sovietinė propaganda — grynas vanduo.

STACHANOVIETIS

Skęsta žmogus, o pro jį bėga darbininkas. Skęstantysis šaukia:

— Gelbėk. Gelbėk.

— Neturiu laiko: esu stachanovietis, skubu į darbą.

TRYS SAULĖS

Prie tvoros sustoję šnekučiuojasi du kaimiečiai,

— O tai pavasarėlis šiemet, jau gegužis, o dar kailinių reikia.

— Mat trys saulės šildo.

— Kokios?

— Dievo saulutė iš kuklumo pasislėpė už debesų — tegu

spriešinimą ir labai maža ką telaimėję, vėl išdūmė ir daugiau nebesugrįžo. Išbėgdami iš Lietuvos Banko pasigrobė apie 700 000 pinigų ir keletą asmenų. Per abi dienas tenužudė tik keletą asmenų, tarp jų dvi motinas ir vieną be kojos invalidą. Žudikų buvo ir „melagių". Nes pas tris asmenis radę pinigų ir gerus laikrodukus, tuos pasiėmę, savininkus paleido gyvais pabėgti. Tačiau buvo ir „nemandagių". Nes vienas žydas o kit. rusas ar lietuvis norėjo nužudyti net silpną ir lovoje esantį ligonį. Tačiau radę pinigų jį paliko gyvu, tik labai prigrąsino niekam nesakyti.

Nors žudikai ir nebesugrįžo, bet iki liepos 1 d. ryto miestiečiai pergyveno nepaprastai šiurpulingai. Nes kiekvieną minutę laukė galimų žudynių, padegimų plėšimų ir kt.

ir skubiai kėlė prie namų. Šiuostydami nepaprasto džiaugsmo ašaras bučiavo vieni kitus, kartojo Lietuvos Himną. Tai išgirdę ar pabudę žydai labai buvo nusiminę ir rūpestingai užsidarinėjo duris bei langus.

Peržiūrėjus žydų butus, pas visus rasta ginklų ir šovinių. Pradedant 13—15 m. ir baigiant senaisiais žydais bei žydemis visi jie buvę gerai apginkluoti. Prieš ką tie ginklai buvo nukreipti— viešiems gana gerai yra aišku. Tik, deja, kaip jie patys paskiau sakė, kad pasivėlinę ir savo ginklų prieš lietuvius nebepaspėjo pavartoti.

Liepos 3 d. pasirodė ir mažas būrelis vokiečių,kurie buvo sutikti su gėlėmis ir pavaišinti.Pradėjo grįžti iš miesto pabėgusieji gyventojai ir vėl prasidėjo normalesnis gyvenimas.

M. D.

IŠ KRETINGOS GYVENIMO

Kretinga visą laiką buvo didžiausia bolševikų pasienio tvirtovė. Joje vyko didžiausias pasienio judėjimas į laisvąją Vokietiją, ir kartu siautė žiauriausias pasienio teroras. Čia buvo pilna tikrų ir netikrų agentų, kutie už tam tikrą atlyginimą sutikdavo vesti per sieną. Daugelis šį darbą dirbo iš pasiaukojimo, tarnaudami savo kraštui ir savo žmonėms, bet didžioji dalis buvo tokių, kurie ir antrą atlyginimą ir kiekvieną vedamųjų būrį užvesdavo. Buvusių amerikonų bendrabučio namų rūsy buvo kalėjimas, kur nuolat būdavo apie 300 kalinių, nelaimingai bėgusių ir neišbėgusių. Tardant įvykdavo įvairiausių ekzekucijų, kurioms buvo paskirtas ištisas kelių ha užd̃aras ir užmaskuotas laukas. Prie vienuolyno tvenkinio, tiesiog kapų kerte, budeliams pabėgus rasta kruvinųjų tortūrų vieta. Čia auga keletas medžių, kurių vienas rastas smarkiai apsvilęs ir apjuostas geležinių lanku, į kurį žmogus gali tilpti. Čia pat atkasti apdegę lavonai liudija, kad prie medžio prirakinti buvo deginami gyvi žmonės. Daugumas užkastų rasti prislėgti akmenimis ir gydytojo tvirtinimu jie yra buvę gyvi užkasti. Dar kiti rasti nuo rankų nuluptomis odomis, nuskalpuotomis ar nurautomis galvomis. Nuluptos rankų odos ir skalpai bei apdegęs medis ir šiandien yra likę, ir žmonės būrlais ateina prisiminti „laisvės", kuri jau žemėj buvo pragaru virtusi.

Žydai su komunistais žiauriai išžudė apie 100 mažeikiškių darbininkų

Rusų karinė administracija Mažeikiuose paskelbė, kad Liepojoje reikalinga daug darbininkų, kad per 8 darbo valandas galės uždirbti iki 40 rublių, kad labai geros darbo sąlygos ir išlaikymas. Darbininkai, patikėję melagiams žiaurieiems apgavikams, užsirašė ir išvyko darban. Tačiau nuvykus Liepojon prie darbo pasirodė visai kas kita. Vienus pristatė pria laivų pakrovimo ir iškrovimo. o kitus — prie apkasų ir įsitvirtinimų darymo. Prie darbo gana spaudė ir gana žiauriai elgdavosi su darbininkais. Prie laivų dirbusiems mokėjo nors ir labai nereguliariai ir darbininkai nežinoję kiek už ką mokama, o prie apkasų dirbantiems visai nemokėję.

Paskelbus karą ir vokiečiams pradėjus bombarduoti miestą, rusai su žydais sakę, kad tai eina manevrai. Pradėjus degti kai kuriems pastatams, darbininkus, apie 200 žmonių, suvarę į vieną po namais esantį rūsį ir užrakinę duris, o patys jas saugoję, kad darbininkai neišsilaužtų. Pradėjus degti namams, po kuriais rūsy buvę uždaryti darbininkai, pastarieji prašęsi išleidžiami. Tačiau žydai su rusais atsakę, kad mes žūsime, tai žūkite ir jūs. Kurie dar turėję jėgos per langus išsilaužę į kiemo pusę. Tai pastebėję žydai ant darbininkų laistę žibalą ar benziną. Todėl ir iš rūsio išsilaisvinę dalis darbininkų neapdegę. Kitus žydai nušovę. Iš išvežtų iš Mažeikių 177 darbininkų besugryžo apie 75.

Vokiečiams užėmus miestą ir sužinojus apie liūdną darbininkų likimą, pasirūpinę patalpomis ir maistu. Surankioję sveikuosius darbininkus vokiečiai parvežė į Mažeikius.

Taip nupasakojo keletas sveikų grįžusių iš Liepojos darbininkų.

— Gerai. pulku, — sušuko Stalinas, — skiriu didžiausią pensiją.

MASKVOS IR BERLYNO TRAUKINIAI

Maskvos stotyje keleivis paklausia kada išeis traukinys.

— Prieš karą vėlindavosi valandą, o dabar karas — vėlinasi 7—8 valandas.

Tas pats keleivis greit atsidū-

— O tai pavasarėlis šiemet, jau gegužis, o dar kailinių reikia.

— Mat trys saulės šildo.

— Kokios?

— Dievo saulutė iš kuklumo pasislėpė už debesų — tegu kitos dvi saulės savo parodą gali. Tai kai surėmė Stalino ir Stalino konstitucijos saulė šildyti, tai nė žolelė galvos nebeiškiša, ir prie pečiaus su kailiniais šalta.

Bolševikiško įstaigų valymo pavyzdys

Telšių Apskrities Vykdomasis Komitetas 1941 m. vasario 19 d.
№ 19 Telšiai

pil Montrimui Bronfui, Telšiai.

Kadangi Tamsta esi nepatenkintas dabartine santvarka, skaitai, kad geriejі laikai jau yra praėję, o atėję labai blogi, tai nuo š. m. vasario mėn. 15 dienos iš pareigų esi atleidžiamas.

Guiskis. Už komiteto pirmininką.

J. Kazlauskas, Kadrų sektoriaus vedėjas.

Žydai kursto karus ir revoliucijas

Suvesdamas 25 metų žydų ir komunistų Europoje padarytų nelaimių balansą, žydų klausimui tirti institutas Prancūzijoje pateikia tokių faktų: Pasaulinį 1914—1918 metų karą sukurstė žydai Rotšildai per Poincare, Clemenceau ir Lloyd George. Rusijos revoliucija kilo dėl žydų Trockio, Litvinovo ir Abramovičiaus. Vokietijos 1918 m. revoliuciją pradėjo Rosa Liuksemburg ir Kurt Eisneris. Austrijos 1919 m. revoliucijos priežastis buvo žydai Otto Baueris ir Dr. Breitneris Vengrijos 1919 m. revoliuciją sukurstė žydai Bela Kunas, Peter Gruenbaumas ir Weinsteinas. Ispanijos 1936 m. revoliucijoje pažymėtini žydai Neumansas, Rosenbergas ir Alverez del Vayo. Prancūzijoje 1936 m. įtakingiausieji politikos vadai buvo žydai Leonas Blumas, Mochas ir Jean Zay 1939 metų karo pradžią nulėmė žydai Mandelis ir Jean Zay—Prancūzijoje, Hore Belisha ir Sir John Simonas—Anglijoje Morgenthau —Jungtinėse Valstybėse. Institutas baigia savo išvedžiojimus kad žydų ir komunistų machinacijos Europoje sukėlė du karus ir penkias revoliucijas, atnešė Europai netvarką, nelaimes ir griuvėsius ir atsiėjo milijonus žmonių gyvybių.

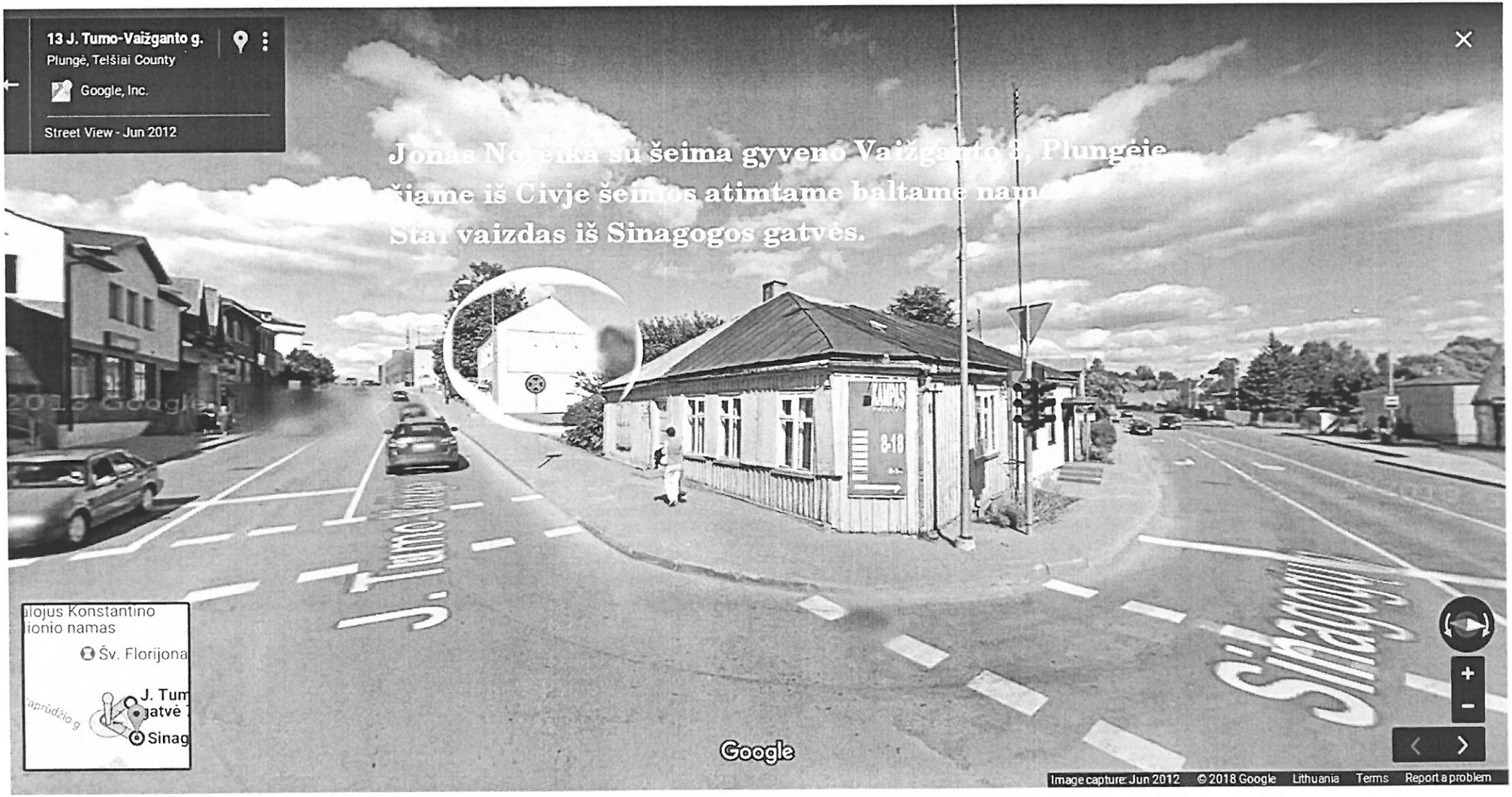
13 J. Tumo-Vaižganto g.
Plungė, Telšiai County
Google, Inc.
Street View - Jun 2012
Jonas Noreika su šeima gyveno Vaižganto 8, Plungėje
šiame iš Civje šeimos atimtame baltame name
Stat vaizdas iš Sinagogos gatvės.
J. Tumo-Vaižganto g.
Sinagogos
Google
Image capture: Jun 2012 © 2018 Google Lithuania Terms Report a problem

Šiaulių gestapui vadovavo vokietis Gotšalkas, jo bendradarbiais buvo repatriantai - du iš Kybartų ir vienas storulis iš Kauno Šančių. Šiaulių kalėjimas pačių lietuvių "rūpesčiu" buvo prigrūstas lietuvių "komunistų", kuriems grėsė sušaudymas. Su storuliu gestapininku ir Šiaulių apygardos saugumo policijos viršininku Juozu Pakuliu pradėjau derėtis dėl kalinių išlaisvinimo. Kalinių išlaisvinimu taip pat labai rūpinosi Šiaulių apygardos teismo pirmininkas P.Bugailiškis. Pagaliau gestapas leido apygardos teismo teisėjams pagal sąrašus apklausti suimtuosius ir savo nuožiūra paleisti. 1941 m. liepą pavyko iš Šiaulių kalėjimo išlaisvinti 300 suimtųjų. Jų tarpe buvo ir Pavenčių cukraus fabriko darbininkai, nuo kurių 1944 m. lapkričio mėn. gavau man labai brangų kolektyvinį padėkos laišką.

Ne visi suimtieji buvo pristatomi į Šiaulių kalėjimą gestapo žinion. Kai kur broliai lietuviai savo iniciatyva vykdė egzekucijas. Štai Telšiuose susidaręs superpatriotų lietuviškas "karo lauko teismas", teisęs "komunistus", "komunistų veikėjus", pats vykdė nuosprendžius. Nuteistasis Vladas B., gimęs 1909 m., 1941 m. liepos mėnesį kartu su 14 kitų "komunistų" išvežtas už Telšių miesto sušaudymui. Vykdant nuosprendį, pastatytas su kitais prie duobės. Išgirdęs šūvius, jis išsigando ir įkrito į duobę, o po kokių dviejų valandų iš jos išlindo ir pabėgo. Tai pastebėjęs sargybinis šaudė, bet nepataikė. Taip, laimingai susiklosčius aplinkybėms, V.B. liko gyvas.

Nuvažiavau į Telšius išsiaiškinti, kas ten vyksta. Lietuvių aktyvistų fronto Telšių štabe B.A., kuris save titulavo "karo lauko teismo" prokuroru, pristatė mane, kaip Šiaulių apygardos teismo prokurorą, atvykusį pasitarti suimtųjų reikalu. Susirinkusiems atvirai pareiškiau:

- Manau, įsitikinote, kad įvyko antroji, hitlerinė, Lietuvos okupacija, kuri nieko gero nežada. Jūsų suorganizuotam "karo lauko teismui" ir jo mirties nuosprendžiams nepritariu. Argi dabar laikas patiems lietuviams suiminėti tautiečius ir juos šaudyti už tai, kad šie sovietinės okupacijos metu buvo įtraukti į bolševikinę veiklą? Mums, - pareiškiau susirinkusiems, - reikalinga vienybė, o ne sąskaitų suvedinėjimas ir žudynės. Galėtume pasimokyti iš Klaipėdos krašto nacionalsocialistų, kurių vadas Noimanas ir komunistas Zūrau iki Klaipėdos užgrobimo per Seimelio rinkimus buvo apsijungę į vieną, taip vadinamą "Vienybės sąrašą".

LAF'o Telšių štabas viename barake ir Telšių kalėjime laikė daug suimtųjų. Pasiūliau juos paleisti, kol gestapas nesuspėjo perimti savo žinion. Prieštaraujančių nebuvo. Augustinas Ramanauskas, vėliau tapęs

žemės ūkio reikalų generaliniu tarėju, pridūrė: "Aš sakiau, kad negerai darome". Taip pavyko išlaisvinti ir šiuos suimtuosius.

Prisimindamas neeilinius LAF'o veikėjus, dalyvavusius šiame pasitarime pagalvoju, kodėl jie, patyrę žvėrišką Stalino tironiją ir lietuvių tautos naikinimą, susitepė rankas lietuvių krauju. Argi tai ne iškreiptai suprastas patriotizmas?

1941 metų liepą Šiaulių apygardos teismo prokuratūroje lankėsi Mažeikių apskrities viršininkas ir karo komendantas. Pasiteiravau apie suimtuosius ir prašiau jų nešaudyti. Pulkininkas griežtai atsakė: "Visuomenė reikalauja!". Tokie lietuviai užmiršo penktąjį Dievo įsakymą: "Nežudyk!" ir vadovavosi akla minios neapykanta. O ten, kur įsiviešpatauja neapykanta, proto balsas negirdimas. Tik teismas, o ne aklas kerštojausmas turi nustatyti žmogaus kaltę ir nuspręsti nusikaltusiojo likimą.

Greitai nuvažiavau į Mažeikius. Iš Mažeikių apylinkės teismo teisėjo sužinojau, kad suimtieji neišvengė sušaudymo. Teisėjas Bronius Pauža tomis egzekucijomis buvo labai pasipiktinęs. Nuėjome į Mažeikių turgavietę, kurioje buvo daug į turgų suvažiavusių žmonių. Turgavietėje vyko mitingas. Aukštai pasilipęs chirurgas P. kalbėjo apie bolševikų - komunistų padarytas Lietuvai skriaudas ir su įtūžiu šaukė: "Skriauda reikalauja keršto!". Pagalvojau, kad štai gydytojas, žmogus, daves Hipokrato priesaiką kovoti už žmogaus gyvybę, reikalauja keršyti, žudyti, naikinti "bolševikų tarnus". Ne vien stalininis teroras, bet ir beprasmiškos lietuvių žudynės hitlerinės okupacijos metu man kėlė siaubą. Tuo metu buvo plačiai paplitęs hitlerinis virusas ir nežmoniškas kerštojausmas. Neišgirstas poeto Bernardo Brazdžionio šauksmas:

Šaukiu aš jūsų vargo žemės,
Balsu piliakalnių ir pievų, ir miškų:
Nekeršykit, kad kerštokraujo dėmės
Nekristų prakeiksmu ant jūs vaikų vaikų!

"Atsiskaitymo valandomis" daugelis lietuvių šeimų neteko tėvų ir brolių, buvo pralietas daugelio tautiečių kraujas. Ir žydų, ir lietuvių žudynių hitlerinės okupacijos metu negalima pamiršti.

Iš vietinių valdžios pareigūnų vokiečių generalinis komisaras svarbiausią vaidmenį skyrė apskričių viršininkams, kuriems buvo pavaldūs valsčių viršaičiai, miestų (išskyrus Vilniaus ir Kauno) burmistrai ir policijos

Įvykių eiga Telšių apskrityje

- 1940 m. spalio 28 d. paleistas į atsargą
- Mardosų kaime, Plungės valsčiuje
- J. Noreika tuo metu kūrė „Lietuvių vienybės sąjungą" (kitur – „Lietuvių vienybės sąjūdį"), kuri vėliau įsiliejo į LAF gretas: „Lietuvių vienybės sąjunga kūrėsi Žemaitijoje, jos vadovai – kpt. J. Noreika, Juočeris, J. Mėta. Jie spausdino pogrindžio spaudą, proklamacijas, turėjo gerus ryšius su LAF. [...] J. Noreika buvo Plungėje ir spausdino LAF vardu proklamacijas (500-1000 vnt.)."
- Noreika susisiekė su Škirpa, 1940 m. rudenį sukūrė visos Žemaitijos sukilimo centrą, keletą kartų perėjo sovietų-vokiečių sieną, padėjo inteligentams pereiti.
- Noreika spausdino aktyvistų spaudą po 500 ir 1,000 egzempliorių.
- Alimas gegužės pabaigoje ar birželio pabaigoje bandė pabėgti į Vokietijoje, nepasisekė. Tada slapstėsi miške netoli Mardosų kaimo.
- 1941 m. birželio 19 d. Noreikos atstovas dalyvavo Kauno LAF posėdyje.
- 1941 m. birželio 22 d. Noreika vadovavo Mardosų kaimo sukilėliams (anot Kazio Šilgalio)
- 1941 m. birželio 23- 24 d. sovietai Telšių apskrities Plungės valsčiaus Mardosų kaime nužudė 14 žmonių anot Anušausko
- 1941 m. birželio 23 d. susirišo Telšių aktyvistai, atspausdintas pirmasis karo komendanto įsakymas, Telšių kalėjime sušaudyti politiniai kaliniai, prieš tai bandyta juos išlaisvinti. Peckus aptinka užkastus kalinius.(pasitikrinti)
- 1941 m. birželio 24 d. pabėgę kaliniai prisijungė ir pasipasakojo, štabas įsikūrė buvusiame "Kęstučio" viešbutyje
- 1941 m. birželio 24 d. Noreika su vokiečiais žvalgais išvyko į Klaipėdą, tarėsi su Wermachtu, sužinojo, kad Lietuvai nebus suteikta nepriklausomybė. Paskui patarė vienam doram žydui apsisukti ir išsigelbėti. (Riauka, "Žemaitis"). Išformavo kuopą.
- 1941 m. birželio 24 d. nuspręsta sušaudyti Rainių kankinius
- 1941 m. birželio 25 d. labai anksti (po vidurnakčio) nužudyti Rainių kankiniai
- **1941 m. birželio 25 d. Noreika išvyko į Telšius (anot Kazio Šilgalio)**
- **1941 m. birželio 25 d. pirmasis karo komendanto įsakymas iškabintas, suformuota apsaugos tarnyba, išsiskirstyta pareigomis**
- **1941 m. birželio 27 d. aktyvistai organizuoja skrajojantį mirties būrį, kuriam vadovauja kapitonas Daukša**
- **1941 m. birželio 27 d. Telšių aktyvistai miesto žydus išvarė iš namų, surikiavo į kolonas ir nuvarė už kelių kilometrų esantį Rainių dvarą. Čia buvo įsteigta laikina žydų koncentravimo stovykla.**
- 1941 m. birželio 27 d. Rainių kankinių kūnai rasti
- 1941 m. birželio 28 d. atvyko vokiečių kariuomenė į Telšius, anot Raslano
- 1941 m. birželio 28 d. žydai verčiami atkasti kankinių kūnus ir juos nuplauti

- 1941 m. birželio 28 d. politiniai kaliniai S.Bagdonas ir Cipkus iš Kauno grįžta į Telšius, pasirodo, jų nelaikė Telšių kalėjime
- **1941 m. birželio pabaigoje Plungės miesto burmistras sušaukė pasitarimą išdalinti žydų turtą.**
- 1941 m. liepos 1 d. Rainių kankinių laidotuvės
- 1941 m. liepos 2 d. majoras Alfonsas Svilas išleido įsakymą Nr. 3 dėl tvarkos palaikymo Telšių mieste. Už plėšimus, vagystes ir kitus kriminalinius nusikaltimus buvo grasinama griežtomis karo meto įstatymų bausmėmis. Gyventojai buvo raginami "prisidėti prie išlaisvinto žemaičių krašto apvalymo nuo komunistų ir kitų visuomenės kenkėjų, veikusių komunistų naudai, ir **artimai bendradarbiauti su laikinosios vyriausybės policijos pareigūnais".** Netrukus Telšių apskrityje prasidėjo komunistų, sovietų valdžios aktyvistų ir žydų persekiojimai.
- 1941 m. liepos 6 d. sekmadienį, mitingas - (ŽŽ Nr.2) Lietuvių-vokiečių meno vakaras, komendantas majoras Svilas tarė karštą sveikinimo žodį Vokietijos kariuomenei.
- **1941 m. žydai neteisingai kaltinami Rainių žudynėmis, verčiami kankinius laižyti, sudėti į karstus**
- 1941 m. liepos 9 d. Ramanausko pirmas įsakymas - registruoti visas rašomas mašinėles ir t.t.
- 1941 m. liepos 9 d. Žemaičių žemė Nr.1 "Lietuvių Aktyvistų Fronto veiklos metmenys" - saugoti tautos rasinį tyrumą... LAF žydų tautinei mažumai Lietuvoje atšaukia svetingumą. ..."tautinės kultūros kūrimas"
- 1941 m. liepos 11 d. Žemaičių aktyvistų laikraštis Žemaičių žemė Nr.2 "Telšių miestas tvarkosi" žydų ir rusų paliko turto klausimas "Vykdyti teismus savo nuožiūra draudžiama" "Adolfo Hitlerio mintys iš Mein Kampf" susimokėję Valstiečių laikraščio prenumeratoriai gaus Ūkininko patarėją nemokamai iki metų galo "Iš mūsų krašto"
- 1941 m. liepos 12 d. vysk. Staugaičio ganytojiškas laiškas
- **1941 m. liepos 12-13 d. iššudyti Plungės žydai**
- 1941 m. liepos 13 d. Rainių kankinių palaidojimi Telšiuose, žydai niekinami
- 1941 m. liepos 13 d. Meno vakaras, nukentėjusiems nuo karo šelpti, choras, orkestras, kalba pasakė iš Kauno LAF svečias, pagyrė Telšius už ypatingai gerą tvarką, ypatingai sujaudino politkalinės Vanagaitės kalba "Sporto naujienos" krepšinio rungtynės, pasigendama žiūrovų palaikymo
- Liepos mėnesį laikė daug suimtųjų... kodėl Noreika nesipriešino... nesusiprato ar nedrįso ar nenorėjo... juk Krygeris suveikė... ps.51, "Prisimindamas neeilinius LAF'o veikėjus, dalyvavusius šiame pasitarime pagalvojau, ...Ar tai neiškreiptai suprastas patriotizmas?"
- 1941 m. liepos 14 d. Maždaug 10 esesininkų atvažiavo į Rainių stovyklą,
- 1941 m. liepos 15 d. Žemaičių aktyvistų laikraštis ŽŽ Nr.3 pagrindinis vedamasis "Sveikatos reikalais" gydytojas J.G. rašo, "Su gydytojais žydais mums reikia visam laikui atsisveikint..." "Tautiečiai, atsargos kariai!" prie Telšių karo komendantūros organizuojama kariuomenės kuopa. Gal tai bus užuomazga vieno iš Žemaičių pulko. "Apvalyti lietuvių tautą nuo grybo" (Į Laisvę) "Pranešimai švietimo reikalu" lietuviai perima žydų ir rusų mokyklas "Šalin žydbernius" Pasitaiko vienas kitas mūsų tautos išgama, kuris už gautą skatiką mėgina įvairiais nešvariais būdais patarnauti žydams: slaptai perka ir gabena jiems įvairias prekes. Tai labai žemas niekšiškas darbas, kurio neturi imtis joks lietuvis. ... Žydai

pasirūpins valdžios tam skirti asmens, o kitų piliečių kišimasis į tą reikalą bus griežtai baudžiamas "Gydytojo patarimai" apie lavonų užkasimą

- 1941 m. liepos viduryje "Lyg ir buvome bepradedą normaliai gyventi, nes vokiečių kariuomenė Telšiuose dar nebuvo pasirodžiusi — nebent koks žvalgybos dalinys pro šalį retkarčiais pravažiuodavo. Atrodo, liepos 10 dieną, vykdamas į Rytų frontą, buvo užsukęs vyr. ltn. Vitkus su savo draugais. Jis anksčiau buvo čia tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, o vėliau repatrijavo į Vokietiją. Apie liepos vidurį į Telšius atvyko keletas vokiečių civilinės valdžios pareigūnų, tarp jų ir zonderfiureris, kurio turėjo klausyti visa lietuvių karinė ir administracinė valdžia. Apskrities viršininkui jis pateikė raštą, reikalaujantį surinkti ir perduoti vokiečiams visus ginklus. Taigi visi ginklai ne tik mieste, bet ir valsčiuose buvo suregistruoti atitinkamoje byloje. Jau vien tai rodė, kokią vokiečiai ateitį mums rengia." (Vilutis)
- **1941 m. liepos 15-16 d. Kaušenų kaimo kalnelyje iššudyti žydai**. - Platakis
- 1941 m. liepos 17 d. Meno taryba sušaukta. Ji netrukus (iki liepos 25 d.) įėjo į LAF propagandos skyrių.
- 1941 m. liepos 20 d. Vilutis: Tą pačią dieną išsikviečiau visų Telšių valsčiaus partizanų vadus. Ir jiems apie visa tai smulkiai išaiškinau. Šie tokiu mano poelgiu buvo labai patenkinti. Sutarėm, kad reikės surinkti ir grąžinti tik sugadintus, nebepataisomus ginklus — be spynų priešlėktuvines patrankėles ir kulkosvaidžius, taip pat sunkiąsias patrankas, kurių apie 30 gulėjo griovyje netoli Tryškių (iš jų net rusai nebuvo nė karto iššovę). Visus tinkamus ginklus vyrams liepiau saugiai pasidėti ir laikyti, kol jų prireiks. Maždaug liepos 20 dieną mūsų partizaninė veikla liovėsi.
- 1941 m. liepos 20 d. Žemaičių LAF laikraštis ŽŽ nr.4 apie manifestaciją "Griežtai kovokime su gandų skleidėjais" "Bus griežtai baudžiami sauvaliautojai" "Visi turi dirbti" nebeturi būti vietos rūšiavimui į geresnius ir blogesnius, į švaresnius ar tamsesnius pagal kilmę - vedamasis prieš dvarininkus bandančius atgauti savo turtą - ir prieš dvasininkus, kurie rūpinasis savo turto atstatymu "Tik darbu laisvę laimėjom" B-nius rašo apie sukilimą - ryšys su Kaunu ir Lietuvos atstovais Vokietijoje, grupelės teturėjo keturis kareiviškus šautuvus, septynis pistoletus, keturias granatas - Paskelbtas "Nepriklausomos LLV žodis į Tautą". Telšių kalėjimo nukankintų politkalinių sąrašas. "Žemaičių parapijose" L.V. apie žydą išdrįsusį klausti vyskupo, kokią teisę jisai turi važinėti po parapijas. "Pasikalbėjimas su luokiškiais" įskaitant su savo pareigos paliktu apylinkės pirmininku "Taip "valė" Lietuvą" Pagaliau mūsų vyrai pasirodė esą narsūs, sumanūs, ... sugebėjo ... suimti komunistus, žydus ir visus jų palikuonis. Dėl išvežimo nesijaudino žydai ir komunistai, kurie patys tą išvežimą vygdė. Jiems tos lietuvių tautos nelaimės teikė tikrą malonumą, nes jie mūsų tautos priešai." "Iš mūsų krašto" vietos žydai padegė net keturiose vietose miestą
- 1941 m. liepos 20 d. telšiškių manifestacija - pamaldos Katedroje, eitynės į gimnaziją, iškilmės. Daugiatūkstantinis susirinkimas nutarė: 1. Prašyti įpareigoti vyriausybę vesti lietuvių tautą ir valstybę į visišką nepriklausomybę... 2. ...sueiti į tinkamus santykius su ... Hitleriu, 3. Prašyti LAF ... kovotų su visokiais jos priešais ir vienytų tautą visiškon vienybėn, kad neliktų jokios skylės, kurion bet koks, kad ir landžiausias priešas negalėtų įsibrauti. Kalbėjo Telšių apskr. Aktyvistų Fronto vadas kap. Noreika apie vienybę - nepripažįsta jokio susiskaldymo. Kalbėjo buv. kalinys Bagdonas. Sudegintas laužas bolševikų daiktų. Prie laužo kalbėjo drg.Jurkus. Pašokta, padainuota, vienas kitas komiškas numeris.
- 1941 m. liepos 20 d. didelė vandens sporto šventė. Plaukimo varžybos aprašytos. Kpt. Noreika pasveikino nugalėtojus ir paragino juos siekti dar geresnių rezultatų. Taip pat kvietė

ir moteris pamėgti vandens sportą ir dalyvauti. Dovanas aukojo Noreika, Svilas, Ramanauskas ir kiti. Dovanas įteikė Noreika.

- **1941 m. liepos 20-21 d. sušaudyti Telšių žydai**
- Vilutis: Karo komendantas ats. mjr. Svilas perėjo į kitą, toje pačioje gatvėje esantį pastatą. Čia antrame aukšte kūrėsi Tėvynės darbo apsaugos (TDA) ramovė — valgykla, o pirmame aukšte įsikūrė mjr. Svilo vadovaujamas Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) štabas. Dirbti štabo viršininku pakvietė mane. Su malonumu priėmiau šį Svilo pasiūlymą.
- Vilutis: nutarėme visiems dirbusiems pogrindyje, o prasidėjus karui, aktyviai įsitraukusiems į sukilimą, išduoti pažymėjimus. Apsvarstėme ir suredagavome pažymėjimo tekstą, o Janušas ir A. Giedraitytė pasirūpino išspausdinti spaustuvėje keletą tūkstančių blankų. Juos nusiunčiau į valsčius kartu su mums pateiktais aktyvistų sąrašais. Buvusių partizanų vadų užpildytus blankus mūsų štabe registravome į tam reikalui skirtą žurnalą, antspaudavome, o LAF'o vadas mjr. Svilas juos pasirašydavo.
- 1941 m. liepos 25 d. Žemaičių LAF laikraštis ŽŽ Nr.5 "Mūsų kelias" Pirmutinė klaida, atvedusi į Lietuvą žydiškai ... buvo ta... buvo žydų rankose. Tad šalin žydus - nuo senio iki mažiausio vaiko - šalin žydus iš Lietuvos! Antra klaida yra... neieškojamas bendros kalbos su Vokietija. Užtat reikia susiburti apie LAF. "Žydai nenorėjo dirbti žemės" "Žemaičiai džiaugiasi laisve" (apie liepos 20 d. manifestaciją) "Laisvės ir draugiškumo su Vokietija manifestacija Telšiuose" "Žydai su komunistais žiauriai iššudė apie 100 mažeikiškių darbininkų" "Žydai kursto karus ir revoliucijas" "Iš mūsų krašto Mažeikiai" Peržiūrėjus žydų butus, pas visus rasta ginklų ir šovinių. Pradedant 13-15 m. ir baigiant seniais žydais bei žydėmis jie visi buvę gerai apginkluoti.
- 1941 m. liepos 25 d. Telšių LAF vado J.Noreikos nurodymas Telšių policijos nuovadų viršininkams ir aktyvistų štabams draudžiantis savo iniciatyva vykdyti mirties nuosprendžius (priimtas po advokato-Šiaulių prokuroro vizito telšiuose).
- 1941 m. liepos 25 d. Telšių kalėjimo prižiūrėtojų lietuvių sušaudymas. Kunigai išgelbėjo Žūtautą. Malonės prašymai atmesti Jono Noreikos.
- 1941 m. liepos 26 d. Pavandenyje džiaugsmo ir padėkos šventė, kalbėjo Varnių LAF vadas Mėčius, iš Telšių LAF atvykės jaunimo vadovas L.Januškevičius, daug jaunimo įstojo į LAF ir TDA.
- 1941 m. liepos 27 d. rengiamos futbolo rungtynės tarp Telšių ir Mažeikių
- 1941 m. liepos 27 d. Varniuose šventėje dalyvavo Telšių choras, p.Špokas tarė žodį
- 1941 m. liepos 27 d. Nevarėnuose šventėje žodį tarė LAF štabo vadas A.Brencius
- 1941 m. liepos 27 d. Plungėje manifestacijoje vyksta pamaldos, nužygiuoja į miesto stadioną, kalba Alimas ir Noreika - priminę žydišką bolševikišką terorą - kviečia burtis po LAF. Mokytojas Jogminas perskaito rezoliucija kuri priimta ir daugelio pasirašyta nusiųsti vyriausybei. Toliau meninė dalis. Dainavo Plungės vyrų ansamblis.
- 1941 m. liepos 29 d. Žemaičių krašto visuomenės atstovai susirinko Telšiuose, sudarė septynių asmenų delegaciją (Telšių apskr. LAF vadas kpt. Noreika,
- 1941 m. liepos 29 d. Krygeris raštu 85 kreipėsi į Šiaulių, Telšių, Raseinių, Tauragės, Mažeikių ir Kretingos apskričių viršininkus sustabdyti lietuvių žudymą
- 1941 m. liepos 30 d. ŽŽ Nr.6 "Kaune žydams uždrausta" vaikščioti šaligatviais "Dienos už grotų (Atsiminimai iš Kauno kalėjimo) kankintojai beveik visi žydai ir rusai "Kovokime prieš sauvališkus smurto veiksmus" "Pabėgusių ar nežinia kur esančių palikto turto tvarkymas" perima vietos savivaldybė, skirs nukentėjusiems lietuvių tautybės piliečiams

- 1941 m. liepos 30 d. Noreika kartu su kitais dalyvavo karo lauko teisme, nubaudė 3 mėnesių kalėjimo (žr.Masinės žudynės)
- 1941 m. liepos 31 d. LNP dvi valandas kalbėjosi su žemaičių delegacija. Paskui 2 val. su žemaičiais ir su LAF.
- 1941 m. rugpjūčio 1 d. buvo numatyta pasirašyti LAF ir LNP susivienijimą, tačiau LAF atsisakė. Blynas kalbėjo su Alimu. Ta pačia diena Blynas sužinojo, jog "Kabinetas" (ar tai LNP sumanytas Kabinetas ar LLV ar "patarėjai"?) siūlo Noreikai Šiaulių apskrities viršininko vieta. O tomis dienomis vokiečių cenzūra peržiūri "Tautos kelią". Reivytis, Taunys, Brunius, Stanevičius kalbėjo apie Šlepečio likvidavimą, privertimą jo atsistatydinti ir perleisti savo vietą Puodžiui.
- 1941 m. rugpjūčio 2 d. Šlepetys sutiko prisidėti prie LNP ir vykdys ką jinai nori. Šlepetys sakė, kad vokiečiai kiša į Kabinetą Raštikį ir Meškauską-Germantą. Konrado kavinėje Noreika pasakė, jog atsiųs raštą apie žemaičių (Telšiai, Plungė) prisidėjimą prie LNP.
- 1941 m. rupgpjūčio 3 ar 5 d. paskirtas Šlepečio.
- 1941 m. rugpjūčio 3 d. Tveruose išsilaisvinimo manifestacija, svečiai iš Telšių LAF, Tverų aktyvistų vadas Zupkus
- Vilutis: Rugpjūčio pradžioje buvo gautas Kauno LAF'o štabo kvietimas mjr. Svilui atvykti į Kauną. Majoras parsivežė įsakymą, kuriame informuojama, kad Lietuvos aktyvistų frontas panaikinamas, buvęs LAF'o vadas generalinio štabo majoras Puodžius atsistatydino; LAF'o štabas reorganizuotas į Lietuvos nacionalistų partiją. Vadu paskirtas inžinierius Klemensas Brunius, organizacinio skyriaus viršininku — J. Vokietaitis; buvę LAF'o apskričių vadai skiriami LNP vadais; reorganizuojami ir apskričių štabai.
- 1941 m. rugpjūčio 6 d. ŽŽ Nr.7 "Atsišaukimas" Lohse, Renteln "Kur glūdi vokiečių sėkmės burtas" perspausdintas iš Į Laisvę, bene Baubos "Visi dalyvaukime lietuviško meno darbe" "Gražiai išpuoštas kankinių kapas Telšiuose" "Už lietuvių pinigus žydai sudarė atsargas ir išnaudojo pačius lietuvius" Mažeikiai "Žemaičiai pareiškia džiaugsmą Manifestacija Plungėje, Nevarėnuose, Varniuose, Pavandenyje ", Plungės vyrų ansamblis vadovaujamas mokytojo Matučio
- 1941 m. rugpūčio 9 d. ŽŽ Nr.8 Atskirkime šiukšles iš savo tarpo" Lietuvių tarpe rasi vieną kitą nesusipratusį išgamą, o šiaip daugumas tai žydai, burliokai, lenkpalaikiai ir kitokie neaiškūs tipai. Žydų klausimą mes sprendžiame griežtai ir aiškiai. Tačiau dalykas nebus galutinai sutvarkytas, jei nepakankamai ryžtingai apvaldysime ir kitus žydų bendradarbius. "Lietuvių aktyvistų fronto veiklos metmenys" LAF žydų tautinei mažumai atšaukia svetingumą. "Išsilaisvinimo manifestacija Tveruose" "Plungės naujienos" vargšai laukia žydų rūbų, reikėtų išdalinti kolei nesugedo
- 1941 m. rugpjūčio 10 d. Rietavo manifestacijos šventė, svečiai iš Telšių, politkaliniai Vanagaitė, Musteikis, pasakė kalbą aktyvistas Skruibys
- 1941 m. rugpjūčio 13 d. ŽŽ Nr.9 parodyti "Žemaičių kankiniai Nežmoniško bolševikų teroro Telšiuose vaizdai" "Žydiška daina"
- 1941 m. rugpjūčio 16 d. "Telšių apskrities viršininko įsakymai" Ramanausko - dėl žydų turto
- 1941 m. rugpjūčio 17 d. ŽŽ Nr.10 "Daugiau drausmės" Nepaslaptis, kad daugelis iš mūsų tarpo laižėsi bolševikams, skundė ir ėdė kitus, kad tik patys pasiektų savo užgaidų patenkinimo vistiek kokia kaina... Išvalius miestus nuo žydiško parazito, eina ar ėjo masinis kraustymasis iš buto į butą. Žodžiu gyventojus perbėgo kažkokia persigrupavimo karštligė. "Laikinosios valdžios priėmimas pas Generalkomisarą Dr.von Renteln" "Priėmimas pas

vokiečių generalinį komisarą" Kubiliūnas - 5 lietuvių nacionalistų atstovai "Skelbimas Nr.2" žydams draudžiama vaikščioti šaligatviais Lohse

- 1941 m. rugpjūčio 17 d. meno šventė Telšiuose, Kipras Petrauskas ir kiti
- 1941 m. rugpjūčio 23 d. ŽŽ Nr.11 "Paskirti generaliniai tarėjai" "Nepakeliui su mūsų tautos nedraugais" Nemažiau už žydus yra nusikaltę lietuvių tautai mūsų dvarininkai lenkai ir burliokai.
- 1941 m. rugpjūčio 31 d. Žemaičių aktyvistų sąskrydis, beveik visi apylinkės aktyvistai dalyvavę kovoje su bolševikais. Dalvyavo Gewecke su palyda ir Noreika.
- 1941 m. rugsėjo 28 d. Telšiuose Ramanauskas priima Gewecke, jisai amnestuoja bolševikų suklaidintus žemaičius. Po iškilmių viešėjo Ramanausko ūkyje. (Noreikos nemini.)
- **1941 m. spalio 14 d. Telšių visuomenės ir įstaigų atstovų pasitarimas steigti TDA Ramovę Respublikos gatvėje, tame pačiame name kur LNP štabas. Nutarti pagyvinti ir plėsi TDA veiklą.**
- 1941 m. spalio 15 d. Kubiliūnas ir jo pavaduotojas Narakas lankėsi Telšiuose, susitiko su Ramanausku ir LNP Telšių apskrities Vadu Alfonsu Kruopiu, kilusio iš Nevarėnų valsčiaus. Šiaulių apygardos tarėjas adv.Požėla kartu ir yra LNP vado pavaduotojas.

Įvykių eiga Šiauliuose

- 1941 m. liepos 11 d. Lietuvos laikinoji vyriausybė skiria Matą Krygerį Šiaulių apygardos teismo prokuroru.
- 1941 m. liepos 12 d. akyvistų visuotinis susirinkimas Šiauliuose, dalyvavo Požėla ir Gobis
- 1941 m. liepos 28 Urbaitis išleidžia įsakymą dėl Šiaulių geto suformavimo. Nenori būti viršininko pareigose ir dalyvauti žydų klausimo sprendime.
- 1941 m. liepos 1 K.Škirpos (Ambrazevičiaus) vyriausybė paskutinę savo kadencijos dieną viešai paskelbia Žydų padėties nuostatus, ribojančius civilines teises.
- 1941 m. liepos 2 Šiaulių miesto burmistras paskelbia įsakymą dėl žydų nuostatų Šiauliuose
- 1941 m. rupgpjūčio 3 ar 5 d. Šlepetis skiria Noreika Šiaulių apskrities viršininku. Noreiką paskyrė voldemarininkai - Lietuvos Nacionalistų Partija. Noreika išvyksta į Šiaulius.
- 1941 m. rupgpjūčio 7 Noreika suderina telefonu (tokia viza ant prašymo) klausimą su Kuršėnų viršaičiu dėl Juodeikino ir kitų žydų vaisvandenių gamyklų perdavimo Gubernijos alaus daryklos žinion.
- 1941 m. rupgpjūčio 9 Noreika duoda nurodymą perkelti Triškių žydus į Gruzdžius, nurodoma, kad susitarta su Gruzdžių viršaičiu
- 1941 m. rupgpjūčio 22 **Noreikos įsakymas suformuoti Žagarės getą,** nurodoma, kad nuo rugpjūčio 25 iki 29 Šiaulių apskrities žydai turi būti perkelti į Žagarės getą, o jų palikto turto aprašai pristatyti apskrities viršininkui.
- 1941 m. rugpjūčio 25 d. Lietuvos Nacionalistų Partijos sekretoriaus dienoraštyje randame tokį įrašą: *"Biržų apskrities viršininkas Zovė pasakojo, kad Požėlą susikrovė žydų turtus"*.
- 1941 m. rupgpjūčio 23 Noreikos kreipimasis į generalinį tarėją su sąmata, kad šis leistų Noreikai steigti priverčiamo darbo stovyklą (200 žmonių), taip reikalingam plentui į Žagarę

nutiesti. Prašymo pabaigoje nurodoma, kad "įsteigus darbo įstaigą apskritis greičiau apsivalytų nuo nepageidaujamo elemento".

- 1941 m. rupgpjūčio 26 rašte skirtame Joniškio burmistrui Noreika tenkina burmistro prašymą ir nurodo, kad leidžia nepaisyti įsakymo dėl Žagarės ir **leidžia pasilikti žydų tautybės dantų techniką savo žinioje iki dviejų mėnesių.**
- 1941 m. rugsėjo 10 J. Noreikos pasirašytas įsakymas, adresuotas Šiaulių apskrities viršaičiams ir miestų burmistrams, nurodantis, **likviduoti žydų kilnojamąjį turtą tokia tvarka:** "dalis turto saugoma iki atskiro nurodymo, dalį turto numatyta skirti mokykloms, valsčiams, paštams, prieglaudoms, ligoninėms ir kitoms įstaigoms; dalį turto išdalinti nuo karo nukentėjusiems asmenims ir **parduoti jį iš varžytinių". Pinigai turėjo būti pristatyti į Šiaulių apskrities valdybos kasą"**. (LCVA, f. R-1099, ap. 1, b. 1, l. 239.
- **1941 m. spalio 2 d. Žagarėje miesto parke buvo sušaudyti 2236 asmenys** (633 vyrai, 1107 moterys ir 496 vaikai). Žagarės getas nebuvo reformuotas į koncentracijos stovyklą kaip kiti Šiaulių getai.
- 1942 m. rugpjūčio 24 d. Pažymėjimas pasirašytas Šiaulių apskrities viršininko ir buhalterio, patvirtina, kad Lietuvių savisaugos dalių **Šiaulių apygardos štabo kariai tikrai yra gavę iš Šiaulių apskrities viršininko nuo 1941-09-20 iki 1941-11-01 atlyginimą sumoje 53 3350,03 Rb.** T.y. gavo atlyginimą už laikotarpį kai Šiaulių apskrityje buvo vykdomos žydų masinio naikinimo operacijos. Palyginimui yra išlikę dokumentai liudijantys, kad **Apskrities viršininko J.Noreikos oficiali alga tuo metu buvo 1000 rublių per mėnesį**, policininkų 250-330 rublių.
- 1943 m. vasarį Noreika suimamas, nacių nuteisiamas už nepaklusnumą ir išsiunčiamas į Štuthofo koncentracijos stovyklą.

ORIGINALAS PAŠTU
NEBUS SIUNČIAMAS

LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRAS

Valstybės biudžetinė įstaiga, Didžioji g. 17/1, LT-01128 Vilnius tel. (8 5) 231 4139, faks. (8 5) 279 1033, el. p. centras@genocid.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 191428780

Advokato Roko Rudzinsko kontora
A. Mickevičiaus g. 14-2,
Vilnius

2017-10-24 Nr.14R-94
Į 2017-08-11 raštą

DĖL LIETUVIŲ NACIONALISTŲ PARTIJOS

Pranešame, kad nagrinėjome Jūsų prašymą dėl nacistinės okupacijos laikotarpiu (1941-1944 m.) veikusios Lietuvių nacionalistų partijos veiklos vertinimo. Prašote atsakyti į šį klausimą: "Ar Jūsų manymu 1941 m. nacių okupuotoje Lietuvoje veikusi Lietuvos nacionalistų partija (LNP) buvo nusikalstama organizacija, kuri kolaboravo su nacių režimu vykdant Lietuvos gyventojų persekiojimą ir naikinimą"?

Informuojame, kad aiškaus atsakymo į Jūsų pateiktą klausimą dabartiniu metu duoti negalime dėl šių aplinkybių.

Pirma, apie Lietuvių nacionalistų partijos nusikalstamos veiklos pobūdį spręsti gali tik teisėsaugos institucijos. Juridiniai vertinimai nėra Centro kompetencijos dalis, jis vykdo tik istorinius tyrimus.

Antra, išsamūs istoriniai tyrimai, kurie būtų specialiai skirti Lietuvių nacionalistų partijos santykiui su Holokaustu ir kolaboravimui su naciais, Centro istorikų nebuvo vykdomi. Dėl to istoriniuose darbuose esamos žinios apie Lietuvių nacionalistų partijos veiklą nacistinės okupacijos laikotarpiu dar negali būti laikomomos pakankamomis, kuriomis galėtų remtis teisėsaugos institucijos, atsakydamos į Jums rūpimą klausimą. Vis dėlto išlikę LNP programiniai dokumentai, spauda, vieši pasisakymai aiškiai liudija šios partijos antisemitinę ideologiją. Kai kurie LNP vadovai (pvz., mjr. K. Šimkus) ir dalis eilinių narių, ypatingai tarnavusių lietuvių policijos batalionuose, yra atsakingi už Holokausto metu padarytus nusikaltimus.

Viena iš Centro veiklos krypčių yra nacistinės okupacijos ir jos metu padarytų nusikaltimų tyrimas. Manome, kad ateityje būtų tikslinga imtis ir LNP veiklos tyrimo ir šį klausimą patvirtinti kaip atskirą tyrimo temą. Dėkojame už atsiųstą dokumentų ir literatūros sąrašą, kuris pravers Centro darbuotojams visapusiškai tiriant LNP istoriją.

Generalinė direktorė Teresė Birutė Burauskaitė

A. Rukšėnas, tel. (8-5) 266 15 19, el. p. alfredas.ruksenas@genocid.lt

Viniaus Savivaldybės Merui p. Remigijui Šimašiui

Konstitucijos pr. 3,

Vilnius 09601

23-07-2015

Gerbiamas Mere,

Remdamiesi Lietuvos Gyventojų Genocido Centro direktorės p. T. B. Burauskaitės Jums pateiktomis (žr. priedą) dėl Jono Noreikos (Generolo Vėtros) veiklos II-jo Pasaulinio karo metais išvadomis, kurios, pasak LGGRTC Direktorės liudija, kad Jonas Noreika glaudžiai kolaboravo su nacių valdžia bei esmingai prisidėjo prie Lietuvos žydų naikinimo:

a. „<...>yra išlikę J. Noreikos su žydų izoliavimu pasirašyti dokumentai. <...>"
b. "1941 metais, rugpjūčio 22-ą d. Pasirodė J. Noreikos pasirašytas raštas „Visiems Šiaulių apskrities valsčių viršaičiams ir antraeilių miestų burmistrams". Jis skelbė, kad Šiaulių apygardos komisaras įsakė žydus, pusiau žydus iškelti iš valsčių bei miestelių ir apgyvendinti juos viename rajone – gete. Buvo nurodyta, kad visų valsčių, antraeilių miestų ir miestelių žydai nuo rugpjūčio 25 iki 29 turi būti perkelti į Žagarės miestą. <...> Palikto žydų turto sąrašai turėjo būti pristatyti apskrities viršininkui. Apie įsakymo vykdymą valsčių viršaičiai ir burmistrai turėjo informuoti viršininką iki rugpjūčio 29 d. (LCVA, f R-1099, ap.1, b1,l 156)"
c. "J. Noreika tvarkė ir su žydu turtu susijusius reikalus. 1941 m. rugsėjo 10 pasirodė jo raštas " Nurodymai likviduoti žydų ir pabėgusių komunistų kilnojamą turtą", kuris buvo skirtas viršaičiams ir antraeilių miestų burmistrams. Nurodymai skelbė, kad viena dalis turto (labai geri baldai, medžiagų ritiniai, nevartoti baltiniai) turi būti saugoma iki atskiro parėdymo. Dalį turto buvo numatyta skirti mokykloms, valsčiams, paštams, prieglaudoms, ligoninėms, kitoms įstaigoms. Buvo numatyta, kad dalį turto reikia išdalinti nuo karo nukentėjusiems asmenims ir parduoti jį iš varžytinių. Žemės ūkio gyvas ir negyvas inventories turėjo būti išnuomoti laikiniems nuomininkams. Pinigai, gauti už parduotą turtą, turėjo būti pristatyti į apskrities valdybos kasą (LCVA, f. R-1099, ap. 1, b. 1, l 239). Žagarės miesto burmistras 1941gruodži 3d. informavo Šiaulių apskrities viršininką, kaip buvo tvarkomi reikalai, susiję su vietos žydų turtu (LCVA, f. R-1099, ap. 1, b. 9. 136-137)"

Norėtume pabrėžti, kad nuo 1941m. rugpjūčio 3 d. Jonas Noreika buvo Šiaulių apskrities viršininkas. Taip pat primename, kad 1941 m. spalio 2 d. Žagarėje buvo

sušaudyti 2236 žydai (633 vyrai, 1107 moterys ir 496 vaikai). Prieš sušaudymą kilusių neramumų metu turgaus aikštėje esą nušauta 150 žydų.

Getų sukūrimas yra neatsiejama nusikaltimo, vadinamo Holokaustu, dalis. Neįsivaizduojama, kad žmogus, padėjęs tokiam nusikaltimui įvykti, nusiplenytų būti pagerbtas. Manytume, kad gerbdamas nužudytų Vilniaus žydų atminimą, miestas neturėtų toleruoti bet kokios pagarbos ženklų prie to nusikaltimo prisidėjusiems ir su nacių valdžia kolaboravusiems veikėjams.

J. Noreikos antinacinė ar antisovietinė veikla veikla, negali pateisinti jo dalyvavimo Holokauste ir tapti pakankama priežastimi pagerbti jį atminimo lenta ar kitokiais būdais. Vilniuje neturėtų būti nei garbės lentų, nei gatvių ar mokyklų, kurios būtų pavadintos tokių žmonių vardais. Tas, kas nurodinėjo suvaryti žydus į getą ir dalijo grobtą aukų turtą nenusipelno būti pagerbtas atminimo lenta.

Todėl prašome Jūsų nurodyti atitinkamoms miesto tarnyboms nedelsiant nuimti atminimo lentą, įrengtą Vilniuje, ant Lietuvos Mokslų Akademijos bibliotekos fasado (Žygimantų g. 1/8,), skirtą Jonui Noreikai.

Priedas:

https://ggochin.files.wordpress.com/2015/07/noreika-letter.pdf

Parašai:

Sergejus Kanovičius

Darius Udrys

Vytautas Toleikis

Leonidas Donskis

Šarūnas Liekis

Artūras Imbrasas

Antanas A. Jonynas

Skaidra Trilupaitytė

Tomas Venclova

Donatas Puslys

Eglė Bendikaitė

Justinas Žilinskas

Artūras Žukauskas

Saulius Sužiedėlis

Algis Ramanauskas

Violeta Kelertienė

Diana Varnaitė

Vytautas Gaidamavičius

Jurga Lago

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS
MERAS

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinei direktorei
Birutei Burauskaitei
Didžioji g. 17/1
LT-01128 Vilnius

2015-06-17 Nr.A51-62869/15(3.3.4.3-EM4)

Grant Arthur Gochin
10900 Winnetka Ave
Chatsworth, CA 91311, USA

DĖL JONO NOREIKOS (GENEROLO VĖTROS)

Vilniaus miesto savivaldybė gavo Granto Arthuro Gochino laišką, kuriame teigiama, kad Jonas Noreika (Generolas Vėtra) buvo karo nusikaltėlis, ir prašoma ištirti, kaip pagarbos jam ženklai daro įtaką Vilniaus ir Lietuvos nacionaliniam įvaizdžiui.

Tirti asmenų dalyvavimą holokauste ir kituose nusikaltimuose žmoniškumui bei karo nusikaltimuose nėra Vilniaus miesto savivaldybės funkcija. Todėl prašytume Jūsų objektyviai ir išsamiai išnagrinėti Granto Arthuro Gochino prašymą bei apie rezultatus informuoti pareiškėją ir Vilniaus miesto savivaldybę.

PRIDEDAMA. Granto Arthuro Gochino laiško kopija, 1 lapas (tik pirmajam adresatui).

Pagarbiai

Meras Remigijus Šimašius

Darius Daunoras, tel. 211 2407, el. p. darius.daunoras@vilnius.lt

VILNIUS
Konstitucijos pr. 3
LT-09601 Vilnius
Tel. (8 5) 211 2889
Faks. (8 5) 211 2222
El. p. savivaldybe@vilnius.lt
www.vilnius.lt

kopija tikra
Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
Miesto plėtros departamento
Plėtros planavimo skyriaus vyriausioji specialistė
Ramunė Vitkauskienė
2016-10-07

Gauta
Nr. A50-23885/15

LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRAS

Biudžetinė įstaiga, Didžioji g. 17/1, LT-01128 Vilnius tel. (8 5) 231 4139, faks. (8 5) 279 1033, el. p. centras@genocid.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 191428780

Vilniaus miesto savivaldybės
merui Remigijui Šimašiui

Konstitucijos pr. 3
09601, Vilnius

2015-07-02 Nr. 13R-200
Į 2015-06-17 Nr. A51-62869/15(3.3.4.3-EM4)

P. Grant Arthur Gochin

10900 Winnetka Ave
Chatsworth, CA 91311, USA

Į 2015-05-10 raštą

DĖL JONO NOREIKOS (GENEROLO VĖTROS)

Atsakydami į raštus, informuojame, kad nagrinėjome gerb. Granto Arthuro Gochino prašymą dėl Jono Noreikos veiklos vokiečių okupacijos metais. Pateikiame rezultatus.

Gerb. G. A. Gochinas prašymą grindžia remdamasis išeivijos lietuvio Aleksandro Pakalniškio prisiminimais. A. Pakalniškis rašo, kad jis vokiečių okupacijos laikotarpiu dirbo Plungės komendantūros raštinėje. Liepos 13-osios naktį buvo išžudyti Plungės žydai, t. y. vyrai, moterys ir vaikai. Vienas vokiečių kareivis paklausė komendanto: – Ką jūs žadate daryti su tais sinagogoje uždarytais žydais? – Aš jau daviau įsakymą visus iki vieno sušaudyti, – atsakė lietuvių komendantas Noreika (*Aleksandras Pakalniškis, Per dvidešimtąjį amžių, Chicago, 1995, p. 119*). Istoriniuose darbuose yra žinių, kad 1941 m. liepos 15–16 d. Telšių aps. Plungės vls. Kaušėnų k. Rudelio atkalnėje (4 km į šiaurės vakarus nuo Plungės, 600 m nuo Plungės–Kretingos vieškelio) buvo nužudyta apie 1800 žmonių (*Masinės žudynės Lietuvoje (1941-1944 m). Vilnius, 1973, d. 2, p. 409*). Remiantis A. Pakalniškio prisiminimais, šias aukas baudėjai sušaudė vykdydami Plungės komendanto kpt. Jono Noreikos įsakymą.

Dėl A. Pakalniškio prisiminimų, susijusių su minėtais J. Noreikos veiksmais, patikimumo atlikome tyrimą. Šių prisiminimų patikimumu verčia abejoti šios aplinkybės. Pirmoji aplinkybė – Lietuvos ypatingojo archyvo (toliau – LYA) fonduose yra saugomi po karo suimtų ir teistų Plungės pagalbinės policijos būrio narių, kitų asmenų baudžiamosios bylos (*LYA, f. K-1, ap. 58, b. 15668/3, 4619/3, 832/3, 34861/3, 6964/3, 1236/3, 12410/3, P-14200, 2833/3, P-16600, b. 35402/3, b. 29105/3, b, 17051/3, b. 21015/3, b. P-16827,b. 21012/3, b. 11284/3; ap. 46, b.1254*). Buvę Plungės pagalbinės policijos nariai, liudininkai Zenonas Rudavičius, Jonas Buivydas, Jonas Šližius, Zigmas Daržinskas, Leonas Laurinavičius, kunigas Povilas Pukys per apklausas parodė, kad Plungės miestelio komendantu buvo lietuvių karininkas Povilas Alimas (*LYA, f. K-1, ap. 58, b. 6964/3, l. 24, 38a.p.,45, b. 34851/3, l. 15 a.p. – 16, b. 12410/3, l. 15 a.p., b. 21015/3, l. 19*), o ne kpt. J. Noreika. Apie J. Noreiką prisimena tik buvęs Plungės bažnyčios kunigas Povilas Pukys. Jis per 1945 m. rugpjūčio 4 d. apklausą nurodė, kad pirmąją okupacijos dieną Plungėje buvo įsteigta komendantūra. Jai vadovavo buržuazinės (*taip byloje*) kariuomenės karininkas, turėjęs kapitono laipsnį.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
Miesto plėtros departamento
Plėtros planavimo skyriaus vyriausioji specialistė
Ramunė Vitkauskienė
2016 - 10 - 07

Komendantu jis buvo tik dvi dienas. Po to iš jo pareigas perėmė Povilas Alimas. Kartu su juo komendantūroje dirbo Noreika, kurį vokiečiai vėliau perkėlė į Šiaulius. Anksčiau, t. y. nepriklausomos Lietuvos laikais, Noreika dirbo Lietuvos kariuomenės generaliniame štabe. Turėjo kapitono laipsnį *(LYA, f. K-1, ap. 58, b. 34851/3, l. 15 a.p -16).*

Antroji aplinkybė – po karo suimtų ir teistų buvusių Plungės pagalbinės policijos būrio narių, kitų asmenų bylose kpt. Jonas Noreika neminimas kaip masinių žudynių ties Kaušėnų kaimu dalyvis ar organizatorius, turintis teisę įsakinėti. Tardymo metu suimtieji nurodė, kad žudynių organizatoriai buvo vokiečiai, kad žydų konvojavimui ir sušaudymui ties Kaušėnais vykusios operacijos metu vadovavo lietuvių karininkas Povilas Alimas, jo pagalbininkas Pabrėža *(LYA, f. K-1, ap. 58, b. 6964/3, l.* 18-18 a.p., 24 a.p., *76 a.p., b. 15668/3, t. 1,* 29, 56-56 a.p.).

Trečioji aplinkybė – kpt. Jonas Noreika pats savo asmenine iniciatyva negalėjo įsakyti sušaudyti Plungės žydų (vyrų, moterų, vaikų) net ir tuo atveju, jei jis ir būtų buvęs šių žudynių dalyvis. Istoriniai tyrimai rodo, kad masines visų žydų – vyrų moterų ir vaikų – naikinimo operacijas lietuvių policinių struktūrų darbuotojai, pagalbinės policijos nariai atliko ne savo pačių inicijuotas tarnybines užduotis, o vykdydami vokiečių saugumo policijos ir SD įstaigos pareigūnų, kitų okupacinių įstaigų nurodymus.

Gerb. G. A. Gochinas savo prašymą grindžia ir tuo, kad yra kilęs iš Šiaulių apskrities ir kad jo nuomone, J. Noreikos įsakymais buvo nužudyti dalis jo giminaičių. Taip teigdamas jis tikriausiai remiasi Šiaulių geto kalinio Leibo Lifšicos teiginiu, kad Šiaulių miesto ir apskrities viršininkui J. Noreikai tenka atsakomybė už 5100 apskrities žydų nužudymą 1941 m. liepos mėn.–1943 m. birželio mėn. Gerb. G. A. Gochino ir L. Lifšico teiginiai kelia abejones, nes yra išlikę J. Noreikos pasirašyti su žydų izoliavimu, o ne su masinių žudynių operacijų organizavimu susiję įsakymai. Istoriografijoje žydų izoliavimas ir masinės žudynės nėra vertinami kaip du tapatūs dalykai.

1941 m. rugpjūčio 22 d. pasirodė J. Noreikos pasirašytas raštas „Visiems Šiaulių apskrities valsčių viršaičiams ir antraeilių miestų burmistrams". Jis skelbė, kad Šiaulių apygardos komisaras įsakė žydus, pusiau žydus iškelti iš valsčių bei miestelių ir apgyvendinti juos viename rajone – gete. Buvo nurodyta, kad visų valsčių, antraeilių miestų ir miestelių žydai nuo rugpjūčio 25 iki 29 d. turi būti perkelti į Žagarės miestą. Perkėlimo reikalais turi pasirūpinti atitinkamos savivaldybės. Palikto žydų turto sąrašai turėjo būti pristatyti apskrities viršininkui. Apie įsakymo įvykdymą valsčių viršaičiai ir burmistrai turėjo informuoti viršininką iki rugpjūčio 29 d. *(LCVA, f. R-1099, ap. 1, b. 1, l. 156).* J. Noreika tvarkė ir su žydų turtu susijusius reikalus. 1941 m. rugsėjo 10 d. pasirodė jo raštas „Nurodymai likviduoti žydų ir pabėgusių komunistų kilnojamąjį turtą", kuris buvo skirtas valsčių viršaičiams ir antraeilių miestų burmistrams. Nurodymai skelbė, kad viena dalis turto (labai geri baldai, medžiagų ritiniai, nevartoti baltiniai) turi būti saugoma iki atskiro parėdymo. Dalį turto buvo numatyta skirti mokykloms, valsčiams, paštams, prieglaudoms, ligoninėms, kitoms įstaigoms. Buvo numatyta, kad dalį turto reikia išdalinti nuo karo nukentėjusiems asmenims ir parduoti jį iš varžytinių. Žemės ūkio gyvas ir negyvas inventorius turėjo būti išnuomoti laikiniems nuomininkams. Pinigai, gauti už parduotą turtą, turėjo būti pristatyti į apskrities valdybos kasą *(LCVA, f. R-1099, ap. 1, b. 1, l. 239).* Žagarės miesto burmistras 1941 m. gruodžio 3 d. informavo Šiaulių apskrities viršininką apie tai, kaip buvo tvarkomi reikalai, susiję su vietos žydų turtu *(LCVA, f. R-1099, ap. 1, b. 9, . 136-137).*

Žydų izoliavimas, t. y. jų suvarymas į getus reiškė tuo pačiu ir tai, kad naciai per lietuvių valdžios įstaigų pareigūnus kontroliavo žydus. Ši aplinkybė nacių režimui teikė galimybę pereiti prie žydų žudymo, t. y. juos sunaikinti kaip nepageidaujamą asmenų grupę. Nėra žinių apie tai, kad Šiaulių apskrities viršininkas J. Noreika buvo susijęs su žydų masinių žudynių organizavimu ir vykdymu. Reikia pastebėti, kad jis tokių funkcijų negalėjo atlikti, nes vokiečių okupacinė valdžia Šiaulių apskrityje žydų naikinimo operacijoms organizuoti, vykdyti naudojo ne lietuvių civilinės valdžios, o policinių struktūrų pareigūnus, pagalbinę policiją, savisaugos batalioną. J. Noreika savo ruožtu buvo ne policinės struktūros, o civilinės įstaigos darbuotojas ir jos vadovas.

Pats Jonas Noreika gestapo buvo suimtas 1943 m. vasario 23 d. Daugiau kaip dvejus metus praleido Štuthofo koncentracijos stovykloje.

Kopijos tikra

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
Miesto plėtros departamento
Plėtros planavimo skyriaus vyriausioji specialistė

Ramunė Vitkauskienė
2016 10 07

Lietuvos ypatingajame archyve saugoma Jono Noreikos, Baltraus (g. 1910 m. Šiaulių aps. Pakruojo vls. Šukionių k.) baudžiamoji byla *(LYA, f. K-1, ap. 58, b. 9792/3)*. LSSR NKGB Vilniaus miesto 2-ojo skyriaus 2-ojo padalinio vyr. operatyvinis įgaliotinis ltn. Karpuchinas 1944 m. kovo 19 d. priėmė nutarimą suimti J. Noreiką dėl to, kad jis buvo vienas iš nacionalistinės (*taip byloje*) organizacijos vadovų. Kaip teigiama byloje, „ši struktūrą susikūrė 1946 m. turėdama tikslą nuversti sovietų valdžią ir atkurti buržuazinę-demokratinę respubliką“ *(ten pat, t. 1, l. 2)*. Vilniaus įgulos Karo tribunolas nuteisė Joną Noreiką 1946 m. lapkričio 20–22 d. nuosprendžiu pagal RSFSR BK 58-1 „a“ str. ir skyrė jam mirties bausmę – sušaudyti, konfiskuojant visą jam priklausiusį turtą *(ten pat, t. 4, l. 261-265)*. Bylos tyrimo metu J. Noreikai nebuvo inkriminuota, kad jis nacių valdymo Lietuvoje laikotarpiu prisidėjo prie žydų persekiojimo ir naikinimo.

Informuojame, kad ant Genocido aukų muziejaus sienos garbės lentos, skirtos J. Noreikai, nėra. Kaip antinacinės rezistencijos dalyviui, antisovietinio pasipriešinimo organizatoriui garbės lenta yra ant Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Vilniuje sienos. Kiek mums žinoma, gatvės ir mokyklos Vilniuje, pavadintos Jono Noreikos vardu nėra.

Generalinė direktorė Teresė Birutė Burauskaitė

A. Rukšėnas, tel. (8-5) 266 15 19, el. paštas: alfredas.ruksenas@genocid.lt

kopija tikra

...ės administracijos
...departamento
...skyriaus vyriausioji specialistė
...Vitkauskienė
16 · 10 · 07

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
TEISĖS DEPARTAMENTAS

2016-01-20

DĖL ATMINIMO LENTOS

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Teisės departamentas savo kompetencijos ribose, atsižvelgdamas į visuomenėje kylančias diskusijas ir Savivaldybę pasiekusius paklausimus, reikalavimus ir pretenzijas, informuoja, kad iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro pateiktos išvados ir archyvinių duomenų nustatyta, jog Jono Noreikos (generolo Vėtros) atminimui pagerbti skirtą lentą buvo nuspręsta atidengti po šio klausimo pristatymo Lietuvos Respublikos Seime 1997 m. Būtent tokio Lietuvos Respublikos Seime priimto sprendimo pagrindu minėta lenta buvo pakabinta ant Vrublevskių bibliotekos pastato, į kurį valdymo teisių Vilniaus miesto savivaldybė neturi.

Atsižvelgiant į tai, kad Jono Noreikos (generolo Vėtros) atminimo lenta ant Vrublevskių bibliotekos pastato dar 1997 m. buvo pakabinta ne Vilniaus miesto savivaldybės sprendimu, leidimu ar iniciatyva, Vilniaus miesto savivaldybė neturi diskrecijos teisės spręsti minėtos atminimo lentos nukabinimo klausimo ar pateikti atitinkamą reikalavimą kitam asmeniui, todėl siūlytina šį klausimą toliau spręsti su Vrublevskių bibliotekos pastato valdytoju – biudžetine įstaiga Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka.

Pagarbiai

Direktorius Edvardas Varoneckas

J. Mickevičienė, tel. (8 5) 211 2602

Biudžetinė įstaiga
Kodas 188710061
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre

Konstitucijos pr. 3
LT-09601 Vilnius
Tel. (8 5) 211 2018
Tel. (8 5) 211 2003
Faks. (8 5) 211 2025

El. p. savivaldybe@vilnius.lt
www.vilnius.lt

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
MIESTO PLĖTROS DEPARTAMENTAS

Advokatui Rokui Rudzinskui
A. Mickevičiaus g. 14-2
LT-08119 Vilnius

2016-10-21 Nr. A51-78931/16(3.3.4.2-EM4)
Į 2016-08-29 gautą raštą

DĖL JONO NOREIKOS (GENEROLO VĖTROS) ATMINIMO

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamentas, pagal kompetenciją atsakydamas į Jūsų 2016 m. rugpjūčio 26 d. paklausimą (reg. 2016-08-29 Nr. A50-28586/16) dėl p. Granto Arthuro Gochino kreipimosi į Vilniaus miesto savivaldybę Jono Noreikos (Generolo Vėtros) atminimo klausimu ir papildydamas elektroniniu paštu Jums siųstą informaciją šiuo klausimu, praneša, kad Vilniaus miesto savivaldybės meras 2015 m. birželio 17 d. raštu Nr. A51-62869/15(3.3.4.3-EM4) Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro paprašė išnagrinėti Granto Arthuro Gochino 2015 m. gegužės 10 d. prašymą dėl Jonos Noreikos (Generolo Vėtros) pagarbos ženklų įtakos Vilniaus ir Lietuvos nacionaliniam įvaizdžiui. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 2015 m. liepos 2 d. atsakymas Nr. 13R-200 buvo siųstas ir Jūsų atstovaujamam asmeniui p. Grantui Arthurui Gochinui.

2015 m. liepos 30 d. raštu Nr. A51-73764/15(3.3.4.3-EM4) Vilniaus miesto savivaldybės meras kreipėsi į Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteką su prašymu, įvertinus asmenų ir institucijų prieštaringus teiginius dėl Jono Noreikos (Generolo Vėtros) veiklos II-ojo pasaulinio karo metais, priimti sprendimą dėl jo atminimui skirtos lentos, esančios ant Vrublevskių bibliotekos pastato (Žygimantų g. 1) ir pažymėjo, kad savivaldybės sprendimas dėl jos nuėmimo nėra reikalingas.

2015 m. lapkričio 11 d. Vilniaus miesto savivaldybė gavo Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Lietuvos Respublikos Vyriausybės kancleriui 2015-11-09 siųsto rašto Nr. SR-217 „Dėl atminimo lentos Jonui Noreikai (Generolui Vėtrai)“ kopiją. Šio rašto prieduose, be kita ko, paminėti kaip galiojantys teisės aktai - LR Aukščiausiojo Teismo 1991-05-27 pažyma Nr. 8-17228 apie Jono Noreikos reabilitavimą po mirties (saugoma Lietuvos ypatingajame archyve, F. K-1, apyr. 58, b. 9792/3, lap. 444-1) ir LR Prezidento 1997-02-14 dekretas Nr. 1205 dėl jo

apdovanojimo Vyčio Kryžiaus I-ojo laipsnio ordinu (paskelbtas Valstybės žiniose, 1997-02-21, Nr. 16-331) ir pateiktas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-11-04 raštas Nr. 8P-65 (kopija) „Dėl Jono Noreikos reabilitavimo“, kuriuo informuojama, „kad Jonas Noreika, Baltraus s., gimęs 1910 m., yra reabilituotas baudžiamojoje byloje Nr. 9792/3, remiantis LTSR 1989 m. rugsėjo 29 d. Įstatymu, kuriuo patvirtinti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakai dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo (Vyriausybės žinios, 1989, Nr. 39-370)“.

Papildomai pranešame, kad Vilniaus miesto savivaldybės duomenų bazėje nėra informacijos apie Jono Noreikos vardo suteikimą Vilniaus miesto gatvei ar mokyklai.

PRIDEDAMA:

1. Vilniaus miesto savivaldybės mero 2015-06-17 rašto Nr. A51-62869/15(3.3.4.3-EM4) kopija, 1 lapas.
2. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 2015-07-02 rašto Nr. 13R-200 (gauta 2015-07-07, reg. Nr. A50-23885/15) kopija, 3 lapai.

Direktorius Mindaugas Pakalnis

Ramunė Vitkauskienė, (8 5) 211 2524, el. p. ramune.vitkauskiene@vilnius.lt

Šis atsakymas gali būti skundžiamas Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriui (Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius), Vilniaus miesto savivaldybės visuomeninei administracinių ginčų komisijai (Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius) ar Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams (Gedimino pr. 56, LT-01110 Vilnius) Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo nustatyta tvarka.

POWER OF ATTORNEY

Vilnius, Republic of Lithuania – California, United States of America
11th day of August of the year two thousand and sixteen.

Grant Arthur Gochin, personal code 36311021360, *(hereinafter -**The Client**)*, do hereby authorize **attorney at law Rokas Rudzinskas and/or associate attorney Rytis Rudzinskas** *(Rokas Rudzinskas law firm)* to perform actions indicated below:

1. To act on behalf of the **The Client** as the representative in order to defend and represent The Client's interests at any court of the Republic of Lithuania and pre-trial claims, in civil, administrative and criminal proceedings towards any other parties, in any complaint(s), secondary complaint, petition(s), application(s) and/or suit(s), to submit any documents included but not limited to complaint(s), secondary complaint, petition(s), application(s), requisition(s) and/or any other document(s), to submit and receive any documents to any Court, including to sign any documents. As well to perform all and any other necessary and proper actions in connection with the aforesaid authorisations, as well as to re-authorise third persons to act according to this Power of Attorney.

2. To perform all procedural actions, to relinquish a claim, complaint, suit and/or petition in full or partly, to amend the suit, complain, claim and/or petition, to bring a counter-claim, to terminate the case by amicable settlement, to maintain the complaint, suit and/or petition, as well as to appeal against the court, institution or officer ruling by way of appeal and cassation, to submit execution documents for execution and represent during the execution process, to receive the adjudged monie, as well as the paid bail. The Representatives has rights to confirm correctness of document copies which the Client has received from third parties, as well as issued by the Client.

ĮGALIOJIMAS

Vilnius, Lietuvos Respublika – Kalifornija, Jungtinės Amerikos Valstijos
du tūkstančiai šešioliktų metų rugpjūčio mėnesio 11 diena.

Grant Arthur Gochin, asmens kodas 36311021360, *(toliau – **Klientas**)*, įgalioja **advokatą Roką Rudzinską ir/ar advokato padėjėją Rytį Rudzinską** *(Advokato Roko Rudzinsko kontora)* atlikti veiksmus nurodytus žemiau:

1. Veikti kaip **Kliento** atstovai siekiant ginti ir atstovauti Kliento interesus bet kuriame Lietuvos Respublikos teisme ir ikiteisminiuose ginčuose, civiliniame, administraciniame ir baudžiamajame procese dėl bet kurios kitos šalies, bet kuriuose skunduose, antriniuose skunduose, prašymuose, pareiškimuose ir/arba pareiškiant ieškinį, paduoti bet kokius dokumentus įskaitant bet neapsiribojant skundus, antrinius skundus, prašymus, pareiškimus, rekvizicijas ir arba bet kokius kitus dokumentus, paduoti ir gauti bet kokius dokumentus iš bet kokio teismo, taip pat pasirašyti bet kokius dokumentus. Taip pat atlikti kitus reikiamus ir tinkamus veiksmus, susijusius su aukščiau nurodytais pavedimais, bei perįgalioti trečiuosius asmenis veikti pagal šį įgaliojimą.

2. Atlikti visus procedūrinius veiksmus, atsisakant skundo, pareiškimo, ieškinio ir/arba prašymo iš dalies ar pilnai, daryti skundų, ieškinių, pareiškimų ar prašymų pakeitimus, paduoti priešieškinius, nutraukti bylą draugišku susitarimu, palaikyti (tvirtinti) skundą, ieškinį ir/arba prašymą, taip pat apskųsti bet kurio teismo, institucijos ar pareigūno sprendimus, taip pat apeliacinio ir kasacinio, pateikti vykdymo dokumentus vykdymui ir atstovauti vykdymo procese, gauti priteistus pinigus, taip pat užmokėti užstatus. Atstovai taip pat turi teisę patvirtinti dokumentų kopijas, kurias Klientas gavo iš trečiųjų asmenų, taip pat išduotų pačio Kliento.

3. To bring complaint(s), secondary complaint, suit(s) and/or to lodge petitions, claims, applications, and to sign all above said documents.
4. To perform any other judicial act commissioned by the Client.

This Power of Attorney is valid for five years with the right of substitution.

This Power of Attorney is valid in all courts, institutions and establishments located in Lithuanian Republic.

This power of attorney has been read to me, understood and accepted and signed as conforming to my will.

The Client Grant Arthur Gochin

Attorney at law Rokas Rudzinskas

Associate attorney at law Rytis Rudzinskas

3. Paduoti skundus, antrinius skundus, ieškinius ir/arba paduoti prašymus, ieškinius, pareiškimus ir pasirašyti visus viršuje išvardintus dokumentus.

4. Atlikti bet kokį kitą teisinį veiksmą, kurį paves atlikti Klientas.

Šis įgaliojimas galioja penkerius metus su teise perįgalioti.

Šis įgaliojimas galioja visuose teismuose, institucijose ir įstaigose esančiose Lietuvos Respublikoje.

Šis įgaliojimas man perskaitytas, suprastas ir kaip atitinkantis mano valią priimtas ir pasirašytas.

Klientas Grant Arthur Gochin

Advokatas Rokas Rudzinskas

Advokato padėjėjas Rytis Rudzinskas

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Vilniaus miesto savivaldybė 188710061, Konstitucijos pr. 3, LT-09601, Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL JONO NOREIKOS (GENEROLO VĖTROS) ATMINIMO LENTOS
Dokumento registracijos data ir numeris	2018-07-26 Nr. A51-63682/18(3.3.4.3E-EM4)
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Remigijus Šimašius, Vilniaus miesto savivaldybės Meras
Sertifikatas išduotas	REMIGIJUS ŠIMAŠIUS LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2018-07-26 14:57:43 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2018-07-26 14:57:53 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	VI Registru Centras RCSC (IssuingCA-A), VI Registru Centras - I.k. 124110246 LT
Sertifikato galiojimo laikas	2017-04-24 10:50:56 – 2019-04-24 10:50:56
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "VI Registru Centras RCSC (IssuingCA-A), VI Registru Centras - I.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avilys, Vilniaus miesto savivaldybės administracija LT", sertifikatas galioja nuo 2018-01-04 14:51:14 iki 2019-01-04 14:51:14
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	5
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema „Avilys“, versija 3.4.31
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2018-07-26 15:32:18)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2018-07-26 15:32:19 Dokumentų valdymo sistema „Avilys“